

REPUBLIKA HRVATSKA
TRGOVAČKI SUD U ZAGREBU
Zagreb, Amruševa 2/II

26.P-1401/2012

P R E S U D A

U IME REPUBLIKE HRVATSKE, TRGOVAČKI SUD U ZAGREBU po sucu ovog suda Radovanu Dobroniću u pravnoj stvari **tužitelja: P. savez udruga, OIB: ..., Z.**, koga zastupaju N. K., odvjetnica iz Z. i N. V., odvjetnik iz Z., protiv **1.tuženika: Z. B. d.d., OIB: ..., Z.**, koga zastupaju B. P. i S. P., odvjetnici iz Z.; **2.tuženika: P. B. Z. d.d., OIB: ..., Z.**, koga zastupaju M. L. i K. Lj., odvjetnici iz odvjetničkog društva L. i P. iz Z.; **3.tuženika: E. & S. B. d.d. OIB: ..., R.**, koga zastupa D. M. i drugi odvjetnici iz odvjetničkog društva H. & P. d.o.o. iz Z.; **4.tuženika: R. A. d.d., OIB: ..., Z.**, koga zastupa J. G., odvjetnik iz odvjetničkog društva G. & G. iz Z.; **5. tuženika: H. A.-A.-B. d.d., OIB: ..., Z.**, koga zastupa M. B. i drugi odvjetnici iz odvjetničkog društva B. & P. d.o.o. iz Z.; **6.tuženika: O. B. H. d.d., OIB: ..., Z.**, koga zastupa M. P. i drugi odvjetnici iz odvjetničkog društva Ž. i P. d.o.o. iz Z.; **7.tuženika: S. G.-S. B. d.d., OIB: ..., S.**, koga zastupa R. Ž. i drugi odvjetnici iz odvjetničkog društva Ž. i P. d.o.o. iz Z.; i **8.tuženika: S. (ranije: V. d.d.), OIB: ..., Z.**, koga zastupa D. Č. dipl.iur., radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, nakon održane glavne rasprave zaključene dana 18. lipnja 2013. godine u prisutnosti odvjetnice N. K. i odvjetnika N. V. na strani tužitelja te odvjetnika B. P. na strani prvotuženika, odvjetnika K. Lj. na strani drugotuzenika, odvjetnika D. M. i D. M. na strani trećetuženika, odvjetnika J. G. na strani četvrtotuzenika, odvjetnice M. B. na strani petotuzenika, odvjetnika M. P. na strani šestotuzenika, odvjetnice D. K. na strani sedmotuzenika i dipl.iur. D. Č. na strani osmotuzenika, objavljene dana 04. srpnja 2013. godine,

p r e s u d i o j e

1. Utvrđuje se da je prvotuzena Z. b. d.d. u razdoblju od 01.04.2005. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništetne i nepošteno ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora prvotuzena Z. b. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time prvotuzena Z. b. postupala suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 01.04.2005. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81.,82. i 90., a od 07.08.2007. do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09,

- 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima, ništete i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom prvotuzene Z. b. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora prvotuzena Z. b. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku prvotuzene Z. b. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenu na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time prvotuzena Z. b. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82., 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje, protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;
2. Utvrđuje se da je drugotuzena P. b. Z. d.d. u razdoblju od 01.11.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništete i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora drugotuzena P. b. Z. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time drugotuzena P. b. Z. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 01.11.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima, ništete i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze u ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom drugotuzene P. b. Z. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora drugotuzena P. b. Z. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku drugotuzene P. b. Z. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na

štetu potrošača, pa je time drugotužena P. b. Z. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;

3. Utvrđuje se da je trećetužena E. & S. B. d.d. u razdoblju od 01.04.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora trećetužena E. & S. B. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time trećetužena E. & S. B. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ 96/03) u razdoblju od 01.04.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima, ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom trećetužene E. & S. B. d.d i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora trećetužena E. & S. B. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktnne parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku trećetužene E. & S. B. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time trećetužena E. & S. B. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82., 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje, protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima.;
4. Utvrđuje se da je četvrtotužena R. A. d.d. u razdoblju od 01.01.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora četvrtotužena R. A. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim

potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time četvrtotuzena R. A. d.d postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 01.01.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine, protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze u ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom četvrtotuzene R. A. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora četvrtotuzena R. A. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku četvrtotuzene R. A. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time četvrtotuzena R. A. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje, protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;

5. Utvrđuje se da je petotuzena H. A.-A.-B. d.d. u razdoblju od 01.06.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valutna klauzula uz koju je vezana glavica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora petotuzena H. A.-A.-B. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim bitnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time petotuzena H. A.-A.-B. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 01.06.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena

redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom petotuzene H. A.-A.-B. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora petotuzena H. A.-A.-B. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku petotuzene H. A.-A.-B. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time petotuzena H. A.-A.-B. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;

6. Utvrđuje se da je šestotuzena O. b. H. d.d. u razdoblju od 01.09.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništete i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora šestotuzena O. b. H. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time šestotuzena O. b. H. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 01.09.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima ništete i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom šestotuzene O. b. H. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora šestotuzena O. b. H. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku šestotuzene O. b. H. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time šestotuzena O. b. H. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07,

- 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;
7. Utvrđuje se da je sedmotužena S. G.- S. b. d.d. u razdoblju od 01.10.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora sedmotužena S. G.- S. b. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time sedmotužena S. G.- S. b. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 01.10.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom sedmotužene S. G.- S. b. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora sedmotužena S. G.- S. b. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktnne parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku sedmotužene S. G.- S. b. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time sedmotužena S. G.- S. b. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;
  8. Utvrđuje se da je osmotužena S. d.d. u razdoblju od 01.06.2004. godine do 31.12.2008. godine povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja predmetnih ugovora osmotužena S. d.d. kao trgovac nije potrošače u cijelosti informirala o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, a tijekom pregovora i u svezi zaključenja predmetnih ugovora o kreditu, što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana, pa je time osmotužena S. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od

01.06.2004. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine do 31.12.2008. godine protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima, te da je u razdoblju od 10.09.2003. godine do 31.12.2008. godine, a koja povreda traje i nadalje, povrijedila kolektivne interese i prava potrošača, korisnika kredita zaključujući ugovore o kreditima, koristeći u istima ništetne i nepoštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju-ugovorima o kreditima, na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovorima o kreditima promjenljiva u skladu s jednostranom odlukom osmotužene S. d.d. i drugim internim aktima banke, a da prije zaključenja i u vrijeme zaključenja ugovora osmotužena S. d.d. kao trgovac i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku osmotužene S. d.d. o promjeni stope ugovorene kamate, a što je imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa, a sve na štetu potrošača, pa je time osmotužena S. d.d. postupila suprotno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 96/03) u razdoblju od 10.09.2003. godine do 06.08.2007. godine i to člancima 81., 82. i 90., a od 07.08.2007. godine pa nadalje protivno odredbama tada važećeg Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) i to člancima 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača te suprotno odredbama Zakona o obveznim odnosima;

9. Nalaže se svim tuženicima da prekinu s gore opisanim postupanjem te im se nalaže da u roku od 60 (šezdeset) dana ponude potrošačima izmjenu ugovorne odredbe kojom je određeno da je iznos glavnice kreditne obveze vezan uz valutu švicarski franak, a kamatna stopa promjenljiva, na način da glavnica bude izražena u kunama u iznosu koji je isplaćen u fazi korištenja kredita i uz fiksnu kamatnu stopu, a u postotku koji je bio izrijekom naveden u sklopljenom potrošačkom ugovoru kao važeća stopa redovne kamate na dan sklapanja ugovora, jer će u suprotnom njihovu ponudu zamijeniti ova presuda;
10. Zabranjuje se tuženim bankama takvo ili slično postupanje u buduće;
11. Nalaže se tuženicima da u roku od 8 (osam) dana solidarno isplate tužitelju parnični trošak u iznosu od 441.875,00 kuna.

i

r i j e š i o j e

1. Odbacuje se dio tužbenog zahtjeva u dijelu kojim se traži da sud tuženim bankama naloži da u roku od 60 (šezdeset) dana ponude potrošačima izmjenu ugovorne odredbe na način da glavnica bude vezana uz valutu EUR-o;
2. Odbacuje se dio tužbenog zahtjeva koji glasi:
„Nalaže se tuženim bankama da u roku od 60 (šezdeset) dana izmijene odredbe koje se odnose na pravo banke da jednostrano mijenjaju kamatnu stopu na način da ista bude ugovorena tako da budu utvrđeni egzaktni parametri i metoda izračuna tih parametara na

temelju kojih banka izračunava i mijenja kamatnu stopu, a da svaki prosječni potrošač može izračunati visinu kamatne stope te njezinu visinu u budućnosti odnosno da visina kamatne stope bude vezana uz varijabilni egzaktan određeni dio čija promjena je transparentno određiva svakome potrošaču plus fiksni dio koji čini bankarsku maržu, pri čemu formula za izračun kamatne stope ne smije biti nepovoljnija od sličnih kamatnih stopa u novougovorenim kreditima iste vrste.,,

Obrazloženje

Tužitelj je dana 04. travnja 2012. godine podnio ovu tužbu protiv tuženika te navodi da ju podnosi kao osoba ovlaštena na podizanje tužbe radi zaštite kolektivnih interesa potrošača te se poziva na članak 132., stavak 1. Zakona o zaštiti potrošača (NN 79/07- tužitelj vjerojatno pogriješkom u prijepisu navodi NN 79/97 - naime, Zakon o zaštiti potrošača objavljen je u NN 96/03 te je nakon toga u NN 79/07 objavljen novi Zakon o zaštiti potrošača, a nakon toga slijedio je ispravak Zakona o zaštiti potrošača objavljen u NN 125/07, a nakon toga je u NN 79/09 objavljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača, a nakon toga u NN 89/09 je objavljen ispravak Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača u tekstu koji je prethodno objavljen u NN 79/09. Tužitelj u tužbi navodi i NN 133/09, no ovdje se radi o tome da je u spomenutom broju „Narodnih novina“ objavljen Zakon o platnom prometu koji je u članku 160. propisao da danom stupanja na snagu tog Zakona prestaje važiti članak 53. i članak 145., stavak 1, podstavak 30. Zakona o zaštiti potrošača, a radi se o članku kojim je do tada važeći Zakon o potrošačima uredio zaštitu potrošača u vezi s zlouporabom kreditne kartice potrošača od strane trgovca). Tužitelj se poziva na članak 132.c Zakona o zaštiti potrošača (u daljnjem tekstu: Zakon) i navodi da je na temelju njega i Uredbe o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača (NN 124/09) ovlašten podnijeti ovu tužbu. Tužitelj spomenuti članak 132.c Zakona navodi i u dijelu kojim obrazlaže stvarnu nadležnost Trgovačkih sudova za suđenje u postupcima radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, dok mjesnu nadležnost ovog Trgovačkog suda tužitelj obrazlaže odredbom članka 48. Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP-a), a za one banke koje nemaju sjedište u Zagrebu na temelju članka 50. ZPP-a. Tužitelj dalje navodi da je u skladu s člankom 132.a Zakona dana 04. siječnja 2012. godine uputio prethodno pisano upozorenje tuženim bankama s zahtjevom da prekinu s nedopuštenim ponašanjem te navodi da je nakon isteka roka od četrnaest dana kojih propisuje članak 132.a , stavak 2. Zakona ovlašten na podizanje ove tužbe. Tužitelj obrazlaže da na zahtjeve iz ove tužbe, a za ugovorne odnose nastale prije 07. kolovoza 2007. godine, treba primijeniti Zakon o zaštiti potrošača objavljen u NN 96/03 te Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05), što je djelomično točno. Naime, Zakon o obveznim odnosima na kojeg se tužitelj poziva i koji je objavljen u NN 35/05 – u daljnjem tekstu novi Zakon o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) stupio je na snagu na temelju članka 1165. 01.siječnja 2006. godine, uz pojedine članke za koje je propisano da se počinju primjenjivati nakon isteka dvije godine od dana stupanja na snagu novog ZOO-a, odnosno od 01.siječnja 2008. godine započela je primjena članka 26. (stavak 1-3) i članka 29. novog ZOO-a (stavak 2-6 i stavak 8). Prema tome, spomenuto pozivanje tužitelja samo na novi ZOO kao jedini pravni izvor u razdoblju na koje se odnosi tužbeni zahtjev nije u potpunosti precizno odnosno ispravno, a što je utvrđeno u tijeku postupka odnosno nakon što je tužitelj na zahtjev ovog suda precizirao razdoblje na koje se odnosi tužbeni zahtjev i naknadno je utvrđeno da su pojedine banke započele sklapati sporne ugovore već od 01.siječnja 2004. godine do 01.siječnja 2006. godine, što znači da se iz navedenog razloga mora citirati stari ZOO kao pravni izvor, uz napomenu da bitne razlike između dva teksta Zakona nema, ali unatoč tome za ugovore koje su banke sklapale s

potrošačima do 01. siječnja 2006. godine važeći je stari ZOO, a nakon toga pa sve do 31. prosinca 2008. godine za ugovore sklopljene u tom razdoblju važeći je novi ZOO. Do ove nepreciznosti je došlo prvenstveno stoga što tužitelj u podnijetoj tužbi nije precizirao razdoblje u kojemu su tužene banke sklapale sporne ugovore.

Tužitelj navodi da smatra da su banke povrijedile pojedinačna i kolektivna prava potrošača kao korisnika kredita na način da su sklapale ugovore o kreditima koristeći nedopuštene i/ili nepoštene ugovorne odredbe, pa navodi da se radi o ugovornim odredbama koje se odnose na ugovorenu valutu uz koju je vezana glavnica – švicarski franak (CHF) te na ugovornu odredbu kojom je banci omogućeno jednostrano mijenjati kamatnu stopu. Tužitelj dalje obrazlaže pitanje valutne klauzule vezane uz CHF te navodi da preko sto tisuća građana Republike Hrvatske u svojstvu potrošača ima sklopljene takve ugovore o kreditu s tuženim bankama te dalje navodi da ne osporava zakonsku dopuštenost valutne klauzule i kod toga se poziva na članak 22. novog ZOO-a kojim je propisano: „Dopuštena je odredba ugovora prema kojoj se vrijednost ugovorne obveze u valuti Republike Hrvatske izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti.“ Tužitelj dalje na sažet način daje tumačenje zaštitne klauzule i svoje tumačenje navedenog članka 22. ZOO-a i na općenit način obrazlaže da je pod određenim uvjetima opravdana primjena valutne klauzule, dok u svakom drugom slučaju valutna klauzula nema opravdanja niti postoji zakonsko uporište u drugačijoj primjeni valutne klauzule, ali je ovaj dio tužbe napisan dosta općenito, pored toga tužitelj se poziva na mišljenje Vlade Republike Hrvatske o prijedlogu za ukidanje valutne klauzule. S ovime u vezi nije jasno zašto to tužitelj navodi s obzirom da temelj tužbe uvijek može biti samo Zakon koji je stupio na snagu, a pojedini prijedlozi Zakona koji su u proceduri ne predstavljaju pravni temelj za bilo kakvu sudsku odluku te su oni u fazi zakonodavnog postupka stvar političko-zakonodavne procedure. Prema tome, tužitelj se i ovdje nedovoljno precizno poziva na članak 22. novog ZOO-a, jer je pozivanje na ovaj članak novog ZOO-a osnovano za one ugovore koje su potrošači s tuženim bankama sklopili nakon 01. siječnja 2006. godine kako je to prethodno obrazloženo, dok za brojne ugovore koje su banke započele sklapati od 01. siječnja 2004. godine pa nadalje vrijedi stari ZOO odnosno zakonodavno stanje kakvo je bilo na snazi prije novog ZOO-a. S ovime u vezi treba navesti da je i u ovom dijelu Republika Hrvatska preuzela propise od bivše države, u kojoj je gotovo do samog kraja te države bila na snazi zakonska zabrana ugovaranja valutne klauzule. Naime, člankom 395. ZOO-a bilo je propisano: „Ako novčana obveza protivno posebnom saveznom Zakonu glasi na plaćanje u zlatu ili nekoj stranoj valuti, njezino se ispunjenje može zahtijevati samo u domaćem novcu prema tečaju što je važio u trenutku nastanka obveze“, a iz ove formulacije članka 395. starog ZOO-a proizlazi da je on upućivao na odredbe Zakona o deviznom poslovanju kojim je sve do stupanja na snagu Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju – Službeni list SFRJ broj 82/90 od 21. prosinca 1990. godine, koji je stupio na snagu 21. prosinca 1999. godine, ukinut članak 16. Zakona o deviznom poslovanju i kojim je sve do tada između domaćih fizičkih i pravnih osoba bilo zabranjeno ugovaranje valutne klauzule, dok je na temelju citiranog Zakona po prvi puta dopušteno ugovarati valutnu klauzulu od 21. prosinca 1990. godine i tako je to protumačila i sudska praksa.

Tužitelj dalje navodi da je kuna sukladno monetarnoj politici valuta koja je vezana uz EUR-o te da HNB štiti kunu u odnosu na EUR-o i dalje navodi da kuna u odnosu na EUR-o i u odnosu na košaricu valuta, koju ne precizira, u razdoblju od zadnjih deset godina nije pretrpjela značajniji pad, isto tako navodi da devalvacija kao akt monetarne vlasti nije provedena, inflacije nije bilo ili je neznatna u odnosu na to koliko je porastao tečaj CHF-a u odnosu na EUR-o zbog aprecijacije švicarskog franka, a što se odrazilo i na tečaj kune u odnosu na franak, unatoč činjenici da je kuna u odnosu na EUR-o ostala u istom odnosu.

Tužitelj za ovu tvrdnju ne prilaže dokaz nego navodi da se po potrebi može obaviti upit HNB-u ili zavodu.

Tužitelj u tužbi postavlja pitanje zašto su tužene banke u konkretnim slučajevima s potrošačima sklapale Ugovore o kreditima uz primjenu valutne klauzule u švicarskim francima i navodi da samo pretpostavlja da se radi o špekulativnim namjerama banaka kojim su one rizik poslovanja prilikom davanja kredita potrošačima prebacile u cijelosti na potrošača. Tužitelj dalje obrazlaže da u suvremenom okruženju gdje je sve veća rizičnost poslovanja banke imaju učinkovite instrumente za upravljanje rizicima i navodi da je valutni rizik tržišni rizik, a da postoje devizni derivati koji služe za upravljanje valutnim rizikom ili rizikom promjene deviznog tečaja, koji utječe na vrijednost aktive i pasive te navodi da su se banke na ovaj način zaštitile u odnosu na valutni rizik CHF te da su u cijelosti izbjegle valutni rizik i nemaju zaduženja u CHF. Tužitelj dalje navodi da potrošači nemaju mogućnost zaštite na financijskom tržištu, dok su banke cjelokupni rizik poslovanja prebacile na teret potrošača. Tužitelj dalje obrazlaže da se banke prilikom davanja kredita potrošačima uglavnom nisu zaduživale u CHF, navodi da se u većini slučajeva banke nisu niti zaduživale na inozemnom tržištu kapitala nego je većina kredita plasirana iz štednje u kunama ili u EUR-ima građana i s domaćeg tržišta kapitala, pa zaključuje da banke u svojoj pasivi nemaju zaduženja u CHF u iznosima u kojima su plasirale kunske kredite s valutnom klauzulom u CHF. Tužitelj zaključuje da banke stoga nisu imale nikakvo opravdanje za plasiranje kredita s valutnom klauzulom u CHF, jer se banke nisu zaduživale u CHF niti su kupovale CHF na tržištu deviza radi davanja kredita potrošačima te navodi da zbog toga nemaju zaduženje u CHF, a ako su kupovale CHF radile su to u svoje ime i za svoj račun trgujući valutnim instrumentima, terminskim ugovorima i opcijama te su na ovaj način u cijelosti izbjegle valutni rizik. Tužitelj zaključuje da valutna klauzula u konkretnom slučaju iz ovih razloga nema nikakvo ekonomsko niti financijsko opravdanje, osim što tužitelj zaključuje da bi za banke opravdanje bili u stjecanju ekstra dobiti na račun potrošača. Tužitelj dalje navodi da su na ovaj način odnosno primjenjujući valutnu klauzulu vezanu uz CHF u trenutku kada kuna nije izgubila vrijednost i kada na strani banaka ne postoji valutno zaduženje u CHF banke prekršile neka od osnovnih načela zaštite potrošača kao što su načelo zaštite gospodarskih interesa potrošača i pravo na njihovu informiranost, a dodatno tužitelj smatra da su prekršena i načela obveznopravnih odnosa kao što su načelo savjesnosti i poštenja s dužnom primjenom profesionalne pažnje, načelo jednake vrijednosti činidbi i zabrane zlouporabe prava i načelo zabrane prouzročenja štete drugoj strani. Tužitelj navodi da se potraživanje na temelju kredita bez obzira na valutnu klauzulu u financijskim izvještajima u poslovnim knjigama banaka evidentira kao potraživanje u kunama te da su banke svake godine na dan 31. prosinca obvezne ta potraživanja svesti na stvarnu vrijednost koju potraživanje ima na taj dan, a razliku prikazati kao prihod ili rashod od tečajnih razlika. Tužitelj dalje navodi da kuna u posljednjih sedam godina odnosno od 2005. godine pa do dana podnošenja tužbe nije bitno izgubila na svojoj vrijednosti i zaključuje da se radi o nedopuštenom ostvarivanju koristi (ekstra profitu) banaka i da takva dobit kod potrošačkih ugovora nije dopuštena te da su apsolutnom primjenom valutne klauzule banke povrijedile načelo zaštite gospodarskih interesa potrošača i načelo jednake vrijednosti „stranačkih davanja“. Tužitelj dalje obrazlaže da su banke plasirajući svoj bankarski proizvod – kunske kredite s valutnom klauzulom u CHF – propustile u potpunosti informirati građane o svim potrebnim parametrima na temelju kojih bi građani mogli donijeti valjanu odluku kod ulaska u ugovorni odnos. Tužitelj smatra da je dužnost banke da potrošaču prije sklapanja ugovora da sve potrebne informacije koje se odnose na ukupan iznos kredita, uključujući valutu u kojoj je nominirana glavnica i uz koju je vezana glavnica, vrstu tečaja i sve druge informacije potrebne da potrošač donese odluku i dalje navodi da ovakva dužnost banaka proizlazi iz članaka 74. – 77. Zakona o zaštiti potrošača (tužitelj citira članke koji su navedeni u Zakonu o zaštiti potrošača koji je objavljen

u NN 79/07, dok bi to odgovaralo člancima 59.- 62. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine). Tužitelj navodi članak 6. Zakona o potrošačima te ponovno ne precizira na koji Zakon misli, iako je vidljivo da se radi o Zakonu iz 2007. godine te napominje da su sve odredbe koje se odnose na zaštitu potrošača polukogentne naravi odnosno obrazlaže da se te odredbe ne mogu mijenjati na štetu potrošača, jer spomenuti članak 6. Zakona iz 2007. godine propisuje da su ugovorne odredbe protivne odredbama Zakona o potrošačima ništetne.

Tužitelj dalje obrazlaže odnos tečajeva te navodi da se taj odnos u trenutku ponude kunkskih kredita s valutnom klauzulom vezanom uz CHF (za koje navodi da je bilo u razdoblju od 2005. do 2008. godine, iako je kasnije to tužitelj precizirao tako da u pojedinom slučaju to razdoblje počinje u 2004. godini) kretao u rasponu od 1,53 do 1,67 CHF za EUR-o i navodi da je to bio povijesni minimum vrijednosti za CHF i njegova vrijednost je u tom razdoblju bila znatno ispod njegove realne vrijednosti odnosno kupovne moći. Tužitelj navodi da su tužene banke sporne kunske kredite s valutnom klauzulom vezanom u CHF odobravale većinom na duže razdoblje od 15 do 30 godina te da je uglavnom (80%) bila riječ o stambenim kreditima, dalje navodi da je bilo za očekivati da će u narednom razdoblju vrijednost CHF-a narasti u odnosu na EUR-o, a time i u odnosu na kunu, barem na red veličine stvarne kupovne moći odnosno 1,40-1,50 CHF za EUR-o. Tužitelj zaključuje da se kasnije moglo vidjeti da je vrijednost CHF-a porasla i mnogo više od toga, a to potvrđuje činjenica povlačenja kredita s valutnom klauzulom u CHF-ima s tržišta u trenutku početka jačanja švicarskog franka odnosno u 2008. godini. Tužitelj pored toga navodi da banke, ako se i zadužuju na inozemnom tržištu i u inozemnoj valuti to uvijek rade na kraće razdoblje i zaključuje da sve i ako su tužene banke u razdoblju povijesnog minimuma CHF-a i bile zadužene u toj valuti, navedena zaduženja danas više ne postoje.

Tužitelj dalje nastavlja i iznosi tvrdnju da opisano ponašanje tuženika se smatra zavaravajućom poslovnom praksom iz članka 111. Zakona o zaštiti potrošača, proizlazi da se tužitelj poziva na Zakon iz 2007. godine, no to nije presudno s obzirom da je i Zakon iz 2003. godine propisao zabranu zavaravajućeg oglašavanja u članku 90., s time da je u članku 89. dao zakonsku definiciju tog pojma. Tužitelj dalje citira tekst članka 111. Zakona iz 2007. godine te se poziva na članak 98. istog Zakona kojim se zakonski propisuju kriteriji koji će se uzimati u obzir prilikom ocjene Ugovora, dalje navodi da se ovdje radi o unaprijed formuliranim odredbama standardnih ugovora koje banke nude kao gotov kreditni „proizvod“ (s ovime u vezi treba naglasiti da same banke koriste za pojedine vrste usluga ili kredita naziv proizvod i time žele naglasiti specifičnost pojedine vrste usluge ili kredita, ali treba naglasiti da korištenje imenice proizvod za pojedine vrste usluga koje banke nude nije u duhu hrvatskog jezika i ono predstavlja samo doslovni prijevod engleskog izraza „product“. Bez obzira da li je ova imenica u engleskom jeziku i poslovnoj praksi postala prihvaćena kao generički naziv za usluge koje banka pruža, u duhu hrvatskog jezika naziv proizvod koristi se za nešto što je opipljivo i predstavlja tjelesnu pokretnu stvar, dok usluge koje banke nude ne ulaze u ovaj pojam) koji se potrošaču nudi kao zadan odnosno takav koji nije podložan pregovorima odnosno tužitelj obrazlaže da je potrošač doveden u poziciju „uzmi ili ostavi“ („take it or leave it“). Tužitelj dalje navodi da u prilog takvoj zavaravajućoj poslovnoj praksi ide i činjenica da banke nisu davale jasne i transparentne informacije u odnosu na način izračuna kamatne stope banaka i navodi da je potrošačima bila oduzeta mogućnost da kroz varijable koje određuju kamatnu stopu pokušaju usporediti zašto je kunski kredit s valutnom klauzulom u CHF-ima bio u određenom trenutku povoljniji od kunskog kredita s valutnom klauzulom vezanom uz EUR-o. Tužitelj zaključuje da su tužene banke prikrivanjem bitnih varijabli za izračun kamatne stope zavarale potrošače i na ovaj način ih uvjerile da stupe u kreditni odnos koji je vezan uz rizičniju valutu. Tužitelj dalje napominje da potrošački krediti nisu „proizvodi“ koji bi trebali biti visokog rizika i kod kojeg bi potrošač trebao proučavati različite varijable kao što su kretanje valuta kroz 30 godina, kretanje valuta na stranom tržištu

deviza i ostale, prosječnom građaninu nerazumljive i uglavnom nedostupne termine i situacije. Tužitelj iznosi tvrdnju da se ne može potrošaču stavljati na teret činjenicu da je uzeo kredit koji je u danom trenutku banka prezentirala kao povoljniji i zaključuje da je potpuno logično da potrošač prihvati varijantu koja je za njega povoljnija, pri čemu naglašava da prosječni potrošač nikako nije mogao znati kakvi će se poremećaji dogoditi na financijskom tržištu niti je mogao znati kakvom riziku se izlaže, pri čemu navodi da treba uzeti u obzir i okolnost da je ključno načelo pri sklapanju dugoročnih poslovnih ugovora povjerenje te tužitelj potpuno ispravno zaključuje ono što proizlazi i iz samog Zakona kao i samog smisla potrošačkog prava, naime da se ne može staviti na teret potrošačima ako su prilikom sklapanja Ugovora polazili od pretpostavke da ih službenik banke savjetuje iz pozicije nekoga tko je informiraniji i tko je tu da im pomogne pri donošenju odluke i ispravno zaključuje da je razumljivo da potrošač polazi od pretpostavke da mu službenik banke pomaže da odluči u vlastitu korist, a ne na vlastitu štetu. Tužitelj dalje opisuje obveze banaka kao profesionalnih financijskih institucija i navodi da su one dužne obavljati mjerenje, procjenu i upravljanje svim rizicima s kojima su u svom poslovanju izložene te zaključuje da tužene banke očigledno u konkretnom slučaju nisu postupale na taj način, pa zaključuje da su tuženici povrijedili osnovna načela savjesnosti i poštenja i zabrane uzrokovanja štete drugoj, slabijoj ugovornoj strani. Tužitelj se očigledno poziva na pojedina opća načela Zakona o obveznim odnosima, iako to tako posebno ne obrazlaže. Tužitelj dalje navodi da je na opisani način došlo do znatne neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih strana i to na štetu potrošača, a da su tužene banke na ovaj način odgovorne i za prezaduženost građana i to obrazlaže konkretnim primjerom kojeg u tužbi navodi. Tužitelj ističe da su banke procjenjivale kreditnu sposobnost klijenata u odnosu na visinu anuiteta izraženu u kunama te pravi usporedbu između kredita vezanog uz švicarce i kredita vezanog uz EUR-e i navodi da su mnogi klijenti bili kreditno nesposobni za kredit vezan uz EUR-o, ali su bili kreditno sposobni za kredit vezan uz švicarce i to zbog toga što je približno na istu visinu kuskog iznosa kredit odobren u švicarcima imao izračun s nižim kuskim iznosom mjesečnog anuiteta, dok je odgovarajući kredit vezan uz EUR-e imao viši kuskni iznos anuiteta. Tužitelj dalje daje određene podatke iz istraživanja koje je provela Udruga F. i u njeno ime dr.sc. P. R. i u kojemu se iznose pojedini podatci o postotcima povišenja kamatnih stopa u početnim razdobljima otplate i nakon toga o postotcima smanjenja kamatnih stopa u kasnijim razdobljima otplate. Tužitelj na konkretnom primjeru navodi da je klijent zbog kombinacije neopravdanog korištenja valutne klauzule i nedopuštene i nepoštene primjene ugovorne odredbe o promjenljivoj kamatnoj stopi uplatio 24,16% viši iznos u odnosu na ugovoreni iznos, a glavnica mu je unatoč otplatama porasla tako da iznosi 44,19% više od realne vrijednosti. Tužitelj ukazuje da u ovom razdoblju nije došlo ni do devalvacije niti do veće inflacije te da tužene banke zbog kratkoročno ostvarenih ekstra profita dugoročno ugrožavaju kreditnu sposobnost potrošača, a time i mogućnost da oni podmire svoje obveze iz ovog dugoročnog kreditnog posla. Tužitelj svoje stajalište jezgrovito sažima i zaključuje da su tužene banke koristeći aprecijaciju CHF-a u odnosu na EUR-o na nedopušten način na svakom pojedinom kuskom kreditu s valutnom klauzulom u CHF-ima zaradile i još uvijek zarađuju i to: na ugovorenim kamatama (dopuštena zarada); nedopuštena zarada na ojačanom tečaju CHF-a u odnosu na EUR-o, a koji je imao posredan utjecaj na tečaj CHF-a u odnosu na kunu; nedopuštena zarada postoji i na ugovorenim kamatama, ali na nedopušteno povećan iznos glavnice uslijed aprecijacije CHF-a, a ne zbog inflacije ili devalvacije kune; nedopuštena zarada tuženih banaka prema navodima tužbe postoji i u obliku jednostranog podizanja kamatnih stopa.

Drugi dio tužbe tužitelj zasniva na tvrdnji da su tužene banke sklapale ugovore s potrošačima na unaprijed formuliranim standardnim obrascima na čiji sadržaj potrošači nisu imali utjecaja i na ovaj način su banke ujedno ugovorile i promjenljivu kamatnu stopu i to na način da su u ugovorima utvrdile da su ovlaštene promijeniti visinu i način obračuna kamatne

stope sukladno jednostranoj odluci pojedine banke o kamatnim stopama ili drugim aktima pojedine banke. Tužitelj navodi da je proučio ovu materiju prije podizanja tužbe te da je upoznat s činjenicom da su za određivanje kamatnih stopa bitni struktura izvora sredstava, rizik zemlje zaduženja, visina kamatnih stopa na depozite na domaćem tržištu, visina referentne kamatne stope na inozemnom tržištu, valutna struktura plasmana i obveze koje je banka dužna usklađivati, regulatorni trošak i operativni troškovi banke, ali postavlja pitanje da li je prosječni potrošač bio svjestan svega navedenog odnosno s ovim elementima upoznat prije i prilikom sklapanja ugovora i na pitanje da li su ugovorne odredbe o promjenljivoj kamatnoj stopi jasno i transparentno napisane tužitelj sam odgovara i ističe da je odgovor negativan. Tužitelj navodi da su tužene banke konstantno povećavale kamatnu stopu u razdoblju od 2007. godine do 2010. godine na temelju jednostranih odluka te se poziva na pojedine primjere iz priloga tužbe, dalje navodi da također nije sporno da potrošači nisu bili unaprijed upoznati, prije sklapanja i u vrijeme sklapanja ugovora, pod kojim uvjetima tužene banke mogu mijenjati kamatnu stopu te smatra da iz unaprijed napisanih ugovornih odredbi potrošači nisu to mogli sami utvrditi, navodi da ugovorna odredba uz neznatne razlike kod svake banke u pravilu glasi: „Redovna kamata tijekom trajanja ovog ugovora je promjenljiva u skladu s promjenama odluke o kamatnim stopama banke.“ Tužitelj navodi da prema Zakonu o zaštiti potrošača ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo se smatra nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača te tužitelj ovime očigledno se poziva na članke 81. i 82. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine odnosno na članke 96. i 97. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine te tako citira onaj primjer u kojemu obje varijante Zakona navode kao nepoštene one ugovorne odredbe kojima se trgovcu dopušta da jednostrano mijenja ugovorne odredbe bez valjanog ugovorom predviđenog razloga, isto tako tužitelj citira zakonski primjer nepoštene ugovorne odredbe kojom se potrošač obvezuje na ispunjenje ugovorne činidbe, dok je ispunjenje obveze trgovca uvjetovano okolnošću čije ispunjenje ovisi isključivo o volji trgovca (pozivanje na ovaj zakonski primjer je u ovom slučaju neosnovano odnosno tužitelj je propustio uočiti ono što banke redovito navode i što odgovara poslovnoj stvarnosti i pravnoj definiciji ugovora o kreditu, naime da banka u pravilu svoju obvezu da kreditirani iznos doznači korisniku na ugovorom predviđeni način ispunjava odmah odnosno na samom početku ugovornog odnosa, pa u pravilu odobreni iznos kredita doznačuje najčešće prodavatelju nekretnine ako je u pitanju stambeni kredit, pa u tom slučaju je banka svoju ugovornu činidbu ispunila odmah, a nakon toga korisnik kredita vraća iznos kredita prema planu otplate.), ali zbog ovakve specifičnosti ugovora o kreditu je u ovom slučaju pozivanje tužitelja na ovu odredbu neosnovano. Ono što tužitelj želi reći se odnosi na spomenuto jednostrano mijenjanje kamatnih stopa tijekom razdoblja otplate kredita i kojim banka jednostrano mijenja cijenu kredita, ali to ne treba brkati s navedenom činjenicom da banka svoju osnovnu činidbu – doznaku kreditiranog iznosa korisniku kredita ili trećoj osobi ispunjava u pravilu prva i u pravilu u cijelosti (iako je moguće i sukcesivno korištenje kredita). Prema tome, tužitelj se poziva na pojam nepoštene ugovorne odredbe, dalje navodi da su banke propustile kamatnu stopu vezati uz neku tržišnu referentnu vrijednost, temeljem koje bi potrošaču bilo moguće provjeriti opravdanost njezine promjene te su na ovaj način banke sav rizik prebacile na potrošača. Tužitelj navodi da je svjestan da u Republici Hrvatskoj nema izričite zakonske obveze da banka promjenu kamatne stope mora činiti ovisnom o nekoj referentnoj stopi, ali polazi od načela obveznog prava o ekvivalentnosti činidbe i protučinidbe te se poziva na potrošačevo opće pravo na informiranost kao oblik njegove zaštite te zaključuje da banke ne mogu jednostranim odlukama određivati kamatne stope, ako nisu utvrđeni razumljivi i provjerljivi parametri i egzaktna metodologija izračuna. Na temelju ovog činjeničnog i pravnog obrazloženja tužitelj je predložio donošenje presude kojom bi se utvrdilo da su tužene banke povrijedile pojedinačne i kolektivne interese i prava potrošača –

korisnika kredita zaključujući nejasne i nepotpune ugovore te koristeći nedopuštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju na način da je ugovorena valuta uz koju je vezana glavnica švicarski franak, a da prije i u vrijeme sklapanja ugovora tužene banke kao trgovci nisu potrošače u cijelosti informirale o svim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke, a što je za posljedicu imalo neravnotežu u pravima i obvezama. Na isti način tužitelj predlaže da se presudom utvrdi da su tužene banke na isti način povrijedile pojedinačne i kolektivne interese i prava potrošača – korisnika kredita sklapajući nejasne i nepotpune ugovore te koristeći nedopuštene ugovorne odredbe u ugovorima o potrošačkom kreditiranju na način da je ugovorena redovna kamatna stopa koja je tijekom postojanja obveze po ugovoru promjenljiva u skladu s jednostranim odlukama banke i drugim internim aktima banke, a da prije i u vrijeme sklapanja ugovora tužene banke kao trgovci i korisnici kreditnih usluga kao potrošači nisu pojedinačno pregovarali i ugovorom utvrdili egzaktno parametre i metodu izračuna tih parametara koji utječu na odluku banke o promjeni stope ugovorne kamate, što je za posljedicu imalo neravnotežu u pravima i obvezama utemeljenoj na jednostranom povećanju kamatnih stopa.

Tužitelj predlaže da se presudom tuženim bankama zabrani da prekinu s opisanim postupanjem te da usvoje pojedine mjere radi uklanjanja štetnih posljedica koje su nastale zbog takvog protupravnog ponašanja, pa tako tužitelj traži da se presudom naloži tuženim bankama da u roku od 60 dana ponude potrošačima izmjenu ugovorne odredbe kojom je glavnica kredita vezana uz švicarski franak na način da glavnica bude izražena u kunama ili vezana uz EUR-o kao valutu, a sve to prema tečaju kune i EUR-a u odnosu na švicarski franak na dan isplate kredita iz potrošačkog ugovora; tužitelj dalje predlaže da se presudom naloži tuženim bankama da u rok od 60 dana izmijene odredbe koje se odnose na pravo banaka da jednostrano mijenjaju kamatnu stopu i to na način da kamatna stopa bude ugovorena tako da budu utvrđeni egzaktni parametri i metoda izračuna tih parametara i to tako da svaki prosječni potrošač može izračunati visinu kamatne stope te njezinu visinu u budućnosti odnosno da visina kamatne stope bude vezana uz varijabilni – egzaktno određeni dio čija promjena je transparentno određiva svakome potrošaču plus fiksni dio koji čini bankarsku maržu, regulatorne troškove i ostale troškove izvora sredstava pri čemu formula za izračun kamatne stope ne smije biti nepovoljnija od sličnih kamatnih stopa u novougovorenim kreditima iste vrste; tužitelj traži da se tuženim bankama naloži da do izmjene ugovornih odredbi vezanih uz valutnu klauzulu retroaktivno obračunaju anuitete/rate u skladu s tečajem kuna/euro u odnosu na švicarski franak na dan isplate kredita te da razliku više naplaćenih anuiteta/rata vrate potrošačima; također se predlaže da se presudom naloži tuženim bankama da do dana ugovaranja kamatnih stopa na temelju egzaktnih parametara retroaktivno obračunaju kamatnu stopu koja je vrijedila kod isplate kredita te da razliku više uplaćenih kamata vrate potrošačima; zaključno tužitelj traži da se presudom naloži bankama da snose sve troškove izmjena ugovornih odredbi, uključivši i javnobilježničke troškove, a isto tako da im se zabrani da ponuda promjena ugovornih odredaba ima vremensko ograničenje, a na kraju da se tuženim bankama zabrani takvo ili slično postupanje ubuduće.

Tužitelj uz tužbu prilaže preslike pisanih upozorenja tuženicima od 04. siječnja 2012. godine, prilaže presudu S. č. p. H. g. k. kojom je P. b. Z. d.d. osuđena zbog povrede pravila morala (dobrih poslovnih običaja) i zbog čega joj je izrečena javna opomena, a koja odluka je potvrđena presudom drugostupanjskog vijeća S. č. p. H. g. k. od 07. listopada 2011. godine, prilaže mišljenje Vlade Republike Hrvatske o prijedlogu za izmjenu Zakona o obveznim odnosima kojeg je podnio saborski zastupnik D. L. i kojim je Vlada RH odbila prijedlog za brisanje članka 22. važećeg – novog ZOO-a, prilaže indeks potrošačkih cijena u prosincu 2010. godine iz kojeg proizlazi da se indeks potrošačkih cijena u prosincu 2010. godine nije mijenjao u odnosu na studeni 2010. godine, prilaže dopis kojeg je g. G. A. slao H. A.-A. B. te HNB-u te odgovor HNB-a i HAAB-a, priložen je otplatni plan g. A. koji je u tijeku postupka

i dao svoj iskaz u svojstvu svjedoka, a priloženi su i pojedini Ugovori o kreditu koje su pojedini potrošači sklapali s Z., P., E. i S. b., a radi se o kreditima pojedinih osoba od kojih su pojedini u tijeku postupka saslušani u svojstvu svjedoka. Tužitelj je 27. travnja 2012. godine dostavio i preslike upozorenja od 04. siječnja 2012. godine te preslike povratnica kao dokaz da je svaka od tuženih banaka primila upozorenje na temelju članka 132.b Zakona o zaštiti potrošača, a kojim tužitelj poziva tužene banke na mirenje.

Tužba je poslana tuženim bankama te su one u roku od trideset dana koji im je bio ostavljen zbog opsežnosti i složenosti tužbe podnijele svoje odgovore.

Prvotuzena Z. b. d.d. (u daljnjem tekstu: Z.-a) na početku navodi da tužba nije dopuštena te se poziva na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku /NN 57/2011/ koji je na snazi od 02. lipnja 2011. godine i navodi da je člankom 49. navedenog Zakona ZPP-u dodan novi članak 502.a, ali ističe da je primjena ZPP-a na postupke povodom tužbe za zaštitu kolektivnih interesa moguća nakon dana prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju (EU), a na ovo pitanje su ukazali i ostali tuženici te će ono biti komentirano kasnije. Z. također navodi da u slučaju da se tužba ne odbaci kao nedopuštena osporava tužbeni zahtjev u cijelosti, navodi da se tužba u bitnome zasniva na tezi o nedopuštenoj i nepoštenoj primjeni ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli i zatim na tezi o nedopuštenoj i nepoštenoj primjeni ugovorne odredbe o primjenjivosti i da se dobrim dijelom argumentacija jedne i druge teze preklapa i miješa na nepregledan način. Z. navodi da se tužbom ne tvrdi niti obrazlaže da bi izvjesna ugovorna odredba sama po sebi bila pravno nedopuštena ili nepoštena, navodi da je posve nejasno koji bi bio pravni razlog nedopuštenosti određene ugovorne odredbe te koji je razlog procjene tužitelja da je upravo izvjesna ugovorna odredba po svojoj pravnoj naravi u sebi samoj te u kontekstu cjeline mjerodavnih ugovornih odredbi, nedopuštena ili nepoštena. Z. navodi da je utoliko sadržaj tužbe u proturječnosti s postavljenim tužbenim zahtjevom. Dalje Z. navodi da kada bi konkretna tužba bila dopuštena u ovoj parnici bi se pravno raspravljalo o tome je li određena ugovorna odredba po svojoj pravnoj naravi, u kontekstu cjeline mjerodavnih ugovornih odredbi, „dopuštena i poštena“, a ne tek o načinu kako se određena ugovorna odredba faktički „primjenjuje“. Z. dalje navodi da bi se rasprava vodila ponajprije na temelju Zakona o obveznim odnosima, u skladu s člankom 2. stavkom 2. Zakona o zaštiti potrošača, a zatim eventualno i na temelju samoga Zakona o zaštiti potrošača te specijalno na temelju Zakona o potrošačkom kreditiranju koji je kao specijalni propis derogirao Zakon o zaštiti potrošača, a što tužitelj ispušta iz vida. Z. dalje navodi da rasprava o tome da li je jedna ugovorna strana izvjesnim postupkom in concreto povrijedila Ugovor ili zloupotrijebila prava je stvar o kojemu se može parnično raspravljati samo inter partes, a ne tužbom za kolektivnu zaštitu potrošača. Z. navodi da tužba višekratno operira općenitim diskvalifikacijama tuženih banaka, nerijetko izrijeком istaknutima samo kao pretpostavke, a počesto i uzajamno kontradiktornima te navodi da tužba ne nudi dokaze za svoje teze te citira pojedine tvrdnje iz tužbe i ukazuje da tužitelj primjerice pretpostavlja da se radi o špekulativnim namjerama banaka, ali za to ne nudi dokazne prijedloge te navodi da kako ova tako i druge slične tvrdnje su činjenično netočne, a odnose se na tvrdnju da je vrijednost CHF-a bila znatno ispod njegove realne vrijednosti te da je bilo za očekivati da će u narednom periodu vrijednost CHF-a narasti, da se banke nisu zaduživale u švicarskim francima ali i da „ako su i bile zadužene u CHF ta zaduženja danas više ne postoje“. Z. navodi da nije imala i nema špekulativne namjere te da nije propustila informirati građane o relevantnim rizicima, a osobito o valutnom riziku. Z. dalje navodi da pitanje „realnosti tečaja“ nije pravno pitanje i da prvotuzena Z. nije imala nikakvih posebnih saznanja o budućim kretanjima tečaja CHF i nalazi štoviše da je notorno da je nedavni rast tečaja CHF iznenadio i samu Središnju Švicarsku banku, jednako kao i širu međunarodnu poslovnu i potrošačku zajednicu. Z. dalje navodi da je bila i sada je zadužena u CHF i to u mjeri koja u potpunosti

pokriva sve njene ovdje potencijalno relevantne izloženosti nominirane u CHF te nije špekulirala tečajem. Z. navodi da da je doista namjeravala špekulirati tečajem da je to svakako mogla učiniti i efikasnije i jednostavnije nego kreditiranjem građana, primjerice prostom kupnjom CHF na tržištu, što međutim nije činila. Dalje Z. navodi da nije prikrivala potrošačima ništa od uvjeta vlastitoga poslovanja, a ponajmanje s ikakvom u tužbi insinuiranom zavaravajućom namjerom, nije potrošače uvjeravala niti navodila na zaduženje denominirano u CHF te navodi da ona profesionalno i savjesno upravlja rizicima u svom poslovanju, onako kako je to na temelju Zakona o kreditnim institucijama ne samo ovlaštena nego i dužna činiti.

Z. navodi da jedini prilog tužbe koji se makar neizravno može odnositi na prvotuženu i potencijalno dokazivati teze tužbe jest tužbom prvospomenuti prilog-mišljenje Vlade Republike Hrvatske. Z. navodi da suprotno od percepcije tužitelja ona drži da priloženo mišljenje Vlade RH ne daje nikakvu pravnu potporu tužbenim navodima te ukazuje da se priloženim mišljenjem Vlade RH, između ostaloga, ističe dispozitivna narav ugovaranja valutne klauzule kao i okolnost da njeno ugovaranje „ovisi o volji ugovornih strana“. S ovime u vezi ovaj sud odmah naglašava da navedeno mišljenje Vlade dano povodom prijedloga saborskog zastupnika D. L. za ukidanje dopuštenosti valutne klauzule na temelju članka 22. važećeg ZOO-a samo po sebi ne predstavlja za ovaj postupak ništa, jer se o osnovanosti bilo koje tužbe presuđuje na temelju važećeg Zakona, no kada tužena Z. ovdje ukazuje na jedno pitanje opće naravi o kojemu se u navedenom mišljenju Vlade govori i kojim se ističe dispozitivna narav ugovaranja valutne klauzule, onda se za sada samo napominje da je člankom 22. važećeg ZOO-a dopuštena odredba ugovora prema kojoj se vrijednost ugovorne obveze u valuti Republike Hrvatske izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti, a to znači da je prvo spomenuti Zakon dopustio takvo ugovaranje i nakon što je članak 22. važećeg ZOO-a to dopustio stranke imaju slobodu dispozitivnog ugovaranja takve klauzule, ali da taj članak to nije na ovaj način dopustio proizlazi da one takvu slobodu ne bi imale. Drugim riječima i za sada se samo napominje da je sve do pred kraj bivše države zakonsko uređenje bilo drugačije i člankom 395. starog ZOO-a kao i tada važećim Deviznim zakonom valutna klauzula nije bila dopuštena, a radi se o različitim pristupima koji karakteriziraju pojedine pravne sustave, a o čemu će biti riječi u kasnijem tekstu presude.

Z. navodi da je uz tužbu priloženo nekoliko njezinih standardnih Ugovora o namjenskom kreditu, ali ne vidi iz tužbe koja bi se činjenica time imala dokazivati te zaključuje da suprotno tužbenim navodima se iz priloženih Ugovora mogu uočiti dvije relevantne okolnosti, naime da je korisnik kredita upoznat s okolnošću da je njegova obveza vezana uz valutnu klauzulu te da je potvrdio i prihvatio postojanje svih odnosnih rizika i učinaka koji mogu proizaći iz promjena tečajnih odnosa nastalih za vrijeme ugovornog odnosa te također da iz priloženih obrazaca proizlazi da se na Ugovor primjenjuju i Opći uvjeti poslovanja Z.-e s čijim sadržajem je korisnik kredita upoznat i na čiju primjenu je pristao. Z. navodi da su u dijelu ugovornog uređenja kamatne stope od 1990. godine u primjeni njezini Opći uvjeti poslovanja od 06. srpnja 1999. godine i u njima su određeni uvjeti izmjene kamatne stope i standard pažnje za čiju primjenu u mijenjanju kamatnih stopa prvotužena kao kreditor može biti pravno odgovorna, kao i prava korisnika kredita za slučaj povišenja kamatne stope, dalje navodi da su kasnije doneseni i specijalni Opći uvjeti poslovanja. Z. ukazuje da su svi uz tužbu priloženi Ugovori Z.-e solemnizirani i da stoga u nedostatku ikakvih suprotnih prijedloga i dokaza ne postoji razborita podloga osporavanju činjenice da je pri sklapanju Ugovora poštivana i specijalna odredba članka 58. Zakona o javnom bilježništvu o upozorenjima strankama za slučaj ikakvih potencijalno nejasnih ili štetnih ugovornih odredbi, pa Z. citira spomenuti članak 58. Zakona o javnom bilježništvu.

Z. dalje navodi da se u ponudu spornih kredita građanima uključila faktički posljednja na tržištu odnosno u svibnju 2005. godine kada su takvi krediti već bili široko prihvaćeni kako od drugih banaka tako i od potrošača te ističe da je u „Večernjem listu“ iz ožujka 2005. godine iznijela jasne rezerve i upozorenja u odnosu na potražnju građana za kreditiranjem denominiranim u CHF te navodi da se radi o razgovoru T. P., člana uprave Z. b. u broju dnevnog lista „Večernji list“ od 16. ožujka 2005. godine. Uvidom u spomenuti razgovor utvrđeno je da g. P. kao član uprave Z. b. obrazlaže poslovnu politiku Z.-e i razloge zbog kojih je ona kredite vezane uz švicarski franak uvrstila u svoju ponudu te se može utvrditi da spomenuti član uprave obrazlaže poslovnu politiku Z.-e te navodi da Z. uvodi te kredite u ponudu s vremenskim odmakom i da je razlog primarno činjenica da franak kao valuta štednje i valuta duga nije povezan s dinamikom hrvatske ekonomije te da Z. vjeruje da je proteklo dovoljno vremena za teoretsko upoznavanje klijenata sa specifičnim rizicima, ali ovdje nije jasno gdje tu ima mjesta bilo kakvoj teoriji i teoretskom upoznavanju, pa iz nastavka tog razgovora proizlazi da je Z. procijenila da bi daljnje izbjegavanje kreditiranja u švicarskim francima bilo kontraproduktivno te navodi da ih posebno ne reklamira, ali da želi dati do znanja da je i u Z.-i moguće dobiti kredit u švicarskim francima, iako navodi da je stopa nominalno među najvišima na tržištu i razlog tome je činjenica da Z. vjeruje da je klijentima koji nemaju prihode ili štednju u francima „ipak racionalnije“ zaduživati se u EUR-u ili kuni te dalje g. P. navodi da je kod usporedbe cijena kredita kod banaka uvijek potrebno uspoređivati anuitete kojima se otplaćuje kredit te da ni u kojem slučaju ne treba sudove temeljiti na usporedbama nominalnih kamatnih stopa, čak ni na bazi usporedbe efektivnih kamatnih stopa. Spomenuti razgovor potvrđuje činjenicu da je Z. posljednja i moglo bi se reći preko volje ušla u odobravanje ovakvih kredita, međutim takvo upozorenje u obliku jednog intervjua ne mora značiti da je taj intervju bio poznat klijentima te banke, a dodatno treba neke stvari pojasniti i za ubuduće. Naime, ni politička diplomacija se ne zasniva na brojnim nejasnim ili dvosmislenim izjavama, a kada je u pitanju poslovanje i opisivanje usluga koje se nude onda stvari trebaju biti potpuno jasne. Prema tome, nije jasno što bi trebalo značiti da je do ožujka 2005. godine proteklo dovoljno vremena za teoretsko upozoravanje klijenata niti išta predstavlja tvrdnja da spomenuti član uprave smatra da je za klijente koji nemaju prihode ili štednju u francima ipak racionalnije zaduživati se u EUR-u ili kuni, jer ako je to racionalnije to onda u normalnom jeziku znači da je zaduživanje u švicarskim francima također racionalno, ali manje racionalno od zaduživanja u kunama i EUR-ima koje je, dakle, racionalnije te klijenti nisu u mogućnosti iz ovakvih izjava izvoditi neki zaključak o štetnosti takvih ugovora ili velikim rizicima, a upravo suprotno od toga se postavlja pitanje zašto je Z. počela odobravati ovakve kredite ako s jedne strane sama zna da makroekonomski franak kao valuta štednje i valuta duga nije povezan s dinamikom hrvatske ekonomije, a mikroekonomski zna da bi to zaduživanje u švicarcima moglo biti eventualno opravdano odnosno racionalno samo za klijente koji imaju prihode u švicarskim francima. Ovaj intervju pokazuje da je Z. ušla u ovu vrst kreditiranja s ciljem da ne izgubi klijente, iako je sama bila svjesna da to nema svoju makro i mikroekonomsku podlogu, no očito je pod pritiskom konkurencije ostalih tuženih banaka procijenila da je bolje za njezin poslovni rezultat da u svoju ponudu uvrsti taj tip ponude i na kraju njena reakcija i postupanje ostaje na razini čovjeka koji uočava da se od njega traži da napravi nešto što iz različitih razloga nije ispravno ili opravdano, svjestan je toga i koleba se, ali na kraju svjesno donosi odluku i pristaje napraviti nešto što rade drugi i za što zna da nije ispravno ili opravdano te se ovim postupkom na kraju takva kolebljiva osoba izjednačuje s onima koji su to radili već prije. S obzirom na vodeću tržišnu poziciju Z.-e bilo je dovoljno razloga da se postupi suprotno i da Z., makar i jedina, odbije uvrstiti ove kredite u svoju ponudu te da na sve načine ustraje kod tog stava i time bi za svoj poslovni ugled napravila puno više nego li time što je postupila na opisani način. Pored toga, klijenti kada dolaze dogovarati posao u banku razgovaraju s osobnim bankarom, a ne s članom uprave, da

li je i koji broj klijenata pročitao taj razgovor g. P. nije poznato, ali onome koji nije upućen ili nije dovoljno obrazovan ni taj razgovor nije nužno dovoljno obrazloženje i upozorenje da bi sami krediti vezani uz CHF bili toliko rizični da ih se može ocijeniti neprihvatljivim ili opasnim, jer se u razgovoru kaže samo da su manje racionalni, a dodatno g. P. iskreno ukazuje na činjenicu da čak ni efektivne kamatne stope nisu istinit podatak koji omogućuje formiranje valjanih sudova o kreditnim ponudama, a to dovodi u pitanje valjanost cjelokupnog sustava ili onoga što se danas često opisuje kao „transparentnost“, sve to s obzirom da je jedna od glavnih svrha uvođenja pojma efektivne kamatne stope da se klijentima što realnije prikaže stvarna cijena kredita, pa ako to ni iz ovog podatka nije puno jasnije onda se postavlja pitanje kakav je to sustav. Unatoč navedenom, može se zaključiti da Z. nije bila ona banka koja je inicirala uvođenje ove vrste kredita i u jednom razdoblju je nastojala to izbjeći, pojedini članovi njezinih uprava kao što je g. P. su i dosta otvoreno iznijeli sumnje i dileme oko ove vrste kreditne ponude, ali sve na kraju pada u vodu konačnom odlukom ove banke da se prilagodi ostalim bankama tako da prihvati onaj oblik ponude kojeg su te banke već prethodno uvrstile u svoju ponudu. Unatoč tome, treba naglasiti da nisu baš sve banke koje posluju u Republici Hrvatskoj imale takvu ponudu te je to sve i dalje slobodna poslovna odluka Z.-e kao i drugih poslovnih banaka te nije ni načelno prihvatljiva tvrdnja koja se i nedavno mogla čuti, naime da banke ponudu formiraju prema onome što navodno potrošači odnosno tržište traži te u ovom dijelu zaključak je ovog suda da potrošači potpuno izvjesno nisu decidirano tražili kredite vezane uz švicarske franke i promjenjivu kamatnu stopu nego su, potpuno prirodno, bili u potrazi za što povoljnijim kreditom bez neke jasne predodžbe o tome kakav će to kredit biti te su od ponuda koje su im prethodno formulirale tužene banke nastojali izabrati za sebe onu za koju su na temelju onoga što su im tužene banke prezentirale zaključili da je za njih najpovoljnija.

Z. se u istom duhu poziva i na razgovor svog predsjednika uprave F. L. koji je objavljen u dnevnom listu „Jutarnji list“ od 20. kolovoza 2011. godine, ali s obzirom da se radi o 2011. godini odnosno da je od prestanka odobravanja ovih kredita prošlo približno tri godine to onda taj razgovor g. L. može predstavljati eventualno neko obrazloženje ili opravdanje Z.-e za vođenje svoje poslovne politike, ali iz ovog razloga ne može ništa značiti za pitanje valjanosti ugovora koje je Z. sklapala s potrošačima od svibnja 2005. godine do kraja 2008. godine. Pored toga, ovaj razgovor zadire i u neka opća pitanja kao što je pitanje da li zakonski zadržati ili ukinuti valutnu klauzulu te se iznose pojedine tvrdnje da bi to moglo ugroziti depozite štediša, a takve izjave ovaj sud ne drži ni točnima niti korisnima za moguću raspravu o ovom pitanju, a razlozi će biti navedeni kasnije. Z. navodi da je tadašnji guverner Ž. R. izlagao na konferenciji za novinare održanoj 18. veljače 2009. godine te da je iznio određena upozorenja te se poziva na određena upozorenja tijekom 2006. i 2007. godine kao i na upozorenja tadašnjeg zamjenika guvernera, a sadašnjeg guvernera B. V., međutim svi ti istupi po sebi još ne znače da su morali doprijeti do potrošača, za koje je relevantno prvenstveno ono što im predoči banka u postupku dogovaranja posla koji prethodi sklapanju ugovora. Z. navodi da su mediji u mnogome podržavali opću nepromišljenost potrošača i njihovu sklonost zaduživanju u CHF te prilaže članak iz dnevnog lista „Jutarnji list“ od 26. kolovoza 2006. godine koji je objavljen pod naslovom: „Kredit u švicarcima-dobit veća od rizika“, ali nije utvrđeno da bi članak u tom duhu bio objavljivan više puta, a pored toga treba voditi računa o onome što su same banke navodile ili nisu navodile u svojim reklamama, dakle da je Z. željela ona je mogla i putem vlastitih reklama staviti određena upozorenja o povećanom riziku kod ove vrste kredita. Z. je na kraju kao i sve druge banke reklamirala te kredite i u tom dijelu svi pokušaji da pojedine izjave članova uprave te banke ili jedan članak u dnevnom listu budu odlučujući dokaz da su klijenti te banke bili dovoljno upozoreni i informirani o specifičnim rizicima ovakvog ugovaranja nisu osnovani. Z. navodi da su klijenti u minornom broju odlučili prihvatiti konverziju svojih originalno CHF denominiranih obveza

u kunske obveze ili u obveze vezane valutnom klauzulom izraženom u EUR-ima, ali brojni svjedoci su iznijeli uvjerljive razloge zašto to nisu prihvatili te i ovaj dio dovodi u sumnju dobru vjeru ove i ostalih banaka, s obzirom da su brojni svjedoci naveli da su shvatili da im banke nude mogućnost konverzije kredita vezanog uz CHF u kredit vezan uz EUR-o i to prema stanju i iznosima na dan sklapanja Ugovora, a ne u iznosima i na dan kada je njihova obveza izražena u kunama značajno porasla kao rezultat povišenja kamatnih stopa i znatne aprecijacije švicarskog franka, pa ovo suprotno od onog što banke misle da dokazuju, dokazuje suprotno odnosno mnogi potrošači su bili zavedeni i u tom dijelu te su pristali sklopiti ugovore vezane uz CHF misleći pogriješno da će moći „prevesti“ ovaj kredit u kredit vezan uz EUR-o prema početnom stanju, a ako su banke od početka imale na umu nešto drugo onda su se također trebale potruditi i potrošaču objasniti kako bi ta konverzija izgledala. Z. dalje navodi da klijenti nisu prihvatili ugovaranje kamatne stope vezane uz referentnu kamatnu stopu – EURIBOR te navodi da potrošači to nisu prihvatili nego su se priklonili ugovorima s varijabilnom kamatnom stopom određenom u skladu s Općim uvjetima Z.-e o promjenjivosti kamatne stope te ukazuje da je kreditiranje vezano uz EURIBOR doživjelo veoma slab prihvata od strane potrošača. Ovdje Z. određene činjenice koje bi joj izvorno trebale ići u prilog pogriješno interpretira i moguće je zaključiti na temelju iskaza brojnih svjedoka da se ovdje radi o tome da su potrošači imali potpuno, gotovo apsolutno povjerenje u Z.-u kao i dobar dio ostalih tuženih banaka i očigledno su smatrali da je za njih manji rizik ako prihvate Opće uvjete poslovanja Z.-e, makar to uključivalo i njezino pravo na jednostranu promjenu kamatnih stopa, pa bi ova činjenica trebala Z.-i imponirati i ujedno bi se Z. trebala zapitati nije li u ovom slučaju bespotrebno izgubila ovakvo dragocjeno povjerenje klijenata, a koji su očigledno više vjerovali njezinom poslovanju i Općim uvjetima nego li nekoj inozemnoj stopi koja se naziva EURIBOR. Z. dalje navodi da su njezini klijenti imali na raspolaganju dovoljno vremena proučiti Ugovore koje su potpisivali, prigovoriti im i zatražiti tumačenja, kako od samog kreditora tako i od javnog bilježnika, za kojeg načelno ispravno navodi da je po službenoj dužnosti obvezan dati odgovarajuće upozorenje, dalje navodi da je prije kreiranja zaduženja korištenjem kredita korisnik kredita imao na raspolaganju iznimno dugi rok korištenja od šest mjeseci.

Z. dalje navodi da je poštovala propise o upravljanju valutnim rizikom u smislu Odluke o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku tako da je održavala i održava faktički potpunu pokrivenost CHF valutiranih tražbina i vlastitih CHF valutiranih obveza, zaključuje da to samo po sebi dokazuje neutemeljenost navoda o špekulativnim namjerama Z.-e, jer špekulativni profit od promjene tečaja može biti ostvaren jedino u uvjetima nesrazmjera između imovine i obveza u valuti koja je predmet špekulacije, ali ovaj sud ne dijeli to mišljenje, jer se ovdje ne radi o poslovima u kojima bi predmet obveze bilo trgovanje stranom valutom. Z. dalje ukazuje tužitelju da ne razumije propise o upravljanju rizicima ni ekonomske implikacije ročnosti zaduženja u kontekstu valutnog rizika, međutim tužitelj kao udruga potrošača to uopće nije ni dužan razumjeti te je puno toga i uspio proučiti i naučiti iz oblasti bankarskog poslovanja, što naravno ne može biti uvijek sveobuhvatno niti točno, ali nije ni pravno nužno jer za ocjenu osnovanosti tužbenog zahtjeva nije potrebna ocjena zakonitosti cjelokupnog bankarskog poslovanja bilo koje od tuženih banaka, iako pojedini elementi tog poslovanja mogu dodatno pojasniti neke elemente u postupanju tuženih banaka.

Z. u svom odgovoru dalje ukazuje na tužiteljevo pogriješno razumijevanje valutne klauzule. Z. ispravno navodi da kod ugovora o kreditu jedino kreditor snosi rizik neispunjenja i dalje navodi da najprije kreditor (misli se na banku) u cijelosti ispunjava svoju činidbu i tek u dugoj vremenskoj perspektivi prima protučinidbu, no to nije i ne može biti sporno i to je u prirodi kreditnog posla i u tom dijelu nema sumnje da su rizici za banku povećani s obzirom da ona u pravilu nakon sklapanja ugovora stavlja kredit u korištenje, a u većini spornih kredita

banke su u pravilu odobreni iznos kredita jednim potezom stavile u korištenje tako da su u najvećem broju slučajeva odobreni iznos kredita izravno doznačile prodavatelju nekretnine. Ovo obilježje je sastavni dio svakog kredita te zbog toga ili u tom kontekstu naglašavati valutnu klauzulu nije posebno opravdano, a ono što Z. očito ima u vidu je mogućnost da tijekom otplate kredita u duljem vremenskom razdoblju dođe do inflacije ili deprecijacije valute, no bez obzira što je banka u pravilu vjerovnik takav rizik ne pada samo na nju nego i na dužnika. Z. dalje navodi da konačna valorizacija ekonomskih koristi ili gubitaka od ugovorene valutne klauzule se može dati tek na temelju cjeline otplatnog razdoblja, dalje ukazuje da je kao tečaj izračuna kunske protuvrijednosti primjenjivala istovrsni tečaj odnosno srednji tečaj HNB-a kako prilikom dodjele kredita tako i prilikom izračuna obveze na povrat kredita te navodi da ovaj tečaj nije bio pod utjecajem Z.-e te je ova tvrdnja točna i u tom dijelu su i Opći uvjeti Z.-e koji su već tada primjenjivali srednji tečaj HNB-a bolji od nekih drugih tuženih banaka koje su u svoju korist na ovaj način uvele u primjenu svoj vlastiti tečaj i time dodale još jedan element jednostranog odlučivanja o visini obveze klijenta – potrošača, a dodatno Z. jedina ispravno ukazuje da nije ugovarala tzv. jednosmjerne odnosno jednostrane valutne klauzule, a o kojima je i ovaj sud zauzeo negativno stajalište te će to biti obrazloženo u nastavku. Z. smatra da usporedbe kretanja tečaja drugih valuta te indeksa kretanja maloprodajnih cijena ili stope inflacije s kretanjem tečaja za švicarski franak, kako se analiziraju tužbom, pravno nisu relevantne te u nekom doslovnom smislu doista i nisu, ali tužitelj to jasno navodi kao dokaz šire ekonomske neopravdanosti povišenja obveze potrošača u kunama koja kao valuta zadržava svoju vrijednost i to u uvjetima kada inflacije nema, tako da onda vjerovnik koji u takvim monetarno i tržišno stabilnim uvjetima prima povećani iznos kuna upravo ekonomski (iako ne pravno) prima veću protuvrijednost i to se može utvrditi odmah ako se utvrdi koliko bi EUR-a mogao kupiti prema važećem srednjem tečaju na temelju povišenog tečaja franka u usporedbi s onim brojem kuna koje bi primjenom iste valutne klauzule primio prije jake aprecijacije švicarskog franka, dakle tužitelj u tužbi ukazuje na ekonomski element i takvo zaključivanje nije neosnovano, jer svrha valutne klauzule je da se imunizira vrijednost novčane obveze i valutna klauzula kada je pravilno ugovorena nije nešto što bi samo po sebi bilo u korist ili na štetu bilo koje ugovorne strane.

Z. dalje ukazuje na neke druge razloge zbog kojih smatra da je tužba nedopuštena i tužbeni zahtjev neosnovan. Z. ponovno iznosi određena stajališta o pitanju dopuštenosti kolektivne tužbe te ukazuje da tužitelj u tužbenom zahtjevu spominje i neodređene „pojedinačne interese“, ukazuje da prve dvije točke tužbenog zahtjeva kako je definiran u tužbi kao deklaratoran zahtjev ni sadržajno niti vremenski nisu određeni, dodatno ističe da tužba ignorira moguća buduća kretanja tečaja i kamatnih stopa te ukazuje da su mnogi korisnici kredita u CHF, ovisno o vremenu konkretnog zaduženja, čak i nakon notorne posljednje oscilacije u tečaju CHF-a i nadalje ekonomski na probitku u odnosu na potrošače koji su se istodobno zadužili u EUR-ima i koji su u kunama platili manje nego da su se u istoj visini zadužili u EUR-ima. Dalje Z. ukazuje da je konačna ekonomska i u kunama izražena računica zaduženja i dalje neizvjesna te navodi da se usvajanjem postavljenog tužbenog zahtjeva ne bi stvorila podloga zaštiti kolektivnog interesa svih onih potrošača koji su kreditno zaduženi u CHF, što u potpunosti nije razumljivo. Prigovor da do sada korisnici kredita u CHF-ima još uvijek nisu platili one iznose koje su platili korisnici kredita vezanih uz EUR-o ovom sudu nije razumljiv. Uspoređivati se može ono što je usporedivo, a upravo su i Z. i tužene banke formulirali svoje ponude tako da su u njima navodili da su kamatne stope niže u odnosu na druge kredite, vezane uz EUR-o ili kunske kredite, a u pojedinim slučajevima su krediti vezani uz CHF bili dostupni onim klijentima kojima su te iste banke odbile odobriti kredite vezane uz EUR-o i to zbog toga što je u pravilu mjesečni iznos anuiteta/rate u ovoj posljednjoj varijanti bio viši negoli kod kredita vezanih uz CHF te su prema izjavama saslušanih svjedoka banke u većini slučajeva upravo time uvjeravale klijente-

potrošače da su zbog toga krediti vezani uz CHF povoljniji ili najpovoljniji, pa onda nije jasno zašto bi odjednom ti povoljniji ili najpovoljniji krediti trebali postati za potrošača izjednačeni s kreditom vezanim za EUR-o, za kojeg su te iste banke često navodile da je manje povoljan odnosno prilikom informativnih izračuna visine mjesečnih anuiteta i konačne visine – cijene kredita nakon cjelokupne otplate navodile da je skuplji i time manje ili znatno manje povoljan od kredita vezanog uz CHF, prešućujući pri tom u cijelosti bitnu razliku koja postoji u odnosu kune prema EUR-u i kune prema CHF-u odnosno prema razlici koju HNB pravi u svojoj tečajnoj politici, a za koju se okvirno može reći da je takva da je tečaj kune vezan („pegged“) na tečaj EUR-a i da se dopuštaju samo manje oscilacije, a što stvara bitnu razliku u procjeni rizika i objektivnom riziku, kojeg osobni bankari kao punomoćnici po zaposlenju tuženih banaka nisu ni natuknuli potrošačima, a kamoli da su im ukazali na ovu bitnu razliku između dvije vrste kredita, pa takvim usporedbama nema mjesta. Uostalom, korisnici kredita vezanih uz EUR-e do sada nisu doživjeli iskustvo kakvo imaju korisnici kredita vezanih uz CHF, od kojih su mnogima bila davana obećanja da njihova mjesečna obveza tijekom cijelog razdoblja otplate neće narasti za više od 100,00 do 200,00 kuna, pa ovakav pokušaj Z.-e kao i ostalih tuženih banaka da se prave navedene usporedbe više slični na pokušaj da se navedene dvije kategorije potrošača dovede u sukob. Prema tome, ako su banke uvjeravale klijente da su ovi krediti povoljniji od kredita vezanih uz EUR-o onda ovaj sud ne vidi razlog da se banke ne drže zadane riječi i obećanja danog tim istim klijentima u predugovornoj fazi, a ta obveza proizlazi iz načela bona fides koje je još od rimskog prava značilo držanje vlastite riječi.

Z. dalje navodi da je u međuvremenu promijenila svoje Opće uvjete počevši od 14. prosinca 2010. godine te da su ovi Opći uvjeti izmijenjeni prema zahtjevima i sugestijama HNB-a te to dokazuje prilaganjem ovih Općih uvjeta promjene kamatnih stopa od 14. prosinca 2010. godine i dopisom HNB-a od 14. rujna 2010. godine i navodi da zbog toga tužba u dijelu kojim se nalaze izmjena uvjeta promjenjivosti kamatnih stopa utvrđenjem egzaktnih parametara je u najmanju ruku suvišna i zakašnjela, dalje navodi da ni prije donošenja spomenutih Općih uvjeta iz 2010. godine nije arbitrarno mijenjala kamatne stope nego u skladu s odredbama specijalnih odredbi Zakona o bankama – članak 173., koje su vrijedile do stupanja na snagu Zakona o kreditnim institucijama (ZOKI) . Sve i da je tako treba naglasiti da se tužbeni zahtjev odnosi na utvrđivanje ništavosti pojedinih ugovornih odredbi i da spomenuti Zakon o bankama i ZOKI predstavljaju Zakone kojima se propisuje poslovanje banaka te je to statusni Zakon za banke, ali potrošači i tužene banke su vezani Ugovorom i onime što se smatra sastavnim dijelom tog Ugovora, pa je pozivanje na ove Zakone samo uvjetno relevantno, tim više što se potrošača uopće ne tiču pitanja kao što su kamatni prihod banaka te njihova kreditna izloženost i slično te su to sve okolnosti o kojima moraju voditi računa banke i njihove uprave. Z. navodi da nikada nije ni ugovarala puko, jednostrano diskrecijsko ovlaštenje promjene kamatne stope te navodi da je u svojim Općim uvjetima poslovanja iz 1999. godine imala razrađene kriterije te dalje navodi da su potrošači za slučaj povišenja kamatne stope mogli inicirati okončanje kreditnog odnosa i to ne tek pukom otplatom nego na svaki način koji je objektivno primjeren, ali ne pojašnjava koji bi to bio način te u tom dijelu ova tvrdnja nije dokazana. Z. dalje navodi da je neosnovan tužbeni zahtjev u dijelu kojim se traži ugovaranje kamatnih stopa na način da se one suprotno zakonitoj volji ugovornih strana utvrde fiksnima, dalje obrazlaže pojam koji se označava kao „rizik zemlje zaduženja“ – CDS te dalje ukazuje da je CDS dalje kontinuirano rastao u razdoblju kojeg je tužitelj izdvojio kao razdoblje navodno bezrazložnog kontinuiranog povišenja kamatnih stopa, prilaže grafički prikaz spomenutog CDS-a i u odgovoru na tužbu Z. navodi da je do kraja 2007. godine CDS za Hrvatsku iznosio ispod jednog postotnog poena, a da se u razdoblju kojeg tužitelj izdvaja kontinuirano i naglo povisivao te je u 2009. godini dosegao čak šest postotnih poena. Z. očito ima te podatke, ona je te podatke iznijela i u podnesku od 30. travnja 2013. godine u kojemu navodi da je u razdoblju od 01. travnja 2005.

do 01. listopada 2007. godine došlo i do blagog pada rizičnosti petgodišnjeg CDS-a za RH i taj pad je iznosio -0,14 % , ali je od 01. listopada 2007. godine do 01. veljače 2008. godine došlo do značajnog porasta rizičnosti Republike Hrvatske – petgodišnjeg CDS-a za 0,65 %, a prema podacima iz navedenog podneska proizlazi da je taj isti CDS u razdoblju od 01. srpnja 2009. do 01. svibnja 2010. godine ponovno pao za -0,79 %. Međutim, sve ove različite kriterije i različite podatke ovaj sud prihvaća s rezervom. Naime, postavlja se uopće pitanje da li i u kojoj mjeri takav kriterij ima opravdanja za pitanje kamatne stope u internom odnosu tuženih banaka koje se vode kao hrvatske banke i koje sklapaju ugovore s građanima – potrošačima u Republici Hrvatskoj i koji se realiziraju i vraćaju u kunama u valuti Republike Hrvatske koja unutar valutne klauzule predstavlja valutu plaćanja („money of payment“), dok je CHF ugovoren kao mjerilo vrijednosti („unit of account“), dakle kako prilikom faze korištenja tako i prilikom faze otplate kredita jedino što je u opticaju je kuna, ali to nije jedini razlog zbog kojeg kriterij kao CDS može biti doveden u pitanje. Naime, ovaj kriterij služi investitoru zemlje A za procjenu rizika ulaganja u zemlju B u koju on unosi svoj kapital, dok su tužene banke radi realizacije kredita nesporno imale na raspolaganju štednju hrvatskih štediša koja je kod banaka deponirana i koja je znatna te približno odgovara visini jednog godišnjeg državnog proračuna. Prema tome, u takvoj situaciji navoditi CDS kada je u pitanju kreditiranje hrvatskih potrošača štednjom tih istih hrvatskih potrošača, a samo manjim dijelom iz nekih drugih izvora, je potpuno dvojbeno, a kune su dostupne putem HNB-a. Na kraju Z. ukazuje da je neosnovan zahtjev za isplatom razlike više naplaćenih anuiteta/rata odnosno više uplaćenih kamata i da je neosnovan zahtjev za retroaktivnim obračunom. Zahtjev za retroaktivnim obračunom nije neosnovan ako se utvrdi da su ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli i promjenjivoj stopi ništave, dok je ispravna primjedba da se putem ovakve kolektivne tužbe ne može tražiti bilo kakva isplata iz razloga koji će biti obrazloženi u vezi s pitanjem aktivne legitimacije i pitanja kolektivnog interesa. Od priloga uz odgovor na tužbu treba izdvojiti izvještaje o izloženosti valutnom riziku po pojedinim valutama te ih je Z. dostavila s podacima o stanju na dan 30. lipnja 2005. godine te isti 30. lipnja 2006. godine i tako za 2007. godinu te 2008. godinu, 2009. godinu te 2010. godinu. Iz ovih izvještaja koje je Z. slala na temelju Odluke HNB-a o sprječavanju izloženosti devizne pozicije banaka valutnom riziku (takve odluke su više puta mijenjane i dopunjavane, pa je prva donijeta još 30. ožujka 1994. godine /NN 35/04/, a prema raspoloživim podacima posljednja takva odluka je donijeta u 2011. godini /NN 62/2011/) i koje Z. jedina dostavlja kao prilog svog odgovora na tužbu vidljivo je da je imovina izražena u CHF-u 30. lipnja 2005. godine bila izražena u znatno manjim iznosima od istog prikaza imovine izraženog u EUR-ima (CHF ukupno 809.035., a EUR-o ukupno 37.553.518), ovi podatci su za CHF postupno svake godine rasli tako da 30. lipnja 2007. godine za CHF se iznosi imovina odnosno potraživanje od 6.878.059 i od toga se 5.421.224. odnosi na potraživanje temeljem valutne klauzule, a samo 1.456.835. na čisto devizno potraživanje, a ovaj podatak je 30. lipnja 2005. godine bio još manji odnosno svega 258.343 CHF-a, prema tome nikakve značajne štednje nije bilo (30. lipnja 2005. godine se kao devizna obveza banke u CHF – u navodi iznos od 801.390 CHF-a), a 30. lipnja 2010. godine ovi iznosi su narasli tako da banka navodi imovinu odnosno potraživanje od 7.355.770 CHF-a i od toga čisto devizno potraživanje je 221.829, a na temelju valutne klauzule 7.133.941 CHF i kao rezultat je stvorena neravnoteža odnosno banka ima deviznih obveza na 3.839.729 CHF-a i time kratku poziciju od 4.474.939 CHF-a, pa na temelju ovih podataka se može razabrati da je od trenutka sklapanja Ugovora s valutnom klauzulom u švicarskim francima Z. sama sebe dovela u poziciju koja se prema navedenoj Odluci smatra oblikom izloženosti odnosno neravnoteže.

Drugotužena P. b. Z. d.d. (P.) u svom odgovoru također navodi da tužitelj u tužbenom zahtjevu se poziva na povredu kolektivnih i pojedinačnih interesa potrošača, navodi da

sukladno odredbi članka 131., stavka 1. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine ovlaštena osoba ima pravo pokrenuti postupak za zaštitu kolektivnih interesa potrošača odnosno ukazuje da spomenuti Zakon ne predviđa zaštitu pojedinačnih interesa kao niti zaštitu prava potrošača, što nije potpuno razumljivo, dalje P. navodi da je tužitelj svoj tužbeni zahtjev očito koncipirao uzimajući u obzir odredbe Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP) za koje navodi da još nisu stupile na snagu te nisu primjenjive u ovom slučaju. P. navodi da u svakom slučaju točka 1. i 2. tužbenog zahtjeva u onom dijelu u kojemu se traži utvrđenje povrijeđe pojedinačnih interesa i prava potrošača nisu u skladu s člankom 131., stavkom 1. Zakona iz 2007. godine, dalje navodi da tužbeni zahtjev u dijelu „naloga“ tuženicima i koji u sebi uključuje dio koji se odnosi na zahtjev za novčanom naknadom je u cijelosti nedopušten i protivan članku 136. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine te obrazlaže da tužitelj u tom dijelu postavlja kondemnatorni zahtjev i da je to protivno članku 136. citiranog Zakona te se u bitnom i može reći da je u tom dijelu ovaj prigovor P.-a bio osnovan. Drugotuženi P. dalje navodi da se radi o promašenoj pasivnoj legitimaciji drugotuženika i to obrazlaže time da je tužitelj uz tužbu priložio Ugovor kojeg je P. s potrošačem sklopio u 2006. godini odnosno u trenutku kada je na snazi bio stari Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. godine i zaključuje da tom prilikom odnosno u 2006. godini P. nije mogao postupati suprotno odredbama članka 30-115 Zakona na kojeg se tužitelj u tužbi poziva s obzirom da iz brojeva članaka proizlazi da tužitelj citira pojedine članke Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine. Formalno gledajući taj prigovor P.-a je također točan odnosno potpuno je izvjesno da u 2006. godini nije bio na snazi Zakon donijet u 2007. godini. P. dalje ukazuje da odredbe Zakona iz 2003. godine „koje se imaju primjenjivati na konkretni Ugovor o kreditu drugotuženika, u svojim odredbama ne predviđaju pojam „nepoštene poslovne prakse“. Taj pojam uvodi i regulira tek „novi“ ZPP.“ Iz ovog obrazloženja proizlazi da P. smatra da je tužitelj spomenuti primjerak Ugovora kojeg je jedan potrošač sklopio s njom priložio kao jedini i konačni dokaz za navode iz tužbe (priložen je Ugovor o kreditu kojeg je P. sklopio s g. B. I. i koji je u tijeku postupka saslušan kao svjedok, pa ostaje nejasno da li P.-u nije bilo jasno da je ovaj Ugovor priložen samo kao primjer-ilustracija postupanja P.-a odnosno ne kao jedini, konkluzivni dokaz iz kojeg bi bilo tko mogao zaključiti da se tužba Udruge P. protiv P.-a zasniva jedino na ovom Ugovoru s g. I. ili eventualno samo na ugovorima iz 2006. godine.) Dodatno ovakav odgovor na tužbu u kojemu se naglašava navodna velika ili čak suštinska razlika u tekstu Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine u odnosu na tekst Zakona iz 2007. godine navela je ovaj sud da tom pitanju da posebno obrazloženje, ali za sada je samo potrebno postaviti pitanje da li time P. želi reći da je zbog eventualne pravne praznine Zakona iz 2003. godine možda bila dopuštena nepoštena poslovna praksa, sve i da je doista i osnovano takvo tumačenje Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine kakvo bi proizlazilo iz takvog navoda P.-a iz odgovora na tužbu. Dakle, stajalište je P.-a da je istom novi Zakon iz 2007. godine uveo pojam „nepoštene poslovne prakse“ i da u tom dijelu postoji velika razlika u formalnom tekstu i sadržaju obje varijante Zakona. P. očito smatra da se tužba Udruge P. zasniva jedino na spomenutom Ugovoru s g. I., jer dalje komentira samo navedeni Ugovor o kreditu te dolazi do zaključka da je on sukladan tada važećim propisima. P. u nastavku daje i osvrt na tezu tužitelja o nedopuštenosti primjene valutne klauzule i navodi da joj je nejasan navod tužitelja kojim on u tužbi ističe da ne osporava zakonsku dopuštenost valutne klauzule, dok istovremeno tvrdi kako je primjena valutne klauzule „nedopuštena i nepoštena“ te zaključuje da „tužitelj kao da se ne može odlučiti što zapravo tvrdi te su takvi navodi tužitelja u cijelosti kontradiktorni i neosnovani“ te dalje nastavlja da je valutna klauzula predviđena, dozvoljena i jasno opisana Zakonom o obveznim odnosima te dalje navodi da HNB kao relevantno regulatorno tijelo monetarne vlasti nije podržavala ukidanje valutne klauzule nego da štoviše HNB u okviru svojih zakonskih ovlasti regulatornim propisima nalaže poslovnim bankama da određeni postotak prikupljenih deviza moraju držati u obliku likvidne rezerve, dalje P. navodi da ni

Vlada Republike Hrvatske nije podržala izmjenu/brisanje odredbe članka 22. ZOO-a koji regulira pitanje i postojanje valutne klauzule. Zaključak je P.-a da je jasno „kako za opstojnost i primjenu valutne klauzule postoji zakonska osnova i, obzirom na propise HNB-a, gotovo uvjetovanost, pa su u tom smislu tvrdnje tužitelja kontradiktorne, a njegov zahtjev utemeljen na tim tvrdnjama u cijelosti neosnovan i protivan pozitivnim propisima.“ Iz ovog navoda kojeg P. dalje dodatno obrazlaže proizlazi da P. smatra da samim tim što je na temelju članka 22. novog ZOO-a valutna klauzula izrijekom dopuštena (ništa ne govori o stanju prije toga i to očito stoga što smatra da se na temelju priloženog Ugovora tužbeni zahtjev ne odnosi na razdoblje prije 2006. godine, jer prije 01. siječnja 2006. godine novi ZOO nije stupio na snagu, pa bi za to razdoblje trebalo dati drugo pravno obrazloženje) i da samim time nikakav problem ni pojmovno ne može nastati, pa iz takvog obrazloženja proizlazi da primjena valutne klauzule nije dio Ugovora i ugovornog prava nego ulazi u regulatorni dio bankarstva kojemu je na čelu HNB, međutim za sada se samo ukazuje da to nije tako te će to biti obrazloženo kasnije kada će biti citiran onaj dio već postojeće sudske prakse ovog suda, ali i inozemne sudske prakse te domaće i inozemne doktrine iz koje proizlazi da je i onda kada je valutna klauzula dopuštena moguća situacija da je ona nevaljana ugovorena, pa se samo tako može razumjeti i razmatranja o pitanju dopuštenosti jednostrane valutne klauzule. Pozivanju na mišljenje Vlade Republike Hrvatske o prijedlogu za ukidanje valutne klauzule nema mjesta iz istih razloga kako je to obrazloženo prethodno i tužitelju, a bit će dodatno obrazloženo kasnije.

P. dalje navodi da je neosnovano i neodgovorno od tužitelja navođenje tvrdnje kako su banke mogle predvidjeti razlike u tečaju i da su na tome zarađivale te P. navodi da banke nisu niti su mogle na taj način postupati prijevarno i zavaravajuće. P. navodi da je tužitelju vjerojatno poznato da je HNB u okviru svojih regulatornih ovlasti na temelju Zakona o bankama donio Odluku o ograničavanju izloženosti banaka valutnom riziku te se poziva na pojedine Odluke HNB-a (objavljene u NN 17/03, 39/06, 130/06 i 25/09). P. ispravno navodi postojanje navedenih odluka. Prethodno je rečeno da su one postojale i prije ovog razdoblja, a spomenute Odluke P. tumači tako što navodi da su banke dužne svoje valutne rizike zatvoriti u skladu s propisanim postotkom u odnosu na jamstveni kapital, dalje navodi da ukupna otvorena devizna pozicija banke ne smije prijeći 30% jamstvenog kapitala i na ovaj način se kapital banaka želi sačuvati od pretjeranih špekulacija na deviznom tržištu. P. kao zaključak navodi: „Slijedom navedene regulative očito je kako je promašena teza tužitelja budući da iz gore spomenute obveze banaka sukladno predmetnim odlukama HNB-a, nema špekulacija banaka vezano za plasman CHF, kako to pokušava imputirati tužitelj.“ Prema tome, P. citirane Odluke HNB-a tumači kao faktičnu i pravnu nemogućnost da banke uopće mogu špekulirati devizama i na temelju toga postići dodatnu zaradu, ali u tom dijelu navedenim odlukama HNB-a pridaje preširoko značenje i tumačenje. P. dalje navodi da su krediti s valutnom klauzulom dopušteni i u uobičajenoj praksi upravo zbog toga što potrošači očito još uvijek ne poklanjaju povjerenje domaćoj valuti i navodi da to dokazuje općepoznati podatak da je većina štednje građana upravo u stranoj valuti, dalje navodi da ne postoji zakonska odredba prema kojoj bi krediti s valutnom klauzulom smjeli biti vezani jedino uz valutu EUR-o, međutim kada se P. toliko poziva na odluke HNB-a onda treba reći da bi iz njih većim dijelom proizlazilo da banke ne bi trebale odobravati kredite uz valutnu klauzulu u onoj valuti za koju kao kontrastavku nemaju odgovarajući iznos deponirane devizne štednje u toj valuti, no ni to nije bitno nego se samo ukazuje na kontradiktornost takve tvrdnje P.-a i ostalih tuženih banaka. Pored toga, pitanje povjerenja građana u domaću ili inozemnu valutu je nešto složenije i tu nedvojbeno postoji osnovanost argumentacije P.-a, ali ne kao jedinog obrazloženja. Naime, treba navesti da su građani ove zemlje sve do uvođenja kune odnosno za vrijeme jugoslavenskog dinara kao i hrvatskog dinara bili izloženi visokoj inflaciji i takav strah ne može nestati preko noći, dakle potrebno je izvjesno razdoblje stabilnosti kune da se

razvije povjerenje u njezinu stabilnost, a tome mogu pridonijeti u velikom dijelu i poslovne banke na način da nude kunske kredite i to ne kao najmanje povoljne nego barem kao jednako povoljne ponude, a nesporno je da u pojedinom razdoblju pojedine od tužbenih banaka nisu ni nudile kunske kredite. Što se tiče devizne štednje hrvatskih građana i tu treba biti oprezniji s zaključcima. Naime, ono što se sada velikim dijelom vodi kao devizna štednja građana u EUR-ima nije toliko rezultat povjerenja građana u EUR-o nego u jednom dijelu rezultat toga što su građani prethodno imali značajnu deviznu štednju deponiranu kod poslovnih banaka još za vrijeme bivše Jugoslavije i ta devizna štednja je redovito bila u DEM, a koja valuta je slovila i doista bila vrlo stabilna, a to je jednim dijelom i rezultat velikog straha njemačkog naroda da im se više nikada ne ponovi enormna inflacija, a to je dovelo i do potpunog povjerenja štediša u okviru tadašnje Jugoslavije u DEM, tim više što je to tada i imalo svog opravdanja u činjenici da je jugoslavenski dinar bio podložan promjenama i to u obliku provedenih devalvacija te kasnije deprecijacije te valute i visoke inflacije, a nakon ukidanja DEM ta valuta je po sili Zakona konvertirana u EUR-o te su zbog toga brojni uložci u DEM ipso facto pretvoreni u deviznu štednju u EUR-ima, ali to ne znači da danas vlada isto takvo povjerenje u EUR-o kao što je prije bilo u DEM, pa situacija nije tako jednostavna kako to tužene hrvatske poslovne banke navode u situaciji kada već imaju u relativno duljem razdoblju stabilnu hrvatsku valutu koja se zove kuna i koja je, unatoč manjim oscilacijama do 2005. godine kada su tužene banke započele odobravati sporne kredite, do tada odnosno u razdoblju već duljem od deset godina dokazala svoju stabilnost kao valuta te ju pokazuje i dalje tako da se do danas kuna dokazala kao valuta stabilnija i od EUR-a i od švicarskog franka.

P. dalje navodi da tužitelj uvodi tendencioznu tvrdnju kako je kratkoročni profit banaka pretpostavljen zaštiti potrošača te navodi da tužitelj to tvrdi bez ikakvog uporišta u realnim pokazateljima te se poziva na analizu Hrvatske udruge banaka (HUB) broj 36 iz ožujka 2012. godine u kojoj ova strukovna udruga banaka navodi: „Ukoliko se zbog jačanja CHF-a naplata pogorša za više od 1,3% što je prilično izgledno, banka će na kraju biti u neto gubitku. Zbog toga jačanje franka nije igra s nultom sumom u kojoj jedni dobivaju a drugi gube. Svi mogu i najčešće jesu na gubitku.“ P. dalje nastavlja da kada bi banke poslovale onako kako im to imputira tužitelj, a to je „prebacivanje rizika na potrošača“, sukladno podacima iz analize HUB-a, očito došle u situaciju da se suoče s masom nenaplativih kredita koji u konačnici stvaraju gubitak za banku. P. dalje daje osvrt na tezu tužitelja o zavaravajućoj praksi te se osvrće na navod da prosječan potrošač ide za prihvatom povoljnije ponude i da prosječni potrošač nije mogao znati kakvi će se poremećaji dogoditi na financijskom tržištu niti kakvom se riziku izlaže pa dalje P. ukazuje na to da ni on kao poslovna banka te poremećaje nije mogao predvidjeti i na to ukazuje u formi pitanja: „Zar tužitelj stvarno smatra kako je drugotuženik ili bilo koja poslovna banka u Republici Hrvatskoj mogla 2006. ili 2007. godine predvidjeti globalnu svjetsku krizu i poremećaje na financijskom tržištu ovakvih razmjera kakvih smo bili svjedoci?“ Na ovo pitanje ovom sudu je jasan odgovor te je nesporno da nijedna banka nije prorok i da nitko točno ne može predvidjeti bližu, a još manje daljnju budućnost, međutim tu činjenicu treba dovesti u vezu s pitanjem procjene rizika kojemu se izlažu ne samo banke nego i potrošači kada sklapaju ugovore o kreditu na deset, dvadeset ili trideset godina, no još važnije je napomenuti da unatoč tome što je ovaj veliki poremećaj pridonio nastanku situacije koja je potrošače motivirala da se udruže i podignu ovu tužbu, no pravno pitanje o kojemu se ovdje raspravlja nema veze niti ovisi o odgovoru na spomenuto pitanje P.-a, dakle ako se u postupku utvrdi da se pojedine ugovorne odredbe ili poslovna praksa može smatrati nepoštenom i ništavom zbog propusta u procesu ugovaranja i kojim se u bitnome potrošače ovakvih ugovora dovelo u situaciju da nisu bili „informirani potrošači“ i da zbog toga nisu bili u bitnoj mjeri svjesni rizika kojeg preuzimaju potpisom Ugovora s valutnom klauzulom u CHF i promjenjivom kamatnom stopom, onda postoji

zakonski temelj da se takve ugovorne odredbe proglase ništavim sve i da uopće nije došlo do bilo kakvog jačanja tečaja franka i spomenutog pogoršanja ekonomske situacije potrošača, dakle odgovor na navedeno pitanje P.-a nije za pravnu ocjenu dopuštenosti pojedinih ugovornih odredaba i poslovne prakse banaka uopće bitan. Dodatno će biti u nastavku obrazloženo da iz pravnih razloga nije ispravan takav pristup u kojemu se neznanje potrošača i neznanje banaka stavlja u isti rang, sve i da doista postoji takvo neznanje banaka prema kojemu proizlazi da one imaju mogućnost predviđanja kretanja na financijskim tržištima jednaku kao i prosječan hrvatski potrošač. Naime, radi se o tome da banka kao trgovac – profesionalac u ovoj oblasti zna odnosno treba znati znatno više o pitanjima vezanim uz valute, tečajne razlike i valutne klauzule, kamatne stope i sve ostalo pa povećani rizik postoji i vezan je uz pojedine od ovih pojmova koje banka treba poznavati, dužna je informirati potrošača o ovim stručnim pitanjima, pa je nebitno da li je u stvarnosti došlo do realizacije rizika u većem ili manjem stupnju, prije ili kasnije (kao što je u ovom slučaju već vrlo rano, gotovo na samom početku došlo do manifestacije visokog stupnja rizičnosti ugovaranja valutne klauzule vezane uz CHF ugovorene uz promjenjivu kamatnu stopu, do toga je moglo doći i znatno kasnije, dakle i nakon deset ili dvadeset godina, a moglo je biti i tako da u čitavom razdoblju od trideset godina se nijedan oblik tog rizika ne ispolji, ali to ništa bitno ne mijenja na činjenici da ugovaranje takvih odredbi predstavlja samo po sebi velik ili vrlo velik rizik, naročito ako se uzme u obzir da kod ugovora koji bi bio sklopljen u kunama i uz fiksnu kamatnu stopu nastanak ovakve situacije je i pojmovno nemoguć), pa se ovdje radi o procjeni rizičnosti pojedine odredbe prema objektivnim kriterijima, a ne isključivo prema onom što se doista ostvarilo ili nije ostvarilo.

P. dalje navodi da se tužitelj poziva na dužnost banaka da informiraju potrošače sukladno odredbama Zakona o potrošačkom kreditiranju (ZPK) koji je objavljen u NN 75/09 i koji je stupio na snagu 01. siječnja 2010. godine te ponovno uzima u obzir samo priloženi primjerak Ugovora iz 2006. godine, kao da je jedini te vrste, pa dalje ukazuje da 2006. godine odredbe Zakona o potrošačkom kreditiranju nisu bile primjenjive jer nisu ni bile na snazi, a što je potpuno točno s obzirom da u 2006. godini nije mogao biti na snazi Zakon koji je objavljen i stupio je na snagu 2010. godine. P. dalje navodi da na pitanje informiranja potrošača u 2006. godini su primjenjive odredbe samo Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine (poziva se na članak 62.) i usporedno s njime i Zakon o bankama (članak 172.). P. dalje navodi da je sukladno odredbama ova dva Zakona prije sklapanja ugovora o kreditu i to dovoljno unaprijed pružao potrošaču sve bitne Zakonom propisane informacije o konkretnom kreditu kojeg mu P. nudi te navodi da se zbog toga njegovo postupanje prije i u trenutku sklapanja Ugovora ne može kvalificirati kao „nepoštena poslovna praksa“ te ukazuje da to navodi unatoč tome što stari Zakon iz 2003. godine navedeni pojam uopće ne poznaje. P. dalje navodi da je potrošačima nudio mogućnost refinanciranja kredita u CHF kreditom u kunama bez naknade za obradu zahtjeva, bez naknade za prijevremenu otplatu, isto tako P. je nudio poček otplate, produljenje roka otplate, konverziju u EUR, refinanciranje novim EUR kreditom bez naknade za obradu zahtjeva te bez naknade za prijevremenu otplatu, navodi da je nudio priznavanje dotadašnje vrijednosti nekretnin, fleksibilni način otplate, konverziju iznosa kredita u kune. Međutim, P. navodi da je napravio analizu i da od ukupno oko 12.000 stambenih kredita koji su ostvareni s valutnom klauzulom u CHF tek je 10% korisnika iskoristilo neku od ponuđenih mogućnosti olakšanja otplate i zaključuje da korisnici kredita s valutnom klauzulom u švicarskom franku, čini se, i dalje računaju na to da će se tečaj CHF-a ponovno smanjiti te da će oni i dalje biti u boljem položaju nego korisnici kredita s valutnom klauzulom u EUR-u, dakle P. u suštini tvrdi da približno 90% korisnika ovog kredita i dalje špekulira očekujući pad tečaja švicarskog franka i time poboljšanje svoje situacije nakon koje bi oni bili u boljem položaju nego korisnici kredita s valutnom klauzulom u EUR-u.

P. dalje navodi da se u članku 12., točka 9. Ugovora o kreditu iz 2006. godine kojeg tužitelj prilaže navodi: „Korisnik kredita potpisom ovog Ugovora izjavljuje da je upoznat s mogućim promjenama iznosa anuiteta u kunama nastalog uslijed promjene tečaja CHF te potvrđuje da ga je banka informirala o posljedicama i svim eventualnim rizicima promjene tečaja.“ P. dalje navodi da je, pravnoteorijski gledano, jedno od obilježja instituta valutne klauzule i svojevrsna aleatornost te ukazuje da se ona u praksi pokazala upravo kod ugovora u švicarskim francima i dalje navodi da problem tužitelju kao Udruzi potrošača očito predstavlja situacija promjene odnosa valuta na štetu potrošača te ukazuje na činjenicu da u suprotnom odnosno da je kretanje tečaja bilo drugačije predmetna tužba sigurno ne bi bila podnesena. Ova tvrdnja je gotovo izvjesno točna i potrošači zasigurno ne bi reagirali da nije došlo do znatnog pogoršanja njihovog ekonomskog položaja odnosno visine mjesečne obveze u obliku anuiteta ili rate i potrošači u pravilu nisu zainteresirani za bilo što drugo osim za ostvarenje onog cilja zbog kojeg su podigli kredit, a generalno je u prirodi potrošača te čovjeka općenito da traži što povoljniju ponudu prema načelu koje se danas općenito priznaje kao temeljni način razmišljanja odnosno svatko želi uz što manje troškove postići što veću korist (cost – benefit analiza), ali iz ovakve prirodne težnje potrošača da sklope što povoljniji ugovor ne znači da su zbog toga potrošači u većini slučajeva spremni sklapati tako rizične dugoročne ugovore o kreditu da oni počinju po stupnju rizičnosti sličiti igrama na sreću, kako to sugerira P., iako kada je u pitanju takva masa potrošača i ugovora o kojoj govori P. (12000) onda je nesporno da unutar ovakve skupine ljudi vjerojatno postoji jedan manji dio koji je skloniji prihvatiti i veći rizik, ali je isto tako vjerojatno da većina potrošača vođena istom logikom ne želi preuzimati na sebe nepotrebne rizike, samo je pitanje da li ih je bila svjesna u potpunosti odnosno da li je postojao neki drugi izbor i kakav je on bio. Tvrdnja P.-a da bi valutna klauzula i njezino ugovaranje imala obilježje aleatornosti ostala je bez dokaza u obliku citata bilo kojeg značajnijeg pisca, ovaj sud ukazuje da njezino ugovaranje nosi sa sobom brojne pravne poteškoće te da postoje brojni primjeri njezinog pogrešnog ugovaranja, ali o tome će bi govora kasnije. P. dalje navodi da kretanje tečaja bilo koje valute nije nikako rizik samo potrošača nego i banaka, dalje ponovno se poziva na potrebu usklađenja ukupne devizne pozicije prema odlukama HNB-a te ističe da je nagli porast tečaja CHF-a utjecao na povećano izdvajanje kuna kod banke koja treba zatvoriti poziciju izvora financiranja na strani pasive. P. navodi da tužitelj sasvim pogrešno navodi kako su banke 2008. godine „povukle“ s tržišta kredite u CHF nego obrazlaže da se kod plasmana kredita radi o principu „ponude i potražnje“, te je očito kako su prosječni potrošači gledajući povoljniju varijantu za sebe odustali od potražnje kredita s valutnom klauzulom u CHF, drugim riječima P. tvrdi da su upravo potrošači bili ti koji su izrijezom tražili takve kredite vezane uz CHF i budući da su oni to tražili banke su sastavile takvu ponudu kredita i održavale ju sve dok interes potrošača za tom vrstom kredita nije splasnulo. P. zaključuje da su upravo potrošači svojom potražnjom kredita u CHF-u, unatoč svim informacijama banke o mogućim rizicima, „izračunali“ svoj rizik te tražili baš kredite u CHF. P. dalje navodi da se rizik promjenljivosti tečaja odnosi na bilo koju drugu valutu, a ne samo na švicarski franak te su i banke i potrošači ugovaranjem valutne klauzule dobrovoljno i prema procjeni svojih interesa i mogućnosti pristali na taj rizik, pa bi iz ovoga proizlazilo da P. smatra da se rizik odnosi na sve valute i da tu ne treba praviti razlike, a o svemu tome jednake procjene i mogućnosti imaju i potrošači i banke, koji svaki za sebe i ravnopravno samostalno donose odluku o izboru valute. Navedeno stajalište neizravno tvrdi da su kriteriji dužne pažnje i standardi postupanja isti za banke i potrošače, koji u jednakom stupnju mogu donositi samostalne i odgovorne odluke o ovim pitanjima, ali to ne samo da nije točno nego izjednačava tužene banke u poznavanju valuta i svih ostalih pitanja s znanjem prosječnog hrvatskog potrošača, pa sve i da je tako odnosno da su banke nestručne ili jednako stručne kao prosječan hrvatski potrošač, to kao pravni kriteriji i standard nije prihvatljivo iz razloga koji će biti naknadno obrazložen.

Dakle, P. rizik promjenljivosti tečaja izjednačava na dva načina: rizik vezan uz CHF je jednak riziku promjenljivosti tečaja bilo koje druge valute i procjena rizika je podjednako stvar mogućnosti i rizika obje ugovorne strane odnosno banke i potrošača. Međutim, predstavlja novost u dosadašnjem pravnom tumačenju poslovanja banaka da se za bilo koji element poslovanja banaka s potrošačima ističe da u sebi ima element aleatornosti, a P. smatra da princip aleatornosti isključuje načelo prekomjernog oštećenja i da se stoga tužitelj neosnovano poziva na valutni rizik kao argument za nastanak neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača. Dakle, proizlazi da P. smatra da ugovaranje valutne klauzule i to ne samo u švicarskim francima nego i u bilo kojoj drugoj valuti ima karakteristike ugovora na sreću i zbog toga se temeljem članka 139., stavka 5. ZOO-a „zbog ovog nerazmjera ne može se tražiti poništenje ugovora na sreću...“, a koji članak odgovara članku 375., stavku 5. novog ZOO-a.

P. dalje navodi da iz tužbe nije jasno kojim je to svojim postupcima ili propustima P. navodio prosječnog potrošača da donese odluku koju inače ne bi donio. P. dalje navodi da je iz samog sadržaja Ugovora razvidno da je potrošač bio upoznat s posljedicama promjene tečaja CHF-a i s mogućnošću promjene kamatnih stopa i iz toga zaključuje da nema mjesta primjeni članka 111. Zakona o zaštiti potrošača (po broju članka proizlazi da se poziva na Zakon iz 2007.g.). P. dalje navodi da nije odgovoran za prezaduženost građana te ponavlja da je potrošače informirao o svom posljedicama i rizicima promjene tečaja i da je nakon povećanja iznosa anuiteta/rate aktivno poduzimao mjere kojima bi potrošačima olakšao vraćanje kredita i navodi da potrošač koji je realizirao kredit u 2006. godini i iskoristio pogodnost koju je P. pružio u 2007 odnosno refinanciranje u kune bez naknade bi danas imao manji anuitet u kunama i manji iznos ostatka duga za circa 18.000,00 EUR-a, ali vrlo mali broj korisnika je iskoristio te pogodnosti. P. zaključuje da tužitelj u ovom postupku zahtijeva upravo ono što je P. dobrovoljno i bez naknade nudio potrošačima i što oni nisu prihvatili tako da smatra da je ova tužba protiv njega ustvari obijesno parničenje, također navodi da većina potrošača se nije odazvala ponudama P.-a koja im je nudila upravo ono što se sada zahtijeva ovom tužbom.

Dalje u svom odgovoru P. navodi da je za potrebu ocjene osnovanosti ove tužbe nužno utvrditi jesu li potrošači postupali s očekivanom pažnjom dobrog domaćina iz članka 10. važećeg ZOO-a, dalje navodi da se prema kriteriju pažnje dobrog domaćina opravdano očekuje da se potrošač raspitao o stanju kredita na tržištu, o ponudama konkurentskih banaka, da je proučio uvjete kreditiranja te odabrao onaj bankarski proizvod i kod one banke koji mu se, nakon pažljivog razmatranja svih ponuda, pokazao najpovoljnijim i najprimjerenijim njegovim potrebama i mogućnostima, dalje navodi da je potrošač kao korisnik kredita poslovno sposobna osoba koja je od P.-a prije sklapanja Ugovora dobila sva potrebna pojašnjenja i informacije i ovu činjenicu je potvrdila potpisom ugovora, dalje navodi da je ugovor u pogledu međusobnih prava i obveza bio ugovornim stranama pojašnjen od strane javnog bilježnika prilikom solemnizacije. Prema tome, P. zaključuje da potrošač koji je upotrijebio dužnu pažnju, a kako mu nalaže ZOO, prilikom prikupljanja i razmatranja ponuda, donošenja odluke, potpisivanja Ugovora te podnošenja tog ugovora na potvrdu javnom bilježniku, neosnovano se poziva na neinformiranost i nepoštenu poslovnu praksu P.-a, budući da su mu sve informacije o pravima i obvezama iz ugovora o kreditu bile dostupne i prije sklapanja ugovora, a na raspolaganju mu je bilo više različitih ponuda. S ovime u vezi se samo sumarno navodi da iz izjava svjedoka proizlazi da su oni prikupljali i razmotrili ponude te su odluke donosili na temelju tih ponuda i onoga što su im P. kao i ostale banke prezentirale putem svojih službenika – osobnih bankara, koji imaju status ovlaštenih punomoćnika banaka po zaposlenju, a ako su se prema načelu povjerenja kao temeljnom načelu poslovanja oslonili na tumačenje ponude koju im daje tužena banka putem svojih ovlaštenih službenika, to onda znači da su postupali u skladu s ZOO-om, što se tiče javnih bilježnika proizlazi da oni

strankama uopće nisu obrazlagali povećane rizike ugovora koji proizlazi iz valutne klauzule i promjenjive kamatne stope, pa time nisu ispunili onu obvezu zbog koje je institut solemnizacije ugovora uveden, a što se tiče obrazlaganja rizika od strane banke to će biti obrazloženo kasnije.

P. dalje navodi da je iluzorno očekivati da banka pregovara sa svakim potrošačem o pojedinačnim odredbama ugovora, a time se osvrće na navode iz tužbe da potrošači nisu bili u mogućnosti pregovarati o pojedinim odredbama Ugovora. Taj navod je potpuno točan i radi se o tome da u današnje vrijeme banke kao i većina velikih proizvođača roba i davatelja usluga posluje na temelju formularnih ugovora i Općih uvjeta poslovanja te se na ovaj način standardizira poslovanje za veći broj ugovora s znatno većim brojem potrošača i takva metoda je doista nužna s obzirom da jedino na ovaj način je moguće poslovanje u većim serijama, sve je to već prokomentirano i u sudskoj praksi i u doktrini i biti će naknadno obrazloženo, s obzirom da ovakav način poslovanja i ugovaranja je donio sa sobom i određene pravne specifičnosti. Prema tome, taj dio odgovora P.-a je načelno potpuno točan, ali kod toga treba voditi računa da to stvara određene modifikacije prava i obveza ugovaratelja. Dalje P. navodi da se tužitelj poziva na članak 98. Zakona o zaštiti potrošača (proizlazi da se radi o Zakonu iz 2007. godine) te ukazuje da citirani članak Zakona propisuje da prilikom ocjene je li određena ugovorna odredba poštena se uzima u obzir narav robe ili usluge koja predstavlja predmet ugovora, sve okolnosti prije i prilikom sklapanja ugovora, ostale ugovorne odredbe te zaključuje da tužitelj ne uzima u obzir naprijed opisanu narav proizvoda, pa bi proizlazilo da zato što se radi o korištenju formularnih ugovora da se članak 98. Zakona ne može primijeniti na ovu situaciju, ali spomenuto pitanje kako treba tumačiti standardizirane (formularne) ugovore koji se pozivaju na opće uvjete biti će obrazloženo kasnije.

P. dalje navodi da je neosnovano pozivanje tužitelja na članak 98. Zakona o potrošačima i to zbog toga što sljedeći članak istog Zakona odnosno članak 99. propisuje da nije dopušteno ocjenjivati jesu li ugovorne odredbe o predmetu ugovora i cijeni poštene ako su te odredbe jasne, lako razumljive i uočljive te P. dalje navodi da se o tome upravo kod njegovih ugovora o kreditima radi te da ovi ugovori sadrže sve bitne sastojke, jasno obrazložene uvjete i posljedice neispunjenja preuzetih obveza, razumljive odredbe glede promjene tečaja, kao i podataka o mogućnosti i uvjetima promjene kamatne stope, te odredbe su lako uočljive i potrošač je, uza sve navedeno, potpisao i izričitu izjavu kojom potvrđuje svoju informiranost o posljedicama i rizicima promjene tečaja CHF-a. S ovime u vezi se napominje da članak 99. predstavlja doslovno prepisan članak 4., stavak 2. Smjernice EU-a (Council Directive 93/13 EEC of 5 april 1993 on Unfair Terms in Consumer Contracts), a zbog toga je relevantna i praksa drugih zemalja koje su u svoje zakonodavstvo na isti način unijele takvu odredbu.

P. dalje obrazlaže pitanja u vezi s valutnom klauzulom te navodi da je valutna klauzula predviđena ZOO-om bez ograničenja u pogledu određenih valuta ili ograničenja primjene, da je ona institut kojeg uvažava i njime se služi monetarna politika države, a da sukladno Zakonu o bankama, Zakonu o kreditnim institucijama te Odluci HNB-a valutnu klauzulu mora primjenjivati u smislu zaštite izvora sredstava banaka, da HNB niti Vlada RH nisu uočili interes ni potrebu države ili njezinih građana da ukinu valutnu klauzulu te da je tečaj valute nemoguće predvidjeti, osobito na dulji rok, pa se tu radi o svojevrsnom aleatornom momentu ugovora uz primjenu valutne klauzule. S obzirom da se ovdje na širok način iznose brojne, općenite tvrdnje, one će biti komentirane kasnije. P. dalje nastavlja da su potpisani ugovori ove banke bili u skladu sa svim propisima koje regulira poslovanje banaka i zaštitu potrošača i koji su bili na snazi u vrijeme sklapanja tih ugovora, potrošači su bili upozoreni na rizik i učinak promjene tečaja te su takve rizike potvrdili i prihvatili te su „svjesno i informirano ulazili u kreditne odnose“, dalje navodi da HNB nije našao nepravilnosti u radu ove banke, dalje ukazuje da se tužitelj poziva na članke 5 i 10 Zakona o potrošačkom kreditiranju te

navodi da ovaj Zakon nije bio na snazi u vrijeme sklapanja ugovora, a ovaj navod je točan s obzirom da je navedeni Zakon stupio na snagu 01. siječnja 2010. godine. P. navodi da je tek 10% potrošača prihvatilo njegovu ponudu „mjera olakšanja otplate kredita“ i zaključuje da tužitelj konkretno ni ne navodi o kojoj je nepoštenoj odredbi ugovora riječ ili koje bi to postupanje P.-a spadalo u zavaravajuću poslovnu praksu.

P. se osvrće na tezu tužitelja o nedopuštenosti primjene promjenjive kamatne stope te navodi da se radi o zakonom dopuštenom načinu ugovaranja visine kamata, koji je uobičajen i prihvaćen od strane potrošača, navodi da u ugovoru o kreditu u točki 4 jasno stoji da je ugovorena promjenljiva kamatna stopa i da se ona mijenja prema dva kriterija: prema tržišnom, što je dopušteno sukladno postojećoj zakonskoj regulativi te prema broju proizvoda koje korisnik koristi. P. navodi da je u svojim Općim uvjetima poslovanja, koji su sastavni dio svakog ugovora o kreditu, je objavio kriterije promjenljivosti kamatne stope, dalje navodi da nakon stupanja na snagu Zakona o kreditnim institucijama (ZOKI) je učinio potrošačima dostupnim uvjete promjenljivosti kamatne stope u obliku Informacije o načinu promjene kamatnih stopa po kreditima građana promjenljivih temeljem odluka nadležnih tijela banke, navodi da je i prije stupanja na snagu ZOKI-ja informirao potrošače o promjeni kamatne stope petnaest dana prije izmjene te da im je uz tu obavijest dostavljao izmijenjeni otplatni plan te navodi da to kao obveza nije bilo propisano starim Zakonom o zaštiti potrošača niti Zakonom o bankama, dalje navodi da je HNB tada bio stava da bi obavještanje putem sredstava javnog priopćavanja zadovoljilo kriterij tadašnjeg Zakona o bankama, što je točno i P. navodi da je unatoč tome i u vrijeme važenja ovih starih propisa dostavljao potrošačima personalizirane obavijesti o promjeni kamatnih stopa i novoj visini anuiteta. Ta tvrdnja P.-a je točna i to su potvrdili i saslušani svjedoci te je od svih različitih obveza ovo ujedno jedina obveza koju su banke u najvećem dijelu uredno ispunjavale, jer proizlazi da su banke slale obavijesti o promjenama kamatnih stopa, s time da nisu baš uvijek sve banke uz to slale i novi otplatni plan. P. dalje navodi da je čak štoviše, uz propisane obavijesti o promjeni kamatne stope dostavljao i obavijesti/ponude o mogućnosti nastavka otplaćivanja kredita u kunama, uz povoljnije uvjete i bez naknade banke.

P. se dalje poziva na pojedina obrazloženja HNB-a koja su dostupna na internetskoj stranici HNB-a i u kojemu HNB pojašnjava da banke uobičajeno svoje kreditne i depozitne proizvode nude uz administrativno promjenjivu kamatnu stopu – kamatnu stopu čija se visina mijenja po odluci uprave banke te dalje citira očitovanja HNB-a o tome kako banke trebaju poslovati prema načelima stabilnosti i profitabilnosti i obrazlaže da to znači sljedeće: ako banka ne vodi računa o zaštiti vrijednosti svojih potraživanja (kredita), tada je izvjesno da bi mogli nastati problemi u podmirivanju obveza (depozita) odnosno isplati njezinih štediša. Iz toga bi se moglo zaključiti da bi depoziti građana kod banaka mogli biti ugroženi ako banke ne ugovaraju valutnu klauzulu na ovaj način odnosno da oni građani koji su deponirali štednju kod banaka nameću tim bankama da prilikom kreditiranja drugih građana zaštićuju svoje kredite putem valutnih klauzula. P. dalje doslovno prepisuje određene rečenice iz odgovora HNB-a, kojeg prilaže, iako u jednom dijelu svog odgovora na tužbu ne navodi da se radi o citatu iz odgovora HNB-a, a dodatno ispušta jedan dio koji mijenja smisao odgovora HNB-a. Naime, P. na strani 12. svog odgovora na tužbu navodi: „ U doba kreditne ekspanzije poslovne su banke između ostaloga nudile i stambene kredite stanovništvu s valutnom klauzulom u CHF, koji su tada imali manju kamatnu stopu nego krediti s valutnom klauzulom u drugim valutama (primjerice u EUR-u). Tržišni su uvjeti tada bili takvi da su omogućavali povoljniju, odnosno nižu kamatnu stopu na stambene kredite u CHF.“ Međutim, HNB je u priloženom mišljenju dostupnom putem interneta napisao ove rečenice, ali je P. ispuštala jedan dio odnosno odgovor HNB-a je glasio: „ U doba kreditne ekspanzije poslovne su banke između ostaloga nudile i stambene kredite stanovništvu s valutnom klauzulom u švicarskom franku, koji su tada imali manju kamatnu stopu nego krediti s valutnom klauzulom u drugim

valutama (primjerice u EUR-u), **pa su ih u skladu s time poslovne banke oglašavale i predstavljale kao „povoljnije“ stambene kredite.** Tržišni su uvjeti tada bili takvi da su omogućavali povoljniju, odnosno nižu kamatnu stopu na stambene kredite u švicarskom franku.“ Dakle, P. se u odgovoru na tužbu poziva na pojedine odgovore HNB-a i kojeg prilaže, ali prilikom citiranja je ispustio ovaj dio rečenice koji je podebljan te iz njega proizlazi da je HNB označio takvo oglašavanje kredita kao „povoljnog“ neistinitim zbog toga što obrazlaže da pitanje povoljnosti kredita nije ispravno ocjenjivati samo kroz prizmu visine kamatne stope, dakle P. u ovom odgovoru na tužbu iskrivljuje i ono mišljenje HNB-a na koje se poziva. Stoga je neprimjeren pokušaj P.-a da pojedine odgovore HNB-a na ovaj način iskoristi odnosno zloupotrijebi za svoje interese u ovom postupku, pa doista nije uobičajeno da jedna poslovna banka promjene svojih kamatnih stopa obrazlaže pozivanjem na centralnu banku-HNB, tako da ovaj dio odgovora na tužbu se više neće ni reproducirati.

P. se dalje osvrće na tezu tužitelja da su banke propustile kamatnu stopu vezati uz referentnu vrijednost i navodi da nema izričite zakonske obveze pojedine banke da promjenu kamatne stope mora učiniti ovisnom o nekoj referentnoj stopi, dalje navodi da je imala stambene kredite vezane uz CHF i libor kao referentnu vrijednost, ali da su potrošači pokazali slab interes i da je sklopljeno tek 33 takva ugovora, a s obzirom na slab odaziv clijenata uvela je promjenljivu kamatnu stopu te da i od onih koji su se odlučili na kamatnu stopu vezanu uz libor je njih 73 % zatražilo izmjenu ugovora na promjenljivu kamatnu stopu. S ovime u vezi treba reći da u razdoblju sklapanja spornih ugovora izrijekom nije bilo propisano da promjenljiva kamatna stopa mora biti vezana uz referentnu stopu, ali to još ne znači da ZOO kao temeljni Zakon kojim se uređuju ugovorni odnosi dopušta jednostranu promjenu ugovorne stope, a što će biti obrazloženo kasnije. Ako su podatci o odabiru potrošača točni onda činjenica da su potrošači umjesto promjenljive stope koja upućuje na primjenu libora izabrali promjenljivu stopu prema Općim uvjetima P.-a znači jedino da su potrošači imali puno povjerenje u P. kao poslovnu banku ili kako je to svjedok Z. rekao u P. kao instituciju, a onda na temelju takvog velikog povjerenja potrošača nastaje isto tako velika obveza P.-a da u Općim uvjetima ne predvidi nešto što i potrošači nisu uopće mogli imati na umu odnosno što bi moglo predstavljati za njih „unfair surprise“, a pitanje na koji načina opći uvjeti postaju obvezujući i s kojim sadržajem će biti komentirano kasnije. Stoga P. zaključuje da je apsurdno tužbenim zahtjevom tražiti postupanje P.-a koje sami potrošači po ponudama P.-a nisu prihvaćali. Prema tome, potrošači nisu imali povjerenja u libor te je danas postalo jasno da u tome nisu pogriješili s obzirom da je i ova referentna kamatna stopa, kojoj se do tada apsolutno vjerovalo kao provjerenoj stopi koju autonomno određuju najveće svjetske banke, izgubila na ugledu s obzirom da je utvrđeno da su i te najveće i najuglednije banke kroz dulje razdoblje podešavale te stope prema svojim interesima, pa je evidentno da je došlo do erozije poslovnog morala u oblasti bankarstva općenito. Potrošači su imali povjerenja u P. i njezine Opće uvjete, a libor nije ni bio poznat potrošačima te takvo postupanje ima svoju racionalnu podlogu, koju sve tužene banke u potpunosti zanemaruju. Naime, libor i slične stope na svjetskim tržištima su nešto što se odvija u sferi makroekonomije, spomenuti libor određivao je veći broj banaka od kojih svaka raspolaže najmanje sto puta većim temeljnim kapitalom od najveće hrvatske banke, a ti odnosi u sferi makroekonomije su toliko udaljeni od potrošačkog ugovora između potrošača i poslovne banke u Republici Hrvatskoj da tom međunarodnom, makroekonomskom kriteriju nema mjesta, ili se teško može opravdati u mikrougovornom odnosu između potrošača i poslovne banke, pa potrošači nisu u načelu pogriješili što su bili skeptični prema takvom kriteriju, nema nikakvog razloga da oni kroz čitavo dugo razdoblje otplate od deset do trideset godina iščekuju vijesti iz Londona o promjenama libora ili neke druge slične stope, a poslovno opravdano je samo upućivanje na neku domaću referentnu stopu ili određeni objektivni podatak (stopa domaće inflacije i slično). Povjerenje koje su potrošači pokazali P.-u na ovaj način bi mu trebalo imponirati i ono se na bilo koji način nije

smjelo dovesti u pitanje, jer se u srži bankarstva nalazi odnos povjerenja klijenta u solidnost i reputaciju banke.

P. na kraju predlaže da se tužba odbaci kao neuredna odnosno neosnovana i na kraju navodi da u odnosu na odredbe ugovora koje se mogu podvesti pod pitanja zaštite potrošača postoji znatna razlika u ugovornim odredbama svakoga od tuženika i s obzirom da oni nemaju položaj jedinstvenih suparničara predlaže da se u odnosu na P. parnični postupak razdvoji i nastavi u samostalnoj parnici.

P. uz odgovor prilaže svoj vlastiti kratki osvrt na stambene kredite uz valutnu klauzulu, navodi da ih je uvela krajem studenog 2004. godine uz kamatnu stopu vezanu uz libor i nakon slabog odaziva klijenata P. sredinom ožujka 2005. godine uvodi promjenljivu kamatnu stopu, a od svega 33 kredita odobrenih uz libor 24 korisnika je zatražilo promjenu od libora na trenutno važeću promjenljivu kamatnu stopu, prilaže prikaz poduzetih mjera za olakšanje otplate odnosno ponudu banke kojom se nudi refinanciranje u kunama i navodi da je ponudu prihvatilo 127 i da je ta ponuda refinanciranja bila bez naknade za obradu zahtjeva, bez naknade za prijevremenu otplatu, uz priznavanje procjene nekretnine i da je važeća kamatna stopa u trenutku refinanciranja iznosila 4,98 %, dalje navodi da je 01. veljače 2008. godine obustavljeno odobravanje kredita vezanih uz CHF i da se u otplati nalazi 11.273 stambena kredita, daje prikaz paketa mjera od 01. kolovoza 2010. godine koji uključuju poček otplate, produženje roka otplate do 35 godina odnosno do maksimalno 80 godina starosti korisnika kredita, djelomičnu otplatu iz ugovorenih instrumenata osiguranja, refinanciranje kredita novim stambenim kreditom u EUR, ugovaranje posebnog plana otplate, konverziju kredita u EUR uz dodatne pogodnosti i ugovaranje fleksibilnog plana otplate koji omogućuje klijentima da u razdoblju do dvanaest mjeseci odrede iznos u kunama kojeg mogu mjesečno uplaćivati. P. daje prikaz paketa mjera broj 2 koji je na snazi od srpnja 2011. godine te određene statističke podatke, daje prikaz stambenih kredita po namjenama, daje određene statističke podatke i tablice i navodi da je samo mali postotak od 10% stambenih kredita odobrenih u „čistim“ kunama. P. prilaže obavijesti koje je slao klijentima o promjenama kamatnih stopa, spomenute odgovore HNB-a na internetu.

Trećetužena E. & S. b. d.d. (E. b.a) u odgovoru na tužbu prvenstveno predlaže da se ona odbaci zbog toga što nisu ispunjene zakonom predviđene pretpostavke za podizanje tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača. E. b. dalje obrazlaže da su pretpostavke za tužbu za zaštitu kolektivnih interesa regulirane člankom 131. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine te navodi da su u tom članku taksativno nabrojene odredbe navedenog Zakona na temelju kojih se može podići kolektivna tužba te ukazuje da spomenuti Zakon u članku 131. upućuje na članke 400-429 ZOO-a i da se ti članci odnose na odgovornost za materijalne nedostatke, a članci 881-903 ZOO-a reguliraju ugovor o organiziranju putovanja. Točno je da članak 131. Zakona spominje i navedene članke ZOO-a, ali u tužbi tužitelj ne govori o ugovorima o organiziranju putovanja, jer se banke ne bave turističkom djelatnošću i taj dio odgovora je nepotreban. E. b. dalje navodi da je Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine derogirao Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. godine u cijelosti na temelju članka 154., dalje navodi da je spomenuti Zakon iz 2007. godine predvidio mogućnost pokretanja postupka za zaštitu kolektivnih interesa potrošača protiv osoba čije bi postupanje bilo u suprotnosti s točno određenim člancima Zakona iz 2007. godine i spomenuti Zakon iz 2007. godine govori o mogućnosti podizanja tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača isključivo u slučaju postupanja protivnog odredbama članaka 30-115 Zakona iz 2007. godine, a ne i u slučaju postupanja u suprotnosti s odredbama Zakona iz 2003. godine, pa proizlazi da E. b. u ovom slučaju ovaj formalni element smatra odlučujućim s obzirom da su u sadržajnom smislu obje varijante Zakona u velikom dijelu identične odnosno i potpuno identične. Primjerice članak 96. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine u stavku 1. propisuje da se ugovorna odredba o

kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravnima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača, a članak 81. Zakona iz 2003. godine sadrži isto takvu odredbu koja glasi: „Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravnima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.“ Prema tome, stajalište je E. b. da se kolektivna tužba ne može odnositi na razdoblje prije stupanja na snagu Zakona iz 2007. godine s obzirom da se članak 131. Zakona iz 2007. godine poziva na članke 30-115, a što će biti obrazloženo kasnije. E. b. dalje obrazlaže što je obuhvaćeno člancima 30-115 Zakona iz 2007. godine te ispravno navodi da se pojedine odredbe ne mogu odnositi na tužene banke nego da bi se eventualno mogle primijeniti odredbe članka o potrošačkom zajmu i odredbe članka o nepoštenoj poslovnoj praksi, da su te odredbe bile na snazi u doba sklapanja ugovora s potrošačima. E. b. dalje ističe da su odredbe članka 71-86 Zakona iz 2007. godine kojima se uređuje potrošački zajam prestale važiti temeljem članka 29. Zakona o potrošačkom kreditiranju. Ovaj prigovor se dijelom može razumjeti s obzirom da tužitelj u podnijetoj tužbi nije precizirao razdoblje u kojemu su tužene banke sklapale sporne ugovore, ali nakon što je tužitelj precizirao da je krajnji rok 31. prosinca 2008. godine ovaj prigovor E. b. više nije relevantan, s obzirom da je Zakon o potrošačkom kreditiranju /NN 75/09/ stupio na snagu 01. siječnja 2010. godine.

E. b. dalje navodi da pojam nepoštene poslovne prakse odnosno članci 107-115 Zakona iz 2007. godine nisu stupili na snagu s obzirom da je njihovo stupanje na snagu bilo odgođeno do dana prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju, ali su te odredbe stupile na snagu 16. srpnja 2009. godine i to na temelju treće varijante Zakona o zaštiti potrošača (Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/09/) i dalje E. b. obrazlaže da s obzirom da je sporne ugovore sklapala u razdoblju od 01. travnja 2004. godine do 01. srpnja 2008. godine je vidljivo da se odredbe članka 107-115 Zakona iz 2007. godine i Zakona iz 2009. godine ne mogu primijeniti na ovaj slučaj. Stoga E. b. predlaže da se odbaci tužba u dijelu koji se odnosi na ugovore sklopljene s potrošačima nakon 07. kolovoza 2007. godine tj. od dana kada je stupio na snagu Zakon iz 2007. godine, a koji se odnosi na potrošački zajam /članci 71-86/, jer su ovi članci u trenutku podizanja tužbe već bili izvan snage i zbog toga je tužitelj izgubio procesnu ovlast dana 01. siječnja 2011. godine, a isto tako da se odbaci tužba u dijelu koji se odnosi na nepoštenu poslovnu praksu (članci 107-115), a koje odredbe su stupile na snagu nakon što je E. b. prestala sklapati sporne ugovore s potrošačima. Međutim, tu treba ponoviti da nakon što je tužitelj precizirao krajnji rok na koji se odnosi tužba kao 31. prosinca 2008. to znači da je do tog dana bio na snazi Zakon o potrošačima iz 2007. godine i on je bio na snazi od 21. srpnja 2007. godine do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačima iz 2009. godine /NN 79/09/ koji je stupio na snagu 02. srpnja 2009. godine. Prema tome, ove primjedbe su u formalnom smislu do neke mjere mogle biti osnovane dok tužitelj nije precizirao krajnji rok, ali nakon toga ove primjedbe nisu osnovane. Što se tiče nepoštene poslovne prakse koji se kao pojam navodi u člancima 107-115 Zakona iz 2007. godine taj dio je u formalnom smislu točan s obzirom da je stupanje na snagu ovih odredaba prolongirano na dan prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju /a što je kasnije promijenjeno Zakonom iz 2009. godine/, pa bi proizlazilo iz ovog tumačenja E. b. da je do dana stupanja Zakona iz 2009. g. prema potrošačima bila dopuštena nepoštena poslovna praksa, a ovo pitanje će biti komentirano kasnije.

E. b. dalje navodi da Zakon iz 2007. godine predviđa podizanje kolektivne tužbe, ukazuje da tužitelj u tužbi navodi da su banke povrijedile pojedinačne i kolektivne interese i prava potrošača te dalje obrazlaže razliku između kolektivne i grupne tužbe i daje povijesni prikaz te navodi da su grupne tužbe nastale na modelu američke class action. Stoga smatra da treba odbaciti ovu tužbu. Koliko je moguće razabrati E. b. naglašava jednu riječ iz tužbe

odnosno spomenuti navod da su banke povrijedile pojedinačne interese i zaključuje da više nema govora o kolektivnoj tužbi.

E. b. u odgovoru navodi da nije vidljivo iz tužbe na koje sve ugovore se odnosi tužbeni zahtjev, ukazuje da tužitelj predlaže da sud naloži tuženima da izmijene ugovore s valutnom klauzulom u CHF na način da glavnica bude izražena u kunama ili vezana uz EUR-o, taj dio je dijelom bio osnovan i na temelju rješenja ovog suda tužitelj je ispravio tužbeni zahtjev, stoga ovaj prigovor više nije aktualan. Dalje E. b. navodi da su neki korisnici kredita uzeli kredit vezan uz CHF kraće ročnosti te da su platili manji iznos od onih koji su uzeli isti kredit s valutnom klauzulom u EUR-u i postavlja pitanje da li se ova tužba odnosi i na njih te da li će oni trebati bankama vratiti razliku, ali ovaj dio odgovora na tužbu ovom sudu nije razumljiv. Ako je to moguće razumjeti, E. b. postavlja pitanje u vezi s već ispunjenim ugovorima, ali ovdje treba naglasiti da ugovor ispunjenjem prestaje, a što je kao opće pravilo bilo propisano starim ZOO-om u članku 295.: „ Obveza prestaje kad se ispuni te u drugim Zakonom određenim slučajevima. “, a što odgovara članku 160. novog ZOO-a.

E. b. dalje postavlja pitanje odnosno ukazuje da su neki korisnici kredita s valutnom klauzulom u CHF duže ročnosti još uvijek u povoljnijem položaju u odnosu na one s valutnom klauzulom u EUR-ima i postavlja pitanje što će biti u slučaju da sud usvoji tužbeni zahtjev, a EUR-o naraste u odnosu na kunu i CHF te što će biti s korisnicima kredita uz valutnu klauzulu vezanu uz USD. Dalje E. b. obrazlaže da je kolektivni interes opći interes te da je iz navedenog vidljivo da tužba nije usmjerena na zaštitu kolektivnog interesa, jer kolektivni interes ne može biti da se u odnosu na određen broj ljudi koji su digli kredit s valutnom klauzulom u CHF valutna klauzula i promjenjiva kamata ne smiju primjenjivati. Iz navedenog bi se moglo zaključiti da E. b. smatra da kolektivni interes postoji samo ako bi svi korisnici kredita vezanih uz valutnu klauzulu podnijeli tužbu, a što će biti komentirano kasnije. E. b. dalje postavlja hipotetsko pitanje: što ako u budućnosti tečaj CHF-a padne ispod razine na kojoj je bio u trenutku zaključenja svakog pojedinog Ugovora i dalje postavlja pitanje da li će tada potrošači biti opet oštećeni, pa će tužitelj podignuti novu tužbu te zaključuje da smatra da je tužba zbog navedenog preuranjen, jer nitko ne može predvidjeti što će se desiti u budućnosti, ali ove tvrdnje i razmišljanja o budućnosti koje E. b. iznosi na ovaj način ovaj sud ne razumije. Dalje E. b. osporava i osnovanost tužbenog zahtjeva te ističe prigovor zastare i to stoga jer iz tužbe i tužbenog zahtjeva uopće nije vidljivo na koje Ugovore (zaključene u kojem periodu) se isti odnosi. Tužitelj je naknadno naznačio razdoblje na koje se odnosi tužbeni zahtjev te je ovaj osnovani prigovor E. b. na taj način otklonjen. Što se tiče prigovora zastare to treba reći da tužbeni zahtjev, kako je naknadno ispravljen, odnosi na utvrđenje ništavosti pojedinih ugovornih odredbi te s obzirom na tu činjenicu treba navesti da temeljem članka 110. starog ZOO-a pravo na isticanje ništavosti se ne gasi (članak 328. novog ZOO-a).

E. b. se u odgovoru na tužbu očitovala i o tvrdnji tužitelja o nedopuštenoj i nepoštenoj primjeni valutne klauzule te se poziva na članak 22. ZOO-a (koji je stupio na snagu 01. siječnja 2006. godine, proizlazi da se E. b. poziva samo na novi ZOO, dok razdoblje prije 01. siječnja 2006. godine u tom istom pravnom smislu ne obrazlaže). E. b. zaključuje da tužitelj time što u tužbi navodi da ne osporava da je člankom 22. ZOO-a dopuštena valutna klauzula ujedno potvrđuje da banke posluju u skladu s pozitivnim propisima Republike Hrvatske, uključujući i odredbe ZOO-a te dalje nastavlja da „ Iako ne spori zakonitost ugovaranja valutne klauzule, tužitelj sasvim proizvoljno tvrdi i tumači kada bi se valutna klauzula koja je zakonita trebala primjenjivati, a kada ne. “. E. b. dalje navodi da tužitelj tumači valutnu klauzulu tako što smatra da je trebalo doći do pada stvarne kupovne moći te da je pad vrijednosti kune trebao biti u odnosu na sve valute ili da je trebalo doći do devalvacije ili inflacije da bi se opravdala primjena valutne klauzule u CHF-u i dalje, nakon što je E. b. na ovaj način protumačila navode iz tužbe, zaključuje da je to sasvim proizvoljno i da ne

odgovara pravom stanju stvari. Međutim, zaključak je ovog suda da E. b. u ovom dijelu pogriješno interpretira sadržaj i smisao tužbe.

E. b. dalje navodi da je došlo do promjene tečaja HRK u odnosu na CHF, da je valutna klauzula ugovorena s korisnicima kredita i da je ona u skladu s zakonom (ne tvrdi se kojim), dalje navodi da je nesporno da su korisnici kredita u trenutku isplate kredita dobili iznos kuna koji odgovara točno određenoj protuvrijednosti u CHF na dan isplate, a ono što korisnik treba vratiti je iznos kuna koji odgovara istoj toj protuvrijednosti u CHF, ali iz tužbe nije vidljivo da bi te činjenice tužitelj osporavao.

E. b. se poziva na činjenicu da Vlada Republike Hrvatske u svom mišljenju u prijedlogu za ukidanje valutne klauzule nije prihvatila prijedlog Zakona o izmjenama Zakona o obveznim odnosima kojima bi se brisale odredbe koje dozvoljavaju ugovaranje valutnih klauzula i da to potvrđuje stajalište E. b.. S ovime u vezi i za sada treba jedino navesti da prijedlozi Zakona o kojima se raspravlja u redovitoj proceduri nisu sami za sebe argument za tumačenje postojećeg Zakona te bez obzira na visok autoritet Vlade i Sabora koji sudjeluju u procesu donošenja izmjena pojedinih Zakona, obrazloženja koja se daju predstavljaju stvar zakonodavne procedure, a što se tiče obrazloženja odnosa ugovornog i monetarnog prava za sada se navodi da će to biti posebno komentirano, jer ne samo iz ovog odgovora proizlazi da ovdje postoji mogućnost da je došlo do određenog nerazumijevanja ove materije.

E. b. dalje navodi da tužitelj u tužbi iznosi čitav niz pretpostavki i tvrdnji, počevši od toga da je E. b. imala špekulativne namjere, da se nije zaduživala u CHF te da u ovoj valuti nema zaduženja i da valutna klauzula u konkretnom slučaju nema nikakvo ekonomsko opravdanje osim možda neopravdanog stjecanja dobiti na račun potrošača. E. b. navodi da u pogledu izvora financiranja ima razne financijske izvore različite ročnosti, od kapitala preko međubankarskih kredita i dugoročnih depozita do kratkoročnih depozita, da na bankarskom tržištu nisu u pravilu dostupni izvori ročnosti od 30 godina (što očito ukazuje da same banke navedeni rok smatraju predugim odnosno prerizičnim u poslovima između sebe, što je ispravno i o navedenom pitanju rokova kod dugoročnih kredita će biti riječi kasnije, jer se postavlja pitanje opravdanosti odobravanja kredita na ovako duge rokove od 20 ili 30 godina u poslovima banaka s stanovništvom). E. b. dalje navodi da usklađuje ročnu strukturu svojih obveza i potraživanja i sve to radi u skladu s pojedinim obvezama koje proizlaze na temelju odluka HNB-a, dalje navodi da ima široku i vrlo stabilnu bazu depozita klijenata te zaključuje da „CHF zaduženje je također strukturirano u skladu s ranije navedenim principima, a uzimajući u obzir prosječnu ročnost kredita, plan otplate istih, fleksibilnost izvora kao i stalnu raspoloživost istih od strane vlasnika“ te zaključuje da stoga ne stoji tvrdnja tužitelja da izvor financiranja spornih kredita E. b. nije bio u CHF. E. b. se dalje osvrće na navode iz tužbe i ističe da u pogledu eventualnih „špekulativnih namjera“ i zaduženosti u CHF ima obvezu poštovati Odluku HNB-a o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku i dalje navodi da je na temelju toga odnos obveza i potraživanja u stranim valutama u bankarskom poslovanju strogo reguliran i da ona vodi konzervativnu politiku upravljanja otvorenom deviznom pozicijom i teži zatvorenoj deviznoj poziciji po svim valutama, a plasmani banke denominirani u CHF-u pokriveni su adekvatnim obvezama banke u istoj toj valuti u skladu sa svim pozitivnim propisima. E. b. dalje se osvrće na primjer klijenta i izračun njegovih obveza kojeg tužitelj iznosi na strani 7. tužbe, navodi da se ovaj primjer ne odnosi na nju, dalje prilaže dva izračuna od kojih se prvi odnosi na hipotetsko stanje kredita kakvo bi bilo da je klijent kojeg tužitelj navodi za primjer uzeo isti takav kredit kod E. b. u valutnoj klauzuli vezanoj uz CHF (iznos kredita CHF 70.000) i isti takav kredit s valutnom klauzulom u EUR-ima (42.515,00 EUR-a) te navodi da bi klijent koji je uzeo s valutnom klauzulom u švicarskim francima bi do 01. travnja 2012. godine ukupno platio iznos od 134.697,00 kuna, dok bi onaj koji je uzeo kredit s valutnom klauzulom u CHF bi platio ukupno 132.412,00 kuna, pa se radi o razlici od 2.285,00 kuna koliko bi više platio klijent koji

je uzeo kredit vezan uz švicarski franak, s time da ovaj sud primjećuje da E. b. kao i ostale banke žele svesti spor na usporedbu u visini obveza dviju različitih vrsta kredita, povišenje obveza korisnika kredita u švicarcima bilo je povod ovoj skupini potrošača da podignu ovu tužbu, ali ovaj ekonomski motiv i razlog nije ujedno ni jedini niti glavni pravni temelj podnijete tužbe, nego se radi o tvrdnji tužitelja-potrošača da im banke nisu prije sklapanja ugovora pružile punu informaciju o rizicima koje sa sobom donosi sklapanje ugovora vezanih uz švicarski franak, dakle povodom ove tužbe se ne raspravlja i ne odlučuje na temelju usporedbe iznosa ove dvije vrste kredita, nego se raspravlja o tome da li su banke propustile upoznati klijente-potrošače sa svim rizicima koje donose sporni ugovori s valutnom klauzulom u švicarcima i promjenljivom kamatnom stopom, a za koje navode da im nisu bili uopće ili nisu bili dostatno obrazloženi, pa ovakvo pravljenje usporedbi E. b. i ostalih banaka predstavlja pokušaj skretanja s teme raspravljanja koja je određena na temelju Zakona o potrošačima, o istoj temi moglo bi se raspravljati na isti način sve i da uopće nije došlo do povišenja tečaja švicarskog franka, jer se radi o pitanjima procjene rizika i s tim u vezi pitanjem ravnomjernosti preuzetih obveza banaka i potrošača. E. b. daje i izračun broj 2 u kojemu je napravila obračun da su ugovori o kreditima u obje varijante sklopljeni godinu dana ranije odnosno 01. srpnja 2006. godine i navodi da bi tada razlika bila puno izraženija i da bi klijent koji je uzeo kredit uz valutnu klauzulu u CHF platio 158.655,00 kuna, a onaj koji je uzeo kredit vezan uz EUR-o bi platio 166.669,00 kuna odnosno 8.014,00 kuna više. E. b. dalje navodi da prema Zakonu o zaštiti potrošača iz 2007. godine na kojeg se tužitelj poziva nije postojala obveza banke da u Ugovor unese odredbu o svim potrebnim parametrima za donošenje odluke kod ulaska u ugovorni odnos te dalje navodi da je jedina obveza banaka bila propisana člankom 5. i člankom 10. Zakona o potrošačkom kreditiranju. Međutim, Zakon o potrošačkom kreditiranju je objavljen u NN 75/09 i temeljem članka 30. stupio je na snagu 01. siječnja 2010. godine, pa ovaj prigovor ima opravdanje jedino stoga što u tužbi tužitelj nije odmah naveo razdoblje u kojemu su sklapani sporni ugovori, a što je kasnije utvrđeno da je bilo za sve banke do 31. prosinca 2008. godine. E. b. dalje navodi da je sklapala ugovore koji sadrže posebnu odredbu „valutna klauzula“, u kojoj je izričito navedeno da je korisnik kredita upoznat s mogućim promjenama iznosa anuiteta po dospijeću u kunama nastalo uslijed promjene tečaja, pa smatra da je ova lapidarna ugovorna odredba dovoljna kao upozorenje koje potrošaču omogućuje da na temelju takve pune informacije donese odluku o odabiru takvog kredita i uz svijest o svim mogućim rizicima ugovorene valutne klauzule.

E. b. navodi da u dijelu koji se odnosi na ugovaranje promjenljive ugovorne kamatne stope „da tužitelj ne spori zakonitost takvih odredbi“ i poziva se na članak 26. važećeg ZOO-a, stavak 1. prema kojemu „stopa ugovornih kamata između osoba od kojih barem jedna nije trgovac ne može biti viša od stope zakonskih zateznih kamata koje je vrijedila na dan sklapanja Ugovora odnosno na dan promjene ugovorne kamatne stope, ako je ugovorena promjenljiva kamatna stopa.“ Prema tome, E. b. smatra da ako je u navedenom razdoblju stopa zakonskih zateznih kamata iznosila 15% godišnje i da ako njezina promjenljiva kamatna stopa na glavicu izraženu u CHF nije nijednom premašila ovu stopu da ne postoji nikakvo kršenje Zakona, dalje navodi da su kamatne stope bile mijenjane sukladno odgovarajućim odlukama uprave E. b. i da metodologija temeljem koje se kamatne stope mijenjaju ovisi o čitavom nizu faktora kao što su cijena izvora financiranja, regulatorni zakonski troškovi te su navedene izmjene kamatnih stopa bile napravljene upravo zbog faktora na koje E. b. ne može utjecati.

Četvrtotužena R. A. d.d. (u daljnjem tekstu: R.) navodi da osporava navode iz tužbe te prvenstveno predlaže da tužba bude odbačena kao nedopuštena, a podredno da tužbeni zahtjev bude odbijen. R. osporava dopustivost tužbe i poziva se na članak 131. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine i ukazuje da tužitelj kao zastupnik kolektivnih interesa korisnika

jedne vrste kredita ne može imati opravdan interes odnosno ovlaštenje da zahtijeva deklaraciju da je R. kao banka koja je uredno ispunjavala Ugovor povrijedila korisnikove pojedinačne interese. Dalje R. ukazuje da je tužbeni zahtjev neodređen kako u subjektivnom tako i u objektivnom smislu te navodi da su treća i četvrta točka tužbenog zahtjeva neodređene te da ih treba odbaciti, dalje navodi da je pod točkom 3. tužbenog zahtjeva tužitelj zatražio da sud obveže tuženika na isplate potrošačima. Ovaj dio odgovora na tužbu R. b. je točan i tužitelj je u postupku prethodnog ispitivanja tužbe izmijenio ovaj dio tužbenog zahtjeva. R. dalje navodi da izjavljuje opći prigovor neodređenosti činjenica iz historijata tužbe i navodi da je tužitelj osobito bio dužan u tužbi sasvim određeno navesti činjenice odlučne za ocjenu osnovanosti odnosno neosnovanosti zahtjeva s obzirom na vremensko važenje propisa na kojima se zahtjev temelji. Ovaj lapidaran prigovor R. banke je također točan i tužitelju je rješenjem ovog suda bilo naloženo da precizira točno razdoblje za svaku od tuženih banaka na koje se odnosi tužbeni zahtjev odnosno da precizira u kojem razdoblju je svaka banka, pa onda i R., sklapala ugovore s spornim ugovornim odredbama. R. navodi da niti prilozi uz tužbu ne opravdavaju zahtjev prema ovoj banci s obzirom da se na R. b. odnosi samo povratnica kao dokaz da je tužitelj poslao obavijest o namjeri podnošenja tužbe. Taj navod R. b. je točan i tužitelj je kasnije dostavio primjerke Ugovora koje su pojedini potrošači sklopili s R. b.. R. b. dalje navodi da je valutna klauzula dopuštena člankom 22. ZOO-a te se poziva na članak 395. starog ZOO-a, osporava valjanost pojedinih definicija tužitelja, pa tako se ne slaže s načinom na koji je tužitelj definirao valutnu klauzulu te zaštitnu klauzulu te u bitnome navodi da valutna klauzula ne štiti samo vjerovnika od pada (gubitka) vrijednosti novca kako to tvrdi tužitelj nego ona štiti onu ugovornu stranu koja bi bila pogođena većom promjenom vrijednosti domaće valute u bilo kojem pravcu te iznosi tvrdnju da valutna klauzula osigurava primjenu načela monetarnog nominalizma. R. dalje navodi da je CHF kao valuta obveze doista aprecirao u odnosu na EUR-o pa onda i u odnosu na kunu, ali ukazuje da se u tužbi ne navodi da je u razdoblju od 2003. godine do 2007. godine situacija bila obrnuta odnosno da su u navedenom razdoblju upravo dužnici ostvarili pozitivnu tečajnu razliku. R. dalje navodi da učinke valutne klauzule treba promatrati odnosno da se njeni financijski učinci mogu sagledati tek nakon isteka ugovorenog roka otplate kredita, no i tada bez pravnog utjecaja na kvalifikaciju dopuštenosti odnosno poštenja ugovaranja valutne klauzule. R. zaključuje da ukoliko tijekom ugovorenog razdoblja otplate dođe do deprecijacije CHF-a u odnosu na hrvatsku kunu ispod razina vrijednosti CHF-a iz 2003. do 2007. godine, dužnici takvu zaštitu u vidu valutne klauzule nedvojbeno neće smatrati nedopuštenom i nepoštenom, štoviše R. smatra da će dužnici takvu klauzulu smatrati zakonitom i poštenom. R. dalje navodi da kvalifikaciju nedopustivosti valutne klauzule u CHF treba promatrati kao kvalifikaciju nedopustivosti valutne klauzule općenito, a to je temeljem članka 22. ZOO-a bespredmetno. S ovime u vezi treba jedino napomenuti da je pristup tuženih banaka općenito navedenom pitanju takav da polazi od toga da čim je ugovaranje valutne klauzule dopušteno da time ujedno ne postoji mogućnost nastanka bilo kakvih drugih pravnih problema ili nejasnoća odnosno samim time što je Zakon dopustio ugovaranje valutnih klauzula više ništa drugo nije relevantno, ali takav pristup je vrlo pojednostavljen, uostalom ovaj sud je već prethodno u pojedinim odlukama tzv. jednostrane valutne klauzule proglasio ništavim, a to iz razloga što u njima razdioba rizika, prava i obveza nije učinjena u skladu s nekim osnovnim načelima ugovornog prava, što će biti obrazloženo kasnije.

R. opovrgava tvrdnju tužitelja da nije potrošačima prije sklapanja ugovora u pisanom obliku dala sve potrebne informacije i objašnjenja. R. navodi da je u svim svojim poslovnicama omogućila da se Ugovori o kreditima pripremaju i dogovaraju ne na šalterima nego s glavnim osobnim bankarom ili managerom poslovnog odnosa, u slučaju potrebe R. je omogućila intervenciju voditelja smjene ili poslovnice, managera prodaje, eksperta-savjetnika u poslovanju sa stanovništvom ili direktora regije. R. navodi da su se tom prilikom davale

klijentima sve potrebne informacije, razjašnjenja i upute o valutnim rizicima i o rizicima promjene kamatnih stopa po pojedinim vrstama kredita, uz neograničen utrošak vremena djelatnika te banke. R. dalje navodi da je izradila pisane prodajne upute za postupanje svojih djelatnika te prilaže izvadak ovih uputa, dalje navodi da je osim kredita s valutnom klauzulom u CHF nudila klijentima kredite s valutnom klauzulom u EUR-ima i USD kao i kunske kredite, dalje navodi da je u Ugovorima o kreditu uz valutnu klauzulu u CHF R. b. nudila mogućnost konverzije kredita u Ugovore s klauzulom u EUR-ima. R. navodi da je u skladu s propisima o zaštiti potrošača izradila i klijentima stavila na raspolaganje obrazac Ugovora o stambenom kreditu te prilaže jedan takav obrazac. R. navodi da je Opće uvjete za kreditno poslovanje-načela za utvrđivanje promjene kamatnih stopa i naknada istaknula u svojim poslovnim prostorijama i na svojoj internetskoj stranici, navodi da o promjenama kamatne stope i otplati je klijente obavještavala sukladno zakonskim propisima, dalje navodi da je donijela „mjere za ublažavanje položaja korisnicima stambenih kredita u CHF“ i navodi da je po njima postupala na zahtjev klijenata i zaključuje da je učinila sve što je bilo moguće i potrebno da se potrošača – korisnika kredita stavi u položaj koji mu omogućuje procjenu odgovara li takav kredit njegovim potrebama i mogućnostima, a poziva se i na članak 2. ZOO-a i zaključuje da prema ovom članku potrošač slobodno odlučuje o uređivanju svojih pravnih odnosa bez prava suugovaratelja – banke da mu nameće uglavke koji potrošaču ne odgovaraju, pa zaključuje da je tužiteljeva konstrukcija o ništetnosti ugovaranja kredita s valutnom klauzulom u CHF neosnovana. R. dalje navodi da potrošači-korisnici kredita su informacije koje im je davala R. mogli provjeriti i na drugim mjestima, posebice kod potrošačkih udruga osnovanih za zaštitu interesa potrošača te kod javnih bilježnika koji su postojanje stvarne volje, namjere i shvaćanje svih ugovornih odredaba od strane ugovornih strana, kao i pravnog položaja i posljedica koji za ugovorne strane proizlaze iz ugovornih odredaba, morali provjeriti i potvrditi prilikom solemnizacije svakog pojedinog ugovora o kreditu. Što se tiče navoda iz tužbe o nedopuštenoj i nepoštenoj primjeni ugovorne odredbe o promjenljivoj kamatnoj stopi R. navodi da je odredba o promjenljivosti kamatne stope kod ugovora o kreditu ne samo dopuštena nego i široko uobičajena te stoga ona nije ni nedopuštena niti nepoštena. R. navodi da gornju granicu kamatne stope propisuje članak 26. ZOO-a (očito se misli na novi ZOO) i ugovorene kamatne stope su daleko ispod zakonskog limita. R. navodi da su potencijalnim korisnicima kredita prije sklapanja ugovora bili dostupni svi potrebni podaci za donošenje odluke o sklapanju ugovora, uključivši i podatke o kamatnim stopama te navodi da su korisnici kredita prije sklapanja ugovora prihvatili ponudenu kamatnu stopu, i to kao promjenljivu, a bili su također upoznati s mehanizmom njezine promjene. R. navodi da je izdala brošuru pod naslovom „Načela za utvrđivanje promjena kamatnih stopa za kredite i depozite“ te je donijela i akt pod nazivom „Pravilnik o obračunu kamata i naknada“. R. ukazuje na izvjesnu činjenicu da je jedan od osnovnih razloga koji su utjecali na odluku potrošača, ako ne i osnovni, da s bankom sklope ugovor o kreditu s valutnom klauzulom vezanom uz CHF povoljnost kamatnih stopa na kredit s valutnom klauzulom vezanom uz CHF i navodi da se na to odlučio veliki broj korisnika kredita uza sve informacije o rizicima valutne klauzule i o rizicima promjenljivosti kamatne stope. R. na kraju navodi da je nudila i kredite uz fiksnu kamatnu stopu, koja je bila viša, pa ju velika većina klijenata nije željela. R. se na kraju poziva na načelo slobode uređivanja obveznih odnosa i zaključuje da ona nije mogla prisiljavati potrošače – korisnike kredita na drugačiju odluku te zaključuje da pored onoga što je učinila različitim ponudama i detaljnim informiranjem klijenata o raznim rizicima više ništa nije mogla učiniti za klijente. R. prilaže svoje interne upute, promotivne uvjete odobravanja R. flexi stambenih kredita, prilaže obrazac Ugovora o stambenom kreditu, presliku mjera za ublažavanje položaja korisnika stambenih kredita u CHF, pravilnik o obračunu kamata i naknada.

Petotužena H. A.-A.-B. d.d. (u daljnjem tekstu: H. b.) u odgovoru na tužbu ističe da su tužba i tužbeni zahtjev u cijelosti neutemeljeni, kako u pogledu osnove tako i u pogledu visine te prvenstveno ističe da tužitelj nije aktivno legitimiran za podnošenje tužbe. H. b. osporava tužitelju aktivnu legitimaciju te navodi da tužitelj svoje ovlaštenje na podizanje tužbe temelji na odredbi članka 132., stavka 1. i 2. Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. godine i odmah ukazuje da takvo ovlaštenje tužitelj ne može zasnivati na spomenutom članku Zakona iz 2009. godine, budući da su ugovori o kreditu u odnosu na koje je tužitelj izjavio tužbu zaključeni prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. godine. H. b. stoga smatra da se upravo 24. listopada 2009. godine kao dan kada je stupio na snagu spomenuti Zakon iz 2009. godine ima smatrati danom od kada je tužitelj ovlašten pokretati postupke radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, međutim budući da tuženici (čini se da H. ovdje govori u ime svih tuženih banaka) nisu u svojoj ponudi imali ugovore s ugovorenom valutnom klauzulom u švicarskim francima, to onda zaključuje da se odredbe Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. godine, pa tako niti odredbe o pravu na pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, ne mogu primijeniti na obveznoppravne odnose koji su nastali prije nego što su Zakon iz 2009. godine i Uredba o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača /NN 124/09/stupili na snagu. Stoga H. b. smatra kako tužbu valja odbaciti.

H. b. dalje navodi da tužitelj nema pravni interes za podizanje tužbe budući da interesi u čiju je zaštitu predmetna tužba usmjerena ne predstavljaju kolektivne interese potrošača. H. b. ukazuje da tužitelj u tužbi navodi kako su tuženici povrijedili pojedinačna i kolektivna prava korisnika kredita kao potrošača, ali ukazuje da tužitelj ni u jednom dijelu tužbe ne obrazlaže razloge temeljem kojih bi bilo razvidno kako je u konkretnom slučaju riječ o kolektivnim interesima potrošača koji opravdavaju pokretanje postupka za zaštitu kolektivnih interesa potrošača sukladno članku 132., stavku 1. Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. godine. H. b. ukazuje da tužitelj govori da postoji sto tisuća građana Republike Hrvatske – potrošača – koji su sklopili Ugovore s tuženima bankama s ugovorenom valutnom klauzulom u CHF, ali da za tu tvrdnju ne navodi nikakve dokaze niti kada su ovi ugovori doista zaključeni, u tom dijelu ovaj prigovor je bio osnovan i tužitelj je naknadno precizirao za svaku tuženu banku razdoblje u kojemu su sklapani sporni ugovori. Prema tome, točna je tvrdnja da se bez toga ne može utvrditi koji su se propisi primjenjivali na pojedine ugovore o kreditu. H. b. dalje obrazlaže da je pojam kolektivnih interesa potrošača u pravni sustav Republike Hrvatske uveo Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine, koji je stupio na snagu 07. kolovoza 2007. godine, dok isti Zakon iz 2003. godine nije poznao pojam kolektivnih interesa potrošača i stoga zaključuje da prema odredbama Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine nije bilo moguće povrijediti kolektivne interese potrošača niti je iste moguće štiti pokretanjem postupka za zaštitu kolektivnih interesa potrošača te je zaključak H. b. da sklapanjem ugovora o kreditu prije 07. kolovoza 2007. godine nije bilo moguće povrijediti kolektivne interese potrošača, dodaje da uvođenjem ovog pojma Zakonom iz 2007. godine nije još istovremeno bila omogućena i zaštita tih kolektivnih interesa putem sudskog postupka i to stoga jer je institut sudske zaštite kolektivnih interesa potrošača uveden tek stupanjem na snagu Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. godine, a tužitelj je ovlašten pokrenuti postupak tek stupanjem na snagu Uredbe iz 2009. godine, dalje navodi da čak i u slučaju kada bi važeći Zakoni kojima je uređeno pravo zaštite potrošača priznavali pravo na pokretanje sudskog postupka za zaštitu kolektivnih interesa potrošača u konkretnom slučaju, tužitelj ne bi imao pravni interes za podizanje tužbe budući da „pojedinačni interesi zbog kojih je podignuta tužba u predmetu gornjih oznaka ne predstavljaju kolektivne interese potrošača koji opravdavaju pokretanje sudskog postupka.“. H. b. dalje obrazlaže da relevantni propisi kao što su Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine i 2009. godine izriekom ne definiraju pojam kolektivnih interesa potrošača zbog toga što je uvođenje tog pravnog instituta rezultat „implementacije Acquis

Communautaire (tj. pravne stečevine Europske unije u RH)“. Zbog toga H. b. dalje obrazlaže da definiciju pojma kolektivnih interesa potrošača treba utvrditi iz relevantnih propisa Europske unije i prakse nadležnih tijela i sudova te se poziva na pojam kolektivnog interesa kako je utvrđen Direktivom Europskog parlamenta i Vijeća (EC) 98/27 od 19. svibnja 1998. godine o postupcima za zaštitu interesa potrošača (engl. „European Parliament and Council Directive (EC) 98/27 of 19. May 1998 on Injunctions for the Protection of Consumers' Interests (1998)“ OJ L 166/51- u daljnjem tekstu: „Direktiva 98/27“). H. b. u tom dijelu citira spomenutu smjernicu-direktivu koja se prvenstveno odnosi na pravnu zaštitu potrošačkih prava putem privremenih mjera te se u spomenutoj smjernici, u njezinom uvodnom dijelu kojim se obrazlaže zatečeno stanje i razlozi donošenja smjernice, navodi samo da kolektivni interesi znače interese koji ne uključuju kumulaciju individualnih interesa osoba koje su oštećene povredom, pa treba reći da time pojam kolektivnog interesa nije ni u ovoj direktivi puno preciznije određen, što u tom obliku nije ni potrebno, nego je samo konstatirano ono što se može već i logički zaključiti. Pored toga, treba nuzgredno napomenuti da je već Zakon o zaštiti potrošača Republike Hrvatske iz 2003. godine u svom najvećem dijelu već tada bio gotovo u potpunosti usklađen s pravnom stečevinom Europske unije, pa se za sada primjerice samo navodi da članak 81. spomenutog Zakona iz 2003. g. koji je bitan za ovu tužbu i čiji stavak 1. glasi: „ Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača. “ je u cijelosti i doslovno prevedena i prepisana odredba Direktive – smjernice EU-a 93/13 EEC od 05. travnja 1993. (The Directive on Unfair Terms in Consumer Contracts), a koji članak u izvorniku na engleskom glasi: „ A contractual term which has not been individually negotiated shall be regarded as unfair if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties' rights and obligations arising under the contract, to the detriment of the consumer.“, a o čemu će biti riječi kasnije.

H. b. dalje navodi da potrošači koji su sklopili ugovore o kreditu s klauzulom u CHF nisu bili pod utjecajem određene jednoobrazne prakse banaka niti je u postupanju banaka postojala povreda individualnih interesa potrošača. H. b. dalje obrazlaže da se ugovaranje valutne klauzule u CHF kao i klauzule o promjenjivosti kamatne stope ne može smatrati praksom tuženika kojom bi se povrijedili kolektivni interesi potrošača budući da su tuženici u svojoj ponudi imali kredite s valutnom klauzulom vezane uz EUR-o kao i „ kredite bez valutne klauzule (tzv. „kunski krediti“) “. Ovdje se samo nuzgredno napominje da iz redoslijeda navođenja i korištene terminologije bi proizlazilo kao da su krediti uz valutnu klauzulu osnovno pravilo dok su krediti bez valutne klauzule iznimka (tzv. kunski krediti), ali sve i da se radi o slučajnosti treba naglasiti da pojam kredita u kunama nije nešto što bi trebalo predstavljati iznimku tako da se kredit odobren u valuti Republike Hrvatske naziva kreditom bez valutne klauzule, s obzirom da H. b. A. d.d. ima registrirano sjedište u Republici Hrvatskoj i time status hrvatske banke. H. b. dalje zaključuje da bi se o postojanju kolektivnog interesa potrošača moglo govoriti na temelju prakse koja utječe na velik broj potrošača, a to bi moglo biti samo u slučaju da su tuženici u svojoj ponudi imali isključivo kredite vezane uz CHF i s jednoobraznom primjenom klauzule o promjenjivosti kamatne stope. H. b. zaključuje da zbog toga što su potrošači koji su sklapali Ugovore s tuženicima imali pravo izabrati kredite sa i bez valutne klauzule, da zbog toga u konkretnom slučaju ne može biti riječ o kolektivnom interesu potrošača, već isključivo o individualnim interesima i to isključivo onih potrošača koji su svojevóljno odlučili zaključiti ugovor u kreditu s valutnom klauzulom u CHF. H. b. dalje citira pojedine autore iz Italije i Poljske i ukazuje na stav zastupljen u europskoj pravnoj teoriji, prema kojemu mora biti riječi o takvom grupnom interesu koji na identičan način pripada svakome, dalje se poziva na stajalište pojedinih autora iz Poljske koji iznose poljsko viđenje pojma kolektivnog interesa potrošača i na temelju toga

H. b. zaključuje da se kod ugovora vezanih uz CHF i promjenljivu kamatnu stopu ne radi o interesima koji se nalaze niti bi se mogli nalaziti pod posebnom zaštitom zakonodavstva, a što je zaključak kojeg H. b. temelji na spomenutom viđenju autora koje navodi. H. b. se poziva na članak 74. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica i zaključuje da na temelju toga tužitelj nema pravni interes za podizanje tužbe, budući da predmet iste nije zaštita kolektivnih interesa potrošača.

H. b. dalje navodi kako tužbeni zahtjev nije istaknut u skladu s važećim propisima o zaštiti potrošača te se poziva na članak 136. Zakona iz 2009. godine i dalje članak 131., a ovaj navodi je djelomično bio osnovan te je tužitelj u kasnijem tijeku postupka ispravio svoj tužbeni zahtjev, a H. b. apostrofira navođenje povrede pojedinačnih interesa te kao i ostali tuženici naglašava da to ne može biti predmetom ove tužbe, dalje navodi da ovakva tužba ne može sadržavati zahtjev za novčanu naknadu, u tom dijelu ovaj navod je također točan i tužitelj je naknadno izostavio taj dio iz tužbenog zahtjeva.

H. b. se dalje poziva na članak 22. važećeg ZOO-a prema kojemu je dopuštena odredba ugovora prema kojoj se vrijednost ugovorene odredbe u valuti Republike Hrvatske izračunava na temelju cijene zlata ili tečaja valute Republike Hrvatske u odnosu prema stranoj valuti i na temelju toga zaključuje da se „ugovaranje valutne klauzule u CHF ni na koji način ne može smatrati nedopuštenim i/ili nepoštenim“ te dalje navodi da je odredba identičnog sadržaja bila propisana člankom 395. starog ZOO-a, dalje se H. b. poziva na članak 2. važećeg ZOO-a, a s obzirom da se ovdje radi o potrebi tumačenja obveznog prava te odnosa obveznog i monetarnog prava te deviznih propisa te odnosa prema Zakonu o zaštiti potrošača navedeni prigovori tuženika će biti komentirani kasnije. H. b. dalje obrazlaže da su ugovaranjem valutne klauzule banke i potrošač dobrovoljno, prema procjeni vlastitih interesa, pristali na rizik promjenljivosti tečaja, dalje navodi kako razvoj tečaja strane valute nije moguće unaprijed predvidjeti, kako u odnosu na CHF tako i u odnosu na EUR-o te da proklamirana monetarna politika zaštite tečaja kune prema EUR-u ne uklanja rizik promjenljivosti tečaja budući da ne postoji nikakovo jamstvo da u budućnosti neće doći do promjene predmetne monetarne politike te da razvoj tečaja kune prema EUR-u kroz razdoblje od uvođenja kune 1994. godine dulji niz godina pokazuje kako je isti u značajnoj mjeri podložan tečajnim razlikama i dalje daje tablicu kretanja tečajeva prema podacima HNB-a i komentira te podatke i navodi da su razvidne sljedeće činjenice: a) da je razlika između najvišeg i najnižeg zabilježenog tečaja kune prema EUR-u, unatoč proklamiranoj monetarnoj politici zaštite tečaja kune prema EUR-u značajna te iznosi 1,075053; b) razlika između najvišeg i najnižeg tečaja kune prema EUR-u je vrlo slična razlici između najvišeg i najnižeg tečaja kune prema CHF (H. b. daje podatak od 1,075053 kuna naspram 1.114488 kuna), ali kod ovakvog iznošenja podataka treba biti dan cjelovit prikaz i za sada ovaj sud samo sumarno komentira te podatke tako da razlika od približno 1,00 kune nije ista u slučaju EUR-a kod kojeg približno je tečaj bio 7,00-7,30 kuna u prosjeku za 1 EUR-o, dok 1,00 kuna oscilacije tečaja nema isto značenje kada se promatra odnos kune prema CHF-u i u tom istom razdoblju je približno trebalo dati 4,3 do 4,7 kuna za 1 CHF, pa onda 1,00 kuna oscilacije ima sasvim drugo značenje kod EUR-a i kod CHF-a (kod CHF-a bi ta oscilacija bila negdje 25%, dok kod EUR-a bi ta oscilacija bila manja (10-15 %) ; c) H. b. ukazuje da je tečaj kune pokazivao značajne razlike između najvišeg tečaja u ožujku 2003. godine od 5,219784 kune za jedan CHF i najnižeg tečaja u siječnju 1997. godine kada je bio 4,105296 kuna za jedan CHF i ta razlika je čak 21,35 %; d) da je najviša vrijednost CHF-a prema kuni ostvarena u ožujku 2003. g. (5,219784 kuna za 1 CHF) kada su ti krediti već bili u ponudi tuženika te su se potrošači usprkos navedenoj visokoj vrijednosti tečaja odlučivali na kredite s valutnom klauzulom vezanom uz CHF; e) kako je netočan navod tužitelja o povijesnom minimumu vrijednosti CHF-a u razdoblju od 2005. g. do 2008. godine, budući da se u navedenom razdoblju tečaj kune prema CHF-u kretao u rasponu od 4,384000 za 1 CHF u listopadu 2007.

g. do čak 4,891357 kuna za 1 CHF u siječnju 2005. godine, navodi da je najniži iznos tečaja kune prema CHF-u ostvaren još u siječnju 1997. godine kada je iznosio samo 4,105296 kuna za 1 CHF (taj tečaj je prema potvrdi HNB-a koju je tužitelj u tijeku postupka dostavio u spis točan). Tuženik zaključuje da su potrošači slobodnom voljom sklopili ugovore s valutnom klauzulom vezanom uz CHF te ističe kako bi „utvrđivanje valutne klauzule u CHF nedopuštenom i/ili nepoštenom rezultiralo neravnopravnošću u odnosu na potrošače s kojima je ugovorena primjena valutne klauzule u drugoj stranoj valuti i nejednakom primjenom Zakona, što bi rezultiralo povredom osnovnih načela ustavnog poretka Republike Hrvatske“. Iz ovih navoda se može jedino zaključiti da H. b. kada je u pitanju valutna klauzula suštinski tvrdi da između valutnih klauzula nema razlika te da kada je ona jednom dopuštena Zakonom o obveznim odnosima ona više na bilo koji način ne može biti pravno osporena. Navedeno pitanje će biti komentirano kasnije.

H. b. dalje navodi da nije točna tvrdnja iz tužbe da potrošači prilikom ponude i ugovaranja kredita nisu bili adekvatno informirani o svim uvjetima kredita te navodi da su potrošači, osim obavijesti o bitnim elementima Ugovora o kreditu koje su primili od H. b., prilikom solemnizacije Ugovora o kreditu i sredstava osiguranja kod javnog bilježnika su bili upoznati sa svim detaljima pravnog posla koji poduzimaju i pravnim posljedicama koje iz toga proizlaze. H. b. se poziva na članak 59., stavak 2. i članak 57. Zakona o javnom bilježništvu prema kojemu prilikom solemnizacije pravnog posla javni bilježnik mora strankama objasniti smisao i posljedice posla i uvjeriti se o njihovoj pravoj i ozbiljnoj volji, a što doista proizlazi iz navedenog Zakona kojeg H. b. ispravno citira. Dalje se H. b. poziva na kogentne propise koji bankama općenito nalažu valutnu usklađenost vlastitih obveza i tražbina te dalje navodi da bankama izvan propisanih mjera nije dopušteno obveze preuzimati u jednoj valuti, a tražbine ugovarati u drugoj valuti te dalje navodi da bi „svaki disbalans u tom pogledu bio ne samo nezakonit, nego bi narušavao stabilnost štednje i bankovnog sustava u cjelini.“ H. b. se poziva na Odluku o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku, a taj dio će biti komentiran kasnije, dalje navodi da je nerazumljiva tvrdnja tužitelja o apsolutnoj primjeni valutne klauzule te zaključuje da ne postoji pravna osnova temeljem koje bi se moglo zaključiti da valutna klauzula u CHF predstavlja nedopuštenu i nepoštenu odredbu, a isto tako navodi da se takvima ne mogu smatrati ni ugovorne klauzule o promjenljivosti kamatne stope, ovo posljednje stoga što mjerodavni propisi Republike Hrvatske ne zabranjuju primjenu ugovorne obveze o promjenljivosti kamatnih stopa, dalje se poziva na ograničenja u pogledu visine stope ugovornih kamata propisanih člankom 26. važećeg ZOO-a i zaključuje da ukoliko su kamate u ugovoru određene unutar ograničenja propisanih Zakonom ne može biti riječi o povredi načela jednake vrijednosti davanja. Zaključak je H. b. da pitanje primjene promjenljivih kamatnih stopa s pravnog stajališta ne može biti dovedeno u pitanje sve dok je visina ugovorene kamate određena unutar granica predviđenih Zakonom. H. b. dalje obrazlaže da se prilikom promjene kamatnih stopa rukovodila tržišnim uvjetima i objektivnim kriterijima prema kojima se određuje visina ugovornih kamata, dalje navodi da je jedan od faktora koji je utjecao na povećanje kamatnih stopa bio indeks troškova sredstava (TOS) koji prikazuje vagani prosjek troškova pribave sredstava za banke, dalje navodi da je TOS zbroj umnožaka troškova (pasivnih kamatnih stopa) i udjela odgovarajućih vrsta izvora sredstava u ukupnim obvezama banaka. H. b. navodi da budući da se banke najvećim dijelom financiraju temeljem zaduživanja iz inozemstva i domaćih depozita, TOS je u uvjetima financijske krize bio pod snažnim utjecajem promjena (rasta) domaćih pasivnih kamatnih stopa na depozite i kamata uz koje su se domaće banke mogle financirati na inozemnom tržištu. Rast domaćih pasivnih kamatnih stopa na depozite i kamata pod kojima se domaće banke financiraju na inozemnom tržištu uzrokovao je i rast indeksa troškova sredstava koji je izravno utjecao i na rast promjenljivih kamatnih stopa kod sklopljenih ugovora o kreditu. H. b. navodi da pored TOS-a na povrat

kamata utječe i indeks troškova regulacije (IRO), koji predstavlja granični trošak monetarne regulacije koji pokazuje za koliko se postotnih bodova uvećavaju ulazni (tržišni) troškovi pribave sredstava za banke zbog obveznih rezervi i drugih troškovno opterećujućih regulacija. H. b. dalje napominje kako povišenjem ugovornih kamatnih stopa uzrokovanih promjenama u faktorima koji utječu na visinu kamatnih stopa nije došlo do promjene marže tuženika, već se iz rasta kamatnih stopa pokriva trošak rasta domaćih pasivnih kamatnih stopa na depozite i kamata pod kojima su se tuženici financirali na inozemnom tržištu, s jedne strane, i uvećanih troškova pribave sredstava za banke zbog obveznih rezervi i drugih troškovno opterećujućih regulacija, s druge strane. H. b. dalje navodi da je od 01. siječnja 2009. godine stupio na snagu Zakon o kreditnim institucijama koji je propisao kriterije promjene kamatnih stopa odnosno način njihovih obračuna, navodi da je to određeno Općim uvjetima poslovanja banka koji se dostavljaju HNB-u kao nadzornom tijelu na odobrenje i eventualne izmjene. H. b. prilaže statističke tablice HNB-a koje prikazuju kretanje kamatnih stopa u razdoblju od 2003. godine do 2012. godine, međutim uz primjerak odgovora na tužbu priložena je samo tablica H9 koja se odnosi na godišnje i mjesečne prosjeke srednjih deviznih tečajeva HNB-a, dok tablica G2 nije pronađena. Zaključno navodi da tuženici općenito, pa tako ni petotuzena H. b., nisu samostalno bez primjene adekvatnih kriterija mijenjali kamatne stope, navodi da ista primjedba koja se tiče obveza javnih bilježnika prilikom solemnizacije se odnosi i na primjenu klauzule o promjenljivoj kamatnoj stopi. H. b. dalje navodi da potrošači koji su sklopili ugovore o kreditu s valutnom klauzulom vezanom uz CHF i promjenljivom kamatnom stopom nisu financijski oštećeni u odnosu na potrošače koji su takve ugovore sklopili s valutnom klauzulom vezanom uz EUR te da ovi potrošači su u dugoročnom pogledu ostvarili te i nadalje ostvaruju uštedu u odnosu na spomenutu drugu kategoriju potrošača, dalje navodi da se financijsko opterećenje pojedinog potrošača ne smije promatrati samo iz perspektive mjesečnog iznosa rate kredita, već ukupnog financijskog iznosa koji je potrošač primatelj kredita s valutnom klauzulom u CHF platio po pojedinom ugovoru o kreditu, u odnosu na financijski iznos koji je platio potrošač primatelj kredita s valutnom klauzulom u EUR. H. b. dalje zaključuje da je tužbeni zahtjev kojim tužitelj zahtijeva provedbu konverzije ugovora o kreditu s valutnom klauzulom u CHF u ugovore o kreditu s valutnom klauzulom u EUR u cijelosti neosnovan, taj prigovor je bio osnovan i ovaj dio tužbenog zahtjeva je odbačen rješenjem ovog suda. H. b. na kraju predlaže da se tužba odbaci s obzirom da se nisu ispunile procesne pretpostavke za vođenje parničnog postupka, a podredno da se tužbeni zahtjev odbije kao neosnovan.

Šestotuzena O. b. H. d.d. (u daljnjem tekstu: O. b.) u odgovoru na tužbu ističe prigovor zastare utuženog potraživanja za onaj dio tužbenog zahtjeva koji je glasilo na povrat plaćenih rata kredita i poziva se na članak 226. ZOO-a koji propisuje trogodišnji zastarni rok za povremene tražbine, ali je ovaj prigovor izgubio na važnosti nakon što je tužitelj uskladio tužbeni zahtjev. O. b. dalje navodi da je sukladno odredbi članka 132.a Zakona o zaštiti potrošača tužitelj prethodno trebao uputiti prethodno pisano upozorenje tuženicima sa zahtjevom da se prekine s nedopuštenim ponašanjem, dalje navodi da tužitelj nije priložio dokaz da je O. b. dostavio takvo upozorenje, međutim tužitelj je predao podnesak dana 27. travnja 2012. godine odnosno 23 dana nakon podnošenja tužbe, uz koji je priložio preslike spomenutih upozorenja slanih tuženim bankama na temelju članka 132.a Zakona o zaštiti potrošača, među kojim upozorenjima je i ono poslano O. b., a što tužitelj za svaku banku, pa tako i za O. b., dokazuje preslikom povratnice te u ovom slučaju proizlazi da je O. b. ovo upozorenje primila dana 09. siječnja 2012. godine u svom sjedištu u Z. O. b. dalje izjavljuje prigovor nedostatka kolektivnog interesa i navodi da ono što tužitelj u tužbi navodi nije kolektivni interes predviđen Zakonom i ukazuje da tužitelj u tužbi traži zaštitu „pojedinačnih i kolektivnih interesa i prava potrošača“, dok Zakon nema u vidu zaštitu pojedinačnih interesa i

prava potrošača. Nedvojbeno da Zakon ne govori o zaštiti pojedinačnih interesa putem kolektivne tužbe, tužitelj je naveo da traži zaštitu pojedinačnih i kolektivnih interesa, a o tome će biti riječi kasnije. Međutim, O. b. smatra da se ne radi samo o pitanju formulacije nego zaključuje da i iz formulacije tužbenog zahtjeva u kojemu se traži od tuženih banaka da ponude potrošačima izmjenu ugovorne odredbe na način da glavnica bude izražena u kunama i vezana uz EUR-o, da iz te formulacije proizlazi da tužitelj tužbom ne zahtijeva zaštitu kolektivnog interesa nego da se radi o pojedinačnom interesu potrošača. S obzirom da je tužitelj i ovaj dio tužbenog zahtjeva uskladio s Zakonom o potrošačima to onda on više nije relevantan. O. b. dalje stavlja prigovor odgođene primjene odredbe člana 502.a ZPP-a do ulaska Hrvatske u Europsku uniju te navodi da je tužba za zaštitu kolektivnih interesa i prava uređena glavom 32. ZPP-a, ali je primjena ove glave odgođena na temelju članka 54. Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a /NN 57/11/ te zaključuje da je tužitelj svoj tužbeni zahtjev utemeljio na odredbama ZPP-a koje još nisu stupile na snagu. Međutim, treba navesti da se glava 32. ZPP-a na temelju stavka 4. članka 502.a neće primjenjivati u slučajevima za koje je posebnim Zakonom za postupak u povodu tužbe radi zaštite Zakonom utvrđenih kolektivnih interesa i prava građana predviđeno nešto drugo, a to drugo je predviđeno Zakonom o zaštiti potrošača odnosno spomenuta glava ZPP-a predstavlja *lex generalis* i ove odredbe se primjenjuju supsidijarno onda kada postoji poseban Zakon koji uređuje postupak u pojedinoj oblasti kao *lex specialis*, a to je Zakon o zaštiti potrošača. O. b. dalje navodi da tužitelj ne uočava razliku između zaštite kolektivnih interesa i kolektivne zaštite pojedinačnih interesa te dalje obrazlaže da se pravna narav tužbe za zaštitu kolektivnih interesa očituje u deklaratornom zahtjevu usmjerenom na konstataciju učinjene povrede i eventualnom kondemnatornom zahtjevu usmjerenom na zabranu takvog postupanja i zaključuje da se pravozaštitna funkcija tužbe za zaštitu kolektivnih interesa sastoji u preventivnoj zaštiti. O. b. ispravno obrazlaže pravnu prirodu tužbe te zaštitu kolektivnih interesa, ali je ovaj prigovor izgubio na značenju nakon što je tužitelj uskladio tužbeni zahtjev s odredbama Zakona o zaštiti potrošača, pa stoga nije relevantno ni razmatranje pravne prirode kolektivne zaštite pojedinačnih interesa, na što O. b. ukazuje s obzirom da je tužitelj u tužbi spomenuo i pojedinačne interese. O. b. dalje ističe prigovor nedostatka procesnog ovlaštenja za podnošenje tužbe te navodi da tužitelj ovlaštenje za podnošenje tužbe zasniva na odredbi članka 132., stavka 1. i 2. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine te navodi da se na ugovorne odnose nastale prije 07. kolovoza 2007. godine kada je stupio na snagu spomenuti Zakon iz 2007. godine treba primijeniti raniji Zakon o zaštiti potrošača /NN 96/03/, dalje navodi da u odnosu na ugovorne odnose koji su nastali prije 07. kolovoza 2007. godine tužitelj nema procesno ovlaštenje za podizanje tužbe obzirom da se eventualno ovlaštenje za podizanje tužbe može temeljiti samo na odredbama Zakona iz 2007. godine, dalje ukazuje da je člankom 154. Zakona iz 2007. godine prestao važiti Zakon iz 2003. godine, a članak 131. Zakona iz 2007. godine predviđa mogućnost podizanja tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača, ali isključivo u slučaju postupanja protivnog odredbama članka 30-115 Zakona iz 2007. godine, a ne i u slučaju postupanja suprotnog odredbama Zakona iz 2003. godine. O. b. zaključuje da tužitelj nema procesno ovlaštenje za podizanje tužbe u odnosu na ugovore koji bi bili sklopljeni do 07. kolovoza 2007. godine. O tome će biti dano obrazloženje kasnije. Osnovan je bio prigovor O. b. u dijelu u kojemu ukazuje da tužitelj treba odrediti na koje se uopće ugovore odnosni njegov tužbeni zahtjev, s obzirom da u tužbi nije bilo navedeno razdoblje u kojemu su tužene banke sklapale sporne ugovore s potrošačima, a što je tužitelj u tijeku postupka ispravio.

O. b. dalje navodi da tužitelj u tužbi navodi da se radi o odredbama Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine i odredbama ZOO-a te se osvrće na te navode te ukazuje da odredba članka 131. Zakona iz 2007. godine daje tužitelju ovlaštenje za podizanje tužbe samo u slučaju povrede odredbi članka 30-115 Zakona iz 2007. godine te nabraja koje sve glave ulaze

u taj dio, te ukazuje da bi se na predmet tužbe mogle eventualno primijeniti one odredbe koje se odnose na potrošački zajam (članci 71.-86. i članci 107-115 Zakona iz 2007. g.) koji se odnose na nepoštenu poslovnu praksu, ali ističe da su odredbe članka 71-86 Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. i kojima se uređuje potrošački zajam brisane s obzirom da je u međuvremenu donijet Zakona o potrošačkom kreditiranju koji je člankom 29. derogirao spomenute odredbe članka 71-86 i zaključuje da je 01. siječnja 2011. godine tužitelj izgubio pravo pokrenuti postupak za zaštitu kolektivnih interesa zbog postupanja protivno odredbama po potrošačkom zajmu. Spomenuti prigovor je izgubio na značenju nakon što je tužitelj precizirao da se tužbeni zahtjev odnosi na razdoblje u kojemu je krajnji rok 31. prosinac 2008. godine s obzirom da su nakon tog datuma tužene banke prestale sklapati sporne ugovore, pa je stoga ovaj prigovor O. b. imao svoju opravdanost u situaciji dok tužitelj još nije precizirao razdoblje na koje se odnosi tužbeni zahtjev, međutim za razdoblje do isteka 2008. godine na koje se odnosi tužbeni zahtjev odredbe Zakona o potrošačkom kreditiranju se na bilo koji način ne odnose, jer je navedeni Zakon stupio na snagu znatno iza razdoblja na koje se tužbeni zahtjev odnosi (tužbeni zahtjev se odnosi na razdoblje od 2004/2005 do 31. prosinca 2008. godine), a Zakon o potrošačkom kreditiranju /NN 75/09/ je stupio na snagu 01. siječnja 2010. godine. Dalje O. b. navodi da je člankom 155. Zakona iz 2007. godine bila odgođena primjena poglavlja III. (nepoštena poslovna praksa-članak 107-115) do dana stupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju i dalje navodi da su navedene odredbe stupile na snagu tek 16. srpnja 2009. godine na temelju članka 72. i 81. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /treća izmjena citiranog Zakona iz 2009. godine/.

O. b. dalje navodi da tužbeni zahtjev na temelju članka 136. Zakona o zaštiti potrošača može glasiti na utvrđenje čina povrede Zakona i na naredbu tuženiku da prekine s postupanjem te ukazuje da tužbeni zahtjev, među ostalim, glasi i na jednostranu izmjenu postojećih Ugovora te u tom dijelu ispravno ukazuje da bi to bilo pravno moguće jedino kada bi tužitelj bio druga ugovorna strana, a što nije s obzirom da se u ovoj tužbi kao tužitelj pojavljuje Udruga P., dok su ugovore sklapali pojedini potrošači. O. b. u ovom dijelu ispravno uočava da se ovaj dio tužbenog zahtjeva odnosio na prijedlog za izmjenu Ugovora zbog bitno promijenjenih okolnosti te doista kod ovakve kolektivne tužbe nema mjesta takvim izmjenama, jer se one moraju dogovarati individualno, a to što može biti predmet kolektivne tužbe biti će obrađeno kasnije. O. b. ispravno ukazuje da je tužbeni zahtjev sadržavao i dio kojim se traži isplata i povrat primljenih sredstava te da je i taj dio tužbenog zahtjeva nesukladan članku 136. Zakona iz 2009. g i da ga stoga treba odbaciti kao nedopušten, ali je ovo pitanje u tijeku postupka riješeno na način da je tužitelj uskladio tužbeni zahtjev s relevantnim odredbama Zakona o potrošačima, a na što ga je pozvao ovaj sud. O. b. dalje ukazuje na neosnovanost tužbenog zahtjeva, kojemu se protivi u cijelosti. O. b. ukazuje da tužitelj nije priložio nijedan ugovor o kreditu kojeg bi ova banka sklopila s nekim od svojih klijenata te općenito ukazuje da u tužbi nije bio naveden nijedan konkretan podatak s tim u vezi i da zbog toga u toj fazi postupka ne može nagađati na koje ili barem koju vrstu konkretnih ugovora je tužitelj mislio kada je podnio tužbu protiv ove banke te navodi da se u nedostatku izjašnjenja tužitelja o konkretnim ugovorima na koje se tužba odnosi može dati samo načelno očitovanje. O. b. analizira navode iz tužbe i zaključuje da tužitelj samu ugovorenu valutnu klauzulu u CHF ne smatra nezakonitom nego da smatra nezakonitom ugovaranje takvih kredita kojima nije prethodilo primjereno obavještanje potrošača o svim parametrima takvih kredita, dalje navodi da tužitelj ni ne može osporavati valutnu klauzulu s obzirom da je ona propisana (vjerojatno se htjelo reći dopuštena) odredbom članka 22. važećeg ZOO-a, ali dalje O. b. navodi da tužitelj citiranoj odredbi ZOO-a pokušava dati potpuno drugo obilježje odnosno takvo kojeg ona stvarno uopće nema, dalje zaključuje da tužitelj osporava zakonitost bilo kakve valutne klauzule osim valutne klauzule vezane uz EUR, navodi da tužitelj pogriješno tvrdi da je primjenom valutne klauzule vjerovnik trebao

dobiti jednaku vrijednost glavnice koju je dao kao pozajmljeni iznos te navodi da prema njegovom tumačenju primjenom valutne klauzule vjerovnik se ne osigurava da će dobiti jednaku vrijednost glavnice nego da će dobiti jednaku protuvrijednost glavnice u odnosu na ugovoreni devizni iznos te zaključuje da „kada bi kriterij opravdanosti valutne klauzule bio ugovorena valuta čija vrijednost se u odnosu na vrijednost kune ne mijenja ili se neznatno mijenja, tada institut valutne klauzule ne bi imao nikakvog smisla“, ali ova konstatacija je suviše uopćena te zbog toga neprecizna, no tuženik dalje zaključuje na isti način i navodi da bi uz takvu argumentaciju i valutna klauzula u valuti EUR-o za tužitelja postala neprimjerena kada bi ova valuta značajnije povećala ili smanjila svoju vrijednost u iznosu na vrijednost domaće valute, zaključuje da ukoliko se tužbeni zahtjev odnosi na dugoročne kredite koji traju 20 i 30 godina, ovakva argumentacija je tim neprimjerenija budući da nitko ozbiljan u vrijeme sklapanja ugovora ne može sa sigurnošću smatrati da zna kako će se kretati vrijednost bilo koje valute na tržištu u sljedećih 30 godina. O. b. zaključuje da iz ovog razloga i postoji podjela rizika između ugovornih strana i smisao Zakona o zaštiti potrošača sigurno nije da bude sredstvo kojim se dio rizika koji pada na potrošača u cijelosti prenese na drugu ugovornu stranu, tj. banke i zaključuje da bi u tom slučaju krediti u Hrvatskoj značajno poskupjeli. O. b. dalje navodi da su u početnom razdoblju ugovaranja kredita „u valuti CHF“ (ukazuje se da O. b. kao i mnoge druge kontinuirano koriste ovu terminologiju iz koje bi doslovno proizlazilo da se radi o deviznom kreditu u švicarskom franku, a što nije ispravno ne samo terminološki nego i suštinski te može dovesti i čini se da je dovelo i do djelomično krive regulacije navedenog pitanja, dakle radi se o kreditima sklopljenim uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF, a ne o kreditima „u valuti CHF“) zbog značajno smanjene kamatne stope u odnosu na ostale kredite sami potrošači ostvarivali značajniju korist u odnosu na ostale potrošače i to je naročito došlo do izražaja kod kratkoročnih kredita u valuti CHF, ali smisao ovoga navoda ovaj sud ne razumije, jer su ti potrošači sklopili Ugovor s bankama i sada proizlazi da banke ovim potrošačima koje u kratkom razdoblju otplate nije pogodilo tečajni rizik to predbacuju ovim klijentima, a razliku između takvih ugovora i druge vrste ugovora, poglavito u vezi s kamatnom stopom, napravile su same banke. O. b. dalje navodi da je nejasna tužiteljeva tvrdnja kako bi apsolutnom primjenom valutne klauzule banke povrijedile načelo zaštite gospodarskih interesa potrošača i načelo jednake vrijednosti davanja te postavlja pitanje što bi uopće značila apsolutna, a što relativna primjena valutne klauzule te ukazuje da gradacija primjene valutne klauzule ne postoji prema ZOO-u. Ako se navodi iz tužbe tumače ad litteram, onda je ova primjedba O. b. na mjestu i doista se nigdje ne govori bilo o apsolutnoj ili relativnoj primjeni valutne klauzule, no ne treba se hvatati za samu formulaciju tužitelja nego treba shvatiti smisao onoga što tužitelj time tvrdi, a to je tvrdnja da bi inzistiranjem na primjeni valutne klauzule u okolnostima koje tužba opisuje došlo do povrjede načela jednake vrijednosti davanja i zaštite gospodarskih interesa potrošača. O. b. dalje se poziva na članak 379. stavak 1. ZOO-a i prema sadržaju teksta vidljivo je da se poziva na zakonski pojam prekomjernog oštećenja odnosno očiti nerazmjer uzajamnih davanja (očigledno je krivo naveden članak 379., jer se radi o članku 139. starog ZOO-a odnosno članku 375. novog ZOO-a), no ovo pozivanje na načelo prekomjernog oštećenja je suviše općenito odnosno da bi se u pravnom smislu valjano obrazložilo ono na što tuženik želi ukazati i što je unatoč tome razumljivo (želi se ukazati da ugovaranje valutne klauzule podrazumijeva mogućnost promjene tečaja odnosno visine obveze) potrebno je koristiti drugu terminologiju odnosno obrazloženje. O. b. dalje osporava navode iz tužbe da su banke ostvarivale ekstra profite zbog toga što se nisu zaduživale u švicarskim francima te dalje navodi da bankama sukladno kogentnim propisima nije dopušteno izvan okvira koje predviđaju podzakonski akti HNB-a tražbine ugovarati u jednoj valuti, a obveze preuzimati u drugoj valuti te dalje se poziva na nužnost održavanja stabilnosti valutne usklađenosti na dnevnoj bazi, a time i stabilnosti cijelog bankarskog sustava. O. b. zaključuje da se radi o paušalnoj argumentaciji tužitelja i da

time tužitelj želi skrenuti pažnju s jasnih i imperativnih zakonskih odredbi koje normiraju institut valutne klauzule. O. b. dalje navodi da s obzirom da tužitelj u tužbi nije spomenuo nijednu konkretnu odredbu u potrošačkim ugovorima niti je dostavio ijedan ugovor O. b. s potrošačem ističe da se nema na što očitovati osim što smatra da se članci 96.-106. Zakona uopće ne primjenjuju na ovaj tužbeni zahtjev. Dalje se O. b. osvrće na pojam zavaravajuće poslovne prakse te ukazuje da pojam zavaravajuće poslovne prakse nije postojao prema Zakonu o zaštiti potrošača iz 2003. godine nego da je ovaj pojam uveden istom člankom 111. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine i da je primjena ove odredbe bila odgođena na temelju članka 155. Zakona iz 2007. godine do trenutka prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju te zaključuje da odredbe Zakona koje se odnose na zavaravajuću „sudsku praksu“ (vjerojatno misli zavaravajuću poslovnu praksu) uopće nisu bile u primjeni u vrijeme kada su banke u Hrvatskoj sklapale ugovore o kreditu s valutnom klauzulom u CHF, a samim time niti u vrijeme prije sklapanja ovog Ugovora. Iz ovog navoda nije potpuno jasno da li time O. b. želi reći da bi eventualno zavaravajuća poslovna praksa zbog tog razloga bila dopuštena prije nego što je stupio na snagu Zakon iz 2007., a navedeno pitanje koje se svodi na odnos Zakona o zaštiti potrošača, ZOO-a, a sve to u kontekstu primjene dobrih poslovnih običaja i načela bona fides biti će obrazloženo kasnije, no ovaj sud drži da svako trgovačko društvo treba držati do svog ugleda te zbog toga ni u jednom trenutku ne pomišlja na takvo poslovanje u kojemu bi zavaravajuća poslovna praksa bila dio poslovne prakse takvog poduzeća. O. b. se osvrće na navode o nedopuštenoj i nepoštenoj primjeni ugovorne odredbe o promjenljivoj kamatnoj stopi te ukazuje da tužitelj nije priložio uz tužbu nijedan ugovor koji se odnosi na O. b., ali osporava tužitelju osnovanost pozivanja na odredbu Zakona iz 2007. godine prema kojoj bi se radilo o nedopuštenoj odredbi zbog toga što trgovcu dopušta da jednostrano mijenja ugovorne odredbe bez valjanog, ugovorom predviđenog razloga odnosno da nije osnovano pozivati se na pojedine druge primjere kao što je odredba kojom se potrošaču nameću određene obveze, a da potrošač prije sklapanja ugovora nije bio u mogućnosti upoznati se s tom odredbom ili odredba kojom se potrošač obvezuje na ispunjenje ugovorne činidbe, dok je obveza trgovca uvjetovana okolnošću čije ispunjenje ovisi isključivo o volji trgovca. O. b. ukazuje da je teško pronaći ugovorni odnos na mjerodavnom tržištu Republike Hrvatske u kojemu je procedura obavještanje potrošača podignuta na ovakvu razinu tj. da nakon procedure koja prethodi sklapanju ugovora prije samog sklapanja još i javni bilježnik kao stručna osoba svakom od potrošača objašnjava odredbe ugovora koje se sklapaju. Za sada se samo napominje da su brojni saslušani svjedoci dali svoje iskaze o tome na koji način su javni bilježnici provodili solemnicaciju ugovora, a o čemu će bit govora kasnije. O. b. dalje ukazuje na članak 26. važećeg ZOO-a kojim je propisana gornja granica stope ugovornih kamata u ugovorima između osoba od kojih barem jedna nije trgovac. U vezi s ovime se ističe da u pogledu visine stope ugovornih kamata tuženik se načelno ispravno poziva na članak 26. novog ZOO-a, ali ovaj sud napominje da onda treba navesti da je novi ZOO u primjeni od 01. siječnja 2008. godine, na temelju članka 1165. novog ZOO-a, pa ako je O. b. u prethodnom dijelu odgovora na tužbu stavila težište na to da je istom Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine uveo neke zakonske pojmove, onda bi na isti način trebala navesti od kada je stupila na snagu i odredba članka 26. novog ZOO-a. No, sve to nije presudno, u ovom posljednjem slučaju se u tužbi ne navodi da bi sama stopa zateznih kamata bila preko nekog zakonskog limita, nego tužitelj u tužbi stavlja težište na jednostranu promjenu kamatnih stopa za koje smatra da nisu imale svoje poslovno opravdanje. O. b. na kraju ukazuje da je rizik zemlje (Republike Hrvatske) do 2007. g. bio vrlo nizak i da je iznosio jedan postotni poen, a kao posljedica svjetske ekonomske krize do danas je višestruko porastao te iznosi preko tri postotna poena. Dalje navodi da na visinu kamatne stope uz rizik zemlje utječe odnosno da se ona utvrđuje i temeljem drugih elemenata kao što su referentna kamatna stopa, trošak regulacije, operativni trošak, rizičnost klijenta, rizik banke. O. b.

zaključno navodi da svaka njezina odluka o kamatnim stopama kreditnog odnosa u bilo kojoj valuti predstavlja javni dokument objavljen i dostupan svim klijentima kako u mreži poslovnica tako i na internet stranicama banke. O. b. se osvrće na navode iz tužbe da banke nisu pružile i ne pružaju potrošačima sve informacije o kalkulaciji koja utječe na promjenljivost ugovorne stope te navodi da tužitelj ne navodi koje to informacije nisu dane potrošačima i na koji način su one mogle utjecati da potrošači donesu drugačiju odluku, ali načelno ponavlja da se zakonske odredbe o poslovnoj praksi odnose na razdoblje nakon 16. srpnja 2009. godine, dalje navodi odnosno poziva se na odredbe članka 306., stavka 4. Zakona o kreditnim institucijama, ali s obzirom da je ovaj Zakon donijet i objavljen u NN 117/2008 to onda pozivanje na ovaj Zakon može biti relevantno samo za razdoblje nakon 01. siječnja 2009. godine kada je na temelju članka 376. ovog Zakona većina njegovih odredbi stupila na snagu, a s obzirom da se tužba odnosi na problem povišavanja kamatnih stopa u razdoblju koje je tužitelj, iako naknadno, odredio da se odnosi do kraja 2008. godine, to onda se spomenuti Zakon o kreditnim institucijama na sporno povišenje kamatnih stopa od strane banaka u razdoblju do 31. prosinca 2008. godine ne odnosi. Slijedom svih ovih razloga O. b. predlaže da sud tužbu u cijelosti odbaci, a podredno da tužbeni zahtjev odbije u cijelosti.

Sedmotužena S. G. – S. b. d.d. (u daljem tekstu: S. b.) u odgovoru na tužbu stavlja prigovor očito suviše nisko naznačene vrijednosti predmeta spora te navodi da je tužitelj naznačio iznos od 501.000,00 kuna kao vrijednost predmeta spora, daje primjer da je samo kod S. b. plasirano kredita s valutnom klauzulom u CHF oko 1,4 milijarde kuna. Ovaj prigovor je bio osnovan i ovaj sud je rješenjem odredio vrijednost predmeta spora na iznos od 3 miliona kuna. S. b. dalje navodi da je tužba nedopuštena i to zbog toga što tvrdi da tužitelj nije S. b. uputio prethodno pisano upozorenje na temelju članka 132.a Zakona iz 2007. godine, no u tijeku postupka je utvrđeno da ovaj prigovor S. b. nije bio točan s obzirom da je tužitelj uz podnesak od 27. travnja 2012. godine dostavio preslike navedenih pisanih upozorenja i preslike povratnica potpisanih od svake od osam tuženih banaka te iz priloženog dopisa proizlazi da se tužitelj u svom upozorenju pozvao upravo na članak 132.a Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine, a S. b. je ovo pisano upozorenje primila dana 09. siječnja 2012. godine na adresi svog sjedišta u S. S. b. dalje navodi da je tužba nedopuštena zbog nedostatka kolektivnog interesa potrošača zaštićenog Zakonom te obrazlaže da tužitelj u tužbi traži zaštitu „pojedinačnih i kolektivnih interesa i prava potrošača“ te zaključuje da se ovdje očito radi o pojedinačnom interesu potrošača koji su sklopili Ugovor o kreditu sa zaštitnom klauzulom samo u odnosu na CHF, a „nije intencija ZZP-a bila da se neki kolektivni interes dovodi u privilegirani položaj grupu građana u odnosu na ostale građane“ te da bi u slučaju da sud usvoji ovakav zahtjev pruženom zaštitom bi se postigla nejednakost u odnosu na sve ostale potrošače. S. b. dalje navodi da tužitelj, koji navodno štiti kolektivni interes, nije čak ni ugovorna strana potrošačkih ugovora te da sukladno pravnim standardima ni nema ovlaštenje tražiti poništenje ili suspendiranje pojedinih ugovornih obveza kojeg su zasnovale suglasno i slobodno dvije ugovorne strane u odnosu na ugovor o kreditu. S. b. smatra da iz predloženog petita presude jasno proizlazi da se traži utvrđenje i pojedinačnih interesa i prava potrošača, navodi da kolektivni interes nije suma kolektivnih interesa u situaciji kada svi ostali potrošači (osim potrošača koji su uključeni u predmetnu tužbu) ne ostvaruju koristi od zaštite zahtijevane predmetnom tužbom, pa ako ovaj sud dobro razumije tvrdnju S. b. kao i pojedinih drugih banaka onda bi proizlazilo da bi samo korisnici svih vrsta usluga („proizvoda“ u terminologiji banaka) mogli podići ovakvu tužbu, dakle jedino zajedno korisnici kredita u valutnoj klauzuli vezanoj uz CHF, zajedno s korisnicima kredita uz valutnu klauzulu vezanu uz EUR-o te korisnici svih kunkskih kredita, jer samo tada bi se spriječilo privilegiranje određene kategorije potrošača u odnosu na drugu odnosno izbjeglo stvaranje neravnopravnosti. Međutim, ako su uvjeti kredita različiti onda se i položaj njihovih korisnika

može značajno razlikovati, pa je ovakvo inzistiranje na pojmu kolektivnog interesa neprihvatljivo, dakle ako jedan proizvođač ima više različitih proizvoda u ponudi onda gotovo nikada neće biti ostvarivo da bi korisnici svih različitih proizvoda na isti način mogli biti uskraćeni u nekom svom pravu, jer jedan proizvod istog proizvođača može biti ispravan, dok drugi može biti potpuno neispravan, ali prema stajalištu S. b. i većine ostalih banaka samo kupci ispravnih i neispravnih proizvoda zajedno bi mogli podnijeti kolektivnu tužbu.

S. b. dalje smatra tužbu nedopuštenom zbog odgođene primjene članka 502.a ZPP-a do ulaska Hrvatske u Europsku uniju te se ovdje upućuje na ono što je prethodno rečeno i što će biti dodatno obrazloženo, a iz svega proizlazi da S. b. kao i ostali tuženici iz činjenice da je tužitelj u tužbi spomenuo i pojedinačne interese i prava potrošača izvodi zaključke o tome da se ovdje uopće ne radi o zaštiti kolektivnih interesa. Međutim, nije zabranjeno spomenuti da neposredni ugovaratelji imaju svoj pojedinačni interes, a iz kojega pod određenim okolnostima nastaje kolektivni interes kao zasebna kategorija i ono što u bitnome povezuje sve te pojedinačne interese i pojedinačne ugovore su unificirani tipski obrasci ugovora kojima poduzeća – ovdje banke određene potrošače time stavljaju u istu kategoriju s pravima i obvezama koje se jednoobrazno odnose na sve potrošače – potpisnike takvih formularnih ugovora, pa je nastanak kolektivne tužbe usko vezan s takvom praksom sklapanja ugovora u kojemu pojedini proizvođač - trgovac sklapa pojedinačne ugovore, ali na masovnoj bazi i po istom obrascu, pa onda ne treba zbog toga smatrati da je zabranjeno spomenuti postojanje pojedinačnog interesa svakog od potpisnika takvog formularnog ugovora, u suprotnom bi proizlazilo da je pojam kolektivnog interesa nešto potpuno apstraktno i što nema veze s bilo kojim konkretnim potrošačem na bilo koji način, a suprotno od toga svrha zaštite kolektivnih interesa putem kolektivne tužbe je da se tim putem olakša svakom od brojnih pojedinačnih potrošača dokazivanje odnosno da ga se rastereti dokazivanja onoga što je zajedničko svim tim potrošačima kao zasebnoj kategoriji korisnika nekog proizvoda ili usluge na temelju određenog formularnog ugovora, dakle kolektivna tužba je instrument u korist pojedinačnih potrošača i služi tome da se ne raspravlja u svakoj pojedinačnoj tužbi zasebno o onome što je za sve te ugovore zajedničko, nego da se na lakši i ekonomičniji način za potrošače ova zajednička pitanja riješe putem kolektivne tužbe.

S. b. dalje ukazuje na nedostatak procesnog ovlaštenja za podnošenje tužbe te na isti način kao prethodno pojedine druge banke navodi da članak 131. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine predviđa mogućnost podizanja tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača, ali isključivo u slučaju postupanja protivnog odredbama članka 30-115 Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine, ali ne i u slučaju postupanja u suprotnosti s odredbama Zakona iz 2003. godine za kojeg navodi da je prestao važiti u svom procesnom i materijalnom dijelu cijelosti, tako da i S. b. zaključuje da potrošači koji svoj položaj zasnivaju na odredbama Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine više nemaju nikakvu procesnu zaštitu odnosno uskraćena im je mogućnost podnošenja kolektivne tužbe i to stoga jer je Zakon iz 2003. g. prestao važiti, a Zakon iz 2007. g. spominje članke 30-115 koji su navedeni u Zakonu iz 2007. godine, pa bez obzira što su ti članci uglavnom sadržajno identični odredbama Zakona iz 2003. g., zaključak je S. b. da je novi Zakon iz 2007. godine uskratio potrošačima prava i sudsku zaštitu tih prava koja su oni stekli za vrijeme važenja Zakona iz 2003. godine, ali takvo tumačenje nije osnovano i biti će dodatno obrazloženo. S. b. dalje obrazlaže zašto je tužba nedopuštena u odnosu na ugovore nakon 07. kolovoza 2007. godine kao datuma kada je stupio na snagu Zakon iz 2007. godine te ukazuje da je ovim Zakonom bila odgođena primjena pojedinih odredaba tog Zakona do stupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju, ali s obzirom da je tužba podnijeta u travnju 2012. godine to onda Zakon iz 2007. godine nije relevantan za prosudbu aktivne legitimacije tužitelja na podnošenje ove tužbe. S. b. navodi da je dana 01. siječnja 2011. godine stupio na snagu Zakon o potrošačkom kreditiranju i navodi da su temeljem članka 29. ovog Zakona prestale važiti odredbe članka 71-86 Zakona o zaštiti

potrošača iz 2007. godine (kojima se regulira potrošački zajam) i odredbe članka 107-115 istog Zakona i da je na dan 01. siječnja 2011. godine tužitelj izgubio pravo pokrenuti postupak za zaštitu kolektivnih interesa potrošača zbog postupanja protivno odredbama o potrošačkom zajmu. Zakon o potrošačkom kreditiranju je u članku 25. propisao da „ako nije drugačije propisano ovim Zakonom, primjenjuju se odredbe Zakona koji uređuje zaštitu potrošača“, drugim riječima Zakon o potrošačkom kreditiranju je *lex posterior* i *lex specialis* u odnosu na Zakon o zaštiti potrošača koji je *lex generalis* i na temelju svega ovaj sud ne može zaključiti na temelju čega je S. b. zaključila da je tužitelj s danom 01. siječnja 2011. godine izgubio pravo pokrenuti postupak za zaštitu kolektivnih interesa potrošača zbog postupanja protivnog odredbama o potrošačkom zajmu. S. b. dalje na sličan način kao i ostale banke ukazuje da je pojam nepoštene poslovne prakse uveo Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine i zbog svih ovih razloga predlaže da se tužba odbaci kao nedopuštena.

S. b. dalje stavlja prigovor zastare na onaj dio tužbenog zahtjeva kojim se tražila isplata razlike više plaćenih anuiteta i rata, međutim ovaj zahtjev više nije predmet tužbe i u tom dijelu prigovor zastare zahtjeva za isplatu nije aktualan. S. b. dalje postavlja pitanje u čemu bi se sastojala nedopuštenost i nepoštena primjena ugovorene valutne klauzule u CHF te se i ona poziva na članak 22. važećeg ZOO-a s time da u ovom slučaju ne navodi ništa o razdoblju prije stupanja na snagu novog ZOO-a. Zaključuje da valutne klauzule nisu zabranjene te da se stoga ne mogu utvrditi ništavima, jer ih nijedan propis u Republici Hrvatskoj ne zabranjuje te navodi da ne postoji nijedna odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske ili više sudova koje bi smatrale valutnu klauzulu ništavim ili zabranjenim, navodi da tužitelj pogriješno tumači valutnu klauzulu vežući ju uz pojam inflacije i dalje navodi da se na „valutnu klauzulu ne primjenjuje kriterij inflacije kao mjerilo povećanja ili smanjenja vrijednosti valute“ te navodi da bi takva argumentacija bila opravdana u slučaju da je ugovorena indeksna klauzula iz članka 23. ZOO-a. Navedeno pitanje će biti obrazloženo kasnije, tužitelj je moguće upotrijebio ponešto nezgrapnu situaciju, ali mu to ne treba uzeti za zlo s obzirom da tužitelj ipak nije profesionalac, tim više što se i njima koji puta potkrade neadekvatna terminologija, a koja se često koristi u žargonu, pa se tako ukazuje da je primjerice prva odluka o sprječavanju izloženosti devizne pozicije banaka valutnom riziku koju je tadašnja Narodna banka Hrvatske donijela u 1994. godini /NN 26/94/ pod točkom 2 navedeno da se u devizne obveze i potraživanja uključuju i obveze i potraživanja u valuti Republike Hrvatske „koje se indeksiraju temeljem ugovorene valutne klauzule“, pa zbog toga ne bi trebalo naglašavati spomenuto pitanje.

S. b. dalje navodi kao i pojedine prethodno navedene banke, da je švicarski franak u 2011. godini dostigao rekordnu razinu i prema EUR-u i prema dolaru, ali navodi da je isto tako moglo doći i do pada tečaja švicarskog franka prema kuni i da u tom slučaju tužitelj vjerojatno ne bi ospravao primjenu valutne klauzule, što je doista vjerojatno s obzirom da potrošači reagiraju motivirani svojim povećanim obvezama te s obzirom da se ne bave profesionalno bankarstvom i monetarnim pravom oni bez ovog poticaja o navedenom ne bi ni razmišljali. S. b. navodi da bi u takvoj situaciji ekstremnih promjena banke koje su plasirale kredite u CHF (ako S. b. govori o tome što je valutna klauzula, onda se postavlja pitanje da li je pravilno govoriti i plasiranju kredita u CHF, proizlazilo bi da su tu valutu potrošačima doznacile i tako im odobrile čisti devizni kredit) bi mogle kao jedino sredstvo primijeniti raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti temeljem članka 369. važećeg ZOO-a te odmah napominje da bi na isti način potrošači mogli uputiti svoje pojedinačne zahtjeve za raskid ugovora o kreditima, pa ukazuje da se pri tome ne smije izgubiti iz vida učinke raskida odnosno da svaka ugovorna strana mora vratiti ono što je primila. S ovime u vezi treba naglasiti da članak 369. ZOO-a koji uređuju pretpostavke za raskid nosi naslov: Izmjena ili raskid ugovora zbog promijenjenih okolnosti, dakle kako iz navedenog naslova tako i iz teksta članka 369. ZOO-a na kojeg se S. b. poziva vidljivo je da ZOO na prvo mjesto kod primjene

navedenog članka (klauzule rebus sic stantibus) uvijek navodi izmjenu ili raskid, dakle prva stvar koja dolazi u obzir je izmjena ugovora s obzirom da je osnovno pravilo da se ugovori sklapaju zato da bi bili ispunjeni, a ako sud usvoji zahtjev i izrekne raskid ugovora on na zahtjev druge strane obvezuje stranu koja ga je zahtijevala da drugoj ugovornoj strani nadoknadi **pravičan dio štete** koju trpi zbog toga, pa je stoga ovakvo pozivanje i tumačenje članka 369. ZOO-a suviše općenito te jednim dijelom daje iskrivljenu predodžbu o tome kada se može usvojiti zahtjev za raskid i kako sud u tom slučaju određuje nadoknadu štete, a kada ZOO spominje izraz pravičan dio štete to onda znači da se primjenjuje načelo bona fides. Na isti, uopćen način S. b. govori da „način na koji će valutne klauzule biti strukturirane prepušten je volji ugovornih strana“, što u tom obliku nije netočno, ali treba reći da upravo stoga ugovaranje valutne klauzule i onda kada je ona dopuštena treba biti u skladu sa svim načelima obveznog prava. S. b. na isti način kao i O. b. poriče postojanje špekulativnih namjera ili očitog nerazmjera u vrijeme sklapanja ugovora, dalje se poziva na kogentne propise koji bankama nalažu svakodnevnu valutnu usklađenost obveza i tražbina te se S. b. poziva na odluku HNB-a o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku /NN 38/2010 i 62/2011/. S. b. navodi da u promatranom razdoblju nije plasirala više od 30% potrošačkih kredita s valutnom klauzulom u CHF nego je preko 60% plasirala putem kredita s valutnom klauzulom u EUR te iz toga zaključuje da su potrošači imali mogućnost odabira te daje prikaz svojih kreditnih plasmana kao dokaz da je bilo potrošačkog kreditiranja s valutnom klauzulom i u odnosu na drugu valutu, ali ako je ovaj sud dobro mogao vidjeti iz priložene tablice proizlazi da primjerice S. b. u 2004. godini pa sve do 2008. godine u kunama nije odobrila nijedan stambeni kredit niti auto kredit, pa očito smatra da kuna nije „druga valuta“. S. b. dalje navodi da se tužitelj paušalno poziva na ništetnost odredbi ugovora o kreditu zbog toga što smatra da banke nisu pružile potrošačima informacije prije sklapanja ugovora o kreditu i postavlja pitanje temeljem kojeg pravnog osnova tužitelj odredbe ugovora o kreditu proziva ništetnim i navodi da je nejasno o kojim se uopće odredbama i kojih ugovora o kreditu radi i da je pravni apsurd ono što zahtijeva tužitelj, dalje zaključuje da tužitelj kriterij nepoštene odredbe proteže na primjenu valutne klauzule kao takve samo uz specifikum u odnosu na valutu CHF i veže to na ostvarenje navodnog ekstra profita banaka i zaključuje da je takva argumentacija neozbiljna i paušalna. Isto tako, S. b. navodi da se tužitelj ne trudi navesti precizno na kojeg tuženika se odnose njegove tvrdnje o zavaravajućoj poslovnoj praksi, dalje ukazuje da su potrošači bili upoznati s primjenom valutne klauzule u odnosu na CHF i da to potvrđuje sadržaj odredbe članka 2., točke 5. i 6. priloženog Ugovora o kreditu, te zaključuje da je potpisom predmetnog ugovora potrošač pristao na vlastitu odgovornost za izbor valute u odnosu na koju se primjenjuje valutna klauzula iz ugovora. S. b. navodi da je potrošačima nakon prvog vala krize nudila da promijene kredit u kredit s valutnom klauzulom u drugoj valuti, dalje ukazuje da tužitelj zastupa mišljenje da potrošač nije dužan uložiti niti prosječnu razinu pažnje prilikom sklapanja ugovora niti imati spoznaju o funkcioniranju valutne klauzule uslijed promjene tečaja valute u odnosu na koju je ugovorena, ali S. b. se s takvim mišljenjem tužitelja ne slaže i navodi da bi usvajanje drugačijeg stava dovelo do pravne nesigurnosti u kojoj bi manje educirana ugovorna strana svoje obaveze mogla izbjegavati pozivajući se na okolnost da nije bila dužna primijeniti pažnju koja se od prosječne osobe zahtijeva i to samo iz razloga što je bilo za očekivati da je druga ugovorna strana kao osoba koja mora postupati s povećanom pažnjom bila dužna upozoriti na sve moguće rizike za cijelo vrijeme trajanja ugovornog odnosa i s obzirom na sve moguće okolnosti do kojih bi uopće moglo doći, pa zaključuje da je upravo tolika vjerojatnost da je prilikom sklapanja spornih ugovora S. b. mogla znati da će doći do takve promjene valute CHF. S. b. dalje ukazuje da zavaravajuća poslovna praksa je prvi puta uvedena Zakonom o zaštiti potrošača iz 2007. godine i da je odredba članka 111., temeljem članka 155. istog Zakona, bila odgođena do primitka Republike Hrvatske u Europsku uniju i

zaključuje da je zahtjev tužitelja utemeljen na pojmu „zavaravajuće poslovne prakse“ neosnovan u cijelosti, pa ostaje nejasno da li S. b. tvrdi da je prije ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju zavaravajuća poslovna praksa bila dopuštena.

Za pitanje dopuštenosti primjene ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi S. b. navodi da posljedice nepoštenosti ugovorne odredbe propisuje članak 87. Zakona iz 2003. godine, ali da je danom stupanja na snagu Zakonom iz 2007. godine u cijelosti prestao važiti Zakon iz 2003. godine i da stoga pravna osnova tužitelja u smislu odredbe članka 83. Zakona iz 2003. godine ne postoji, dalje postavlja pitanje da li se tvrdnja o nedopuštenosti primjenljive ugovorne kamate odnosi općenito na sve ugovore o kreditu ili na one koje je S. b. sklopila s valutnom klauzulom vezanom za CHF, dalje se poziva na članak 26. ZOO-a, ali ni S. b. ne navodi na što se poziva za razdoblje prije 01. siječnja 2008. godine kada je članak 26. ZOO-a istom stupio na snagu, a to je bilo pred kraj razdoblja u kojemu su banke odobravale sporne kredite. S. b. ukazuje da „mjerodavni i važeći“ propisi Republike Hrvatske ne zabranjuju primjenu promjenljive kamatne stope i ukazuje da ugovori S. b. u tom slučaju sadržavaju kriterije promjenljivosti kamatne stope i dalje navodi da je S. b. s potrošačima ugovorila mogućnost izmjene kamatne stope sukladno odluci uprave S. b., dalje obrazlaže da su promjene kamatne stope uzrokovale promjene u cijeni izvora sredstava, rizičnosti clijenata, operativnih troškova i profita te se poziva na svoje Opće uvjete od rujna 2006. godine koje prilaže.

S. b. se dalje poziva na Zakon o kreditnim institucijama /NN 117/2008/ i njegov članak 306., stavak 4. kojim se propisuje objavljivanje Općih uvjeta poslovanja, ali ne navodi da je ovaj Zakon stupio na snagu 01. siječnja 2009. godine odnosno nakon razdoblja na koje se tužbeni zahtjev odnosi, iako treba napomenuti da tužitelj taj datum u tužbi nije odmah naveo nego naknadno. S. b. dalje navodi da su njezini Opći uvjeti podložni kontroli HNB-a te ukazuje da ih je HNB potvrdio, podredno se napominje da pojedine odredbe Općih uvjeta mogu biti ništetne temeljem članka 296. važećeg ZOO-a čak i ako su Opći uvjeti odobreni od nadležnog tijela, ako pojedine odredbe Općih uvjeta, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzroče očiglednu neravnopravnost u pravima i obvezama strana na štetu suugovaratelja sastavljača Općih uvjeta. S. b. obrazlaže promjene kamatnih stopa u razdoblju od 2005. godine do 2008. godine te prilaže službene tablice HNB-a iz kojih je razvidno kretanje kamatnih stopa u odnosu na relevantne valute prema kojima su krediti plasirani. S. b. također osporava da je povrijedila načelo informiranosti potrošača i navodi da je potrošač potpisom ugovora potvrdio da je upoznat s uvjetima odobravanja kredita, odredbama važećih općih akata S. b. koji uređuju upravljanje kreditima, da je upoznat unaprijed sa predočenim izračunom efektivne kamatne stope i otplatnom tablicom prema odlukama HNB-a te se poziva na ugovor kojeg je priložio tužitelj uz tužbu, svoju obavijest o promjeni kamatne stope i na Opće uvjete poslovanja iz mjeseca rujna 2006. godine i predlaže da se tužba odbaci u cijelosti kao nedopuštena, a podredno da se tužbeni zahtjev odbije u cijelosti kao neosnovan.

Osmotužena V. je podnijela odgovor na tužbu (ova banka je u međuvremenu promijenila svoju tvrtku tako da ona sada glasi: S. d.d., ali s obzirom da su sporne ugovore potrošači sklapali s V. d.d. to će se onda u nastavku postupka koristiti stara tvrtka V. d.d. koja je navedena i na spornim Ugovorima.) Osmotužena V. je podnijela odgovor na tužbu u kojemu prvenstveno ističe prigovor nedopuštenosti tužbe s obzirom da glava 32. ZPP-a odnosno članci 502.a do 502.h još nisu stupili na snagu i predlaže da se tužba odbaci. V. dalje ističe prigovor nedopuštenosti ove tužbe zbog nedostatka pravnog interesa i navodi da tužitelj uz tužbu nije dostavio bilo kakav dokaz ili drugi dokument koji bi se odnosio na ovu banku te da se zbog toga ni ne može detaljno očitovati na tužbu. V. dalje navodi da se tužitelj na mnogo mjesta poziva na odredbe Zakona o zaštiti potrošača, iako na nijednom mjestu nije naveo koji je to kolektivni pravni interes potrošača kojeg nastoji zaštititi ovom tužbom i dalje

obrazlaže da prema članku 131. Zakona o zaštiti potrošača u pitanju mora biti kolektivni interes potrošača te navodi da tužitelj u takvoj tužbi mora imati opravdani interes za kolektivnu zaštitu potrošača i da tužitelj nije dokazao ni svoj opravdani interes niti kolektivni interes potrošača, nego da se kroz tužbu prvenstveno nastoje osigurati pojedinačni interesi određenih osoba. V. dalje ukazuje da tužitelj u tužbenom zahtjevu traži da se utvrdi povreda pojedinačnih interesa i prava potrošača te dalje ukazuje da se u tužbenom zahtjevu traži da sud naloži bankama da razliku više naplaćenih anuiteta/rata vrate potrošačima i da to nije smisao one zaštite koja se predviđa postupkom iz članka 131. Zakona o zaštiti potrošača. Ovaj prigovor je u tom dijelu bio osnovan, ali tužitelj je tužbeni zahtjev ispravio u skladu s Zakonom. V. dalje obrazlaže da u članku 131. Zakona su navedene odredbe ZOO-a na temelju kojih se može podići kolektivna tužba te ukazuje da tužitelj ne može podnijeti ovu tužbu zbog povrede članaka 400-429 ZOO-a koji reguliraju odgovornost za materijalne nedostatke prodane stvari i garanciju ili zbog povrede članaka 881-903 koji reguliraju ugovor o organiziranju putovanja. Dalje V. navodi da tužitelj u tužbi s jedne strane priznaje da je ugovaranje valutne klauzule dopušteno prema ZOO-u, dok s druge strane tvrdi da je ugovaranje odredbe o valutnoj klauzuli uz valutu CHF nedopušteno te dalje navodi da ne postoji nijedna odluka sudske prakse koja bi potvrđivala ovaj stav i te ukazuje da je primjena valutne klauzule izuzetno raširena u svakodnevnom životu i poslovanju, a njezino ugovaranje u kreditnim ugovorima samo je jedan primjer njezine svakodnevne upotrebe te se ona koristi u najamnim, kupoprodajnim i raznim drugim vrstama obveznih odnosa među građanima i stoga je neprimjereno osporavati njezinu dopuštenost. V. se poziva na članak 22. ZOO-a i članak 49. Ustava Republike Hrvatske kojim se uređuje poduzetnička i tržišna sloboda kao temelj gospodarskog ustroja Republike Hrvatske te se poziva na članak 14., stavak 2. Ustava Republike Hrvatske prema kojemu su pred Zakonom svi jednaki i smatra da navedene odredbe ZOO-a i Ustava govore o dopuštenosti ovakve odredbe, jer ona predstavlja izraz slobode ugovaranja ugovornih strana i zaključuje da je sklapanje Ugovora o kreditu s valutnom klauzulom dostupno svima pod jednakim uvjetima i da ne dovodi do neravnopravnosti sudionika u ugovornom odnosu ili na tržištu (jednakost pred Zakonom). V. dalje navodi da je krajnje nelogično i zlonamjerno tužiteljevo tumačenje da je kod Ugovora o potrošačkom kreditiranju ugovaranje valutne klauzule nedopušteno tj. da je takva odredba nedopuštena ukoliko bi se valutna klauzula vezala uz valutu CHF te zaključuje da je očito da tužitelj pokušava selektirati „nedopuštenost“ navedene klauzule samo prema određenom krugu osoba, čime dovodi u neravnopravan položaj sve druge obvezne odnose. Dalje navodi da promjena vrijednosti kune u odnosu na valutu EUR-o i u odnosu na valutu CHF nemaju nikakve veze s ugovaranjem valutne klauzule u odnosu na valutu CHF u ugovorima o kreditu. V. dalje navodi da nema nikakve osnove da se pojmovi inflacije i devalvacije vežu uz pitanje primjene valutne klauzule vezane uz valutu CHF, dalje obrazlaže da postoji indeksna klauzula i da bi kriterij inflacije se eventualno mogao razmatrati u slučaju primjene indeksne klauzule, zaključuje da devalvacija, koju tužitelj prema svojim potrebama navodi na više mjesta, nema nikakve veze ni s indeksom niti s valutnom klauzulom i zaključuje da se tužitelj poziva na razloge kao što su inflacija i indeks potrošačkih cijena i to su činjenice koje se mogu vezati uz indeksnu klauzulu te ih tužitelj ne može koristiti za dokazivanje nedopuštenosti i nepoštenosti valutne klauzule u valuti CHF. V. dalje navodi da tužitelj u nedostatku boljih argumenata tvrdi da su ugovaranjem valutne klauzule svi rizici prebačeni s tuženika na potrošače, ali navodi da je takvo tumačenje iskrivljeno i jednostrano te ukazuje da se rizik promjene tečaja odnosi i na bilo koju drugu valutu u odnosu na kunu, a ne samo na CHF. V. dalje navodi da je istodobno s ponudom kredita uz valutnu klauzulu u CHF imala u ponudi i kredite s valutnom klauzulom u različitim valutama kao i kredite u kunama bez valutne klauzule. Osmotužena banka zaključuje da nije točna tvrdnja da se u razdoblju na koji se referira tužba potrošačima nudila samo jedna vrst kredita, već je činjenica da su potrošači u određenom periodu pokazali

stanovito zanimanje i želju da zaključe upravo kredite s valutnom klauzulom u CHF budući da su procijenili da su uvjeti kreditiranja u tim ugovorima najpovoljniji, dalje navodi da je neosnovana tvrdnja tužitelja da su krediti s valutnom klauzulom u CHF povučeni tijekom 2008. godine te ukazuje da je tijekom te godine postojala mogućnost sklapanja takvih kredita, samo što je s vremenom uslijed određenih okolnosti kod potrošača prestala potražnja za tom vrstom kredita.

V. dalje navodi da su korisnici koji su uzimali kredite s valutnom klauzulom u CHF bili motivirani nižim kamatnim stopama i da korisnik koji je uzeo kredit s valutnom klauzulom u CHF u prosincu 2004. godine ni u kom slučaju nije bio na gubitku uslijed promjene tečaja sve do prosinca 2009. godine, jer je tečaj bio manje ili više niži u odnosu na početni tečaj pri uzimanju kredita i zaključuje da stoga nije došlo do bilo kakvog narušavanja interesa potrošača, a pogotovo da bi ugovaranje takve klauzule bilo nedopušteno. V. navodi da su prije sklapanja Ugovora potrošačima na propisani način bile pravodobno pružene sve potrebne propisane informacije i objašnjenja i na temelju prezentiranih podataka i informacija navedenih u ponudama korisnici su sami odlučivali koja je opcija za njih najbolja i tom prilikom nije bilo nikakvog prikrivanja podataka i varijabli, kako to nastoji prikazati tužitelj. Dalje osmotužena banka navodi da postoje ugovorne odredbe u kojima korisnik kredita potvrđuje da su mu izričito objašnjeni posebni rizici koji su vezani uz navedeno financiranje u stranoj valuti (V. kao i mnoge druge i ovdje koristi krivu terminologiju i ne može se govoriti o financiranju u stranoj valuti, s obzirom da kod Ugovora vezanog uz valutnu klauzulu kredit se stavlja u korištenje odnosno doznachava i korisnik ga vraća u kunama, a inozemna valuta je samo apstraktno mjerilo vrijednosti ili kako to navodi profesor Lj. R. samo komparacioni kriterij, o čemu će biti riječi kasnije), pa V. navodi da je korisnik izričito izjavio da je spreman platiti sve iznose koji bi eventualno mogli nastati uslijed fluktuacija u tečaju te ističe da su isto tako korisnici potvrđivali da su upoznati s kretanjem tromjesečnog libora za CHF te tečaja CHF u razdoblju koje je prethodilo sklapanju Ugovora.

Osmotužena banka dalje navodi da je neprihvatljivo da ju se optužuje za zavaravajuću poslovnu praksu odnosno za nedopuštenu poslovnu praksu te dalje navodi da je općepoznata činjenica da su tijekom velike potražnje za kreditima s valutnom klauzulom u CHF i mnoge eminentne osobe iz javnog i gospodarskog života davale razna mišljenja glede mogućih posljedica u slučaju uzimanja kredita s valutnom klauzulom vezanom uz CHF te da je i po toj osnovi svaki korisnik mogao donijeti vlastiti sud da li želi i da li mu treba upravo takav kredit. V. zaključuje da je neozbiljno tvrditi da korisnici kredita za donošenje svojih odluka nisu imali potpune i potrebne podatke.

V. dalje navodi da je netočan navod da se ona prilikom davanja kredita nije zaduživala u CHF i da u svojoj pasivi nije imala zaduženja u CHF u iznosima u kojima je plasirala kredite s valutnom klauzulom u CHF te navodi da je odnos danih kredita i izvora u CHF gotovo identičan odnosno da su aktiva i pasiva u CHF skoro istovjetne te navodi da je to stoga jer kogentni propisi nalažu valutnu usklađenost obveza i tražbina i poziva se na Odluku o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku. V. zaključuje da iz priloženih grafičkih prikaza je vidljivo koliko je zbog porasta tečaja CHF u odnosu na kunu rasla aktiva banke (potraživanja od klijenata) toliko je u kunama rasla i pasiva (obveza banke). Navedeno pitanje nema bitno značenje za pitanje da li su sporni Ugovori sklopljeni s potrošačima ništavi prema odredbama Zakona o potrošačima i spomenuta Odluka je stvar koja se tiče odnosa banke i HNB-a, ali iz priložene tablice koju je dostavio HNB može se razabrati da je osmotužena banka imala približno usklađen odnos imovine i obveza onako kako to nalaže spomenuta Odluka HNB-a, ali primjerice od 30. lipnja 2007. godine započela je neravnoteža tako da je 30. lipnja 2007. g. V. imala potraživanja veća u odnosu na obveze za nekih 1,2 milijarde kuna, dok je maksimum dosegnut 31. prosinca 2008. godine kada su potraživanja premašila obveze za dvije milijarde kuna, iako to za odluku o tužbenom zahtjevu nije uopće

presudno, niti je bitno da li su i na koji način banke poslije spomenutu neravnotežu ispravljale, na isti način je postupala i većina tuženih banaka.

V. se očituje o pitanju nedopuštene i nepoštene primjene ugovorne odredbe o promjenljivoj kamatnoj stopi te navodi da tužitelj ničim nije dokazao da o sadržaju ugovora o kreditu tužene banke nisu pregovarale s korisnicima kredita te da zato korisnici kredita nisu imali mogućnost utjecaja na sadržaj Ugovora o kreditu i stoga V. ovaj navodi tužbe osporava. S ovime u vezi se jedino napominje da kada se radi o sklapanju Ugovora koje jedna strana prethodno sastavi u obliku svog obrasca (formularni ugovor) da se tada predmnijeva kako u doktrini tako i u sudskoj praksi da u takvom slučaju pravih pregovora nema, jer su navedeni formulari upravo rađeni da relativno kompliciranu fazu pregovora izbjegnu i na taj način olakšaju odnosno omasove potpisivanje većeg broja ugovora, a što bi bez takve metode bilo znatno otežano. Osmotuzena banka navodi da se neosnovanost tužbe očituje u izričitim tvrdnjama tužitelja da je on upoznat s činjenicom da je promjenljiva ugovorna kamata Zakonom dopuštena, da se kamatna stopa određuje temeljem cijene sredstava izvora, rizičnosti plasmana i bankovne marže te da je upoznat i sa time koje su sve činjenice i okolnosti bitne za određivanje kamatne stope. V. dalje navodi da mjerodavni i važeći propisi ne zabranjuju primjenu promjenljive kamatne stope niti mogućnost promjene kamatne stope na način kako je to predviđeno ugovorima o kreditu. V. navodi da je jedino bitno i mjerodavno da kamata mora ostati unutar zakonskih okvira ZOO-a i to je jedini limit kojim je ugovaranje promjenljive kamatne stope podređeno te da dok god je ugovorena kamatna stopa unutar zakonskih limita ni u kojem se slučaju ne može govoriti o povredi načela jednake vrijednosti davanja. Dalje navodi da tužitelj zanemaruje činjenicu da se uslijed promjenljivosti kamatnih stopa one nisu samo povećavale nego su se u određenim razdobljima i smanjivale te prilaže tablicu o prosječnim kamatnim stopama na kredite banaka u Hrvatskoj i koja tablica je preuzeta sa službenih stranica HNB-a. (Nuzgredno se samo napominje da se na razini bankarske tehnike i prakse smatra da stambeni krediti od svih kredita moraju imati najniže kamatne stope s obzirom da se obično sklapaju na dugi i vrlo dugi rok, radi se o visokim iznosima, a potraživanje je obično osigurano hipotekom itd., pa zbog toga ukazivanje na neke opće prosječne stope kredita u ovom slučaju nije potpuno primjereno.) V. zaključuje da je netočna tvrdnja da su banke svojim odlukama jednostrano povećavale kamatnu stopu na štetu potrošača, navodi da su potrošači prije sklapanja i u času sklapanja ugovora o kreditu bili dobro upoznati pod kojim uvjetima banka može mijenjati kamatnu stopu i navodi da je banka kamatnu stopu vezala uz određene referentne vrijednosti i da je izmjena odnosno usklađivanje kamatnih stopa rađena sukladno ugovornim odredbama odnosno tržišnim uvjetima koji su u svakom konkretnom slučaju uzimali u obzir faktore koji su utjecali na povećanje, ali i na smanjenje kamatne stope. V. posebno osporava navod da bi ugovorena promjenljivost kamatne stope bila nepoštena prema Zakonu o zaštiti potrošača stoga što bi ona, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokovala znatnu neravnotežu u pravima i obvezama na štetu potrošača. V. navodi da je prilikom ugovaranja navedene klauzule korisniku bilo jasno i nekoliko puta rastumačeno kako prije sklapanja tako i prilikom sklapanja Ugovora, a u konačnici i kod solemnizacije u javnobilježničkim uredima uslijed čega je kamatna stopa promjenljiva, uz što je vezana njezina promjenljivost i sukladno čemu se vrši promjena kamatne stope. V. (sada S.) navodi da nije došlo do narušavanja savjesnosti i poštenja jer je banka korisniku kredita i prije potpisa ugovora dala sve propisane informacije glede mogućih promjena kamatne stope, a kamatne stope nisu se isključivo i samo povećavale nego su se isto tako smanjivale tijekom određenih vremenskih razdoblja tako da ni element znatne neravnoteže u pravima i obvezama nije prisutan kod ugovaranja ove klauzule. V. zaključuje da se tužitelj neosnovano poziva na odredbu Zakona o zaštiti potrošača kojom se kao nepoštena smatra odredba kojom se trgovcu dopušta da jednostrano mijenja ugovorne odredbe bez valjanog, ugovorom predviđenog razloga i to stoga jer je u samom ugovoru

predviđen jasan razlog uslijed kojeg se kamatna stopa može mijenjati te zaključuje da su unaprijed definirani kriteriji po kojima je moglo doći do promjenljivosti kamatne stope i oni su postojali cijelo vrijeme, bili su prilagođeni zakonodavnim i nadzornim zahtjevima i bili su dostupni i provjerljivi te banka nije samostalno i bez adekvatnih kriterija mijenjala kamatne stope, kako to pokušava prikazati tužitelj. Na kraju V. ukazuje da tužitelj uz tužbu nije dostavio nijedan dokaz ili dokument kojim bi dokazao navode na kojima temelji tužbu te da je zbog toga mogao dati samo ovakav načelni odgovor na tužbu, predlaže da se tužba odbaci, podredno osporava njezinu osnovanost, utemeljenost i visinu i predlaže da se tužbeni zahtjev odbije kao neosnovan u cijelosti.

KOLEKTIVNI INTERES I AKTIVNA LEGITIMACIJA

„Opće je pravilo procesnog prava da se pretpostavke za poduzimanje i valjanost određene procesne radnje prosuđuju po zakonu koji važi u vrijeme njenog poduzimanja (tempus regit actum). To ne znači da novi procesni zakoni djeluju retroaktivno. Oni ne važe za procesne radnje poduzete prije njihova stupanja na snagu, ali se u načelu primjenjuju odmah, dakle na sve procesne radnje koje budu poduzete pošto novi zakon stupi na snagu. U tom smislu govori se o neposrednom djelovanju (effet immediat) procesnih zakona.“ – „Građansko parnično procesno pravo“, autori: T.-B.-D., „Narodne novine“, šesto izdanje, Zagreb, 1986. g. str. 55. Navedeno znači da se pretpostavke za tužbu tužitelja, podnijetu 4. travnja 2012. g., prema načelu „tempus regit actum“ prosuđuju prema onim procesnim odredbama koje su u tom trenutku bile na snazi te eventualno prema novom zakonu koji bi bio donijet u tijeku ovog postupka. Naime, tuženici su se u svojim odgovorima na tužbu pozvali na čl. 54. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku /NN 57/11 od 25. svibnja 2011. g/, kojim je propisano da odredbe glave 32.a ZPP-a stupaju na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju. S obzirom da odredbe ove glave nisu stupile na snagu u trenutku podnošenja ove tužbe, to se onda doista ne mogu primjenjivati u ovom sporu, no također treba napomenuti da je ZPP odredbama glave 32. ZPP-a dao generalni i supsidijarni karakter, jer ZPP u članku 502.a, stavku četvrtom propisuje: „ Odredbe ove glave, odnosno ovoga Zakona neće se primjenjivati u slučajevima za koje je posebnim zakonom za postupak u povodu tužbe iz stavka 1. ovoga članka predviđeno nešto drugo.“ Uvidom u tužbu ovaj sud je utvrdio da se tužitelj nijednom ne poziva na odredbe glave 32.a ZPP-a, naprotiv tužitelj odmah na početku tužbe ispravno obrazlaže svoju aktivnu legitimaciju na sljedeći način: „Tužitelj je ovlašten na podizanje tužbe radi zaštite kolektivnih interesa potrošača sukladno odredbama čl. 132. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti potrošača („Narodne novine“ br. 79/97, 125/97, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09) te sukladno Uredbi o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača („Narodne novine 124/09).“, **prema tome tužitelj se u tužbi ispravno nije ni pozvao na odredbe glave 32.a ZPP-a, pa proizlazi da su tuženici u odgovorima na tužbu osporavali nešto što tužitelj u tužbi ni ne navodi.**

Na dan podnošenja tužbe odnosno 4. travnja 2012. g bio je na snazi Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. g, izmijenjen Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača / NN 79/09 od 8. srpnja 2009. g., koji je stupio na snagu osmog dana od dana objave, dakle 16. srpnja 2009. g. / u daljnjem tekstu: Zakon iz 2009, a koji je iza toga neznatno izmijenjen, kako to tužitelj ispravno citira. Članak 55. Zakona iz 2009. g. promijenio je naslov glave II dijela V tako da on glasi „Zaštita kolektivnih interesa potrošača“, dok je člankom 56. Zakona iz 2009. g izmijenjen članak 131. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007 /NN 79/09/ tako da on sada glasi: „ Svaka ovlaštena osoba ima pravo pokrenuti postupak za zaštitu kolektivnih interesa potrošača protiv osobe čije je postupanje u suprotnosti s odredbama članka 30. do 115. ovoga Zakona...“, a navedeni postupak može se, među ostalim, pokrenuti protiv pojedinog trgovca ili skupine trgovaca iz istoga gospodarskog sektora čije je

postupanje u suprotnosti s stavkom 1. čl. 131. Zakona. Članak 57. Zakona iz 2009. g. izmijenio je članak 132. Zakona iz 2007. g. tako da on sada glasi:

- 1.) „Postupak iz članka 131. stavka 1. ovoga Zakona mogu tužbom za zaštitu kolektivnih interesa potrošača pokrenuti ovlaštene osobe koje imaju opravdani interes za kolektivnu zaštitu potrošača, kao što su, primjerice, udruge za zaštitu potrošača te državna tijela nadležna za zaštitu potrošača.
- 2.) Vlada Republike Hrvatske će na prijedlog ministra nadležnog za poslove zaštite potrošača uredbom odrediti osobe ovlaštene za pokretanje postupka za zaštitu kolektivnih interesa potrošača iz članka 131. stavka 1. ovoga Zakona pred nadležnim sudom iz članka 132.c ovoga zakona.....“

Vlada Republike Hrvatske je na temelju čl. 132. stavka drugog Zakona o zaštiti potrošača /“Narodne novine“ br. 79/2007,125/2007, 79/2009 i 89/2009/ donijela Uredbu o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača /NN 124/2009 od 16. listopada 2009. g., a koja je na temelju čl. 7. Uredbe stupila na snagu 17. listopada 2009. g/, a za ovaj spor su bitna prva dva članka spomenute Uredbe. Naime, Vlada u članku 2. Uredbe određuje osobe koje su ovlaštene za pokretanje postupka pred nadležnim trgovačkim sudom radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, a među kojima je pod šestom točkom naveden „P.“ savez udruga.

Na temelju članka 132. Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. godine Uredbe Vlade Republike Hrvatske tužitelj ima nespornu aktivnu legitimaciju za podnošenje ove tužbe, spomenuti Zakon iz 2009. g. kao lex specialis sadrži navedene procesnopravne norme i u tom dijelu ima prednost u primjeni pred glavom 32. ZPP-a čak i nakon 1. srpnja 2013. g. kada ona stupa na snagu, pa ZPP kao lex generalis u tom dijelu, koji k tome nije ni stupio na snagu u čitavom razdoblju od podnošenja tužbe 4. travnja 2012. g. pa sve do zaključenja glavne rasprave na dan 18. lipnja 2013. g. nije bio pravni temelj za aktivnu legitimaciju tužitelja za podnošenje ove tužbe nego je to bio Zakon o zaštiti potrošača iz 2009. g. i spomenuta Uredba Vlade Republike Hrvatske, a što se u tužbi potpuno ispravno navodi odmah na njezinom početku.

Prema tome, zbog navedenog načela „tempus regit actum“ potpuno je suvišno razmatrati da li je u razdoblju dok je bio na snazi Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. g. takvu tužbu tužitelj mogao podnijeti odnosno da li je bio aktivno legitimiran na temelju spomenutog Zakona iz 2007. g. a koji je za većinu odredba bio na snazi od 21. srpnja 2007. g. do 16. srpnja 2009. g., jer tužitelj nije podnio ovu tužbu u navedenom razdoblju nego 4. travnja 2012. g., pa nema nikakvog značenja pozivanje tuženika na odredbu čl. 155. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. prema kojoj je primjena članka 132. tadašnjeg Zakona iz 2007.g. bila odgođena do dana prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju. **Dakle, procesne odredbe Zakona iz 2007. g. bile bi relevantne samo da u slučaju da je tužitelj tužbu podnio u razdoblju od 21. srpnja 2007. g. do 16. srpnja 2009. g., što nije slučaj.** Isto tako, kada je u pitanju razmatranje tužiteljeve aktivne legitimacije za podnošenje ove tužbe na isti način nije relevantan ni Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. / „Narodne novine“ br. 96 / 2003. g., koji je stupio na snagu 07. lipnja 2003. godine, a prema spomenutom načelu „tempus regit actum“ za aktivnu legitimaciju tužitelja pravno relevantan je Zakon o zaštiti potrošača kakav je bio na snazi u trenutku podnošenja tužbe, a to je bio Zakon o zaštiti potrošača u tekstu kakav proizlazi iz izmjena Zakona o zaštiti potrošača u 2009. g. i kasnijih izmjena, koje tužitelj ispravno citira, **a kojima je tužitelju dan status osobe ovlaštene za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača.**

Prigovori tuženika pokazuju da tuženici ne razlikuju procesnopravne od materijalnopravnih odredbi Zakona o zaštiti potrošača. Naime, kada su u pitanu materijalnopravne odredbe bilo kojeg od navedena tri Zakona o zaštiti potrošača / onaj iz 2003. godine ili iz 2007. godine ili 2009. godine/ onda je, kada je riječ o ocjeni zakonitosti

odnosno dopuštenosti ili nedopuštenosti te posljedično ništavosti pojedine ugovorne odredbe ili poslovne prakse, relevantan onaj Zakon koji je bio na snazi u času sklapanja potrošačkog ugovora, dakle za ugovore koje je bilo koja banka sklopila s potrošačima, primjerice u ožujku 2005. g, mjerodavan je Zakon o zaštiti potrošača iz 2003., koji je u tom trenutku bio na snazi, dok činjenica da je nakon toga stupio na snagu Zakon iz 2007. godine još ne znači da je samim time Zakon iz 2003. g. prestao biti mjerodavan za ocjenu dopuštenosti pojedinih odredbi ugovora sklopljenih u razdoblju njegova važenja, jer bi time ZAKON IZ 2007. G. DOBIO RETROAKTIVAN UČINAK, ŠTO JE U NAČELU ZABRANJENO TE SE PRIJELAZNA ODREDBA ČL. 154. ZAKONA O ZAŠTITI POTROŠAČA IZ 2007. G. („Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o zaštiti potrošača („Narodne novine“, br. 96/03).) NE MOŽE I NE SMIJE TUMAČITI TAKO DA BI POTROŠAČI KOJI SU SKLOPILI UGOVOR U REŽIMU ZAKONA IZ 2003. G. RETROAKTIVNO IZGUBILI MATERIJALNOPRAVNA OVLAŠTENJA, među koja ulazi i definiranje dopuštenosti/nedopuštenosti-ništavosti pojedinih ugovornih odredbi, KOJA IM JE PRIZNAVAO ZAKON IZ 2003. G., tim više što su bitne materijalno-pravne odredbe koje se odnose na zakonsko definiranje pojma nepoštene ugovorne odredbe ostale iste, **pa tako Zakon iz 2003. g. u čl. 81. stavku prvom propisuje:**

„Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.“, **dok Zakon iz 2007. g. u članku 96., stavku prvom propisuje:**

„Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.“

Dakle, sve što je rečeno odnosi se na materijalnopravne odredbe oba Zakona o zaštiti potrošača. Međutim, kada su u pitanju procesnopravne odredbe onda prema spomenutom načelu „tempus regit actum“ procesnu legitimaciju tužitelja treba prosuđivati prema Zakonu o zaštiti potrošača iz 2009. g., jer je on, uz manje izmjene, bio na snazi u trenutku podnošenja tužbe na dan 4. travnja 2012. g. Spomenute procesne odredbe Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. g. daju tužitelju nespornu legitimaciju za podnošenje kolektivne tužbe na temelju članaka 30. do 115. ovoga Zakona, dok bi procesne norme članaka 131. i 132. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine bile, prema načelu „tempus regit actum“ relevantne jedino u slučaju da je tužitelj ovu tužbu podnio u razdoblju važenja Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. odnosno od njegova stupanja na snagu 21. srpnja 2007. g. do stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača iz 2009. g. /NN75/09/ dana 16. srpnja 2009. g. Budući da je tužitelj podnio tužbu 4. travnja 2012. g. pitanje njegove aktivne-procesne legitimacije prosuđuje se prema onoj varijanti Zakona o zaštiti potrošača koji je u tom trenutku bio na snazi / a to je ona koja obuhvaća izmjene ovog Zakona objavljene u NN 75/09 i kasnije/.

Stoga je trebalo još jedino ocijeniti da li su osnovane tvrdnje tuženih banaka da tužitelj ne može imati pravo za kolektivnu zaštitu na temelju činjenice da se važeći tekst Zakona o zaštiti potrošača u članku 131. Zakona, onako kako je izmijenjen čl. 56. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/09/, poziva na povredu odredaba članaka 30. do 115. Zakona o zaštiti potrošača, a radi se o člancima Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. /2009. g./, pa da zbog toga tužitelj nema pravo na kolektivnu tužbu za razdoblje prije Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g., odnosno da tužitelj nema pravo tražiti zaštitu temeljem kolektivne tužbe za povrede do kojih bi došlo u razdoblju važenja Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g.

S ovime u vezi treba naglasiti da time što je čl. 154. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. propisao da „danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o zaštiti

potrošača („Narodne novine“, br. 96/03). nije propisana retroaktivna primjena Zakona o zaštiti iz 2007. g., jer je to u pravilu Ustavom zabranjeno. Na temelju navedenog proizlazi da potrošači koji su sklopili potrošačke ugovore u razdoblju dok je bio na snazi Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. /NN 96/03/ zadržavaju subjektivna imovinska prava koja im je dao Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g., ali će nakon stupanja na snagu Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. ta prava moći zaštititi podnošenjem tužbe prema procesnim pravilima Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. i 2009. g., u skladu s načelom „tempus regit actum“, pa stoga na kraju ostaje jedino tvrdnja tuženika da potrošači u ugovorima sklopljenim u razdoblju dok je na snazi bio Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. ne bi imali pravo na sudsku zaštitu svojih materijalnopravnih ovlaštenja zato što Zakon iz 2007. g. u čl. 132. govori o pravu na podnošenje kolektivne tužbe „na temelju čl. 30. do 115. **ovoga** Zakona“, pa onda tuženici zaključuju da to nije primjenjivo na potrošačke ugovore koje su potrošači sklopili u tuženim bankama u razdoblju dok je bio na snazi Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g., iako su odredbe čl. 96. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. i čl. 81. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g. u potpunosti identične, pa to znači da tužene banke procesne norme Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. i 2009. g. u dijelu kojim se propisuju uvjeti za podnošenje kolektivne tužbe tumače tako da OVE PROCESNE NORME USKRAĆUJU POTROŠAČIMA PRAVO NA SUDSKU ZAŠTITU ONIH ZAKONSKIH PRAVA I MATERIJALNOPRAVNIH OVLAŠTENJA KOJA JE POTROŠAČIMA DAO ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA IZ 2003. G., što znači da bi procesne norme, koje imaju instrumentalni karakter, služile tome da se potrošačima iz navedenog razdoblja uskrati procesna mogućnost da zaštite svoja materijalnopravna ovlaštenja i zakonska prava, podnošenjem kolektivne tužbe, a koju procesnu zaštitu su u nešto manje razrađenom obliku, ali prema krugu ovlaštenih osoba i širu, imali i temeljem Zakona o potrošačima iz 2003. godine, a što je protivno temeljnoj svrsi procesnih normi, a o čemu je svoje stajalište zauzeo i Ustavni sud Republike Hrvatske u Odluci broj U – III-297/2000 od 4. listopada 2000. g., predsjednik vijeća prof.dr. V. B. (odluka je objavljena u „Narodnim novinama“ br. 101/2000 od 13. listopada 2000. g., zanimljiva je već stoga što dijelom ukazuje da tužene banke kroz dulje razdoblje jednostrano odlučuju o visini kamatnih stopa). Naime, tužitelji –bračni par umirovljenika su podnijeli tužbu Općinskom sudu te su zahtijevali od suda da obveže tuženu banku na isplatu iznosa od 264,87 DM s pripadajućim kamatama od 5%, jer su smatrali da im pripada pravo na naknadu štete uslijed neisplate kamata za sporno razdoblje na ime deviznog depozita kojeg su imali kod tužene banke. Ustavni sud navodi: “U svojoj tužbi podnositelji su isticali da je jednostrana Odluka tužene banke od 1. lipnja 1996. godine, kojom je utvrđena nulta stopa godišnje kamate na štedne uloge domaćih i stranih fizičkih osoba u stranoj valuti uložениh poslije 27. travnja 1991. godine u suprotnosti s odredbama članka 1045. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“, broj 53/91,73/91,3/94,7/96 i 112/99), te da kao takva nije mogla imati utjecaj na neisplatu ugovorene kamate u konkretnom slučaju. “Ustavni sud dalje izlaže sadržaj presude Općinskog suda, koji je usvojio tužbeni zahtjev tužitelja na temelju zaključka da je odluka tužene banke o određivanju nulte stope kamate na štedne uloge domaćih i stranih fizičkih osoba u stranoj valuti uložениh poslije 27. travnja 1991. g. bila nezakonita, iz razloga što je ona u suprotnosti s odredbama članka 1045. Zakona o obveznim odnosima. Povodom žalbe tužene banke Županijski sud je ukinuo presudu navodeći da iz nje nije u potpunosti razvidno o kojoj vrsti kamate je riječ, nakon toga je proveden ponovljeni postupak pred Općinskim sudom nakon kojeg je taj sud, međutim, odbio tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti, a iz obrazloženja navedene prvostupanjske presude proizlazi kako nije sporno da je tužena banka dužna platiti podnositeljima na ime naknade štete za neisplaćenu kamatu određeni iznos, a sukladno odredbama članka 1045. Zakona o obveznim odnosima, ali da je bila sporna njegova visina. Nadalje se ističe kako je radi utvrđivanja sporne visine kamate prvostupanjski sud, a na prigovor tužene banke, po službenoj dužnosti naredio

izvođenje dokaza obračunom kamate po stručnoj ustanovi, određivši da tužitelji predujme trošak izvođenja tog dokaza u cijelosti. S obzirom na činjenicu da tužitelji nisu uplatili predujam za provedbu vještačenja Općinski sud je zaključio da tužitelji-podnositelji ustavne tužbe nisu dokazali osnovanost i visinu svog potraživanja pa je odbio njihov tužbeni zahtjev kao neosnovan, pozivom na odredbu članka 153. stavka 3. Zakona o parničnom postupku, a ovu odbijajuću presudu je Županijski sud potvrdio, pa su tužitelji-bračni par umirovljenika podnijeli tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Ustavni sud je njihovu tužbu usvojio te je u bitnome naveo sljedeće: Ustavni sud utvrđuje da su nadležni sudovi tijekom provedenog parničnog postupka utvrdili kao nesporno da je odluka tužene banke o određivanju nulte stope kamate na štedne uloge domaćih i stranih fizičkih osoba u stranoj valuti uloženi poslije 27. travnja 1991. godine nezakonita, iz razloga njezine suprotnosti s navedenom odredbom članka 1045. starog Zakona o obveznim odnosima. Ustavni sud Republike Hrvatske dalje obrazlaže te navodi da su pravila parničnog postupovnog prava o formi poduzimanja procesnih aktivnosti u pravilu kogentne naravi, a poštivanje zakonom propisanog postupka jamstvo je pravne valjanosti provedenih radnji, strogost postupovnih pravila o formi postupanja upravo su ustanovljena u svrhu sprječavanja šikanoznog postupanja i radi osiguranja ravnopravnosti sudionika u postupku. Propisana pravila postupanja u zakonom uređenim postupcima ujedno jamče i da će se pravosudna aktivnost odvijati sukladno općim društvenim ciljevima, od kojih su primarni sprječavanje nezakonitih činidaba, pravna sigurnost i vladavina prava. „Postupovna pravila imaju za cilj očuvanje integriteta pravnog poretka. **Međutim, ona nisu zakonom utvrđena da bi bila sama sebi svrhom.**“ Ustavni sud dalje obrazlaže primjenu čl. 153. ZPP-a, navodi da su se tijekom provođenja postupka sudovi pridržavali kogentnih propisa postupka, ali ističe da su unatoč tome u konkretnom slučaju sudovi tijekom odlučivanja o postupovnim pitanjima propustili ocijeniti bitne okolnosti za odlučivanje o dužnosti predujmljivanja troška izvođenja dokaza prema zakonskom ovlaštenju iz čl. 153. stavka 2. Zakona o parničnom postupku, pa su na ovaj način Općinski i Županijski sud praktički doveli do situacije u kojoj je podnositeljima tužbeni zahtjev za naknadu štete, koji je proizašao iz nedvojbeno protuzakonitog akta tužene banke, odbijen kao neosnovan. Ustavni sud komentira takav zaključak navedenih sudova i ukazuje da neodlučivanjem o biti stvari iz procesnih razloga, kada osnovanost tužbenog zahtjeva nije sporna, te u slučaju kada zakon pruža mogućnost sudu meritorno odlučivati po provođenju postupka sukladno njegovim postupovnim pravilima, stvarno je onemogućen pristup tužiteljima sudu radi zaštite njihovih prava. Stoga Ustavni sud zaključuje da su time navedeni sudovi, stavljajući podnositelje u neravnopravan položaj u provedenom postupku, a uslijed njihove ekonomske snage, povrijedili ustavno jamstvo na pravično suđenje iz članka 29. stavka 1. alineje 1. Ustava te da to nije u suglasju s načelom vladavine prava.

Prema tome, kada je Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine stupio na snagu dana 21. srpnja 2007. godine tada je ujedno na temelju čl. 154. tog Zakona prestao važiti Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g., ali time nisu prestala materijalnopravna ovlaštenja potrošača na temelju ugovora sklopljenih dok je bio na snazi Zakon iz 2003. g., ali je prestala mogućnost da potrošači ostvaruju svoja povrijeđena zakonska prava i materijalnopravna ovlaštenja na temelju procesnih ovlasti koje im je, u opsegu širem nego Zakon iz 2007. g., davao članak 88. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. godine, a kojim je uvedena svojevrsna „actio popularis“ prema kojoj „svatko tko ima interes za zaštitu potrošača, posebice udruge za zaštitu potrošača, može zahtijevati od suda da zabrani određenom trgovcu korištenje ugovorne odredbe u njegovim standardnim ugovorima ako utvrdi da je ta odredba prema odredbama ove Glave nepoštena“, **pa je članak 132. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g./ u stvari njegova važeća izmjena iz 2009. g./ time što je propisao da kolektivnu tužbu mogu podnijeti samo one osobe koje odredi Vlada Republike Hrvatske svojom Uredbom time znatno suzio krug osoba koje mogu podnijeti tužbu radi utvrđenja da su pojedine ugovorne**

odredbe u standardnim ugovorima nepoštene u odnosu na takvu „actio popularis“ iz čl. 88. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g, ali ne i u odnosu na tužitelja koji je u članku 88. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g. izrijeком naveden kao ona osoba koja može podnijeti tužbu za utvrđenje da je ugovorna odredba standardnog ugovora nepoštена, a isto pravo tužitelj kao udruga potrošača ima i na temelju Uredbe Vlade Republike Hrvatske o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača /NN 124/09/, pa bi odricanje prava tužitelju na podnošenje ove tužbe zbog povredа potrošačkih prava u razdoblju dok je na snazi bio Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. bilo protivno instrumentalnom karakteru procesnih normi.

No, ovaj sud je proučio tvrdnje tuženika te naročito njihovo ukazivanje na činjenicu da čl. 132. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. i njegova izmjena iz 2009. g. navodi izrijeком da osoba ovlaštena Uredbom Vlade za podizanje kolektivne tužbe ima pravo pokrenuti postupak za zaštitu kolektivnih interesa zbog povrede čl. 30. do 115. **ovoga Zakona, misli se na Zakon iz 2007. g. odnosno iz 2009. g.**, pa prema takvom tumačenju stoga što Zakon iz 2007. g u čl. 132. upućuje na navedene članke tog Zakona iz 2007. g, ne postoji mogućnost da se kolektivna tužba podigne za povrede Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g. Konkretno se ovdje radi o mogućnosti podizanja kolektivne tužbe zbog povrede članka 96. Zakona iz 2007. g, koja glasi: „Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.“, dok je Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. imao istu odredbu u članku 81. Koja glasi: “Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača“, **no unatoč sadržajnoj identičnosti / razlika je samo: znatan-značajan/ oba Zakona tuženici smatraju da se članak 132. Zakona iz 2007. g. ne može primijeniti na zaštitu imovinskih prava potrošača iz ugovora sklopljenih na temelju Zakona iz 2003. godine**, a što ne samo da je tumačenje „ad litteram“ nego je i neosnovano. Naime, kao što je rečeno, onaj dio Zakona o potrošačima koji uređuje procesnopravne institute, pa tako i pravo na podizanje tužbi, treba tumačiti u skladu s karakterom tih normi, a u skladu s načelom „tempus regit actum“, pa kada je zakonodavac naveo da se na temelju čl. 132. Zakona iz 2007. g. može podnijeti tužba radi povrede članaka 30. do 115. ovoga Zakona, onda ova norma upućuje na materijalnopravne odredbe tog Zakona unutar kojega se nalazi i spomenuta procesnopravna norma, ali domašaj te procesnopravne norme nije bio da ukine ili ograniči zaštitu imovinskih prava potrošača na temelju ugovora sklopljenih u razdoblju važenja Zakona iz 2003. g, pa je tumačenje tuženika da bi Zakon iz 2007. g. i 2009. g. potrošačima koji su imovinska prava stekli u razdoblju važenja Zakona iz 2003. g. tim istim potrošačima, a posebno tužitelju kao njihovoj udruzi, oduzeo svaku mogućnost podnošenja kolektivne tužbe, pogrdješno i potpuno formalistično, ono predstavlja upravo takvo tumačenje procesnih normi za koje je i Ustavni sud Republike Hrvatske rekao da nije ispravno, ovo tim više što je u razdoblju važenja Zakona iz 2003. g gotovo svaki potrošač, ako bi bilo ocijenjeno da ima opravdani interes, imao široko pravo /“actio popularis“/ odnosno legitimaciju da podnese tužbu radi utvrđenja da je pojedina odredba standardnog ugovora nepoštена/ ništava/ te radi zabrane korištenja takve odredbe, **tim više što se radi o primjeni sadržajno iste norme.**

Stoga prigovor nedostatka aktivne legitimacije tužitelja za podnošenje tužbe nije osnovan, no bio je osnovan dio prigovora tuženika koji se odnosio na onaj dio prvobitnog tužbenog zahtjeva u kojemu se tražila isplata, pa su tako tuženici ispravno ukazali da se kolektivnom tužbom neosnovano traži isplata. Isto tako, u kolektivnoj tužbi ove vrste nije dopušteno niti je moguće raspravljati o onom dijelu prvobitnog tužbenog zahtjeva kojim se od

ovog suda tražilo da tuženim bankama naloži da u roku od 60 dana ponude potrošačima izmjenu ugovorne odredbe na način da glavnica bude vezana uz EUR-o.

Naime, tužitelj kao udruga potrošača - ovlaštena osoba na temelju čl. 103. važećeg Zakona o potrošačima pravo ima pravo zahtijevati od suda da zabrani korištenje nepoštena ugovorne odredbe u standardnim ugovorima, a što Zakon ujedno smatra i ništetnom odredbom, naglašavajući da ništetnost pojedine odredbe ugovora ne povlači ništetnost i samog ugovora, ako on može opstati bez ništetne odredbe (čl. 102., stavak drugi Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g i njegovih kasnijih izmjena). Prema tome, tužbeni zahtjev kod ove vrste tužbe usmjeren je na zabranu korištenja određene ugovorne odredbe u standardnom ugovoru, koju tužitelj smatra nepoštenom i posljedično ništavom, pa u slučaju ako sud utvrdi da je tužbeni zahtjev osnovan, Zakon o potrošačima u važećem tekstu čl. 136. (koji nakon izmjena u 2009. g. nosi naslov: odluka suda) propisuje da tada sud utvrđuje čin povrede propisa o zaštiti potrošača iz čl. 131. stavka 1. Zakona i precizno ga definira, a na temelju toga presudom zabranjuje postupanje koje je protivno propisima o zaštiti potrošača iz čl. 131. stavka prvog Zakona te sud presudom naređuje tuženiku, ukoliko je to moguće, da usvoji mjere koje su potrebne za uklanjanje štetnih posljedica koje su nastale zbog tuženikovog protupravnog ponašanja te također svojom odlukom sud zabranjuje tuženiku takvo ili slično ponašanje ubuduće. Dakle, nakon utvrđenja slijedi naredba-zabrana te je vidljivo da zakon vodi računa o mogućoj činjeničnoj i pravnoj složenosti spornog odnosa, jer propisuje da će sud presudom narediti tuženiku nešto, **ako je to moguće**. Problem se svodi na pitanje kako urediti postojeći ugovorni odnos u situaciji kada sud utvrdi da je neka ugovorna odredba nepoštena-ništava, jer je nesporno da tada nastaje određena ugovorna-pravna praznina u ugovoru, dakle ništavu ugovornu odredbu treba zamijeniti nekom drugom te se citiranim člankom daje ovlast sudu da to presudom učini, ako je to moguće. Dakle, bitno je da li i kada sud u potrošačkom ugovoru može svojom presudom iznova, barem u spornom dijelu, ponovno i to u ime ili umjesto stranaka, ponovno sastaviti ugovor / rewrite /. Osnovno pravilo je da sud svojom presudom u pravilu ugovor tumači, prema pravilima tumačenja mjerodavnog materijalnog prava, a iznimke postoje i uvijek su u pravilu propisane, najpoznatiji je primjer klauzule „rebus sic stantibus“, kada sud donosi konstitutivnu odluku o izmjeni ili o raskidu ugovora te ju nadomješta izmijenjenom ugovornom odredbom koju sastavlja sam, vodeći se načelima poštenog prometa, ali vodeći računa i o svrsi ugovora, o uobičajenom riziku kod ugovora te vrste, o općem interesu te interesima obiju strana (čl. 135. starog ZOO-a) dakle radi se o zakonskoj ovlasti suda da u određenim, iznimnim situacijama sam sastavi ugovor ili barem dio ugovora, prema općim načelima ugovornog prava, uvažavajući i pretpostavljenu volju ugovornih strana, dakle sud tada na neki način svojom odlukom supstituira ugovornu volju ugovaratelja, **ali kada ZOO u citiranom članku daje takve ovlasti sudu onda on ima na umu spor između točno određene dvije ugovorne strane, A i B**, dakle takva ovlast je dana sudu nakon što je analizirajući sve objektivne i subjektivne okolnosti ugovornog odnosa između osobe A i osobe B utvrdio što bi, prema njegovom uvjerenju, najbolje moglo zamijeniti ništavu ili nepravičnu ugovornu odredbu, ali tada nedvojbeno sud ima pred sobom dvije parnične stanke-ugovorne strane, čiju volju i interes za sklapanje konkretnog ugovora je tijekom postupka utvrdio s što je moguće višim stupnjem vjerojatnosti, ali kod kolektivne tužbe tužitelj na temelju zakonskog ovlaštenja podnosi tužbu kojom traži ono za što mu Zakon o potrošačima daje titulus i legitimaciju, dakle utvrđenje da je određena ugovorna klauzula nepoštena-ništavna te ujedno zabranu određenog postupanja, no sada se postavlja pitanje da li upravo zbog ove činjenice ovaj sud može supstituirati ugovornu volju većeg broja stranaka, u čije ime tužitelj podnosi ovu tužbu. Stoga kod ovakve kolektivne tužbe u pravilu nema mogućnosti da se presudom naloži zamjena jedne valutne klauzule drugom, pa to ostaje u području dogovora svake banke i klijenta kao moguća sporazumna izmjena ugovora ili to može biti predmet individualne tužbe svakog klijenta protiv banke, u kojemu bi sud mogao

razmotriti i usvojiti i takav tužbeni zahtjev, jer bi tada pred sobom imao osobe A i B, čiji bi poslovni i pravni interes mogao utvrditi s visokom stupnjem vjerojatnosti. Kod kolektivne tužbe je to teško moguće i u takvoj situaciji sud u pravilu može narediti ono što proizlazi temeljem važećih zakona kao osnovno pravilo, a s obzirom da se ovdje radi o materiji ugovaranja valutne klauzule to onda treba navesti da se kod nje isprepliću elementi ugovornog s elementima deviznog prava.

Naime, da bi takav oblik ugovaranja novčane obveze bio moguć on prvo mora biti dopušten propisima obveznog i deviznopravnog karaktera, a to nije primjerice nije bio slučaj za vrijeme bivše države, pa se s ovime u vezi citira dio obrazloženja presude ovog suda u predmetu broj XXVI-P-2033/2000 od 27. veljače 2002. g. u kojemu se daje **obrazloženje vezano uz tzv. jednostranu valutnu klauzulu**, a isto tako i iz rješenja ovog suda u predmetu broj P-3650/2001 u kojemu je dan nalog vještaku kako da postupi u situaciji kada je utvrđeno da je spomenuta jednostrana valutna klauzula ništava. U spomenutom rješenju, kojim se određuje financijsko-knjigovodstveno vještačenje u obrazloženju je rečeno sljedeće:

„... Kod toga je potrebno da vještak zanemari deviznu klauzulu kakva je ugovorena u članku 2. Ugovora o kratkoročnom kreditu, sukladno bankarskoj praksi koja u Republici Hrvatskoj prevladava i kakva je formirana u relativno kratkom razdoblju od približno petnaest godina nakon donošenja Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju (Sl. list br. 82/90 od 21. prosinca 1990. godine) kojim je ukinuta dotadašnja formulacija čl. 16. Zakona o deviznom poslovanju, nakon koje je po prvi puta između domaćih fizičkih i pravnih osoba dopušteno ugovaranje valutne klauzule. Navedeni čl. 2. Ugovora o kratkoročnom kreditu glasi: „Ugovaratelji će valutnu klauzulu s primjenom u toj klauzuli utvrđenog srednjeg tečaja za devizu navedenu u prethodnom članku važećeg na dan povrata kredita primjenjivati samo u slučaju, ako se do dana izvršenja povrata kredita srednji tečaj kune u odnosu na navedenu devizu prema objavljenom tečajnoj listi NBH poveća za određeni postotak. U tom će se slučaju za isti postotak povećati i svota zaduženja po osnovi odobrenog kredita. U protivnom, ako od dana puštanja kredita u tečaj do dana izvršenja povrata kredita dođe do pada vrijednosti srednjeg tečaja kune na tečajnoj listi NBH u odnosu na navedenu devizu, u obračunu svojeg potraživanja po osnovu ovog ugovora Banka ima pravo primjenjivati ovim ugovorom ugovorenu valutnu klauzulu, ali uz primjenu srednjeg tečaja za navedenu devizu važećeg na tečajnoj listi NBH na dan puštanja kredita u tečaj. “Ovakvo ugovaranje valutne klauzule nije ispravno te se radi pojašnjenja citira dio iz pravomoćne presude ovog suda broj XXVI-P-2033 od 27. veljače 2002. g. koji glasi:

„Naime, radi se o tzv. „jednostranoj valutnoj klauzuli“ koju banke ugovaraju isključivo u vlastitu korist, protivno temeljnim načelima obveznog prava. Ovakva valutna klauzula predviđena je samo za slučaj da tečaj kune u odnosu na DEM pada dok uopće nije predviđena odnosno ne djeluje u obrnutoj situaciji, ako tečaj DEM pada u odnosu na kunu.

Jednostrana valutna klauzula kakva je ugovorena ima učinak samo u slučaju deprecijacije kune u odnosu na DEM, ali uopće ne djeluje u slučaju aprecijacije kune u odnosu na ugovorenu stranu valutu. Iz prakse ugovaranja jedne druge banke citira se tekst isto takve, jednostrane valutne klauzule kojom se na nešto eksplicitniji način ugovara isto. Tekst te klauzule glasi: „Iznos kredita: 700.000,00 kn, s tim da se glavnica revalorizira za porast srednjeg tečaja DEM po važećoj tečajnoj listi NBH, ukoliko dođe do porasta srednjeg tečaja DEM za više od 10% u razdoblju od isplate do otplate glavnice, dok pad tečaja DEM ne umanjuje glavnice.“ Navedeno dovodi do toga da u slučaju da u razdoblju između potpisivanja kreditnog ugovora i dana dospijeca kreditnih obveza dođe do deprecijacije DEM u odnosu na kunu banka prima na dan dospijeca nominalno isti iznos u kunama kojim, međutim, zbog spomenutog jačanja kupovne moći kune /aprecijacije/ može kupiti veći iznos strane valute/DEM/ od onog iznosa koji je bio ugovoren primjenom valutne klauzule / jer kuna u tom slučaju jednostavno rečeno vrijedi više/. To jedino znači da na strani davatelja

kredita-banke dolazi do neosnovanog obogaćenja, kao posljedice s jedne strane jačanja kune i opisanog načina ugovaranja ovakve jednostrane valutne klauzule predviđene samo za slučaj deprecijacije kune u odnosu na DEM, dok je dužnik-korisnik kredita osiromašen, jer je otplatio u kunama veći iznos DEM / kao „unit of account“/ od onog koji je ugovoren. Opisani način ugovaranja nije ispravan i protivan je temeljnim načelima obveznog i monetarnog prava, bez obzira što je u proteklih desetak godina stupanjem na snagu Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju – Sl. list SFRJ broj 82/90 od 21. prosinca 1990. godine, koji je stupio na snagu 21. prosinca 1990. godine, takav način ugovaranja postao široko rasprostranjen. Naime, još je pokojni prof. dr. Lj. R. u svom djelu „Pravo međunarodnih plaćanja u poslovnim transakcijama“, /I., Z., 1972.g./ ukazivao na to da nije dopušten bilo kakav način ugovaranja valutne klauzule. Uvaženi autor naglašava da kod ugovaranja te klauzule treba paziti na to da ona ne smije biti ugovorena samo u korist jedne već u korist obje ugovorne strane i to kako za slučaj deprecijacije valute plaćanja u odnosu na valutu ugovora tako i za slučaj aprecijacije valute plaćanja u odnosu na valutu ugovora /“up and down“/. R. u citiranom djelu navodi da je to stajalište i prof. M., ali i inozemne sudske prakse te citira odluku engleskog Vrhovnog suda s tim u vezi. Ovo stajalište uglednog pisca je očito ostalo nepoznato ili je od strane banaka bilo namjerno ignorirano, no ono u nepromijenjenom obliku postoji već punih trideset godina. Zbog važnosti ovog pitanja citira se taj dio teksta u cijelosti (op. cit. str. 68):

„U literaturi se navode i razne druge mogućnosti pa se iznose primjeri za klauzulu garancije kursa koji su svi vrlo interesantni, ali se kod njih uvijek mora postaviti i pitanje da li se takve klauzule mogu tretirati kao zaštitne vrijednosne monetarne klauzule, naime klauzule koje ispunjavaju sve minimalne uvjete da budu i priznate kao prave klauzule koje zaštićuju obje ugovorne stranke od rizika promjene stvarne vrijednosti novčane obveze bez obzira na to da li se radi o promjenama stvarne vrijednosti nadolje ili nagore.

Tako npr. K. /K. V: “Pravna dejstva monetarnih promena i međunarodna plaćanja, B., 1963, str. 98/ navodi slučajeve klauzule garancije kursa prema kojima se u ugovoru predviđa kursni odnos između valute ugovora i valute plaćanja što važi u času zaključenja ugovora s ciljem da se na taj način vjerovnik osigura od rizika deprecijacije valute ugovora u odnosu na valutu plaćanja - primjenom ugovorenog kursa po kojem se ima vršiti konverzija u času plaćanja. Nesumnjivo je da se to može učiniti, ali da li takva klauzula zadržava uopće svoj karakter zaštitne vrijednosne monetarne klauzule? Pogotovo ako se u citiranom djelu dalje kaže da navedena klauzula štiti samo vjerovnika i samo protiv deprecijacije valute ugovora i da se vjerovnik osigurava da u svakom slučaju dobije onu minimalnu vrijednost koja je izričito klauzulom garantirana. A što se događa ako, npr. dođe do aprecijacije valute ugovora u odnosu na valutu plaćanja? Kakva je onda pravna situacija? Prema K. takva promjena ne bi imala učinka - klauzula ju ne bi registrirala i vjerovnik bi dobio opet samo iznos koji je garantiran ugovaranjem kursne relacije valute ugovora i valute plaćanja. Postavlja se pitanje da li su takve klauzule prave zaštitne vrijednosne monetarne klauzule koje bi uživale sudsku zaštitu.

Imajući u vidu sve što smo ranije rekli za zaštitne vrijednosne klauzule, tako konstruirane klauzule ne bi – po našem mišljenju – imale karakter pravih zaštitnih vrijednosnih monetarnih klauzula. Slično stanovište zauzima i prof. M. (M. F. A.: Das Recht des Geldes, F. a/M, 1969. str. 158, 159 i 160) upozoravajući da iz ovdje izloženih razloga engleski sudovi ne daju zaštitu takvim klauzulama, pozivajući se na slučaj raspravljen pred Kućom lordova: Howard Houlder and Partner Ltd. V. Union Marine Insurance Co., objavljen (1922) 10 LL.L.R. 627“.

Ono na čemu R. inzistira i dolje potpisani prihvaća u cijelosti kao jedino ispravno tumačenje pojma valutne klauzule, koje se svodi na sljedeće:

Takva klauzula predstavlja sporazum o distribuciji rizika između ugovaratelja, kojim se želi zaštititi unutrašnja vrijednost valute ugovora tako da bez obzira na intervalutarne promjene vjerovnik dobije isplaćenu ugovorenu vrijednost te valute ugovora, dakle onaj iznos u valuti plaćanja koji će mu omogućiti kupnju ugovorenog iznosa DEM / dakle ni većeg ni manjeg od onog koji je ugovoren/. Takva klauzula mora biti dvostruko adresirajuća, dakle usmjerena prema objema stranama, te mora biti ugovorena kako za slučaj povećanja tako i za slučaj smanjenja vrijednosti valute ugovora / „up and down“/. Sve drugo predstavlja ugovaranje protivno temeljnim načelima obveznog prava, prije svega načelu ekvivalentnosti činidbe i protučinidbe – čl. 15. ZOO-a te načelu ravnopravnosti ugovaratelja - čl. 11 ZOO-a i zabrani zlouporabe prava – čl. 13. ZOO-a. Iznos kredita koji je ugovoren i stavljen u korištenje je 250.000,00 kuna, koji je na dan potpisivanja kreditnog ugovora predstavljao protuvrijednost 68.834,49 DEM primjenom srednjeg tečaja NBH. U slučaju da nakon potpisivanja Ugovora, a prije dospijeca /isplate/ kredita dođe do promjene tečaja na način da kuna u odnosu na DEM ojača /aprecira/ nije ispravno tumačenje prema kojemu je dužnik u obvezi i dalje isplatiti taj isti iznos kuna, iako je nesporno da će tim, nominalno istim iznosom kuna, vjerovnik-banka moći kupiti veći iznos DEM od onog koji je bio fiksiran kao predmet obveze u času sklapanja kreditnog ugovora. Takve klauzule su jednostrane i potpuno protivne citiranim osnovnim načelima obveznog prava, pa stoga nisu točna ni neka nedavna tumačenja objavljena u dnevnom tisku i pojedinim stručnim časopisima, vođena logikom kako je dopušteno sve što nije izrijekom zabranjeno / što predstavlja uvriježeno viđenje prava kao mehaničke primjene propisa/. Kod valutnih klauzula odnosno klauzula garancije kursa specifičnost je samo u tome da jedna valuta služi kao valuta plaćanja/ „money of payment“, a druga kao mjerilo vrijednosti – valorimetar /“unit of account“/. No, to nikako ne znači da je ugovaranjem takve klauzule postalo moguće da dužnik kreditnog ugovora u pravnoobvezujućem smislu mora vratiti veći iznos one valute koja služi kao valorimetar. To bi, uostalom, proturječilo i smislu čl. 1065. ZOO-a kojim se definira pojam ugovora o kreditu. Taj članak glasi: „Ugovorom o kreditu banka se obvezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobiveni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom.“ Iako taj članak u neposrednom smislu nije imao u vidu mogućnost sklapanja kreditnih ugovora s valutnom klauzulom /koje su do citirane novele ZDP-a bile zabranjene/, iz njega se može izvući zaključak primjenjiv i za kreditne ugovore sklopljene uz valutnu klauzulu. Specifičnost je tih ugovora, naime, da izraz „dobiveni iznos novca“ treba procjenjivati prema iznosu one valute koja služi kao valorimetar. Stoga nije zakonski moguće ni dopušteno da u slučaju aprecijacije kune odnosno slabljenja tečaja DEM ili druge ugovorene valute prema kuni dužnik kreditnog ugovora u takvom slučaju, isplaćujući nominalno isti iznos kuna kao „money of payment“ u stvarnosti isplaćuje kreditoru veći iznos one valute koja je ugovorena kao valorimetar /dosada najčešće DEM/, na temelju opisanih „jednostranih valutnih klauzula“. Uz takvu jednostranu valutnu klauzulu bi i predmet obveze bio neodređen odnosno ne bi se znalo koji iznos predstavlja iznos odobrenog kredita. Zbog toga ne treba, međutim, smatrati da je ništav čitav ugovor već samo ta klauzula, a ugovor ostaje valjan kao običan kreditni ugovor sklopljen u domaćoj valuti, dakle bez valutne klauzule.“ – citat iz rješenja u parničnom predmetu ovog suda broj P- 2033/2000 i rješenja u predmetu P-3650/2001.

Navedeni tekst odnosi se na pitanje valjanosti ugovaranja jednostrane valutne klauzule, a koja nije neposredni predmet ove tužbe, ali je prilikom odlučivanja u navedenim predmetima ovaj sud zauzeo određena stajališta te će njih primjenjivati i ovdje, prilagođeno specifičnostima ovog slučaja. Prvenstveno se to tiče pitanja sadržaja obveze u slučaju da bude utvrđeno da je valutna klauzula u CHF uz primjenu promjenjive kamatne stope ništetna, jer tada nastaje pitanje na koji način odrediti predmet obveze ako su ugovorena valutna klauzula i

promjenljiva stopa ništetni. Odgovor je upravo dat u citiranim odlukama, dakle ako valutna klauzula nije valjana ugovorena i bude utvrđena njezina ništetnost onda se neće smatrati čitav ugovor ništetnim nego samo ta klauzula i/ili promjenljiva kamatna stopa, sve to na temelju čl. 102., stavka 2. važećeg teksta Zakona o potrošačima /“Ništetnost pojedine odredbe ugovora ne povlači ništetnost i samog ugovora ako on može opstati bez ništetne odredbe“, isto propisuje i čl. 105. stavak prvi starog ZOO-a: “ništavost neke odredbe ugovora ne povlači ništavost i samog ugovora ako on može opstati bez ništave odredbe i ako ona nije bila ni uvjet ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen“ odnosno“ utile per inutile non vitiatur“/. Stoga ovaj sud polazi od toga da su potrošači i tužene banke imali namjeru sklopiti ugovor o kreditu, a prava i obveze se određuju kao da valutne klauzule nema. Ovo stoga **jer valutna klauzula kao oblik ugovaranja u domaćim odnosima predstavlja veliku iznimku od pravila monetarnog nominalizma te u slučaju da takva iznimka nije valjana ugovorena primjenjuje se osnovno pravilo odnosno primjenjuje se ugovaranje u kunama kao nacionalnoj valuti Republike Hrvatske**, čime će kuna ponovno preuzeti i svoju drugu, od valutne klauzule potisnutu funkciju općeg mjerila vrijednosti / „unit of account“, umjesto da bude samo sredstvo plaćanja /“money of payment“. Prema tome, kada valutna klauzula kao iznimka od pravila nije valjana ugovorena, onda se ne primjenjuje druga iznimka / u obliku ugovaranja valutne klauzule vezane uz EUR-o ili neku treću valutu/ nego se primjenjuje osnovno pravilo- kuna kao službena valuta Republike Hrvatske u obje svoje funkcije, dakle kao opće mjerilo vrijednosti i kao valuta plaćanja, pogotovo kod ovog tipa kolektivne tužbe. Naime, uvodno je rečeno da ovaj sud ne može kod ovakve kolektivne tužbe utvrđivati da li svaki od klijenata koje tužitelj zastupa ili svaka od tuženih banaka jednu iznimku / valutnu klauzulu u CHF/ želi zamijeniti drugom iznimkom - valutnom klauzulom u EUR-ima ili žele ugovoriti primjenu neke treće valute ili više uopće ne žele bilo kakvu valutnu klauzulu, što su činjenice koje bi ovaj sud mogao utvrđivati samo u individualnom sporu između svakog klijenta i banke, na temelju opisanih načela, no kod ovog tipa tužbe to u pravilu nije moguće. Stoga ništetnost ugovorene valutne klauzule vezane uz CHF i promjenljive kamatne stope utvrđena u ovom postupku rezultira istim postupkom kojeg je ovaj sud već primijenio u slučaju jednostrane valutne klauzule, dakle iznos koji je klijentu isplaćen u kunama bit će iznos koji ujedno predstavlja iznos kredita u kunama-glavnicu, a koju treba vratiti s redovnim (fiksni) kamatama kakve su bile na snazi u trenutku potpisivanja ugovora, a koja je u ugovorima najčešće i izrijekom navedena, obračunatim na takav kunkski iznos, a što je ujedno i jedino moguće provesti kao zajednički nazivnik – posljedicu ništetnosti u svim identičnim slučajevima nevaljanosti valutne klauzule i/ili promjenljive kamatne stope.

Ovo je opravdano tim više što je u čitavom proteklom razdoblju kuna zadržala svojstvo stabilne valute, stabilnije od švicarskog franka, moguće i od EUR-a, a nikakve značajnije inflacije nema. Prema tome, ugovaranje valutne klauzule nosi sa sobom određeni rizik, koji nije samo ekonomski nego i pravni, a što pokazuju navedeni primjeri iz riješenih sudskih sporova, a što je citirano iz još jednog razloga: naime, iz odgovora na tužbu pojedinih banaka moguće je razabrati stajalište prema kojemu se nema o čemu raspravljati ako je ugovaranje valutne klauzule dopušteno, dakle tužene banke i na ovaj način osporavaju tužitelju pravni interes za podnošenje ove tužbe. Citirani primjeri i rješenja pokazuju da to nije tako, dakle ako je navedenom izmjenom Deviznog zakona bivše Jugoslavije, pred sam kraj njezinog postojanja, bilo dopušteno ugovaranje valutne klauzule i u domaćim odnosima, dakle ako je kogentni propis javnopravnog karaktera ukinuo dotadašnju zabranu takvog ugovaranja, to još ne znači da valutna klauzula može biti ugovorena bilo kako, ona je dio ugovora i kao takva je podvrgnuta normama obveznog prava, pa na navedeno ovaj sud ponovno ukazuje te je zbog toga i citirao pojedine inozemne odluke, dakle i tamo su u konkretnim slučajevima valutne klauzule bile deviznim zakonodavstvom dopuštene ,no

unatoč tome su ih sudovi proglasili nevažećim zbog protivnosti temeljnim načelima obveznog prava, a na kraju se ukazuje i na dosadašnju praksu ovog suda, u kojoj je na isti način oduzet učinak nevaljano ugovorenoj, tzv. jednostranoj valutnoj klauzuli.

Prema tome, nedvojbeno je da je kolektivna tužba specifična tužba, ona je iznimka od pravila, stoga je treba primjenjivati restriktivno kao i svaku iznimku, no suštinski je ona odgovor na praksu masovnog sklapanja ugovora putem tipskih obrazaca ugovora- formularnih ugovora, u kojima u pravilu nema pregovora, pa je ova tužba uvedena kao svojevrsna „masovno –kolektivna“ zaštita na isto takvo, masovno-standardizirano-tipsko ugovaranje bez individualnih pregovora, u kojemu veći broj građana-potrošača potpisuje sadržajno gotovo identičan tipski ugovor, no u svakom slučaju se radi o iznimci od pravila, na koju je poslovna zajednica reagirala dosta ljutito, što proizlazi i iz priopćenja Međunarodne trgovačke komore u Parizu /International Chamber of Commerce-ICC, njezinog odjela za trgovačko pravo i praksu, dostupno putem interneta – document br. 460/585 od 1. prosinca 2005. g./, koji iz motrišta interesa poslovne zajednice ukazuje, među ostalim, na mogućnost zlouporabe ovih tužbi, negativnog publiciteta, poteškoće u vezi s ulaženjem u detalje svakog dijela poslovanja pojedinog tuženika, nemogućnost naplate troškova, sklonost tužitelja korištenju špekulacija i praznih obrazloženja, dakle ispravno je ukazivanje na određene rizike i mogućnost zlouporabe kod ovih tužbi, no upravo je zbog toga Hrvatski sabor prilikom donošenja Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g u novom tekstu zakona suzio krug ovlaštenih osoba za podizanje tužbe. Naime, člankom 88. Zakona o zaštiti potrošača /NN 96/03/iz 2003. g. bilo je propisano da „**svatko tko ima opravdani interes za zaštitu potrošača**, posebice udruge za zaštitu potrošača,“ može podnijeti tužbu radi utvrđenja da su pojedine odredbe ugovora nepoštene te radi njihove zabrane i to ne samo protiv pojedinog trgovca nego i protiv više trgovaca iz istog područja gospodarstva te protiv interesnih udruga tih trgovaca, tako široko određen krug ovlaštenika za podizanje ove kolektivne tužbe (iako ju Zakon o potrošačima izrijekom tako ne naziva) vjerojatno je bio preširoko određen s obzirom na potencijalne opasnosti ovakve tužbe na koje ukazuje ICC, pa je Zakon iz 2007. g. ovlastio Vladu Republike Hrvatske da ona svojom Uredbom propiše, a time u biti suzi, krug osoba ovlaštenih za podnošenje kolektivne tužbe, **no tužitelj se kao udruge potrošača u svim varijantama Zakona o zaštiti potrošača nalazi na popisu osoba ovlaštenih za podizanje ove tužbe, pa je stoga osporavanje aktivne legitimacije tužitelju neosnovano u cijelosti**, iz navedenih razloga. Ovaj sud je, međutim, razmotrio i spomenute primjedbe i preporuke Međunarodne trgovačke komore, iako one nemaju nikakvu obvezujuću pravnu snagu, s obzirom da sud treba razmotriti pravne i poslovne argumente kako potrošača tako i poslovne zajednice, te je zauzeo restriktivan pristup te stoga nije dopustio da se u ovoj kolektivnoj tužbi raspravlja ni o zahtjevu za isplatu niti o zahtjevu za izmjenom ugovora na temelju klauzule „rebus sic stantibus“, stoga je rješenjem naložio tužitelju da tužbeni zahtjev formulira u skladu s relevantnim odredbama važećeg Zakona o potrošačima, no tužbeni zahtjev kako ga je tužitelj definirao u podnesku zaprimljenom 5. prosinca 2012. g, a u pogledu krajnjeg roka ispravio na ročištu održanom dana 10. prosinca 2012. g / do 31. prosinca 2008. godine/ je dopušten u cijelosti.

Pored navedenog, tužene banke su tijekom postupka ustrajno osporavale tužitelju kolektivni interes navodeći da ga ne mogu imati samo potrošači koji su sklopili ugovore s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak te smatraju da je to stoga samo pojedinačni interes određenog broja potrošača, pa je zaključak banaka da bi usvajanje ove kolektivne tužbe predstavljalo pogodovanje ovih potrošača na štetu drugih, primjerice onih koji su sklopili ugovore vezane uz EUR-o ili neku treću valutu. Ovi prigovori nisu osnovani. Naime, same banke nazivaju ove ugovore „proizvodom“, bez obzira što ovaj izraz kao doslovni prijevod engleske riječi „product“ nije u duhu hrvatskog jezika, pa ako same banke govore da je to zaseban proizvod onda se postavlja pitanje zbog čega bi samo potrošači-kupci svih, ali različitih bančinih proizvoda smjeli podnijeti kolektivnu tužbu, pogotovo ako je očito da se ti

bankarski „proizvodi“ razlikuju, dakle ako kredit vezan uz EUR-o nije u istom razdoblju donio povišenje mjesečne obveze ni približno kao kredit vezan uz CHF, onda se time pokazuje da se radi o „proizvodima“ različitih svojstava, ako su pojedini saslušani svjedoci naveli da u bili kreditno sposobni za kredit u „švicarcima“, ali na i za kredit u EUR-ima, ako je kod kredita u „švicarcima“ kamatna stopa povoljnija od onog u EUR-ima itd. Temeljem iste logike proizlazilo bi da, primjerice, kod proizvođača automobila koji proizvodi i prodaje vozila A, B i C, a kviri se i prevrće jedino vozilo-proizvod A, da onda kupci vozila A ne mogu podnijeti kolektivnu tužbu nego samo zajedno s kupcima vozila B i C, koji su sa vozilima B i C zadovoljni i nemaju nikakvog motiva za podnošenje tužbe, pa stoga ovaj sud drži da takvi prigovori tuženih banaka nemaju nikakvu osnovanost, tim više jer se kod ove tužbe radi o interesima nekoliko desetaka tisuća potrošača.

Ujedno se napominje da nisu točne tvrdnje tuženika prema kojima tužitelj nije ispunio svoju obvezu iz članka 132.a i 132.b Zakona o zaštiti potrošača, jer je tužitelj tuženicima poslao pisano upozorenje da namjerava podnijeti kolektivnu tužbu, a temeljem članka 132.b Zakona tužitelj je tuženike pozvao na mirenje, kojem pozivu se tužene banke nisu odazvale. Tekst pisanih upozorenja uz presliku povratnice za svakog tuženika tužitelj je dostavio uz podnesak, zaprimljen na ovom sudu dana 27. travnja 2012. g, spomenuti podnesak tužitelja je poslan tuženicima te su ga oni i primili. Stoga su neosnovani prigovori pojedinih tuženika o nedopuštenosti tužbe iz ovih razloga, jer je tužitelj dokazao da je ispunio sve svoje obveze temeljem čl. 132a i 132b. važećeg Zakona o potrošačima.

Strane 69-80 ispuštene- isključena javnost sa saslušanja svjedoka (bankarska tajna)

Na ročištu održanom 08. ožujka 2013. godine svoj iskaz dao je i g. N. Z., klijent P. čijem saslušanjem se spomenuta banka na ročištu protivila navodeći da bez OIB-a ne zna o kojoj osobi se radi, ali je g. Z. obrazložio da ne može biti nikakvog spora o tome s obzirom da je on promijenio adresu svog stanovanja, a P. mu je pojedine dopise uputio na obje adrese. Pored toga, ovaj sud je rješenje o saslušanju pojedinih svjedoka donio 04. veljače 2013. godine te je bilo dovoljno vremena za provjeru svih potrebnih podataka.

G. Z. je po zanimanju diplomirani ekonomist i ujedno je član udruge, navodi da je s P.-om potpisao Ugovor o stambenom kreditu vezanom uz CHF u kunskoj protuvrijednosti iznosa od 157.399,99 CHF-a, na rok od trideset godina. Svjedok navodi da su još njegovi roditelji bili klijenti P.-a, ovaj sud zaključuje da je to bilo još u razdoblju socijalizma odnosno kada je P. bio u društvenom vlasništvu, navodi da je u mladosti živio u O., radio je u Hrvatskoj pošti i primao plaću preko H. p. b., a od trenutka podizanja kredita je i taj dio prebacio na P. G. Z. navodi da je prije kredita živio u stanu koji je vlasništvo roditelja njegove supruge i zbog toga je odlučio kupiti stan te ističe da je imao povjerenje u P. kao instituciju i navodi da je prema vlastitom mišljenju i prema sugestiji osobnog bankara zaključio da bi za njega kredit vezan uz CHF bio najpovoljniji, navodi da je bila protuvrijednost od nekih 100.000,00 EUR-a, a iznos kredita je doznačen prodavatelju. G. Z. navodi da mu je prva rata kredita iznosila 4.603,48 kuna i ona mu je poslana na naplatu u kolovozu 2006. godine, uz redovnu stopu od 4,15 % godišnje. G. Z. navodi da je razgovor s osobnim bankarom bio korektan, potvrdio je da je postojala ponuda kredita vezanog uz EUR-o, ali je on s osobnim bankarom napravio analizu i zaključak je bio da je kredit vezan uz CHF povoljniji. Svjedok navodi da je prva godina otplate protekla normalno sve dok u srpnju 2007. godine nije od P.-a dobio dopis od 27. srpnja 2007. godine u kojemu ga P. izvješćuje da od 01. kolovoza 2007. godine primjenjuje novu kamatnu stopu koja iznosi 5,15 % godišnje, također je na isti način dobio dopis P.-a od 01. veljače 2008. godine u kojemu ova banka navodi da od navedenog datuma ima kamatnu stopu od 5,90 % godišnje. Ovaj navod svjedoka potvrđuje da u poslovanju tuženih banaka jedino što je bilo ispravno su uredno slane obavijesti o promjenama kamatnih stopa i to u početnim godinama o povišenjima tih stopa, a nakon jačanja franka o sniženjima tih stopa. Svjedok Z. navodi da prilikom dogovaranja posla s osobnim bankarom nije posebno analizirao predloženi tekst Ugovora, ali korektno potvrđuje da je Ugovor dobio i da je imao vremena pročitati ga, potvrđuje da nema primjedbi na postupak P.-a prilikom izdavanja kredita, navodi da nije posebno razgovarao o valutnoj klauzuli i promjenljivoj stopi te ističe da su mu ti pojmovi poznati odnosno jasni, ali ovaj sud napominje da u tom dijelu svjedok djelomično nije u pravu i to će biti razjašnjeno kasnije, odnosno nije svjestan koliko je u današnjim uvjetima ugovaranje valutne klauzule na svaki način složeno i rizično. Svjedok navodi da se ne sjeća da mu je tada P. predao svoje Opće uvjete poslovanja i Opće uvjete o kamatnim stopama te je potvrdio da ih nema u svojoj evidenciji, to su uglavnom naveli svi saslušani svjedoci, a na kraju su potvrdile i same banke koje su navele da su potrošače uputile da se mogu upoznati s Općim uvjetima tako da ih uzmu na šalteru ili ih pregledaju putem interneta. Svjedok Z. navodi da je uz priloženi tekst Ugovora dobio i plan otplate kredita, **ugovor je išao ovjeriti javnom bilježniku, koji ga nije posebno upoznavao s tekstom ili ga eventualno upozoravao na neke njegove odredbe.** Svjedok navodi da se ne sjeća da li je tada u ponudi bilo dugoročnih stambenih kredita u kunama te da li je o tome uopće bilo govora, ali se prisjeća da je pitao da li ljudi podižu

kredite vezane uz CHF i bankar mu je odgovorio da ih ljudi podižu. Svjedok Z. navodi da nije uočio članak odnosno reklamu u obliku duljeg teksta koji je bio objavljen u dnevnom listu „Večernji list“ i u kojemu je P. dao određene upute građanima odnosno savjete od kojih je jedan bio da bi kod dugoročnih kredita bilo bolje uzeti kredit vezan uz EUR-o. Naime, P. je priložio taj tekst i u njemu se doista daje spomenuta preporuka o tome da je bolje uzeti dugoročni stambeni kredit i vezati ga uz EUR-o, ali kada se P. na to poziva kao argument da nije zavaravao potrošače onda treba reći da ne samo da se radi o jednom tekstu u jednom broju dnevnog lista nego i o tome da kada se nešto kaže da je bolje (komparativ) od nečeg drugoga onda pozitiv od komparativa bolje glasi dobro, a ne loše, znači kada je P. rekao da je bolje uzeti dugoročni stambeni kredit vezan uz EUR-o time još nije rekao ništa drugo nego da je isti takav kredit vezan uz CHF dobar, ali je savjet da je kredit vezan uz EUR bolji, pa ako netko misli da je to dovoljno jasno upozorenje potrošačima i da bi oni iz ovako uvijenih formulacija trebali zaključiti da nešto s ponudom kredita uz CHF nije u redu ili da je ona vrlo rizična, onda onaj koji tako misli griješi te upozorenja moraju biti jasna, a u ovom slučaju ona to nisu. Uostalom, svjedok Z. je naveo da taj oglas P.-a u „Večernjem listu“ nije vidio, a ono što je bitno je da mu njegov osobni bankar nije dao posebna upozorenja te vrste, no svjedok Z. je do te mjere lojalan P.-u da je naveo da od toga ne pravi problem jer je svjesno izabrao ovu vrstu kredita vezanu uz CHF. G.Z. navodi da je ostao iznenađen kada je od P.-a u dva navrata dobio spomenute dopise u kojima ga P. izvješćuje o povišenju kamatne stope tako da je ona s prvobitno ugovorenih 4,15 % narasla na 5,90 % godišnje te ističe da ga je u tom dijelu P. kao institucija kojoj je vjerovao neugodno iznenadila i ističe da se pitao kako P. s kojim on dugo posluje može tako postupati i navodi da je otišao u poslovnicu zatražiti obrazloženje, ali ga nije dobio. G. Z. ukazuje da je tečaju u vrijeme sklapanja kredita kada je kamatna stopa u Ugovoru bila navedena kao 4,15 % bio 4,64 kune za jedan CHF (srednji tečaj HNB-a od 30. kolovoza 2006. godine), svjedok ističe da je tečaj čak pao na 4,48 kuna za jedan CHF u kolovozu 2008. godine, a u tom razdoblju P. je već primjenjivao stopu od 5,90 % godišnje i svjedok takvo povišenje kamatnih stopa smatra neprihvatljivim te mu ono ni sada nije jasno. Svjedok je potvrdio da je u međuvremenu P. snizio kamatnu stopu tako da je ona od 01. studenog 2010 bila 5,55 %, a od 01. kolovoza 2011. godine 5,05 %, navodi da mu je prvi iznos anuiteta bio 4.603,48 kuna da bi krajem 2011. godine bio 6.144,52 kune, navodi da uredno otplaćuje kredit i da je do sada platio 79 rata te napominje da se opisano sniženje kamatnih stopa nije ujedno odrazilo na iznose koje g. Z. plaća P.-u mjesečno, budući da je došlo do povišenja tečaja. G. Z. navodi da je napravio usporedbu i utvrdio je da je u 2007. godini P.-u platio ukupno 54.509,00 kuna a u 2011. godini 74.785,00 kuna, navodi da dobiva pojedina izvješća od P.-a i prema izvještaju od 31. prosinca 2011. godine njegova obveza prema P.-u kada se izrazi u kunama iznosi 798.390,00 kuna što odgovara protuvrijednosti od 128.980,00 CHF-a, a na ime preostale kamate duguje 497.080,00 kuna što odgovara protuvrijednosti od 80.303,00 CHF-a te zaključuje da njegovo ukupno zaduženje u obliku glavnice uvećane za redovne kamate iznosi 1.295.000,00 kuna, a to je protuvrijednost od približno 208.000,00 CHF-a, iako je Ugovor o kreditu sklopio na iznos kunske protuvrijednosti od 157.399,99 CHF-a. **G. Z. navodi da nakon što je dobio obavijest od P.-a o povišenjima kamatnih stopa je otišao u P. i tražio objašnjenje, navodi da ga nije dobio niti mu je P. nakon naglog povišenja tečaja ponudio prijedlog** te ističe da nakon što u banci nije dobio nikakvo obrazloženje zašto je ona povisila kamatne stope više nije imao povjerenja kao prije te stoga nije ni razmatrao prijedlog P.-a dan u dopisu od 27. srpnja 2007. godine (u kojemu P. izvješćuje g. Z. o novoj kamati od 5,15 % godišnje) u kojemu je P. navela da g. Z. može nastaviti otplaćivati kredit u kunama uz povoljnije uvjete. Prema tome, g. Z. je tražio da mu se da obrazloženje za povišenje kamatnih stopa, nije ga dobio te je zbog toga i odbio razmatrati bilo kakve daljnje prijedloge P.-a, navodi da je u 2008. godini otišao informirati se u P. oko mogućnosti da zatvori postojeći kredit i tada mu je rečeno da bi za

zatvaranje kredita trebao platiti naknadu od 2.223,00 CHF-a. Na temelju svega svjedok zaključuje da je potpuno izgubio povjerenje u financijsko poslovanje P.-a te je ujedno napomenuo da u dopisu P.-a od 01. veljače 2008. godine u kojemu P. ponovno povisuje kamatnu stopu na 5,90 % godišnje P. više ni ne nudi neku mogućnost drugog kredita ili drugog načina podmirenja dospjelih obveza. Iskaz g. N. Z. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti, bez obzira što je i g. Z. član udruge. Na pojedina pitanja punomoćnika P.-a svjedok je naveo da je njegov prvi osobni bankar bio g. E. J., sada mu je osobna bankarica gđa. R. M. te navodi da je ona ljubazna i da mu elektroničkim putem šalje različite poruke, naveo je da je u vrijeme sklapanja Ugovora radio u Vijeću za poštanske usluge na mjestu voditelja odjela, sada radi u agenciji na mjestu voditelja projekta, navodi da je razlika u iznosu mjesečne obveze u ponudi kredita vezanoj uz EUR-o i CHF bila približno 300,00 kuna, navodi da je odluku vezanu za izbor kredita vezanog uz CHF donio u razgovoru s osobnim bankarom i smatrao je da je CHF stabilna valuta te da nije vjerojatno da će doći do nekih značajnih promjena tečaja, navodi da nije pretpostavljao da bi CHF rastao, a EUR-o da bi stajao ili slabio niti je pravio neku razliku između vezivanja kredita bilo uz EUR-o ili CHF. Svjedok potvrđuje da je napravio procjenu prema kojoj bi kredit vezan uz EUR-o bio skuplji od onog vezanog uz CHF, navodi da je svjesno potpisao Ugovor imajući puno povjerenje u P. kao instituciju te je ujedno potvrdio da je svjestan da je u Ugovoru navedena promjenljiva kamatna stopa te je potvrdio da je svjestan da je u članku 12., točki 9. Ugovora navedeno da je upoznat s mogućim promjenama iznosa rate u kunama uslijed promjene tečaja CHF-a. Svjedok navodi da nije smatrao da ponuda iz dopisa P.-a od 27. srpnja 2007. godine je i dalje na snazi s obzirom da se u drugom dopisu P.-a o povišenju kamatne stope ta ponuda više ne navodi. Svjedok na kraju ističe da je svjestan da banke nisu socijalne ustanove, međutim navodi da je nakon povišenja kamatnih stopa bez ikakvog obrazloženja potpuno izgubio povjerenje u P. te ističe da je za njega kao i mnoge druge korisnike kredita potpuno neprihvatljiva činjenica da on ni sada ne zna koliko će njegova obveza iznositi u budućnosti i to stvara za njega ogromnu neizvjesnost i ističe da unatoč tome što je platio znatne iznose njegov dug se u adekvatnoj mjeri nije smanjio odnosno nije se uopće smanjio nego je povećan. Prema tome, radi se o iskazu svjedoka koji je gotovo obiteljski vezan za P. i koji je imao puno povjerenje u P., koji i sada nastoji zadržati korektan odnos prema P.-u, a koji je od P.-a samo tražio obrazloženje za povišenje kamatnih stopa i unatoč višestrukim pokušajima da ga dobije ga od P.-a nije dobio.

Na ročištu održanom 08. ožujka 2013. godine saslušan je i B. I., koji je također član udruge i klijent P.-a. G. I. navodi da je još od ranijeg razdoblja poslovno povezan s P.-om te da kod njih ima tekući i žiro-račun, saznao je da je P. nudio 40 varijanti kredita vezanih uz CHF i on se odlučio za model koji se zove D1 i radi se o dugoročnom stambenom kreditu na rok od 30 godina, navodi da je zaključio da bi mu mjesečni iznos rate trebao biti najviše do 3.000,00 kuna ili možda malo više, ali ne bitno više od toga. Svjedok navodi da se prilikom odlučivanja kod osobnog bankara zanimao zašto je kredit vezan uz CHF povoljniji s obzirom da je imao nižu kamatnu stopu od približno 4,35 %, s paketom je ta stopa iznosila 4,20 te je dobio odgovor od P.-a da je banka došla do jeftinijeg izvora financiranja i da joj to omogućuje da i klijentima ponudi kredite uz povoljniju kamatnu stopu i to mu je zvučalo prihvatljivo. Međutim, svjedok to ni tada još nije odmah prihvatio nego je nazvao HNB i tamo pokušao doći do informacija, u HNB-u su ga više puta prespajali te je napokon razgovarao s jednom ženskom osobom čijeg imena se ne sjeća, ali je od spomenute službenice HNB-a dobio približno isto obrazloženje odnosno da su banke vjerojatno pronašle jeftiniji izvor financiranja te da je CHF stabilna valuta. Svjedok navodi da je dosta razmišljao o rizicima koje preuzima i to na način da se u 30 godina svašta može dogoditi, od gubitka zdravlja, posla i svega ostalog, navodi da se zaposlio u Gradskom poduzeću i odlučio se za kupnju stana od 48 m², kojeg je

pronašao putem Agencije za posredovanje, uobičajenim putem dao je prodavatelju polog od 5.000,00 EUR-a i krenuo je u postupak dobivanja kredita kod P.-a. G. I. navodi da je u P.-u dobio informativni izračun kredita i zaključio je da mu kredit odgovara te je potpisao Ugovor o kreditu, P. je kredit isplatila doznakom na račun prodavatelja nekretnine, svjedok se 19. lipnja 2006. godine uselio u kupljeni stan, a s otplatom prve rate započeo je 20. lipnja 2006. godine, prva prava rata je krenula 20. srpnja 2006. i bila je 3.071,93 kune i ona je u ovim okvirima ostala do 01. lipnja 2007. godine. Svjedok navodi da uredno otplaćuje kredit i to se odvija putem trajnog naloga odnosno skidanjem s tekućeg računa supruge g. I., koja je sudužnik. Svjedok navodi da mu je rata postupno rasla i svoj vrhunac je dosegla negdje u kolovozu 2011. godine kada je iznosila 5.018,89 kuna, dok mu sada iznosi 4.600,00 kuna. Svjedok navodi da je do sada otplatio približno 80 rata kredita, ima podatke od P.-a iz kojih proizlazi da mu je preostali iznos glavnice duga 122.138,59 CHF-a i to je iznos njegove neotplaćene glavnice nakon 80 plaćenih rata i na ovaj način je otplatio 14.861,41 CHF, a od P.-a ima podatak da na ime kamata mu dug iznosi 86.004,26 CHF-a tako da mu preostala obveza kao zbroj glavnice i redovne kamate iznosi 208.142,85 CHF-a. Uvidom u Ugovor o kreditu kojeg je g. I. sklopio s P.-om utvrđeno je da je kredit odobren u kunskoj protuvrijednosti iznosa od 137.000,00 CHF-a. G. I. navodi da kada se obratio P.-u je **dobio izbor između ponude kredita vezanog uz CHF i vezanog uz EUR, dok mu kunski kredit uopće nije bio ponuđen** te ovo potvrđuje da unatoč pojedinim izjavama ili kasnijim uvrštavanjem kunskih kredita u ponudu su tužene banke u početnom razdoblju izbacile kredite u kunama odnosno uopće ih nisu nudile kao „proizvod“. G. I. navodi da je prema njegovom izračunu iznos njegovog mjesečnog anuiteta porastao približno 53 %. Svjedok također navodi da ga je bankarica kojoj se obratio za detaljnije informacije o ponudi P.-a uputila na web stranicama te banke, on je proučio te detalje i **ustanovio je da je ponuda P.-a vezana uz CHF tada bila na akciji, koja nije bila nudena za kredite vezane uz EUR-o**, što znači da je P. tada nastojao ponudu kredita vezanu uz CHF prema objektivnim pokazateljima koji se u ponudi prvo ističu (kamatna stopa) učiniti povoljnijom od drugih „proizvoda“ odnosno očito je da se željelo da potrošači što više prihvate kredite vezane uz CHF. G. I. navodi da je razgovarao s osobnom bankaricom i pitao ju je kakva je to valuta švicarski franak odnosno zašto su ti krediti povoljniji, navodi da mu je **osobna bankarica rekla da kada se usporede tečajevi CHF-a i EUR-a se može uočiti da je EUR-o počeo oscilirati, dok je CHF stabilan, osobna bankarica mu je rekla da je švicarska ekonomija stabilna te da Švicarska ima banke u kojima svijet čuva novce i bankarica je zaključila da je tečaj švicarskog franka stabilan**. G. I. navodi da je od osobne bankarice dobio odgovor da je P. pronašao jeftiniji izvor financiranja i da su zbog toga krediti vezani za CHF povoljniji za klijente. Kod ovoga treba napomenuti da je razvidno da potrošači nisu bili osobe koje nisu postupale s dužnom pažnjom odnosno takve koje bi odluku o uzimanju kredita donosile samo na temelju reklama, kako je to P. u daljem tijeku postupka navodio, nego su se potrošači ozbiljno raspitivali o svim elementima ponuda banaka te su tražili dodatna obrazloženja, a u ovom slučaju kao i u brojnim drugima je vidljivo da banka nije bila neutralna nego je savjetovala klijente-potrošača da sklope ugovore vezane uz CHF kao povoljnije, a što se napominje s obzirom da banka ima drugačiji oblik odgovornosti kada na ovaj način daje savjet klijentu, sve to uz činjenicu da su i objektivni elementi ponuda bili takvi da su banke ponudu kredita vezanu uz CHF same učinile atraktivnijom od ostalih (primjerice kredit je bio na akciji u varijanti kada se nudi uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF, dok u drugoj varijanti takve akcijske ponude nije bilo). Svjedok I. navodi da nije primijetio plaćeni oglas P.-a u „Večernjem listu“ iz ožujka 2006. godine, ali se prisjeća da je u to doba P. kao i ostale banke na televiziji prvenstveno reklamirao stambene kredite vezane uz CHF i u reklamama su ovi stambeni krediti bili prikazivani kao povoljna ponuda i svjedok je smatrao da s obzirom na budući ulazak Hrvatske u Europsku uniju stvari idu u dobrom smjeru i da će stope vjerojatno

biti još niže. Svjedok I. je na isti način kao i svjedok Z. naveo da je iz prethodnog poslovnog odnosa s P.-om koje je trajalo pet do deset godina imao pozitivna iskustva i imao je puno povjerenje u P. te zbog toga se nije ni posebno raspitivao kod drugih banaka o njihovim ponudama. G. I. navodi da je od P.-a uredno dobivao obavijesti o promjenama kamatnih stopa te su te obavijesti slale uredno sve tužene banke i taj dio njihovog poslovanja se može ocijeniti kao uredan. Svjedok je naveo, a što je P. potvrdio, da su postojale četiri promjene kamatnih stopa: 4,15, zatim 5,15 i nakon toga 5,90 % i 6,10 % da bi nakon toga kamatne stope počele padati. G. I. navodi da mu je osobna bankarica predočila tekst Ugovora i objasnila mu da je kamatna stopa promjenljiva te da to može biti i u njegovu korist, što je načelno točno i tako se obično obrazlaže poslovna praksa vezana uz promjenljive kamatne stope odnosno tako da one često tijekom razdoblja otplate kredita budu niže odnosno u korist klijenta u usporedbi s fiksnom stopom, **bankarica mu je objasnila da je u nekom prethodnom razdoblju promjenljiva kamatna stopa padala, a za valutnu klauzulu je objasnila svjedoku da je to naša nužnost s obzirom da je kuna rizična**, a ovdje se samo napominje da nakon deset godina od uvođenja kune je prošlo dovoljno dugo razdoblje koje upućuje na suprotan zaključak i ovdje se radi o stvaranju umjetnog nepovjerenja banaka u kunu kao valutu Republike Hrvatske, koje ni tada niti sada nema svoju podlogu u činjenicama. Svjedok I. navodi da ga je osobna bankarica uputila da s Ugovorom ode javnom bilježniku, koji mu je pročitao samo pojedine podatke vezane uz iznos kredita, rok na koji se sklapa i napomenu da je ugovorena valutna klauzula i promjenljiva kamatna stopa, dok daljnjih obrazloženja nije bilo. Na isti ili sličan način rad javnih bilježnika opisivali su i ostali svjedoci, s obzirom da se radi o solemnizaciji ugovora s visokim iznosima, dugim rokom te izrazito visokim rizikom to onda se sada samo napominje da nije glavna svrha uvođenja javnobilježničke struke bila da strankama pročitaju ugovor i onda mu daju snagu ovršnog akta ili da ovjeravaju potpise, nego je glavna svrha uvođenja javnobilježničke svrhe bila u tome da oni provode preventivnu kontrolu ugovora i to na način da ovjeravaju odnosno solemniziraju samo one ugovore koji su u potpunosti zakoniti i na taj način djeluju preventivno odnosno onemogućuju sklapanje nezakonitih ili štetnih ugovora, a kod spornih ugovora je iz brojnih iskaza svjedoka vidljivo da javni bilježnici nisu na ovaj način postupali. **G. I. navodi da je uz Ugovor dobio plan otplate kredita, ali ni on nije dobio Opće uvjete poslovanja P.-a niti Opće uvjete P.-a o kamatnim stopama.** Svjedok I. navodi da se i on obratio osobnoj bankarici nakon što je P. povišio kamatne stope te je i on zatražio obrazloženje za takvo povišenje, a osobna bankarica ga je uputila na višu instancu, spomenuo je nekoliko osoba koje su imale visoku poziciju u P.-u i na koje su ga službenici P.-a upućivali, ali navodi da na kraju je dobio odgovor da je tražena osoba na sastancima ili na službenom putu, tako da **ni ovaj svjedok unatoč svim pokušajima nije od P.-a dobio traženo obrazloženje o razlozima povišenja kamatnih stopa**, pa ako je P. doista u poslovanju postupao transparentno kako je sam kasnije navodio ostaje nejasno što je to P. tada sprječavalo da barem onim potrošačima-klijentima koji to traže ne dostavi zatraženo obrazloženje. Svjedok I. navodi da mu se nakon povišenja tečaja P. nije neposredno obratio s prijedlogom za izmjenu Ugovora, ali navodi da se on obratio „Večernjem listu“ te im je iznio svoj problem i o tome je spomenuti dnevni list objavio jedan članak u broju od 26. siječnja 2009. godine. G. I. navodi da je za mogućnost konverzije koju je P. nudio saznao iz oglasa odnosno dnevnog tiska te navodi da nije točna tvrdnja P.-a koju je ova banka iznijela „Večernjem listu“ i u kojoj se tvrdi da je P. obitelji I. nudio mogućnost konverzije bez ikakve naknade, dalje navodi da mu je negdje u 2009. godini P. počela nuditi konverziju kredita u EUR-o i to na temelju potpisanog Memoranduma o mjerama za ublažavanje položaja korisnika stambenih kredita potpisanog između tadašnje Vlade Republike Hrvatske i osam banaka. Ovaj Memorandum su banke i Vlada potpisale 17. lipnja 2011. godine te se u njemu navode različite mogućnosti u obliku paketa mjera kojim se nude novi načini otplate kredita. S ovime u vezi se samo napominje da je potpuno

nerazumljivo što bi takav Memorandum u pravnom smislu trebao predstavljati. Naime, Vlada s tuženim bankama nije sklopila nijedan ugovor o potrošačkom kreditu, a ugovor mogu na temelju suglasnosti putem aneksa ugovora promijeniti samo iste one ugovorne strane koje su ga i sklopile, dakle Vlada kao treća osoba nema nikakvo mjesto u ugovornom odnosu između potrošača i banke, dodatno u slučaju kada su zbog bitno promijenjenih okolnosti ispunjeni uvjeti za primjenu klauzule „rebus sic stantibus“ onda ugovorne strane pokušavaju prvo postići izmjenu ugovora, a ako u tome ne uspiju onda temeljem članka 369. važećeg ZOO-a jedino sud može izreći raskid takvog ugovora, a isto tako i izmjenu ugovora, prema tome Vlada nema ni u ovoj proceduri nikakvu ulogu, a ono što Vlada samostalno može je da na temelju pojedinih zakonskih ovlaštenja donosi pojedine uredbe kao podzakonski akt ili da izradi prijedlog Zakona kojeg donosi Sabor Republike Hrvatske. Prema tome, spomenuti Memorandum je u tom obliku bio potpuno suvišan i dogovor između banaka i Vlade u pravnom smislu ne predstavlja ništa, tim više što je uvidom u Memorandum ovaj sud utvrdio da su tužene banke na određeni način Vladu dovele u zabludu s obzirom da se u tom memorandumu u stvari želi progurati reprogram u kojemu bi se otplata glavnice odgodila, dok bi kamate za to vrijeme tekle, a tečaj su banke fiksirale na vrlo visokoj razini od 5,9 kuna za jedan CHF te Vlada Republike Hrvatske unatoč nedvojbeno najboljim namjerama da time pomogne potrošačima nije bila svjesna da su ju banke na ovaj način dovele u zabludu, s obzirom da u tom prijedlogu nema baš ništa povoljnog odnosno takvog što bi u iole ozbiljnijem stupnju olakšalo položaj potrošača, a što Vlada nije ni mogla u cijelosti primijetiti s obzirom na brojnost različitih činjenica i brzinu sklapanja Memoranduma (da se htjelo istinski olakšati položaj potrošačima onda je tečaj trebalo fiksirati na najviši iznos od 4,90 kuna za jedan CHF, s obzirom da su potrošači sklapali ugovore u razdoblju dok je tečaj kune prema CHF-u bio još povoljniji).

Svjedok I. navodi da je proučavao mogućnost konverzije kredita vezanom uz EUR-o te je ustanovio da je P. tu mogućnost zamislila tako da se njegovo ukupno trenutno stanje duga uzme kao nova glavnica kredita i onda ga veže uz EUR-o, ali u situaciji kada je izgubio povjerenje u P. više nije bio siguran što bi ga čekalo u takvom novom kreditu. Svjedok I. je potvrdio da mu je osobni bankar dao zaključak da je CHF stabilna valuta, stabilnija i od EUR-a, pa ovdje treba navesti da je P. time propustio upozoriti potrošača na ono što je bitno, a to je činjenica da HNB svojim intervencijama štiti tečaj kune prema EUR-u, dok na isti način ne postupa kada se radi o drugim valutama, uključivši i CHF. Osobni bankar P.-a je svjedoku objasnio što znači promjenljivost kamatne stope, a povodom njegovog pitanja o tome i na koji način će se to odraziti na njegove obveze, **pa je dobio odgovor bankara da su te kamatne stope na stambene kredite već u padu i da je vjerojatno da će se to tako i nastaviti.** G. I. je naveo da mu je Ugovor bio predložen i imao je samo izbor potpisati ga ili ne, no to je u skladu s pravnom prirodom takvih ugovora. Svjedok navodi da je za njega bilo glavno da ugovor potpisuje u dobroj vjeri i uz puno pouzdanje u P. kao banku te navodi da je razmišljao o onim rizicima koji su vezani uz njega osobno i tiču se zaposlenja, zdravlja dok nije posebno razmišljao o nekim drugim rizicima i u tom dijelu se pouzdao u P., pojašnjava da u slučaju da je odustao od potpisivanja Ugovora o kreditu bi izgubio kaparu od 5.000,00 EUR-a koju je dao prodavatelju nekretnine, zbog kojeg je i sklopio kreditni ugovor. P. je navodio da je nudio mogućnost konverzije kredita u kune, ali je svjedok naveo da takav dopis P.-a od 17. kolovoza 2007.godine nije primio, navodi da kada je otišao osobnom bankaru zbog povišenja kamatne stope mu nije bila ponuđena nikakva mogućnost konverzije njegovog kredita u kunski kredit, a traženo obrazloženje za povišenje kamatnih stopa nije dobio iako je bio upućivan na različite adrese u P.-u. Također je svjedok pojasnio da je i njegova supruga negdje u 2001. i 2002. godini uzela jedan kredit i da je prodala stan s obzirom da su on i supruga razmatrali situaciju i zaključili da nije dobro da imaju dva stana koja otplaćuju na

kredit odnosno da je to znatan rizik ako bi se nekome od njih nešto dogodilo i zato su donijeli odluku da smanje taj rizik prodajom navedenog stana.

Iskaz svjedoka g. B. I. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na ročištu održanom 11. ožujka 2013. godine saslušan je E. D. koji je sklopio Ugovor s R. b.. Svjedok navodi da je član udruge, naveo je da je radio kao honorarni suradnik u „Jutarnjem listu“ i da nije bio u trajnom radnom odnosu, imao je stambenu štednju kod P.-a te se P.-u obratio s željom da dobije kredit za stan, ali mu je P. odgovorila da nije kreditno sposoban i da mu zbog toga ne mogu odobriti kredit za stan. G. D. navodi da su „Jutarnji list“ odnosno E. H. u to doba imali partnerski odnos s R. b. i kolege i okolina su ga uputili na R. b. Svjedok navodi da je do 2007. godine bio podstanar te da u najamnine rasle i da je zbog toga odlučio uzeti kredit za stan i otišao je u poslovnicu R. b. u S. Navodi da je već prije izabrao stan kojeg bi želio kupiti te mu se dosta žurilo i prodavatelj je traži polog, on je razgovarao s kolegama i stekao uvjerenje da je takav kredit kod R. b. moguć. **G. D. navodi da je R. tada nudila različite vrste kredita i za njega su rekli da su moguće različite opcije, ali da je kredit vezan uz CHF za njega najjednostavniji.** Svjedok navodi da mu je R. napomenula da kredit može podijeliti na dva kredita tako da jedan glasni na njegovu suprugu u 50%-tnom iznosu, a drugi glasi na njega. Svjedok navodi da je bio na dva sastanka kod osobne bankarice te je potvrdio da je čuo za upozorenje guvernera HNB-a i navodi da ga je to malo zabrinulo te se raspitivao i tražio objašnjenje u svojoj okolini, ali ga nije dobio. G. D., međutim, navodi da **prilikom razgovora sa službenicom R. b. mu je ona navela da nema razloga za brigu te da postoji mogućnost konverzije kredita vezanog uz CHF u kredit vezan uz EUR-o** i on je to shvatio tako da bi ta konverzija bila po početnim uvjetima te navodi da ga je službenica R. b. uvjeralo da banka te kredite vezane uz CHF daje za mlade i da oni imaju najnižu stopu te da nije cilj R. b. da klijente ošteti te da će u slučaju porasta tečaja banka s njima kontaktirati. Svjedok navodi da nakon što je kredit stavljen u otplatu prva kamatna stopa mu je bila 4,95 % i nakon toga ju je banka prvi puta povisila na 5,45 %, a njegovoj supruzi na 5,95 % i to se sve dogodilo unutar četiri mjeseca od početka otplate, a za suprugu unutra roka od sedam do osam mjeseci od početka otplate. Svjedok navodi da nakon što je u 2010. godini švicarski franak premašio tečaj od 5,00 kuna je otišao u R. b. i rekao da bi želio napraviti konverziju, za koju je prethodno dobio uvjeravanja da je moguća, ali ga je službenica R. b. uvjeralo da za njega konverzija nije dobra te je napravila jedan izračun te konverzije i g. D. je ustanovio da bi to za njega doista bilo nepovoljno. Svjedok navodi da je unatoč tome i nadalje dobivao izjave od službenice banke da R. b. nije u interesu da ga ošteti te da ova banka ima poseban odjel za reprogramiranje i da se ne treba ništa brinuti jer ima korisnika koji su u još lošijem financijskom položaju od njega **te je dobio uvjeravanja službenice banke da ne treba očekivati da će doći do rasta tečaja višeg od 5,4 kune za jedan franak.** Svjedok navodi da su ta uvjeravanja bila suprotna onom što mu je službenica rekla prilikom pregovaranja, navodi da je otišao drugom službeniku banke i od njega je dobio izračun o prijevremenoj otplati iz kojeg bi proizlazilo da prethodno nije ništa plaćao i da je dužan R. više nego što je podigao kredita, međutim su mu u banci rekli da oni i supruga još malo izdrže, a R. b. je u međuvremenu spustila kamatne stope i to prvo na 5 %, zatim na 4,75 % i navodi da je ta stopa niža od prvobitno ugovorene stope od 4,95 %. Svjedok navodi da sada živi tako da uopće ne zna što ga čeka odnosno od danas do sutra i to mu stvara potpunu neizvjesnost o budućnosti. Svjedok je potvrdio da je prilikom potpisivanja Ugovora dobio plan otplate kredita, navodi da je potpisao zadužnice, policu osiguranja kredita te osiguranja vinkuliranog u korist banke, ali **navodi da od R. b. nije dobio njezine Opće uvjete poslovanja niti bančine uvjete o kamatnim stopama, navodi da je radi ovjere Ugovora otišao javnom bilježniku kod kojeg je bio vrlo brzo gotov, gotovo za pet minuta, a javni**

bilježnik ga nije na nešto posebno upozorio niti mu skrenuo pažnju, a Ugovor ga je već čekao kod javnog bilježnika i svjedok misli da je to zbog toga što je posao kupnje nekretnine obavljen putem Agencije. Svjedok je naveo da mu je službenica banke rekla da je bolje da kredit podijeli po pola između njega i nevjenčane supruge koja je tada radila u Tiskari V. i da je to dobro rješenje s obzirom da se žurio s kupnjom stana, a da bi u slučaju kada bi cijeli kredit bio na njemu procedura bančinog odobravanja kredita trajala dulje. Ovdje se ukazuje da kod ovih kredita je vidljivo da u pojedinim slučajevima su banke pribjegavale odobravanju kredita i onda kada je u najmanju ruku dvojbena da li su klijenti doista bili kreditno sposobni te se radi o rizičnom poslovanju odnosno onome što se često opisuje kao neodgovorno kreditiranje /“ irresponsible lending“/, a to nije samo slučaj kod R. b. nego i kod ostalih tuženih banaka – obveza da se zajmovi odobravaju odgovorno je osnažena obvezom koju primjerice naglašava i članak 8. u tekstu Direktive 2008/48/EC – „Obligation to assess the creditworthiness of the consumer“. Dakle, to što je svjedoku bilo rečeno, rečeno mu je stoga što je njegova kreditna sposobnost u tom trenutku bila negdje na granici, ali se banka očito žurila da ga sačuva kao klijenta s kojim će sklopiti ugovor, a na opisani način i bez dovoljno efikasne kontrole se dolazi do nelojalne konkurencije između samih banaka odnosno one banke koje su sklonije rizičnijem poslovanju počinju preuzimati klijente drugim bankama, nakon toga te druge banke u istoj situaciji bez adekvatne kontrole i sankcija se počinju ponašati na isti način. **Svjedok je potvrdio da je od R. b. dobio informaciju da ona nudi i kredite vezane uz EURE kao i kunske kredite, ali da je s obzirom na njegov kreditni status za njega puno povoljnija varijanta kredita vezanog uz švicarski franak**, a to potvrđuje da je ova ponuda kredita jednim dijelom bila predviđena za klijente koji moguće i nisu bili kreditno sposobni za kredite vezane uz EUR-o i u kunama uz formalno obrazloženje da ovi krediti imaju višu kamatnu stopu odnosno da su kredit vezani uz CHF s nižim kamatnim stopama „povoljniji“. Svjedok navodi da je do sada R. b. isplatio 270.190,45 kuna, R. b. je isplatila glavnicu kredita u iznos od 409.111,58 kuna i to je protuvrijednost od 94.100,00 CHF-a, a prema potvrdi R. b. g. D. je na dan 15. srpnja 2011. godine banci bio dužan još 81.667,80 CHF-a, pa zaključuje da na temelju tih podataka banke proizlazi da je platio do 15. srpnja 2011. godine 13-14.000,00 CHF-a. Svjedok navodi da mu je prvi anuitet iznosio 3.307,19 kuna, nakon toga je rastao i 31. srpnja 2011. godine je bio najviši i iznosio je 4.807,21 kunu i svjedok je izračunao da je to 48,23 % više od početnog anuiteta, a prva dva ili tri mjeseca u 2013. godini platio je mjesečni iznos od 4.594,00 kune. G. D. navodi da unatoč svim povećanjima mjesečnih iznosa on cijelo vrijeme uredno otplaćuje kredit, navodi da je R. b. dao trajni nalog te da ona s njegovog tekućeg računa skida mjesečni iznos anuiteta primjenjujući svoj srednji tečaj, iako ističe da nije na to pitanje obraćao pažnju, ali je napomenuo da je prilikom ugovaranja posla primijetio da je tečaj R. b. bio viši od tečaja HNB-a te navodi da nije pokušao promijeniti takvu odredbu Ugovora i to zbog žurbe u kupnji nekretnine. S ovime u vezi se napominje da nisu sve tužene banke postupale na ovaj način, pa je tako Z. primjenjivala srednji tečaj HNB-a što je u svakom slučaju ispravnije i korektnije, a što je najnovijim izmjenama Zakona sada i propisano. Dodatno navod g. D. o žurbi u kupnji nekretnine općenito potvrđuje da se kod stambenih kredita radi o situaciji koja je specifična i po drugim, izvanpravnim okolnostima odnosno radi se o kupnji stana koji je egzistencijalna potreba, to se u pravilu radi jednom ili rijetko, a vidljivo je da je i složeno s obzirom da je teško pronaći stan adekvatnih svojstava i cijene, pa potrošači dolaze poslovnoj banci po kredit onda kada su već dobrim dijelom izmoreni od traženja stana i često pod pritiskom prodavatelja da mu cijena bude plaćena čim prije, a to pred banke stavlja dodatnu odgovornost da takvu psihološku situaciju kod klijenata ne zlorabe. Svjedok je potvrdio da mu je R. b. uredno slala obavijesti o povišenju i sniženju kamatne stope, naveo je da je svjestan da ima ugovorno pravo na konverziju u kredit vezan uz EUR-o, ali su on i njegova supruga shvatili prilikom potpisivanja Ugovora da u slučaju konverzije u kredit vezan uz

EUR-o će banka primijeniti srednji tečaj na dan kad je ugovorio kredit u švicarskim francima, naveo je da je odustao od konverzije nakon izračuna te je bio iznenađen koliki mu je preostali dug, proizlazilo bi da do sada nije ništa plaćao te ukazuje da je bankarica bila vrlo uvjerljiva kada mu je obrazlagala da mu se konverzija kredita u EUR-o ne bi isplatila. Svjedok D. je naveo da mu u banci nisu bili dani nikakvi konkretni primjeri kako bi se povišenje tečaja švicarskog franak u određenom postotku i povišenje kamatne stope u određenom postotku moglo odraziti na visinu njegovog anuiteta te mu je **općenito bilo rečeno da je takva vrsta kredita sigurna, a također je naveo da mu prije potpisivanja Ugovora R. b. nije objasnila na koji način će se eventualno mijenjati kamatna stopa.**

Iskaz svjedoka E. D. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na ročištu održanom 13. ožujka 2013. godine svoj iskaz u svojstvu svjedoka dala je I. C., koja navodi da je članica udruge. Svjedokinja navodi da živi u stanu za koji je uzela kredit kod H. b. te ga ona i otplaćuje i to je tako odlučeno u postupku podjele bračne imovine između nje i njezinog bivšeg muža. Gđa. C. navodi da živi u stanu za kojeg otplaćuje kredit, navodi da je njezin bivši muž naveden kao korisnik kredita budući da je bio djelatnik sindikata MUP-a i zbog toga je kamata bila nešto povoljnija, ali je naglasila da je svu proceduru vezanu uz obilasku banaka i prikupljanje dokumentacije u vezi s stambenim kreditom obavila sama te je istaknula da je ona osobno bila u H. b. prilikom procedure odobravanja kredita te je kasnije razgovarala s osobnom bankaricom za koju se sjeća da ima ime K., dok se prezimena ne sjeća, a radilo se o poslovnici H. b. koja se nalazi blizu prostorija komore, što svjedokinja zna s obzirom da je po struci diplomirana pravnica. Gđa. C. navodi da je imala dio novca za kupnju stana kojeg je pronašla u H. V. te navodi da je nakon obilaska više banaka za sebe sastavila tablice i na taj način je usporedila ponude tih banaka. Svjedokinja navodi da ju je prodajna djelatnica u poduzeću H. uputila na jednu službenicu u H. b. i ona je tamo otišla, jer joj je bilo rečeno da bi odobrenje kredita u H. b. moglo ići brže. Svjedokinja se prisjetila da je na njezinom stanu kojeg je odlučila kupiti bila sekundarna hipoteka H. b. i navodi da joj je kod H. b. bilo jeftinije zbog toga što ne bi trebala plaćati procjenu nekretnine te joj je dano obećanje da će u tom slučaju dobiti popust na cijenu stana izraženu u kvadratnom metru i popust bi bio ukupno 10.000,00 EUR-a odnosno umjesto standardne cijene od približno 1.600 EUR-a za kvadratni metar na ovaj način bi postigla cijenu od 1.400,00 EUR-a za kvadratni metar. Svjedokinja navodi da je prilikom dolaska u poslovnicu H. b. bila vrlo lijepo dočekan, službenica H. b. je imala gotove prijedloge Ugovora te joj je dano obećanje o povoljnijoj kamatnoj stopi. Gđa. C. navodi da nije posebno razmišljala niti je od ranije nešto posebno znala o švicarskom franku, ona se raspitivala kod svojih budućih susjeda u H. V. te je od njih čula da su i oni već uzeli takve kredite u švicarcima, navodi da je od svog oca čula odnosno znala da je on uzeo kredit vezan uz EUR-o te je počeo razmišljati o švicarskim francima, ali navodi da je tada smatrala da je ulovila dobru priliku i da je kredit povoljan, jer ima povoljnu kamatnu stopu. Svjedokinja navodi da se prvi puta malo zabrinula kada je otišla javnom bilježniku i vidjela da H. b. traži veći broj različitih instrumenata osiguranja te navodi da je ona uzela kredit samo za polovinu stana s obzirom da je sama imala dio novca za kupnju, ali je H. b. stavila hipoteku na čitav stan, H. b. je tražila tri sudužnika među kojima je bila i ona s obzirom da je bila kreditno sposobna, a sva tri sudužnika su potpisali zadužnice i mjenice u korist H. b. Gđa. C. navodi da je procedura odobrenja i realizacije kredita bila brza i u kolovozu 2006. godine podnijeli su zahtjev da bi se nakon realizacije kredita u stan uselili već u listopadu 2006. godine. Svjedokinja navodi da je u početku bila vrlo zadovoljna i mjesečna rata joj je iznosila oko 2.000,00 kuna i takav je bio dogovor i takvo stanje je potrajalo negdje do kraja 2008. godine odnosno početkom 2009. godine kod nje se dogodio veći broj životnih promjena, rodila je djevojčicu, razvela se od

muža i nastavila sama živjeti u stanu s djetetom, dalje navodi da je u drugoj polovini 2009. g. primala porodiljnu naknadu od približno 2.500,00 kuna, prisjetila se da je negdje tada H. b. počela mijenjati kamatne stope te su joj mjesečni iznosi koje otplaćuje počeli kontinuirano rasti tako da približno krajem 2010. godine mjesečni iznos anuiteta joj je bio skoro dvostruko veći odnosno približno u rasponu od 3.600,00 do 3.900,00 kuna. Svjedokinja navodi da joj je tada narasli iznos mjesečne obveze počeo predstavljati problem s obzirom da je primala jednu plaću te navodi da nije mislila da će se to ikada dogoditi nego je naprotiv mislila da se radi o bezazlenom kreditu te ističe da prilikom cijele procedure je **od banke dobila brošuru o kreditu, ali se ne sjeća da je dobila plan otplate niti Opće uvjete poslovanja H. b. niti Opće uvjete o kamatnim stopama** te navodi da ju je samo zanimalo koliko će iznositi njezina mjesečna obveza. **Gđa. C. navodi da što se tiče same valutne klauzule ni u H. b. niti kod javnog bilježnika je nitko nije posebno upozoravao na eventualni rizik koji nosi takva valutna klauzula, svjedokinja je dapače bila uvjeravana da je kredit povoljan i da je švicarski franak stabilna valuta** i takav je onda i bio njezin zaključak s obzirom da se u to doba tečaj EUR-a znao mijenjati, dok je švicarski franak bio uvijek stabilan. Svjedokinja također navodi da ju nitko nije posebno upozoravao o promjenljivosti kamatne stope, ističe da ju je H. b. uputila da se javi točno određenom javnom bilježniku radi solemnizacije Ugovora te se prisjeća da je kod javnog bilježnika bila tolika gužva da su ljudi čekali u redu i u takvoj situaciji nije bilo ni vremena za obrazlaganje Ugovora. Svjedokinja navodi da je od H. b. dobivala obavijesti o promjenama kamatnih stopa i to ju je svaki puta šokiralo i iznos mjesečne obveze joj je počeo značajno rasti tako da u svega nekoliko mjeseci su razlike bile po 200,00 do 400,00 kuna, navodi da je tada otišla u banku tražeći neko obrazloženje, ali joj je bilo rečeno da je takva situacija na tržištu i da tako mora biti, a što ovaj sud tumači tako da svjedokinji ni H. b. nije dala nikakvo obrazloženje za spomenuto povišenje kamatnih stopa. Svjedokinja navodi da joj u posljednjih nekoliko mjeseci mjesečna obveza iznosi od 3.200,00 do 3.400,00 kuna i to je još uvijek više od početnog iznosa mjesečnog anuiteta od 2.000,00 kuna. Gđa. C. navodi da prilikom razgovora u H. b. oko odobravanja kredita s bankaricom nije posebno analizirala Ugovor nego su razgovarale samo o kamatama i tražio se način kako da se pronade najbolja varijanta i svjedokinja je jedino pokušala u Ugovoru promijeniti dio koji se odnosi na instrumente osiguranja i pitala je zašto nije dovoljna samo ona kao sudužnik nego H. b. traži još dva sudužnika, ali je dobila odgovor da su takvi interni propisi banke i da se to ne može promijeniti. Što se ovog pitanja tiče tu treba ponoviti da u tom dijelu pojmovno ne postoji nikakav problem, jednostavno se radi o sklapanju Ugovora putem unaprijed sastavljenih formulara Ugovora prema načelu „uzmi ili ostavi“ te u tom dijelu ne treba nikoga iznenaditi ako banka ne dopušta pojedinačne promjene, jer navedeni formularni ugovori služe upravo tome da se izbjegne potreba za individualizacijom ugovora te se navedeni formulari popunjavaju samo u nekoliko bitnih elemenata. Drugo je, pak pitanje da li su svi instrumenti osiguranja doista nužni, ali u načelu ni tu se ne može odreći pravo bilo kojoj banci da prema svojoj procjeni traži različita sredstva osiguranja, jer nema dvojbe da kod dugoročnih stambenih kredita banka na sebe također preuzima veliki rizik. Svjedokinja navodi da je u 2010. godini pokušala čitav Ugovor prebaciti na sebe i tada joj je u H. b. rečeno da bi ju prebacivanje tog Ugovora, uz trošak solemnizacije od približno 2.000,00 EUR-a dosta koštao odnosno ako bi željela Ugovor prebaciti na sebe kao kredit vezan uz EUR-o bi morala sklopiti novi Ugovor vezan uz EUR-o na trideset godina i tada je prvi puta svjedokinja saznala da joj je glavnica po kreditu vezana uz CHF ostala netaknuta, kao da u proteklih šest ili sedam godina nije ništa plaćala te joj je H. b. rekla da bi u slučaju da odluči sklopiti novi Ugovor vezan uz EUR-o bi joj glavnica novog kredita bila za 20.000,00 EUR-a veća. Gđa. C. navodi da je tada shvatila da H. b. vodi njezino zaduženje kao veće nego u trenutku kada joj je kredit bio odobren odnosno da joj je dug veći nego što je kredit koji joj je realno isplaćen. Svjedokinja navodi da unatoč tome uredno otplaćuje kredit te da joj se glavnica kredita

izražena u CHF-u nešto smanjila, međutim kada se to preračuna u kune ili EUR-e proizlazi da je glavnica gotovo 20.000,00 EUR-a veća nego na početku. Gđa. C. navodi da se sjeća da je u to vrijeme oko nje i u različitim reklamama su H. b. kao i ostale banke ove kredite prikazivale kao povoljne te navodi da do nje nisu doprla neka upozorenja o eventualno povećanoj rizičnosti takvih kredita. Na više pitanja punomoćnika H. b. svjedokinja je davala pojedinačne odgovore te kako ove odgovore tako i cjelokupni iskaz gđe. I. C. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti. Nije imalo nikakvog učinka nastojanje H. b. da dovede u pitanje status svjedokinje te njezinu upućenost u proceduru odobravanja kredita kojeg je H. b. sklopila s bivšim mužem gđe. C., ali u čijem dogovaranju je sudjelovala u najvećem dijelu upravo svjedokinja, pa je tako gđa. C. potvrdila da se prilikom tih razgovora u H. b. i nije razgovaralo o nekoj drugoj varijanti nego je izvjesna gđa. K. u ime H. b. obrazlagala svjedokinji i njezinom mužu da je kredit vezan uz CHF najpovoljniji i naglasak u njezinoj prezentaciji je bio na povoljnoj kamatnoj stopi kredita vezanog uz CHF, a do ovog zaključka je sud došao i pregledavanjem različitih reklama H. b. i ostalih banaka. Iz iskaza svjedokinje se može razabrati da je H. poduzeće od kojeg je svjedokinja kupila stan imalo očito prethodno sklopljeni dogovor s H. b. i navedeno poduzeće je svjedokinju uputilo na H. b. i ona je kao glavnu i najbolju ponudu ponudila upravo kredit vezan uz CHF, pa je stoga neosnovana tvrdnja tuženih banaka općenito da su upravo potrošači bili ti koji su tražili kredite vezane uz švicarske franke, a nikako nisu banke bile te koje su sastavile takve ponude i prezentirale ih klijentima na ovaj način. Prema tome, činjenice su potpuno jasne i nesporno je da su potrošači uvijek u potrazi za što povoljnijim kreditom i nesporno je da će ih uvijek privući kredit za kojeg banka sama navodi da je povoljniji ili najpovoljniji zbog kamatne stope, ali to ne znači da su potrošači unaprijed točno željeli kredit vezan iz švicarski franak zbog neke prirodne sklonosti prema ovoja valuti ili nekog unaprijed formiranog povjerenja u tu valutu. Svjedokinja je potvrdila da bi ona na temelju svega onog što je u H. b. bilo predloženo se i sada ponovno odlučila na kredit vezan uz švicarski franak i to stoga jer je razlika u kamatnim stopama bila velika. Nije jasno što je H. b. željela postići pitanjem da li svjedokinja ima status menadžera ili menadžersku plaću, proizlazilo bi da onaj koji ima veću plaću može ili treba plaćati veće iznose bez obzira na njihovu osnovanost, uostalom postavlja se pitanje kako jedna poslovna banka može ne znati kolika je plaća njezinog klijenta kojemu je odobrila kredit odnosno kakav je poslovni status tog klijenta. Gđa. C. je potvrdila da je razlika u mjesečnom anuitetu između kredita vezanog uz CHF i kredita vezanog uz EUR-o bila oko 300,00 kuna te se u svakom slučaju iznosi anuiteta i kamatna stopa bili niži kod švicarskog franka, ali je isto tako potvrdila da ju je H. b. nagovarala da uzme kredit vezan uz CHF zbog toga što on ima najpovoljniju kamatnu stopu, dakle ne može se tvrditi da je položaj banke bio neutralan, uostalom to bi teško bilo tvrditi i samo na temelju reklama koje je H. b. tada objavljivala u medijima. Svjedokinja je na inzistiranje punomoćnika H. b. potvrdila da H. b. u svojim reklamama nije nigdje posebno naglasila da je švicarski franak stabilna valuta te je također potvrdila da joj bankarica nije izrijeком rekla da je švicarski franak stabilna valuta, ali ju je uvjeravala da je kredit vezan iz švicarski franak za nju najpovoljniji. Nakon svih ovih pitanja sud je zabranio punomoćnicima H. b. daljnje postavljanje pitanja s obzirom da je bilo očigledno da se svjedokinju nastoji iscrpiti, za što nije bilo nikakvog razloga s obzirom da je svjedokinja dala iskaz koji je u cijelosti istinit i uvjerljiv te u njemu nema ništa što ovaj sud ne bi mogao prihvatiti.

Na ročištu održanom 13. ožujka 2013. godine u svojstvu svjedoka saslušan je G. A., koji je također član udruge i sklopio je Ugovor s H. b. G. A. navodi da je od drugih osoba čuo da H. b. nudi povoljne kredite vezane uz CHF i navodi da je prije Ugovora o kreditu koji mu je predložen sklopio Ugovor za iznos od 70.000,00 CHF-a i radilo se o nenamjenskom kreditu za podmirenje njegovih predugovornih obveza za kupnju nekretnine, navodi da je dio novca

za kupnju imao, a nedostajalo mu je oko 315.000,00 kuna odnosno trebao mu je kredit približno za jednu polovinu ugovorene cijene za nekretninu koju je odlučio kupiti. Svjedok navodi da je došao u H. b. te da je upoznat s njezinom ponudom i navodi da je ponudu H. b. u potpunosti razumio, navodi da je pročitao Ugovor i da ga je potpisao 24. travnja 2007. godine i nakon toga mu je kreditirani iznos isplaćen. G. A. navodi da je u početku sve išlo normalno, ali je krajem 2010. godine švicarski franak započeo rasti, dalje obrazlaže da je u ugovoru kojeg je potpisao imao ugovorenu akcijsku kamatnu stopu od 4,2 % i ova stopa je ostala na snazi do kraja 2007. godine, nakon toga je H. b. primijenila kamatnu stopu od 5 % za mlade i koja je ugovorena, da bi 28. veljače 2008. godine H. b. svojom odlukom povisila kamatnu stopu na 5,99 %, dalje svjedok navodi da je H. b. povisila stopu 30. studenog 2008. godine na 6,20 % i nakon toga ju je snizila na 5,95 % i 30. rujna 2011. godine ju je snizila na 5,45 %. Svjedok navodi da su njegovi prvi mjesečni anuiteti bili oko 2.000,00 kuna te su postupno narasli na iznos od 3.000,00 do 3.200,00 kuna i sada mu mjesečni anuitet iznosi približno 3.000,00 kuna. G. A. je potvrdio da mu je H. b. uredno dostavljala obavijesti o promjenama kamatne stope, potvrdio je da je prilikom sklapanja Ugovora dobio otplatni plan, ali da mu u trenutku sklapanja Ugovora H. b. nije predala Opće uvjete poslovanja i Opće uvjete o kamatnim stopama nego ga je uputila da ih može pogledati putem interneta te potvrđuje da ih je on pogledao na poslu putem interneta, ali ovaj sud ponovno naglašava da u to doba Internet i nije bio toliko raširen, a nema nikakvih razloga da se prilikom sklapanja dugoročnih ugovora barem na početku klijentu ne uruče Opći uvjeti, a to što se navodi da Opći uvjeti mogu biti valjano ugovoreni i onda ako je stranci omogućeno da se s njima upozna primjerice tako da uzme tekst Općih uvjeta na šalteru, treba ipak biti protumačeno razumno te se to odnosi prvenstveno na one slučajeve kada bi jedna stranka prvi puta ušla u bilo koju banku, primjerice da promijeni stranu valutu u domaću, u tom slučaju je opisani način ugovaranja Općih uvjeta potpuno prikladan, što se napominje ne samo u odnosu na H. b. nego i na sve ostale tužene banke. G. A. je bio određen te je naveo da je on već prilikom dolaska u H. b. formirao svoju volju odnosno znao je kakav kredit želi i navodi da je njegov odabir bio upravo kredit vezan uz CHF te ističe da je to priopćio banci prilikom dolaska u banku, potvrdio je da je dobio obrazac Ugovora o kreditu i da ga je kod kuće proučio. Svjedok navodi da ga je H. b. uputila javnom bilježniku koji mu je pročitao Ugovor te ga pitao da li mu je jasno kretanje tečajeva i da li je svjestan da će morati plaćati po tečaju koji je važeći na dan isplate i to po srednjem tečaju H. b. te je ovo rijedak primjer u kojemu je javni bilježnik makar i na sumarni način skrenuo pažnju stranci na sadržaj obveze koju potpisuje. Svjedok A. navodi da ga H. b. nije posebno upozorila na kretanje tečaja švicarskog franka i navodi da je on laik u financijama i da je smatrao da je svaka konvertibilna valuta ista te da ako se bude mijenjao tečaj EUR-a da će se tako mijenjati i tečaj švicarskog franka ili dolara ili bilo koje druge konvertibilne valute te smatra da ga H. b. nije upozorila na stvarni rizik rasta tečaja, u tom dijelu je svjedok u potpunosti u pravu i to će biti kasnije obrazloženo. Svjedok navodi da do njega u trenutku sklapanja Ugovora nije doprlo neko upozorenje putem medija o tome da bi krediti vezani uz CHF bili rizičniji od ostalih kredita. G. A. navodi da nakon što mu je anuitet znatnije narastao zbog promjene tečaja on se obratio Stambenoj štedionici Z.-e i nakon što mu je Z. već odobrila taj kredit odnosno nakon što se krenulo u proceduru solemnizacije došlo je do daljnjeg jačanja tečaja franka za 4 % i to je za njega značilo još 20.000,00 kuna više za uplatiti H. b. od onoga što je pisalo u Ugovoru s Stambenom štedionicom Z.-e i tada je bio prisiljen odustati, jer taj novac nije imao. Svjedok navodi da je poslao nekoliko pisama H. b. i na ovaj način je nastojao saznati što više činjenica vezanih uz njegov kredit, predložio je H. b. da primijeni kamatu od 2,5 % te joj postavio pitanje od kuda joj dolazi izvor sredstava za njegov kredit, navodi da H. b. nije udovoljila njegovom zahtjevu za dodatnim smanjenjem kamatne stope, nije mu odgovorila na pitanje o porijeklu sredstava te ga je uputila na svoj dokument pod nazivom „Metodologija promjene kamatnih stopa u kreditnom i depozitnom

poslovanju s fizičkim osobama,, koja se nalazi na internetu. Svjedok navodi da je putem interneta pronašao navedenu metodologiju te navodi da je zaključio da u njegovom Ugovoru H. b. nije ugovorila fiksnu maržu, on je postavio daljnje pitanje banci, tražio je podatak o kreditnom riziku države, u bitnome ističe da je od H. b. dobio odgovor da se na njegov Ugovor ne primjenjuje navedena metodologija jer ona vrijedi od 01. siječnja 2011. godine, a Ugovor je g. A. sklopio prije toga. Svjedok zaključuje da ga je H. b. prvim dopisom pokušala dovesti u zabludu jer se u prvom odgovoru pozvala na svoju Metodologiju, a u kasnijim odgovorima je H. b. navela da se ta metodologija na Ugovor svjedoka ne primjenjuje. G. A. navodi da u čitavom razdoblju uredno otplaćuje kredit putem trajnog naloga te je kredit bio naveden kao kunska protuvrijednost 70.000,00 CHF-a i to je bilo oko 315.000,00 kuna, a nakon otplaćenih 69 anuiteta svjedok navodi da prema evidenciji H. b. njegova obveza iznosi 351.000,00 kuna. Svjedok navodi da je nastojao proučiti pravna pitanja te je proučavao Zakon o obveznim odnosima i zaključio je da je njegova ugovorna obveza neodređena i djelomično ništetna i uputio je H. b. prijedlog da sklope novi Ugovor kojim bi otklonili djelomičnu ništetnost te navodi da je H. b. dao konkretan prijedlog prema kojemu bi promjenljiva kamatna stopa bila vezana uz šestomjesečni libor za CHF uvećan za kamatnu maržu od 2,135 % te navodi da još uvijek čeka odgovor H. b., ističe da je tražio da mu H. b. vrati preplaćene iznose kao razliku između onog što je do sada platio i kamatne stope od 5 % koja je u njegovom Ugovoru ugovorena kao kamata za mlade. U ovom slučaju od svega rečenog je najvažnije to da je **svjedok kao ugovorna strana stavio H. b. prijedlog za izmjenom Ugovora, ali se H. b. na njega konkretno nije očitovala** nego je zajedno s ostalim bankama s Vladom Republike Hrvatske navodno dogovorila spomenuti Memorandum, pa kada se gleda tko je u ovom slučaju u pravnom smislu postupio pravilnije onda treba reći da je svjedok A. postupio ispravno, bez obzira da li je konkretan prijedlog bio prihvatljiv za H. b. ili ne, već stoga jer je u skladu s Zakonom o obveznim odnosima podnio prijedlog drugoj ugovornoj strani za izmjenu Ugovora zbog bitno promijenjenih okolnosti. Svjedok A. je na pitanje punomoćnika H. b. potvrdio da je u banku došao s već formiranim zaključkom da uzme kredit vezan uz CHF te je u tom dijelu on iznimka u odnosu na ostale svjedoke te je obrazložio i kako je formirao svoju volju, naveo je da je upozoren od H. b. na mogućnost rasta tečaja, iako ne i na valutni rizik te smatra da to nije isto, no pojam valutnog rizika je prvenstveno vezan uz mogućnost rasta tečaja, navodi da je u međuvremenu saznao za podatke unazad 50 godina o kretanju tečaja švicarskog franka u odnosu na njemačku marku, a o tome će biti govora kasnije u presudi. Iskaz svjedoka G. A. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na istom ročištu svoj iskaz je dala i A.-M. R., koja živi i radi u P. te je također članica udruge. Svjedokinja navodi da kroz dulje razdoblje ima poslovni odnos s O. b. i ovaj odnos traje približno 25 godina s time da napominje da se tada banka nije tako zvala nego je to prvo bila I. b., nakon toga N. b. i na kraju O. b., obrazložila je da po ugovoru o kreditu s O. b. je kao korisnik kredita naveden njezin bivši suprug, dok je ona bila sudužnik. Svjedokinja navodi da su ona i njezin tadašnji suprug donijeli odluku o adaptaciji postojećeg stana te su zajedno obišli nekoliko banaka i na kraju ipak odlučili ostati kod O. b., jer su ponude banaka bile uglavnom slične, a svjedokinja se kod O. b. osjećala sigurnom te navodi da su ona i njezin suprug imali jedan kredit za osobno vozilo te su htjeli novim kreditom zatvoriti sve postojeće obveze i ujedno uzeti kredit za adaptaciju stana. Gđa. R. navodi da su tražili kredit u EUR-ima jer za druge nisu ni znali i prvi puta je u O. b. saznala da ona ima bolju ponudu vezanu uz CHF i približno joj je bilo dano obrazloženje da je u to doba odnosno negdje u 2006. godini EUR-o bio još mlada valuta. Svjedokinja navodi da joj je takav kredit bio ponuđen u O. b. kao povoljniji, ona je već od ranije imala povjerenje u ovu banku te je kao njezin dugogodišnji klijent tako i tom prilikom postupila odnosno navodi da nije previše

razmišljala o kreditu koji joj je ponuđen zbog navedenog velikog povjerenja u O. b., stoga je pristala da banka upiše hipoteku na njezin postojeći stan i na stan njezine majke, dakle na dva stana, navodi da je prošla proceduru solemnizacije kod javnog bilježnika tijekom koje su joj dana samo štura objašnjenja i to uglavnom u obliku čitanja Ugovora, a potvrdila je da joj u uredu javnog bilježnika nije bilo dano neko posebno upozorenje vezano za valutnu klauzulu u švicarskim francima ili za promjenljivu kamatnu stopu. Svjedokinja navodi da joj je O. b. isplatila 703.000,00 kuna kao kunsku protuvrijednost ugovorenih 149.700,00 CHF-a. Svjedokinja navodi da je u ovoj godini od O. b. saznala da joj nakon sedam godina otplate kredita glavnica iznosi 754.000,00 kuna, iako svjedokinja zna da je u sedam godina otplatila 434.000,00 kuna, navodi da je do sada uredno otplaćivala kredit, iako u ovom trenutku već ima probleme s otplatom. Upravo zbog navedenih poteškoća gđa. R. se obratila O. b. i zatražila jednu vrst počeka s otplatom uz smanjenje kamatne stope za 25 % te navodi da ju je O. b. odmah odbila i rekla da to ne dolazi u obzir (ovaj sud drži da je navedeni prijedlog bio vrlo razuman, dapače suzdržan) i svjedokinji je O. b. predložila opciju putem tzv. balona, a radi se upravo o spomenutom Memorandumu kojeg su tužene banke potpisale s Vladom Republike Hrvatske, pa se ovdje makar sumarno upućuje na ono što je prethodno rečeno o smislu i učincima navedenog Memoranduma. Svjedokinja navodi da je podnijela zahtjev da joj O. b. odobri grace period i navodi da je taj zahtjev i dalje u razmatranju kod O. b. Svjedokinja navodi da je prije nekih dvije godine došla u dosta tešku situaciju s obzirom da se razišla sa suprugom koji je bio korisnik kredita, a po kojemu je ona sudužnik. Navodi da je i tada otišla u O. b. te molila za neki oblik olakšanja obveze i tražila je produljenje trajanja kredita, koji je sklopljen na 22 dvije godine, navodi da je i tada bila odbijena i rečeno joj je da kao sudužnik nema na to pravo nego da bi to mogla ostvariti istom na temelju punomoći koju bi morao izdati njezin bivši suprug i svjedokinja navodi da je on imao određenih problema s zdravljem te da nije s njim mogla uspostaviti komunikaciju, a punomoć je dobila istom u veljači ove godine. Svjedokinja navodi da ima dvoje djece od kojih je jedno na fakultetu, a drugo u osnovnoj školi i da zbog otplate kredita u potpunosti ostaje bez sredstava za život, navodi da je njezin prvi iznos anuiteta bio 4.350,00 kuna te da sada otplaćuje 6.400,00 kuna i da prema njezinom izračunu je to porast od približno 70% (vjerojatnije se čini da je porast od približno 50%). Svjedokinja navodi da je kredit na početku otplaćivao njezin suprug, a sada je teret otplate pao na nju, navodi da joj je prilikom sklapanja Ugovora O. b. predala plan otplate kredita, koji je sada nevažeći, dok novi plan otplate s novom visinom anuiteta nije dobila. **Gđa. R. navodi da prilikom sklapanja Ugovora nije dobila Opće uvjete O. b. niti Opće uvjete o kamatnim stopama** te banke i navodi da je ovaj zahtjev postavila istom 08. ožujka ove godine kada je čula da se to traži. Svjedokinja navodi da je O. b. uglavnom s njom komunicirala u vezi s kreditom unatoč tome što je ona sudužnik i to zbog toga što se njezin suprug često nije odazivao na bančine pozive, navodi da ona nije primila obavijesti banke o promjenama kamatne stope, iako ukazuje da je moguće da ih je primio njezin suprug koji ju o tome nije obavijestio. Gđa. R. je potvrdila da prilikom odlaska u banku za vrijeme razmatranja ponude i sklapanja Ugovora nije posebno analizirala predloženi tekst Ugovora niti je zahtijevala neku izmjenu Ugovora budući da je imala povjerenje u O. b. kao i u osobnu bankaricu, pogotovo stoga što se u gradu P. uglavnom svi poznaju. Svjedokinja navodi da čeka odgovor O. b. te bi joj bilo važno da joj se omogući neki predah u otplati od približno godinu dana te da ima namjeru preurediti svoj stan tako da ga može iznajmljivati te navodi da ima plan za to i ukazuje da bi iz tih prihoda pored njezine plaće, koja je za današnje prilike solidna, bi mogla nastaviti dalje uredno otplaćivati svoje kreditne obveze. Svjedokinja zaključuje da se sada nalazi u situaciji da joj se oba stana nalaze pod hipotekom te ih ona mora pretvoriti u izvor zarade, jer će ih u protivnom izgubiti. Svjedokinja također navodi da bi to sve bilo moguće lakše postići da je prije nekih godinu do dvije uspjela ishoditi neki oblik odgode s otplatom budući da je tada njezin suprug još otplaćivao kredit, pojasnila je da se

kamatna stopa mijenjala i prva joj je bila 4,89 %, nakon toga 5,89 %, zatim 6,25 % i 6,75 % i 6,99 %, da bi pala na 6,74 % i nakon toga na važećih 6,24 %. Na pitanje tužitelja da li joj je O. b. prilikom sklapanja posla objasnila na koji način će se mijenjati kamatne stope svjedokinja je navela da joj to nije bilo objašnjeno, ali da je ona shvatila da promjenljiva kamatna stopa osigurava banci zaradu ako bi došlo do pada tečaja, ali ne po onim stopama koje je navela. Na pitanje punomoćnika O. b. potvrdila je da ne zna točno koliko je bio zadužen njezin suprug, ali zna da je bio zadužen kod S. b., P.-a i Z., također je navela da je u nekim razgovorima oko dodjele kredita kod tih banaka sudjelovala sa svojim suprugom, dok u nekima nije odnosno navodi da nije sudjelovala u razgovorima sa S. b., pojasnila je da je kredit kod Z.-e bio vezan uz EUR-o i imao je promjenljivu kamatnu stopu, a kod P.-a se radilo o kreditu u obliku minusa na tekućem računu. Na pitanje O. b. svjedokinja je navela da njezino znanje o valutnoj klauzuli proizlazi iz njezinog prethodnog iskustva vezanim uz EUR-o i navodi da su joj iznosi anuiteta znali varirati neznatno odnosno u rasponu od 100 do 200,00 kuna, u svakom slučaju ne toliko kao kod ovog kredita vezanog uz CHF, navodi da je promjenljivost kamatne stope kao pojam shvatila, ali ističe da pod tim nije smatrala da bi banka podizala visinu kamatne stope istovremeno uz povišenje tečaja. Na pitanje punomoćnika O. b. svjedokinja je navela da je obvezu uplate premije životnog osiguranja uplaćivala sve do unazad dvije godine odnosno dok je to mogla, ističe da bankarica u O. b. od njezinog supruga nije tražila da uplaćuje policu životnog osiguranja te ističe da je bankarica bila zadovoljna s policom koju je ona uplaćivala do pred dvije godine. Gđa R. navodi da je do poteškoća u otplati kredita u kojemu je ona sudužnik došla onog trenutka kada se njezin suprug razbolio te počeo više odlaziti na bolovanja i tada su mu se smanjili prihodi, napomenula je da je to riješeno tako da je O. b. ovršila njezinu plaću za sve te iznose i smatra da je problem na taj način riješen.

Iskaz gđe. A.-M. R. ovaj sud prihvaća kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na istom ročištu održanom 13. ožujka 2013.godine u svojstvu svjedoka saslušan je S. V. Š. koji živi u R. te navodi da nije član ni Udruge F. niti Udruge P., ali navodi da mu je supruga bila članica Udruge F. Imenovani svjedok je napomenuo da ima namjeru odnosno da razmatra mogućnost da se učlani u Udrugu F. s obzirom da ona podržava zahtjeve klijenata. Svjedok navodi da je u jednom razdoblju živio kod roditelja njegove supruge i to u relativno skućenom prostoru te pojašnjava da je to bio mali stan i da su oni i supruga prije rođenja djeteta željeli riješiti svoje stambeno pitanje. Navodi da je tada imao 34 godine i mogao je dobiti kredit za mlade, počeo je tražiti stan u R. i putem Agencije je pronašao jedan stan čija cijena je bila u protuvrijednosti 100.000,00 EUR-a. Svjedok navodi da je u to doba bio klijent Z.-e, njegova supruga je bila klijent P.-a, oboje su prikupljali informacije te dijelom iz nekih reklamnih materijala, a drugim dijelom od Agencije za posredovanje su se odlučili za O. b. te su rekli da bi im trebalo 115.000,00 EUR-a i to je tada bila protuvrijednost od približno 850.000,00 kuna. Svjedok navodi da im je O. b. ponudila kredit u dvije varijante, jedan vezan uz EUR-o i drugi vezan u CHF te je naveo da ga O. b. nije posebno nagovarala za bilo koju varijantu, ali su ipak mladom bračnom paru sugerirali da je švicarski franak stabilnija valuta, svjedok navodi da nešto posebno o toj valuti nije znao, ali je vidio da je po takvom kreditu manja kamatna stopa i da bi mjesečna rata bila manja za približno 500,00 kuna, navodi da su im u O. b. rekli da ne mogu predvidjeti kretanje tečajeva valuta pa tako ni švicarskog franka, ali da je Švicarska pojam za valutnu sigurnost te ističe da su se zbog svih ovih razloga odlučili na kredit u švicarskim francima. Iz ovog iskaza ovaj sud zaključuje da O. b. unatoč nastojanju da ostavi dojam neutralnosti nije u stvarnosti postupala tako nego je neizravno ipak sugerirala da je bolji odabir kredit vezan uz švicarske franke. G. V. Š. navodi da je otišao javnom bilježniku koji se nalazi blizu O. b. te ističe da ga je javni bilježnik pitao da li je svjestan da može izgubiti stan te je svjedok potvrdio da je toga svjestan, a isto tako da tom prilikom javni

bilježnik nije dao neka posebna upozorenja vezana za valutnu klauzulu ili promjenljivu kamatnu stopu, pa iz svega ovaj sud općenito zaključuje da je javnim bilježnicima ova materija nedovoljno poznata, ali ako već je tako onda se trebaju specijalizirati ili se međusobno konzultirati, a upozorenje koje je dano odnosi se na opću predodžbu o hipoteci i onome što ona predstavlja, a što kod ove vrste Ugovora kao potrebno upozorenje nije bilo dovoljno. Svjedok navodi da mu je kredit bio odobren 23. listopada 2006. godine, prva rata je došla na naplatu u prosincu 2006. godine u iznosu oko 4.200,00 kuna. Svjedok navodi da je prilikom sklapanja Ugovor o kreditu dobio plan otplate, ali ni O. b. nije svjedoku uručila Opće uvjete poslovanja niti svoje uvjete o kamatnim stopama, potvrdio je da ga je O. b. uredno izvješćivala o promjenama kamatne stope, navodi da mu je mjesečni iznos anuiteta rastao od početnih 4.200,00 na 4.500,00 da bi u veljači ili ožujku 2009. godine narastao na 5.500,00 i maksimum je dosegno u kolovozu 2011. godine kada mu je mjesečni anuitet iznosio 7.444,00 kune te svjedok navodi da nakon ovog datuma iznos anuiteta pada i zadnjih trinaest mjeseci se stabilizirao približno na 6.900,00 kuna, ali ovaj sud primjećuje da je to još uvijek znatno više od početnih 4.200,00 kuna. Svjedok navodi da mu O. b. mjesečni iznos anuiteta naplaćuje putem trajnog naloga i budući da mu plaća u školi gdje radi iznosi približno 6.000,00 kuna proizlazi da mu cjelokupna plaća odlazi na otplatu kredita i još uvijek mu ostane nekih 900,00 kuna nepodmireno i ovaj iznos banka pribraja iznosu duga za sljedeći mjesec i tada ga naplaćuje. Svjedok navodi da je približno do travnja 2011. godine uspijeva u cijelosti podmirivati svoje obveze temeljem kredita. Svjedok navodi da mu trenutno u otplati pomaže rodbina, pa tako i punica od svoje mirovine, supruga mu radi na pola radnog vremena te mu sve ovo nije trajno rješenje. Svjedok navodi da se obratio O. b. i da je pokušao prodati stan, međutim cijena nekretnina je nešto pala, a s obzirom da mu je dug narastao utvrdio je da sve i da proda stan još uvijek od postignute cijene ne bi uspio u cijelosti podmiriti dug po kreditu. G. V. Š. navodi da je do sada platio približno 500.000,00 kuna, sam kredit je bio oko 850.000,00 kuna, a on ima podatak O. b. da mu je trenutni dug 1.018.700,00 kuna, navodi da su mu u banci savjetovali da proda nekretninu, drugi savjet je bio da uzme novi kredit ili da proda još neku imovinu, međutim navodi da neku drugu vredniju imovinu koju bi mogao prodati nema niti ima mogućnosti uzeti novi kredit. Svjedok je potvrdio da mu je O. b. nudila konverziju kredita u kredit vezan uz EUR-o, ali tako da bi početna glavnica tog kredita bio aktualni iznos njegove obveze od spomenutih 1.000.000,00 kuna i zaključuje da mu ta mogućnost nije prihvatljiva, ističe da je kredit sklopio na 30 godina i da se sada nalazi u sedmoj godini otplate. Svjedok je potvrdio da su mu u banci obrazložili da se mora poštovati namjena kredita, naveo je da nisu pregledavali članak po članak ugovora nego je O. b. uputila svjedoka da ode javnom bilježniku i on je tako postupio i čitav postupak je trajao približno pola sata te je potvrdio da je javni bilježnik u grubim crtama pročitao Ugovor i jedino ga upozorio da može izgubiti stan radi hipoteke, svjedok navodi da je sklopio životno osiguranje kako je banka tražila, ističe da je upozorenje javnog bilježnika shvatio tako da ako zbog hipoteke izgubi stan da onda u tom slučaju njegova obveza po kreditu time prestaje (to je dosta logičan način razmišljanja, međutim, prema našem pravu je i nakon prodaje stana pod hipotekom moguće da ostvarenom cijenom dug ne bude pokriven u cijelosti, iako postoje pravna rješenja i mogućnosti da se stvar uredi tako kako je svjedok smatrao da bi trebalo biti, dakle tako da prodajom stana dug prestaje u cijelosti). Svjedok navodi da ulazi i u minus po tekućem računu kako bi otplatio obveze temeljem kredita, **navodi da prilikom sklapanja ugovora u listopadu 2006. godine nije primijetio u medijima upozorenje o većoj rizičnosti kredita vezanih uz švicarske franke**, također navodi da mu prilikom dogovaranja posla i sklapanja Ugovora u O. b. nije bila obrazložena metodologija banke u vezi s promjenom kamatnih stopa, navodi da mu je prva ugovorena stopa bila 4,39 % i nakon toga 4,99 %, zatim 5,49 % i 6,25 % te nakon toga 6,75 % te 6,50 % i sada iznosi 6 % te ovaj sud nalazi da je to još uvijek znatno više od prvobitno ugovorenih 4,39 %. Svjedok je naveo na

pitanje punomoćnika O. b. da se o ponudama kredita kod banaka informirao tako da je prikupio pojedine letke odnosno brošure koje banke drže na svojim šalterima i tada je uspoređivao osnovne podatke iz tih ponuda, uglavnom prema stopama koje su banke nudile. G. V. Š. navodi da je formirao svoj zaključak o valutnoj klauzuli i zaključuje da se iznos kredita veže uz jednu valutu, ali navodi da je saznao da u ponudi nema kredita bez valutne klauzule, a na pitanje da li je proučio što znači promjenljiva kamatna stopa svjedok navodi da je to shvaćao isto kao i mogućnost promjene cijene goriva odnosno kao kretanje tržišnih cijena. Svjedok je potvrdio da su mu jasni pojedini članci Ugovora u kojima se precizira kunska protuvrijednost, srednji tečaj te kamatna stopa i njezina promjenljivost, naveo je da nije posebno analizirao kredite vezane uz EUR-o u kojima je O. b. određivala više kamatne stope, potvrdio je da je dobio obavijesti O. b. o promjeni kamatne stope, iako navodi da nije dobio novi plan otplate. Svjedok navodi da se ne sjeća da je od O. b. dobio negdje u lipnju 2008. godine obavijest o promjeni kamatne stope u kojoj ova banka nudi mogućnost konverzije kredita u kredit vezan uz EUR-o ili kredit u kunama, obavljen je uvid te je navedeno da se radi o obrascu dopisa kojeg je O. b. slala klijentima, a na onom dopisu kojeg je O. b. priložila uz svoj podnesak od 03. veljače 2013. godine se navodi da ga O. b. šalje izvjesnom M. P. iz N., a ne svjedoku.

Iskaz g. S. V. Š. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na ročištu održanom 15. ožujka 2013. godine saslušana je N. B., koja je sklopila Ugovor sa S. b. d.d. Gđa. B. navodi da je članica udruge, navodi da je živjela u N., kao diplomirani ekonomist je vodila knjigovodstveni servis, samohrana je majka te ima sina koji je na trećoj godini fakulteta, ističe da je razmišljala da bi bilo bolje umjesto plaćanja najamnine kupiti stan te je izračunala da bi do završetka školovanja njezinog sina već pola kredita moglo biti otplaćeno. Svjedokinja se raspitivala o ponudama stanova te je pronašla ponudu poduzeća P. za koju joj se učinilo da je dobra, na kraju se odlučila za njihov stan u Š., a radilo se o novoizgrađenim stanovima. Gđa. B. navodi da je poduzeće P. imalo Ugovor sa S. b. i S. b. je već imala upisanu hipoteku na stanovima, poduzeće P. je gđu. B. uputilo na S. b. i svjedokinji se to učinilo normalnim, jer bi u suprotnom odnosno kada bi se odlučila za kreditiranje u drugoj banci morala tražiti da S. b. skine tu hipoteku i to bi oduljilo proceduru odobravanja kredita, učinilo joj se potpuno normalnim da prodavatelj ima svoju banku i da ju uputi na svoju banku, navodi da prije toga nije imala iskustava sa S. b. s obzirom da je do tada živjela u N., u kojoj postoji samo poslovnica P.-a, navodi da iz ovih razloga nije obilazila druge banke radi pribavljanja njihovih ponuda. Ovaj sud samo daje komentar da iz navedenog proizlazi da je S. b., kao i mnoge druge banke, očito prvo kreditirala poduzeće P. te je zbog toga već stavila hipoteku na izgrađene nekretnine, a cijenu kredita je poduzeće P. već nedvojbeno ugradilo u cijenu stanova koje nudi na prodaju, a od toga jedan dio P. isplaćuje S. b. na ime povrata kredita, da bi drugi puta S. b. kreditirala kupca, pa S. b. kao i ostale banke istovremeno kreditiraju i prodavatelja i kupca iste nekretnine. Gđa. B. navodi da je stan kupila po cijeni od 805.600,00 kuna i to je bila protuvrijednost iznosa od 107.413,60 EUR-a, navodi da je sama uplatila protuvrijednost od približno 52.000,00 EUR-a i to odgovara postotku od nekih 48,8 % kupoprodajne cijene, što je konstatirano u Ugovoru, a za preostali dio od 55.000,00 EUR-a ili približno 51 % ugovorene cijene stana odlučila je uzeti kredit u S. b., a posao u vezi s kreditiranjem je dogovarala u poslovnici ove banke koja se nalazi u hotelu A. Gđa. B. navodi da je za nju banka općenito pojam sigurnosti te ističe da se odlučila za S. b., no bez obzira na odabir S. b. za nju je svaka banka općenito pojam sigurnosti, navodi da smatra da time rizik smanjuje na najmanju mjeru i da se odlazak u banku razlikuje od odlaska lihvaru ili u neki kreditni ured ili u kladionicu, navodi da je za nju banka pojam zakonitosti i da je imala ogromno povjerenje u banku. **Svjedokinja navodi da joj je službenica u banci napravila izračun kredita i tu u dvije varijante, jednoj vezanoj uz CHF te drugoj**

vezanoj uz EUR-o, ali joj nije ponudila kunski kredit. Ovaj sud komentira te ističe da na ovaj način se ponovno potvrđuje da su upravo tužene banke te koje su u velikom dijelu ugovornih odnosa isključile kunu iz poslovanja te ju u jednom razdoblju svele na rezervnu valutu, a koja od dvije bitne funkcije (opće mjerilo vrijednosti- „unit of account“ i sredstvo plaćanja – „money of payment“) na ovaj način gubi funkciju mjerila vrijednosti i zadržava samo pola svojih svojstava odnosno ostaje samo sredstvo plaćanja, a dodatno se na ovaj način potiskuje načelo monetarnog nominalizma, a to banke rade ne samo u ugovorima koje izravno one sklapaju s potrošačima ili poduzećima nego pod njihovim utjecajem ili pritiskom onda i ta građevinska poduzeća sklapaju ugovore uz valutnu klauzulu, pa se rizik tečajnih razlika u državi rapidno širi. **Gđa. B. navodi da ju je službenica upozorila da postoji mogućnost rasta tečaja** te ističe da smatra da to upozorenje ne može imati neko bitnije značenje s obzirom da se tu prvenstveno radi o banci i odluci uprave te banke te ističe da je njezino povjerenje bilo toliko da bi ona potpisala što god treba, sve i da je bilo napisano na kineskom. Svjedokinja navodi da je kredit vezan uz CHF i kojeg je potpisala bio povoljniji i to kako prema planu otplate tako i prema kamatnoj stopi te navodi da iz samog Ugovora ne proizlazi da je uzela neki visokorizični kredit, navodi da je postupak bio dosta brz i da je svega dva puta zbog toga dolazila u Z., prvi puta je donijela dokumentaciju koju je banka tražila, prvenstveno predugovor o kupnji nekretnine i ostale dokumente koje je banka tražila radi utvrđivanja njezine kreditne sposobnosti, dok se prilikom njezinog drugog dolaska već pristupilo potpisivanju Ugovora koji je čekao spreman te je gđa. B. zajedno sa sudužnikom otišla potpisati taj ugovor pred javnim bilježnikom, a S. b. d.d. je iznos kredita stavila u korištenje tako da ga je doznačila izravno na žiro –račun prodavatelja nekretnine, poduzeća P. Svjedokinja navodi da je prvih godinu dana bila vrlo sretna, jer je imala stan kojeg je počela uređivati, navodi da joj se čini da je bilo ugovoreno da banka prvih godinu ili dvije neće mijenjati kamatnu stopu koja je bila ugovorena u visini od 4,20, a kao efektivna kamatna stopa se navodi 4,35 %, prisjeća se da je banka povisila kamatne stope jednom ili dva puta tako joj ona sada iznosi 5,76 %. Svjedokinja kao ekonomist navodi da se stanovi općenito amortiziraju u roku od dvadeset godina i da nakon pet godina koliko živi u stanu bi njegoa vrijednost sada iznosila 525.000,00 kuna, što bi bila protuvrijednost od 70.000,00 EUR-a. Svjedokinja navodi da je za pet godina otplatila dio kredita te navodi da je sada došla u zakašnjenje s otplatom i da je od S. b. dobila upozorenje pred otkaz kredita. Svjedokinja navodi da je S. b. poduzeću P. isplatila 412.500,00 kuna i to je protuvrijednost od 90.600,00 švicarskih franaka, a u upozorenju pred otkaz kredita dobila je obavijest da njezin dug još uvijek iznosi oko 515.000,00 kuna što predstavlja protuvrijednost od 79.296,00 CHF-a te navodi da kada bi sada dobila otkaz kredita banka bi naplatila svoje potraživanje prema njoj iz cijene stana i smatra da nije ispravno da banka sada ima vlasništvo od 98,2 % na stanu, dok ona ima svega 1,8 % vlasništva, iako je prodavatelju pola cijene platila sama. Svjedokinja navodi da je gotovo punih pet godina uredno otplaćivala kredit i u poteškoće s otplatom je došla tek u drugoj polovini 2012. godine. Svjedokinja navodi da joj je na početku mjesečni iznos anuiteta bio od 2.800,00 kuna, dok sada iznosi nešto manje od 4.000,00 kuna. Svjedokinja navodi da je vodila knjigovodstveni servis te je zbog opće gospodarske situacije i ona došla u poteškoće s vođenjem knjigovodstvenog servisa i to zbog toga što se posao dosta teško naplaćuje te je ovo osnovni razlog zašto je u proteklih pola godine došla u zakašnjenje s otplatom. Svjedokinja navodi da se od 01. ožujka ove godine zaposlila kao šef računovodstva u jednom poduzeću te prima plaću od 5.000,00 kuna i o tome je obavijestila S. b., kako bi ona putem administrativne zabrane s njezine plaće skidala iznos mjesečnog anuiteta. Svjedokinja navodi da je prilikom kupnje stana uložila svu svoju životnu ušteđevinu od približno 50.000. EUR-a i smatra da je na temelju toga stekla suvlasnički udjel na stanu od približno 49 % dok je banka imala drugu polovinu od približno 51 % , ali ističe da sada proizlazi kao da je njezina cjelokupna ušteđevina bačena odnosno da ju je izgubila te smatra da nikako banka po važećim

propisima ne može postupati tako da ju guši kao dužnika. Gđa. B. je potvrdila da u Ugovoru bila ugovorena nepromjenljivost redovne kamatne stope do 31. prosinca 2007. godine te navodi da je banka ovu odredbu poštovala i do navedenog roka nije bilo promjene visine kamatne stope. Svjedokinja navodi da su joj u banci napravili dva izračuna, jedan za kredit u švicarcima i drugi u EUR-ima te je kredit u švicarcima za nju bio povoljniji i za njega je bila 100% kreditno sposobna, dok u drugoj varijanti kredita vezanoj uz EUR-o bi vjerojatno trebala dati još neka sredstva osiguranja, **navodi da je bila upozorena na mogućnost promjene tečaja švicarskog franka s time da joj posebno nije bila obrazlagana promjenljivost kamatne stope odnosno metoda kojom bi banka eventualno mijenjala njezinu visinu.** Svjedokinja navodi da prilikom drugog dolaska u banku je dobila tekst Ugovora te ju je službenica pitala da li je suglasna da uzme takav kredit te je ona potvrdila da jest i nakon toga se prema uputi banke zajedno s sudužnikom uputila javnom bilježniku, koji je pročitao Ugovor bez posebnih upozorenja. Svjedokinja navodi da je prilikom preuzimanja Ugovora dobila plan otplate kredita, navodi da je kasnije putem interneta gledala stanje svog duga te je utvrdila da ono nije u skladu s otplatnim planom, obratila se S. b. u svibnju 2012. godine te je od ove banke dobila odgovor da što se tiče promjene kamatne stope je došlo do pogreške u kompjuteru, odnosno sustavu i da su kamatnu stopu vratili na staru stopu, a što se tiče plana otplate S. b. je navela da je on promijenjen, navodi da prema onom što vidi proizlazi da su joj oni ukrali tri rate s obzirom da joj je u svibnju 2012. bila iskazana glavnica veća za 1.600,00 CHF-a. Svjedokinja navodi **da je uz kredit od S. b. dobila njezine Opće uvjete poslovanja, ali se ne sjeća da je od ove banke dobila njezine Opće uvjete o kamatnim stopama,** svjedokinja navodi da prilikom razgovora u banci prije sklapanja Ugovora bankarica joj nije skrenula pozornost na metodu obračuna, navodi da je dobila od S. b. obavijesti o promjeni kamatne stope, misli da je to bilo dva puta, ali uz obavijesti nije bilo nekog posebnog obrazloženja nego se banka pozvala na svoje interne odluke. Gđa. B. dalje kazuje da joj nije ostalo u sjećanju da bi u medijima bilo objavljeno neko upozorenje o povećanoj rizičnosti kredita vezanog uz švicarce, smatra da to u tom obliku ne može ni biti bitno i da ako je tada guverner HNB-a smatrao da postoji povećani rizik kod takvih kredita, da je onda trebao donijeti neki akt jednako kao što sada kada je utvrđeno da mlijeko nije ispravno nadležne službe donose odluku o povlačenju tog mlijeka, a ne da samo upozoravaju građane. Svjedokinja navodi da nije S. b. podnijela prijedlog za izmjenu Ugovora ili za njegovu konverziju u EUR-e niti joj se S. b. zbog toga obraćala te navodi da se borila na tržištu za opstanak svog knjigovodstvenog servisa, nastojeći da što god je više moguće uredno otplaćuje postojeći kredit. Na pitanje punomoćnice S. b. svjedokinja navodi da je prvi zahtjev za odobrenje kredita podnijela na iznos od 90.000,00 EUR-a i taj iznos i valutu je navela stoga što je to do tada bila uobičajena valuta, a kupoprodajni ugovor o nekretnini je također glasio na EUR-e, ali joj S. b. ovaj kredit nije odobrila, S. b. je navela da je svjedokinji odobrila navedeni kredit, ali uz uvjet da gđa. B. kao vlasnica knjigovodstvenog servisa kod ove banke otvori žiro-račun putem kojeg bi poslovao njezin knjigovodstveni servis, navodi da joj je u kreditu kojeg je na kraju i sklopila s valutnom klauzulom vezanom uz CHF sudužnik bila gđa. N. G., ističe da joj nije poznato da bi njezin kredit u švicarcima bio povoljniji u odnosu na isti takav kredit vezan uz EUR-e sve do listopada 2010. godine, a na pitanje S. b. navodi da joj nije poznato da bi ova banka nudila korisnicima kredita u švicarcima konverziju tog kredita u EUR-e i bez naknade, ali ističe da su se negdje u 2011. godini dužnici po kreditima u švicarcima počeli upoznavati i razgovarati te su došli do zaključka da takva konverzija kredita u EUR-e nije povoljna čak i kada banka ne naplaćuje naknadu te navodi da misli da se tu prvo radilo o prodaji švicarskih franaka u kune i nakon toga o kupovini EUR-a. Svjedokinja je također navela da joj nije poznato da bi S. b. u 2011. godini nudila klijentima različite mogućnosti olakšanja otplate, koje je nazvala balon. Gđa. B. navodi da je krajem 2011. godine otišla u poslovnicu S. b. u hotelu A. te se pokušala dogovoriti s ovom bankom o

nekom obliku olakšanja njezinog stambenog kredita i to zbog toga što je s drugom bankom imala problem odnosno prijetila joj je ovrha zbog duga temeljem kartice koja se odnosila na obveze njezinog knjigovodstvenog servisa, pokušala je postići dogovor sa S. b. da joj se malo olakša otplata stambenog kredita, ali ističe da je mlada službenica S. b. tada prema njoj bila vrlo drska te ju je upitala od kuda joj uopće ideja da se S. b. obrati s ovakvim prijedlogom, a zbog njezinog duga iz poslovanja s drugom bankom. Svjedokinja je pojasnila da je imala knjigovodstveni servis koji je vodila u 2003. godini i 2004. godini i koji je zatvoren 2006. godine, a od tada je u vlasništvu trgovačkog društva čija tvrtka glasi: N. d.o.o. te ističe da je ovo društvo radilo odlično te da se N. nalazi u blizini Z. S., nakon vojnoredarstvene akcije Bljesak započela je obnova Z. S. i tada je dolazilo mnogo građevinara te se njezin posao odvijao odlično, imala je pet zaposlenih djelatnika te prihod godišnje od približno 100.000 EUR-a te navodi da su se nakon obnove građevinari povukli s tog područja i svjedokinja je postupno izgubila značajan broj klijenata. Na pitanje S. b. svjedokinja je navela da se u Z. preselila 06. rujna 2009. godine, navodi da je kredit u 2007. godini zatražila kao kredit u švicarcima te pojašnjava da se još u 2006. godini obratila S. b. i tada je zatražila kredit od približno 90.000,00 EUR-a za stan kojeg P. još tada nije ni izgradio, navodi da od S. b. nije dobila obavijest da joj je kredit od 90.000,00 EUR-a odobren, nakon približno godinu dana P. ju je nazvao i rekao da je stan gotov i pitao svjedokinju što je s njezinim kreditom, svjedokinja je tada otišla u S. b. i nakon obavljenih razgovora se odlučila za varijantu kredita vezanu uz CHF. Svjedokinja je navela da je s ciljem da dobije status klijenta prebacila žiro-račun poduzeća N. d.o.o. i svoj tekući račun kojeg ima kao fizička osoba na S. b. u doba kada se odvijala procedura odobrenja kredita, S. b. je izjavila da prigovara iskazu svjedokinje, ali je i svjedokinja navela da prigovara iskazu punomoćnice S. b. budući da ona nema nikakvih spoznaja da joj je S. b. odobrila kredit od 90.000 EUR-a. Svjedokinja je potvrdila da joj zbog kompjuterske pogriješke S. b. nije povisila iznos mjesečnog anuiteta, navodi da uz obavijest o povišenju kamatne stope nije dobivala otplatne planove. Na pitanje S. b., a koje inače ne ulazi u sferu onoga o čemu bi trebao razmišljati potrošač nego upravo banka, naime kako bi prema mišljenju svjedokinje trebalo izgledati upozorenje koje je ona dobila od bankarice u S. b. i koje se odnosi na valutnu klauzulu, svjedokinja navodi da je njezino povjerenje u banku bilo potpuno te da očekuje da uprava ove ili bilo koje druge banke uopće ne nudi takav proizvod koji će nju kao potrošača dovesti na prosjački štap, a taj odgovor je suštinski točan i radi se upravo o tome da su na ovaj način banke nudile takve vrste kredita koji se prema potpuno objektivnoj, pravnoj kvalifikaciji mogu smatrati prerizičnim za potrošače i zbog toga uopće nedopustivim, a što će biti obrazloženo kasnije. Na kraju je svjedokinja navela da joj S. b. uz jednu ili dvije obavijesti o promjenama kamatnih stopa nije dostavila i metodologiju odnosno obrazloženje kako i zašto S. b. mijenja kamatne stope.

Iskaz gđe. N. B. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na ročištu održanom 15. ožujka 2013. godine u svojstvu svjedoka saslušan je i M. C. koji je sklopio Ugovor sa S. b. G. C. navodi da je član udruge te je inače klijent P.-a, a sa S. b. je došao u doticaj tako što se s obitelji odlučio za jedan stan kojeg je nudilo poduzeće P., koje ga je uputilo na S. b. te zbog toga nijedna druga banka nije dolazila u obzir. G. C. navodi da se prisjeća da su mu bile ponuđene dvije mogućnosti, jedna u obliku kredita vezanog uz CHF po stopi od 4,3 % te druga varijanta kredita vezanog uz EUR-o po stopi za koju misli da je bila 5 % ili preko toga. G. C. navodi da je u S. b. dobio osobnog bankara i radilo se o jednoj mlađoj osobi, kasnije su on i njegova obitelj komunicirali s dvije osobe koje su bile ljubazne, ali se svjedoku čini i nedovoljno iskusne. G. C. navodi da se sa svojom obitelji brzo odlučio da je kredit vezan uz CHF povoljniji te navodi da u tome nije vidio nikakav problem te da je kao laik razmišljao i zaključio da su kuna i EUR-o mlade valute, dok je švicarski franak za njega bio stara i stabilna valuta te nije imao primjedbi na izbor te valute. Svjedok se prisjeća da je

bio napravljen izračun za obje varijante kredita te se pokazalo da bi kredit vezan uz CHF u mjesečnom anuitetu bio jeftiniji za približno 350,00 kuna. Svjedok navodi da je u tijeku procedure koja je prethodila potpisivanju Ugovora pribavio svu dokumentaciju koju je S. b. tražila te navodi da je sve išlo relativno brzo, ističe da se malo raspitivao o samim kreditima pokušavajući saznati zašto nema kredita u kunama, malo je pomislio da to nije neka zamka, **ali je dobio odgovor da je švicarski franak pouzdana valuta i da je to razlog zašto je kamatna stopa na takve kredite niža nego na kunske kredite**, ukazuje da su dvojica bankara bili ljubazni, iako ponešto nekoordinirani, znalo se dogoditi da onom drugome mora ponavljati ono što je rekao prvome, ali to nije utjecalo na proces potpisivanja Ugovora kojeg je i potpisao 19. travnja 2007. godine na iznos od 95.600,00 CHF-a i uz kamatnu stopu koja je tada bila 4,30 % s rokom otplate kredita od 20 godina. Svjedok navodi da je njegova gospođa ekonomistica koja se razumije te ističe da je od nje saznao da je P. tražio da doplati razliku od 9.000,00 kuna te navodi da nema neki pisani trag da je S. b. uplatila P. cijenu, svjedok pretpostavlja da je do toga došlo jer je P. cijenu stana preračunavao primjenom EUR-a, dok je njegov kredit u S. b. bio vezan uz CHF i pretpostavlja da je do te male razlike došlo zbog toga i navodi da je tada došlo do pada švicarskog franka. Svjedok navodi da je plaćao putem uplatnica i uglavnom uredno, možda je bilo nekoliko dana zakašnjenja s pojedinom ratom u odnosu na dan dospijeca, navodi da unazad nekih godinu dana se kredit naplaćuje tako da njegov poslodavac-ministarstvo mu skida iznos anuiteta od njegove plaće, s obzirom da je svjedok po zanimanju diplomat. G. C. navodi da mu je u travnju 2007. godine mjesečna rata iznosila 2.784,98 kuna, u veljači 2008. godine kamatna stopa je povišena s 4,30 na 5,10 i nakon toga u siječnju 2009. g. na 6 % te mu je tada mjesečna obveza već narasla na 3.563,83 kune, nakon toga 10. prosinca 2009. godine stopa je narasla na 7 % i mjesečna obveza na 3.773,33 kune i 07. siječnja 2011. godine kamatna stopa mu iznosi 6,8 %, a mjesečna obveza 4.663,40 kuna. G. C. navodi da nakon što je S. b. povišila kamatnu stopu na 7% je na neki način utihnula ljubaznost ove banke i njezinih osobnih bankara. **Svjedok navodi da je on u toj situaciji otišao u S. b. zatražiti objašnjenje za takvo povišenje kamatne stope te ga ni ovaj svjedok kao i mnogi drugi koji su dali iskaze pred ovim sudom nije od banke dobio**, navodi da je inzistirao na obrazloženju te je tražio da ga se uputi na rukovodeću osobu koja je ovlaštena dati takvo obrazloženje te ističe da na kraju nije dobio ime takve rukovodeće osobe i g. C. je stekao dojam da je to službenicima banke bilo zabranjeno, a ovaj zaključak svjedoka ovaj sud smatra vjerodostojnim posebno stoga što je g. C. diplomat i osoba s iskustvom koja može dobro procijeniti ovakve situacije. Nuzgredno se napominje da iz iskaza ovog svjedoka kao i pojedinih drugih svjedoka se može zaključiti da osobni bankari koji su s potrošačima dogovarali posao rade po strogim internim uputama te je vidljivo da oni su po naredbi uprava banaka čas ljubazni, čas manje ljubazni, što govori da se ništa nije dogodilo kao rezultat propusta nekolicine osobnih bankara koji su moguće dogovarali posao sa saslušanim svjedocima, nego se radilo o strogo uniformiranom postupanju na temelju internih uputa uprava banaka, pa upravo zbog toga ni saslušanje spomenutih osobnih bankara ovaj sud nije ocijenio kao potrebno niti svrsishodno iz bilo kojeg razloga. **Svjedok navodi da ni otplatni plan nije bilo moguće dobiti bez određene naknade, potvrdio je da mu je S. b. slala obavijesti o promjenama kamatne stope navodeći da ih ona mijenja, ali bez nekog posebnog obrazloženja za takve promjene.** G. C. je naveo da su i pisane informacije S. b. bile nedostatne, ističe da je 07. ožujka 2013. g. otišao u poslovnicu ove banke u L. i to zbog toga što mu je računovodstvo u Ministarstvu reklo da mu više na postojeći način neće moći od plaće odbijati i isplaćivati mjesečnu ratu u korist banke, jer bi to premašilo 30% njegovih mjesečnih primanja te su mu u računovodstvu Ministarstva objasnili da to ne bi bilo u skladu sa Zakonom, odgovor bankara je bio da u takvoj situaciji ode u P. i da tamo uplati razliku i odgovor je bio da S. b. mora naplatiti svoje potraživanje te će u suprotnom jednostrano stornirati Ugovor. Svjedok navodi da se raspitivao o mogućnosti konverzije kredita i dobio je

odgovor S. b. da kod nje nikada nije ni bilo konverzije u kune, a da mu konverzija u EUR-e nije isplativa te nije ni dobio neki konkretan izračun za takvu konverziju. G. C. također navodi da je pitao da li može dobiti bilo kakav oblik rasterećenja svojih obveza i bankar ga je tada pitao da li će na kraju otplatnog razdoblja imati preko 70 godina i kada mu je odgovorio da će tada imati preko 70 godina dobio je odgovor bankara da neki drugi oblik olakšanja njegove situacije nije moguć. Svjedok navodi da je njegova obveza na dan 19. travnja 2007. godine iznosila 637.770,00 kuna i to je bila protuvrijednost iznosa od 141.604,00 CHF-a po tečaju od 4,3 kune za jedan CHF, dalje navodi da je prilikom svog zadnjeg odlaska u S. b. prije dva tjedna dobio novi otplatni plan iz kojeg proizlazi da je banci obavezan u iznosu od 1.050.021,00 kuna, navodi da je prosjek mjesečne rate koju je do sada plaćao približno 3.500,00 kuna te misli da je do sada otplatio približno 240.000,00 kuna i misli da bi prema njegovoj kalkulaciji dug još uvijek bio 750.000,00 kuna te je on i sa viši od spomenutih 637.770,00 kuna koji iznos je protuvrijednost glavnice kredita vezane uz CHF. G. C. navodi da je radio sam kalkulacije i utvrdio da mu je zbog promjene kamatnih stopa njegova obveza povećana za 157.915,00 kuna, a da je zbog simultane promjene tečaja i kamatne stope njegova obveza uvećana za 60 %, sam je izračunao da je banka povećala kamatnu stopu za 62 %. Svjedok navodi da nakon što je dobio tekst Ugovora i otišao javnom bilježniku da je tamo Ugovor pročitao te se svjedok ne sjeća da su mu dana neka posebna upozorenja ili kalkulacije. Isto tako, svjedok se prisjeća da je dobio plan otplate kredita prilikom potpisivanja Ugovora, ali se ne prisjeća, iako ne tvrdi kategorički, da je tada dobio Opće uvjete poslovanja S. b., dok navodi da je siguran da nije dobio Opće uvjete o kamatnim stopama te banke, jer u suprotnom ne bi ni išao u banku tražiti obrazloženje za navedene promjene kamatnih stopa. G. C. navodi da je primio obavijesti S. b. o navedene četiri promjene kamatne stope i svaki puta se radilo o istom obrascu obavijesti u kojemu se ova banka poziva na Odluke svoje uprave te ga izvješćuje o novoj kamatnoj stopi, a što ovaj sud komentira tako da se radilo o jednostranom utvrđivanju kamatnih stopa bez ikakvih poslovnih razloga i objektivnih kriterija, a što će biti obrazloženo kasnije. Svjedok navodi da u članku 5. njegovog Ugovora sa S. b. je navedeno da ona iznosi 4,30 % i da je promjenljiva te ističe da nema nikakvog upućivanja na bilo kakvu regulativu, a uvidom u priloženi Ugovor je utvrđeno da je S. b. u članku 19. Ugovora sklopljenog s g. M. C. navela da ugovorne strane prihvaćaju primjenu odredbi Općih uvjeta poslovanja kreditora – banke, pa onda ipak treba smatrati da su Opći uvjeti ugovoreni, iako ovaj sud zapaža da u ovom Ugovoru S. b. na neodređen način samo navodi Opće uvjete poslovanja i nakon toga da korisnik kredita potvrđuje svoju „upoznatost sa odredbama važećih općih akata kreditora koji uređuju upravljanje kreditima“, pa pored jezične nedorečenosti takva odredba nije ni pretjerano jasna, no unatoč tome može se poći od toga da se S. b. barem općenito pozvala na svoje Opće uvjete odnosno opće akte. **G. C. navodi da unatoč inzistiranju da dobije obrazloženje o razlozima promjene kamatnih stopa zatraženo obrazloženje od S. b. nikada nije dobio, ističe da se ne sjeća da bi u vrijeme potpisivanja Ugovora u 2007. godini u medijima bilo nekih upozorenja o povećanoj rizičnosti kredita vezanih uz švicarski franak**, ali se prisjeća da su mediji u trenutku povišenja tečaja CHF-a tada bili puni takvih upozorenja, ali je tada očito bilo prekasno za to. G. C. također navodi da mu prilikom procedure odobravanja i potpisivanja Ugovora nije bila obrazložena metoda po kojoj banka može mijenjati kamatne stope te navodi da on to nije ni posebno tražio, ali isto tako ističe da nije ni očekivao da bi banka kamatnu stopu mogla povišavati čak i u situaciji kada tečaj franka raste, nego je mislio da bi to eventualno moglo biti ako bi tečaj franka oslabio.

Svjedok je na pitanje punomoćnice S. b. naveo da je pročitao članak 12., točka 1. Ugovora i da ga razumije i tumači ga onako kako je u njemu navedeno, dakle da je redovna kamatna stopa nepromjenljiva do 31. prosinca 2007. godine i da se nakon toga ona može mijenjati, na pitanje S. b. je naveo da je u većem dijelu pregovora sudjelovao on sam, a u

posljednjoj fazi sa svojom gospođom s kojom se u jednom dijelu konzultirao s obzirom da je stručnija od njega. G. C. je na pitanje S. b. naveo da je od siječnja do travnja 2007. godine bio u inozemstvu, navodi da ne zna ime bankara s kojim je nedavno razgovarao jer on nije imao na svom stolu ime i prezime, ali zna da je razgovarao 07. ožujka 2013. godine oko 17,00 sati, ali uopće nije bitno pojedinačno ime i prezime osobnog bankara, jer iz iskaza svih saslušanih svjedoka se može zaključiti da svi oni postupaju po strogim uputama svojih uprava. Svjedok je naveo da ne smatra da je naplata kredita S. b. putem administrativne zabrane sada nezakonita, ali ističe da smatra da ona ne bi smjela biti viša od 30% koliko je zakonom propisano. Svjedok je odgovorio i na pitanje punomoćnika Z.-e i objasnio je svoje zanimanje i profesionalne aktivnosti, a pitanje je bilo usmjereno na okolnost da se svjedok kreće u diplomatskim krugovima i da bi zbog toga trebao imati predodžbu da u uvjetima svjetske krize koja pogodi jednu zemlju to za posljedicu ima ili može imati otežavanje uvjeta kreditiranja unutar zemlje odnosno da se svjetska kriza odražava i na mikroekonomske odnose i na kamatne stope. Na ovo pitanje svjedok je odgovorio da je on po profesiji zrakoplovni časnik u činu pukovnika, da je prošao obuku za diplomata te da u MVP radi na poslovima međunarodne i regionalne sigurnosti te navodi da je na jesen 2009. godine bio približno u sredini svog mandata u A. i to u civilnom statusu- razvojna suradnja te ističe da svjetska kriza može imati odraza i na domaćem tržištu, ali da ipak postupci pojedinih subjekata na domaćem tržištu unatoč navedenom moraju biti limitirani te zaključuje da kada se na ovaj način otežava njegov položaj te položaj njegove i mnogih drugih obitelji da se to onda odražava na financijsku stabilnost zemlje. Ovaj sud taj navod svjedoka komentira i ukazuje da je g. C. vrlo dobro primijetio da unatoč povezanosti svjetskih i domaćih zbivanja ne može i ne smije svaki svjetski poremećaj odmah dovesti do poremećaja na domaćem tržištu te u tome ipak postoji granica, a izjava svjedoka da se ovakvo pogoršavanje financijskih prilika mnogih obitelji odražava na financijsku stabilnost zemlje je točna te su o istoj situaciji potrošača opterećenih prekomjernim zaduženjima na temelju hipotekarnih kredita u S.-u izrađene čitave studije koje pokazuju da je takva financijska iscrpljenost širokog kruga ljudi jednim dijelom dovela i do zastoja u ekonomskom razvoju te zemlje, a isto se odnosi i na Republiku Hrvatsku.

Iskaz g. M. C. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na istom ročištu održanom 15. ožujka 2013. godine saslušan je u svojstvu svjedoka Z. K. Svjedok navodi da je član udruge i da je obilazio više banaka prikupljajući njihove ponude te se nakon toga odlučio za ponudu V. (sada S.) te obrazlaže da mu je kredit bio potreban za kupnju kuće i adaptaciju te je glasio na iznos od 507.987,00 kuna kao protuvrijednost iznosa od 117.500,00 CHF-a i svjedoku je od toga isplaćeno 494.715,00 kuna te navodi da mu je od iznosa kredita banka odbila administrativnu naknadu te navodi da je na to pristao jer nije imao izbora, dalje navodi da mu je banka iznos kredita isplatila na njegov tekući račun s obzirom da su vlasnici kuće koju je kupio bili u inozemstvu te su htjeli da se napravi takav način isplate. G. K. navodi da je dan ranije dobio potvrdu banke da mu dug iznosi 508.350,00 kuna te navodi da kada bi želio zatvoriti kredit bi se radilo o iznosu od 523.276,00 kuna s obzirom da bi trebao platiti 3% za prijevremeno zatvaranje kredita, navodi da ima potvrdu V. o iznosima koje je do sada uplatio te se radi o iznosu od 340.487,00 kuna. Svjedok navodi da je prilikom prikupljanja ponuda kod više banaka utvrdio da sve banke kredite u švicarcima nude kao najpovoljniji kredit i to pogotovo ako ga uzme kao dugoročni, a upravo takav kredit je g. K. i uzeo te je za njega to bilo daleko najpovoljnije rješenje i smatrao je da banke znaju što rade. Svjedok dalje navodi da je banci dostavio sve isprave koje je ona od njega tražila, a to su potvrde o plaći, policia životnog osiguranja, vlasnički list za nekretninu te mu je banka rekla da je kreditno sposoban. **G. K. navodi da mu je V. nudila izbor između kredita vezanog uz EUR i kredita vezanog uz CHF dok mu kredit u kunama ova banka nije nudila,**

usporedbom iznosa mjesečnih rata kao i ukupne obveze koju bi trebao platiti banci za čitavo vrijeme trajanja kredita svjedok je zaključio da je kredit vezan uz švicarce povoljniji. Svjedok navodi da je otišao javnom bilježniku kojeg je sam odabrao i kod njega je dosta brzo obavljeno potpisivanje i ovjera Ugovora, a **javni bilježnik ga tada nije posebno upozorio na valutnu klauzulu ili promjenljivost kamatne stope kao na nešto što bi za njega moglo biti rizično**. Svjedok navodi da mu je prvi anuitet bio 30. studenog 2007. godine u iznosu od 2.800,00 kuna te se mijenjao samo za približno 100,00 kuna tako da mu je na kraju 2008. godine anuitet iznosio 2.888,00 kuna, ali u siječnju 2009. godine je narastao na 3.362,00 kune, u lipnju 2009. g. na 3.424,00 kune i takav je ostao sve do kraja 2009. godine, a negdje u svibnju 2010. godine mjesečni iznos mu je narastao na 3.700,00 kuna. G. K. navodi da je 11. lipnja 2010. godine morao V. uplatiti iznos od 190.800,00 kuna i to zbog toga što je za njegov kredit njegova sestra također stavila pod hipoteku svoj stan u R. te budući da je i ona imala kredit u švicarcima po kojima je dospjela obveza ona je stan stavila u prodaju te dalje navodi da je morao maknuti hipoteku i navodi da mu je V. rekla da bi trebao platiti 250.000,00 kuna, navodi da je time bio dosta pogođen, ali nakon što je uplatio 190.800,00 kuna i na što je banka pristala, iako je prvotno tražila 250.000,00 kuna, V. je brisala hipoteku koja je bila upisana na stanu sestre G. K. u R. Svjedok je pojasnio da kuća koju je kupio u Č. banci nije bila dovoljna kao osiguranje te da je Aneksom ugovora o kreditu zasnovao hipoteku na toj kući. G. K. navodi da V. sada ima kao osiguranje hipoteku upisanu na kući koju je kupio i koja glasi na njega te stan koji glasi na njega, a radi se o stanu kojeg su mu darovali njegovi roditelji tako da V. ima hipoteku na dva stana te da je u njegovom kreditu njegova sestra bila založni dužnik i zbog toga je V. stavila hipoteku na njezinu nekretninu i R. Svjedok navodi da neposredno pred njegovu uplatu od 190.000,00 kuna mu je rata bila približno 3.700,00 kuna i nakon ove uplate koju banka vodi kao djelomičnu otplatu kredita mjesečna rata mu je bila smanjena na 2.628,00 kuna i krajem 2010. g. ona je narasla na 2.905,00 kuna. Svjedok navodi da je zadnju normalnu ratu imao do 30. ožujka 2011. godine i nakon toga ima poček budući da je 28. veljače 2011. godine imao prometnu nesreću te navodi da je banci poslao dopis preporučenom poštom i da ju je molio da mu smanji kamate i iznos rate, predočio je taj dopis, navodi da nije dobio odgovor, navodi da je otišao i osobno u banku i banka mu je rekla da ima ponudu prema kojoj će se kredit zamrznuti i da više ne mora plaćati iste mjesečne iznose nego da plaća mjesečno približno 100,00 kuna i da se to vodi kao naplata dospjele kamate. Svjedok navodi da je šest mjeseci plaćao spomenutih 100,00 kuna te se informirao i tada je saznao da mu se dug uvećava te je stekao dojam da se kamate dodaju na glavnice i kada je nastavio s otplatom kredita prvi mjesečni anuitet mu je 30. travnja 2012. godine bio 3.131,00 kunu, zadnja rata mu je 3.109,00 kuna te navodi da je dan ranije dobio potvrdu banke da joj je dužan 508.350,00 kuna, uvećano za naknadu od 3 % za zatvaranje kredita, pojašnjava da je prilikom isplate dobio 494.715,00 kuna, a odobreno mu je bilo 507.987,00 kuna, a svjedok je izračunao na temelju obavijesti V. da joj je do sada isplatio iznos od približno 340.000,00 kuna.

G. K. je potvrdio da je uz kredit dobio plan otplate kredita, ali nije mogao reći da je dobio Opće uvjete poslovanja V. ili njezine uvjete o kamatnim stopama te navodi da mu bankar tijekom dogovaranja posla nije spomenuo povećani rizik odnosno nije mu naveo da bi valutna klauzula ili promjenljiva kamatna stopa mogli u budućnosti povećati njegovu obvezu do te mjere kako se to dogodilo te navodi da mu je takva mogućnost bila obrazložena da pretpostavlja da takav kredit ne bi uzeo, njegov zaključak je bio da se radi o povoljnoj prilici, navodi da smatra da ono što mu se događa nije normalno s obzirom da je dobio kredit koji mu je odobren približno u iznosu od 508.000,00 kuna i nakon što je otplatio približno 340.000,00 kuna mu sada banka govori da još uvijek ima dug od 508.350,00 kuna. G. K. navodi da u 2007. godini odnosno u vrijeme kada je sklopio Ugovor u medijima nije registrirao bilo kakvo upozorenje o tome da bi krediti vezani uz švicarske franke bili rizičniji, dalje navodi da je imao tešku nezgodu nakon koje je proglašen za 80%-tnog invalida na donje ekstremitete i

dobio je mogućnost da ode u invalidsku mirovinu, međutim navodi da je on borac i da to nije prihvatio te obrazlaže da se bavio sportom i to speedwayom i bio je uspješan u tom sportu te je bio prvak Hrvatske devet puta i išao je na Europska i svjetska prvenstva, navodi da ima petero djece te da je u međuvremenu ponovno položio vozački ispit te da sada vozi kamion i da ima normalan radni odnos, navodi da je prošao različite komisije i da su mu rekli da nisu imali još ovakav slučaj. Svjedok pojašnjava da molbu za donaciju koju je poslao V. je napisao pod dojmom nezgode i njezinih posljedica odnosno dok je još bio u velikoj neizvjesnosti, navodi da ga je u tom istom razdoblju jedan čovjek prevario za nekretninu koju je imao na moru. G. K. navodi da mu V. nije nudila kredit u kunama, da se u trenutku kada je platio spomenutih 190.000,00 kuna se raspitivao o mogućnosti konverzije te mu je rečeno da će to V. standardno raditi u rujnu, ali da kod njega zbog toga što je platio spomenuti iznos od 190.000,00 kuna može napraviti iznimku i obaviti konverziju u kredit vezan uz EUR-o, međutim navodi da je to proučavao i da je došao da zaključka da bi ta varijanta za njega bila nepovoljnija i smatrao je da švicarski franak neće rasti preko tečaja od 5,2 ili 5,3 kune, navodi da bi kod konverzije kredita u EUR kao početna glavnica bila uzeta ona veća glavnica koja je nastala zbog toga što je u međuvremenu tečaj franka narastao od početnih 4,2 ili 4,3 na približno 5,2 kune za jedan CHF. **G. K. navodi da je od V. uredno primao obavijesti o promjenama kamatne stope s time da mu metodologija obračuna nije bila obrazložena niti metoda po kojoj V. mijenja kamatne stope**, a on je to sve shvaćao kao bančino poslovanje koje ne može u bitnome utjecati na njegov položaj.

Svjedok navodi da se u udrugu učlanio prije približno godinu ili dvije, a na pitanje punomoćnika S. naveo je da ima interes da tužitelj uspije u ovom sporu, također je na pitanje punomoćnika ove banke naveo da je prije kredita s V. sklopio Ugovor o gotovinskom kreditu sa S. b. te ugovor o stambenoj štednji s P.-om. Svjedok navodi da je u ugovornom odnosu sa P.-om imao uvijek istu mjesečnu ratu te je također ista rata bila i kod gotovinskog kredita kod S. b. i zbog toga je g. K. bio mišljenja da će isto tako biti i s kreditom V. Na isti način svjedok je odgovarajući na pitanja punomoćnika S. naveo da je ugovor s V. potpisao tako da je proučio njezinu ponudu, postavio je nekoliko pitanja kakva bi bila njegova rata i koliko bi morao ukupno platiti, a sve ostalo nije proučavao budući da je laik u tome, odgovarajući na pitanje punomoćnika S. naveo je da je razgovarao u banci s službenikom na šalteru koji je bio komunikativan i korektan te da nema primjedbi na taj razgovor, navodi da ga jedino smeta to što dva puta kada je došao na šalter banke pitati kakvo je stanje na njegovom tekućem računu mu je bilo prvo rečeno da ima raspoloživih 15.000,00 kuna i istom kada je ponovno tražio obrazloženje mu je bilo rečeno da ima približno 5.000,00 kuna na tekućem računu, dok je razlika do 15.000,00 kuna njegovo dopušteno prekoračenje, navodi da ga to smeta i da smatra da mu je prvo trebalo biti rečeno koliko doista ima sredstava, a zatim koliko je njegovo dopušteno prekoračenje, a s time se slaže i ovaj sud.

Odgovarajući na pitanja punomoćnika navedene banke svjedok je naveo da misli da se službenik banke s kojim je razgovarao zove R., navodi da prije ovog Ugovora nije bio klijent V. te da prethodno nije imao iskustva s kreditima vezanim uz CHF nego samo onima vezanim uz EUR, a na što je punomoćnik S. predočio potvrdu S. b. u kojoj se navodi da je svjedok bio korisnik kredita broj 15481/06 i u ovoj potvrdi se navodi da je g. K. u cijelosti otplatio navedeni kredit i da je izvorni iznos kredita bio 15.587,90 CHF, a na to je svjedok odgovorio da je on zatražio od S. b. kredit u visini od 10.000,00 EUR-a i da je kredit dobio u kunama, navodi da s tim kreditom nije imao nikakvih problema te da prilikom obrade kredita u V. se ne sjeća da je predao navedenu potvrdu S. b. te je naveo da mu V. nije pomagala u pronalasku nekretnine i u sklapanju predugovora o kupoprodaji i kupoprodajnog Ugovora s gđom V. R., nego je g. K. nekretninu pronašao posredovanjem Agencije koja mu je dala obrazac Ugovora, na pitanje punomoćnika banke svjedok navodi da se ne sjeća da bi u 2007. godini bilo nekih promjena u tečaju kune, a da je u predugovoru i u samom kupoprodajnom ugovoru navedeno

da je cijena vezana uz EUR-o odnosno da iznosi 46.000,00 EUR-a stoga jer je prodavatelj tako tražio, potvrdio je da je u članku 2. Ugovora on upisao broj žiro-računa prodavatelja kao i datum kada je Ugovor potpisan, pojasnio je da je njegov kredit s V. imao dvije svrhe i jedan je bio za kupnju nekretnine, a drugi za njezinu adaptaciju i drugi dio kredita za adaptaciju V. je isplatila g. K. na njegov tekući račun. Punomoćnik S. je postavio pitanje svjedoku da li ga je netko prisiljavao da potpiše Ugovor s bankom s obzirom da je svjedok naveo da mu je banka od odobrenog kredita umanjila iznos od 10.000,00 kuna te je svjedok naveo da ga nitko nije prisiljavao da s V. potpiše Ugovor. S ovime u vezi ovaj sud napominje da se upravo danas koristi pojam nedopuštenog utjecaja ili prisile, a koji se ne zasniva na bilo kakvom fizičkom prisiljavanju nego na zlouporabi određenih okolnosti odnosno ovisnosti ili smanjene mogućnosti izbora kod potrošača i drugih osoba, a najčešće se za taj pojam koristi izraz „undue influence“. **Svjedok je naveo da mu je službenik banke rekao da je švicarski franak stabilna valuta i da je zato kamatna stopa niža i da je to unatrag više godina stabilna valuta**, svjedok nije mogao reći da li mu je službenik izlistao kretanje tečaja švicarskog franka. Na pitanje punomoćnika S. svjedok je naveo da bez obzira što mu je Ugovor s V. drugi kredit u švicarskim francima on kod kredita u S. b. nije mogao upoznati se s tim rizikom i to stoga jer je taj ugovorni odnos okončan brzo te se po njemu rata nije mijenjala te je ista takva situaciji bila i kod stambene štednje kod P.-a. Svjedok je potvrdio da je potpisao 19. listopada 2007. godine kod javnog bilježnika V. Č. iz R. izjavu u kojoj je kao korisnik kredita kod V. u iznosu od 117.500,00 švicarskih franaka naveo da je upoznat s kretanjem tromjesečnog libora vezanog za CHF te kretanjem srednjeg tečaja švicarskog franka u razdoblju od 2001. do 2007. godine te je naveo da unatoč tome što ju je potpisao ne može reći da ju je u potpunosti razumio, a s time se slaže i ovaj sud iz razloga koji će biti obrazloženi kasnije. Na inzistiranje punomoćnika S. da pojasni da li je razumio točke 9.14 i 9.15 u kojoj se navodi da je on suglasan da će platiti banci sve iznose koje bi eventualno mogli nastati uslijed fluktuacija u tečaju te u kojoj svjedok potvrđuje da su mu izričito objašnjeni posebni rizici vezani uz financiranje u posebnoj valuti i koji se odnose prije svega na otvoreni tečajni rizik, g. K. je naveo da je potpisao to kao dio Ugovora i da razumije što piše, ali da nije očekivao da bi se to moglo ostvariti na ovaj način koji je njega pogodio, dalje svjedok obrazlaže da je otišao ovjeravati Ugovor u R. zato da izađe u susret svojoj sestri koja je živjela u R. i tamo je imala svoju nekretninu, navodi da se ne sjeća što mu je točno javni bilježnik rekao prilikom potpisivanja isprava, navodi da ne zna točno koliko puta je od V. dobio obavijest o promjeni kamatne stope, na pitanje da li je dobio obavijest banke o smanjenju kamatne stope navodi da se toga ne sjeća, ali da je moguće da je njegova supruga dobila takvu obavijest te ukazuje da on zbog posla često ode u nedjelju i vrati se u petak.

Punomoćnik S. je tražio odgovor od svjedoka da li mu je g. R. napravio više različitih ponuda, a svjedok je odgovorio da sada ne može nakon pet godina točno reći kakve su one bile, ali ih je bilo više i nakon toga njegov zaključak je bio da je najpovoljnija ponuda kredita ona vezana uz švicarski franak, na pitanje punomoćnika navedene banke da li zna da mu banka još uvijek nudi mogućnost konverzije kredita u kredit vezan uz EUR-o g. K. je potvrdio da zna za tu mogućnost, potvrdio je da je na drugu njegovu zamolbu za olakšicom u otplati kredita, a nakon njegove prometne nesreće, V. udovoljila njegovim zamolbama te je zamijenila nekretnine i odobrila mu poček, misli od godinu dana, a koji je trajao nekih jedanaest mjeseci, a naveo je da se nakon toga banci u pisanom obliku zahvalio te je dodatno pojasnio da je dopis kojeg je poslao banci za vrijeme liječenja od ozljeda zadobivenih u prometnoj nesreći pisao u vrijeme dok je bio zabrinut za sebe i egzistenciju svoje obitelji. Svjedok je naveo da mu banka nije uvjetovala potpisivanje Ugovora o kreditu time da otvori tekući račun kod nje, misli da mu je banka snizila kamatnu stopu s 4,90 na 4,70 nakon što je on svoj tekući račun prebacio u V., a na pitanje punomoćnika navedene banke zašto je u zahtjevu napisao da traži kredit u iznosu od 70.000,00 EUR-a svjedok je pojasnio da je to bilo

stoga što je zaključio da je kredit uz švicarske franke povoljniji te navodi da prilikom razgovora u banci nije stekao dojam da bi mogao utjecati na sadržaj predloženog Ugovora. Punomoćnik S. je naveo da prigovara istinitosti iskaza svjedoka i smatra da je on suprotan predloženim ispravama koje su potpisivali ne samo svjedok nego i druge osobe te da je iskaz svjedoka protivan životnoj logici i drugim činjenicama te smatra indikativnim da se svjedok nekih pojedinosti sjeća pa ih se naknadno prisjeća, ali ovaj sud nije došao do ovog zaključka. Naime, radi se o tome da je svjedok s jedne strane doživio tešku prometnu nesreću u razdoblju otplate kredita, pojedinim pojmovima nije pridavao toliku pažnju i pogotovo se ne može ništa dovesti u sumnju na temelju činjenice da je svjedok uredno otplatio kredit S. b., potpuno je jasno o čemu se tu radilo, naime, on je zatražio kredit vezan uz EUR-e, a S. b. je taj kredit kao i svaki drugi vezan uz valutnu klauzulu isplatila u kunama, ovaj kreditni odnos je brzo bio okončan bez nastanka bilo kakvih tečajnih razlika te svjedok uopće nije ni registrirao da je takav kredit bio sklopljen uz valutnu klauzulu vezan uz švicarske franke, a činjenica da je uredno otplatio taj kredit te da i uvjetima teških ozljeda od prometne nezgode vodi brigu o svojim obvezama temeljem Ugovora sa V. pokazuje da g. K. ima ispravan odnos prema svojim ugovornim obvezama, pored toga on je sportaš i vozač po zanimanju te se s obzirom na to i dobro snalazi u ovoj materiji, a tražiti od njega da važe svaki termin je potpuno promašeno.

Iskaz g. Z. K. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na ročištu održanom 25. ožujka 2013. godine saslušan je u svojstvu svjedoka S. A. koji navodi da je član udruge, a također ističe da je bio na listi POS-a za njihove stanove i da je nakon nekog vremena uvidio kako nije vjerojatno da će od POS-a dobiti stan, raspitivao se, otišao u H. b., putem interneta je prikupljao ponude ostalih banaka i nakon toga je zaključio da je ponuda Z.-e najpovoljnija. Svjedok navod da je već od prije bio klijent Z.-e, preko koje prima plaću. Navodi da se odlučio za jedan stan kojeg je prodavala gđa. koja inače živi u A. i noj se žurilo te mu je ponudila dosta povoljnu cijenu odnosno za stan od približno 100 m² je tražila nekih 120.000,00 EUR-a, g. A. je s njom dogovorio kaparu od 5.000,00 EURa te mu je stoga trebao kredit u visini od 115.000,00 EUR-a. G. A. navodi da je otišao u Z.-u i kroz određeno razdoblje razgovarao s jednom službenicom, ona ga je pitala za njegova primanja i primanja njegove buduće supruge, on je naveo da ima i nekoliko Ugovora o djelu koje je predočio, s obzirom da je novinar i prevoditelj po zanimanju. Službenica Z.-e mu je tada rekla da s obzirom da traži dosta visok iznos kredita i s obzirom na podatke o primanjima da će biti dosta teško da mu se odobri kredit u EUR-ima. Svjedok navodi da je Z. napravila procjenu nekretnine te da bi mu mogla odobriti kredit u EUR-ima u visini vrijednosti procijenjene nekretnine te je nakon toga razgovarao sa suprugom i odlučili su odustati od kredita kod Z.-e koji se nudio i u EUR-ima i u francima. G. A. navodi da je odustao od kredita i da jedno vrijeme nije bilo kontakta sa Z.-om, da bi se nakon nekog vremena službenica Z.-e njemu javila i pozvala ga da dođe te da se pokuša pronaći neko rješenje i Z. mu je u tom ponovnom pokušaju nudila da mu u jednoj varijanti supruga bude sudužnik, a u drugoj da on sklopi životno osiguranje. Svjedok navodi da je dosta pazio kolika bi mu bila mjesečna rata te je njegovi prijedlog bio da mu ona ne bude bitno veća od 3.500,00 kuna, ukazuje da mu je službenica Z.-e napravila projekciju prema kojoj bi njegova mjesečna rata bila približno do 3.700,00 kuna, napravljena je usporedba između kredita vezanog uz EUR-o i kredita vezanog uz CHF te se svjedok prisjeća da je bilo riječ o značajnoj razlici kada se gleda ukupna otplata i to obrazlaže time da su kamate na kredit u švicarcima bile niže od kredita vezanog uz EUR. Svjedok navodi da mu se nije svidjela mogućnost da mu supruga bude sudužnik u njegovom kreditu, jer je već prije bila jamac za jedan drugi kredit, ali mu je u banci rečeno da je povoljna varijanta da uzme životno osiguranje, a rečeno mu je da nakon isteka tog osiguranja bi dobio isplatu od približno 200 do 250.000,00 kuna, svjedoku se to učinilo povoljnim jer bi

nakon isteka životnog osiguranja s ovim iznosom mogao pokriti dio kredita. G. A. se sjeća da je tada rekao da mu je dosta važno kolika je mjesečna rata odnosno da bi i manje povećanje te rate moglo ugroziti njegove redovne aktivnosti i navodi da se prisjeća da je dobio uvjerenja da nije vjerojatno da će mu rata rasti, **jer je CHF stabilna valuta, a ako bi se i dogodilo da tečaj švicarskog franka naraste da bi u tom slučaju pale kamate te da u najgorem slučaju se može predvidjeti porast mjesečne rate od nekih 100,00 do 200,00 kuna.** Svjedok je dao novi izračun kojeg je dobio u banci, navodi da je Z. od odobrenog kredita isplatila cijenu stana prodavatelju gđi. O. Š. koja je ujedno pristala biti založni dužnik na nekretnini i u svojstvu dotadašnje vlasnice stana, a iznos od 41.000,00 kunu Z. je isplatila svjedoku na njegov račun kao nenamjenska sredstva i ona su mu bila potrebna za obnovu stana. Svjedok navodi da mu je Z. od početka otplate mjesečno naplaćivala iznos od 4.500,00 do 4.600,00 kuna, u tom početnom dijelu otplate ovog kredita pristizale su mu zadnje rate kredita za auto kojeg je digao kod V., pa su mu oba kredita pojela cijelu plaću. G. A. navodi da kredit otplaćuje putem trajnog naloga kojeg je dao Z.-i, navodi da je u 2007. godini otplatio banci približno 53.000,00 kuna, sljedeće godine 59.000,00 kuna i 01. lipnja 2009. g. je dobio obavijest Z.-e da mu je kamatna stopa promijenjena na 6,3 % te da njegov mjesečni anuitet ubuduće iznosi 1.300,71 CHF umjesto prvobitno ugovorenih 1.062,33 CHF, prisjeća se da mu je mjesečni iznos bio došao na 5.000,00 kuna i nakon toga je narastao na 7.200,00 i sada iznosi približno 7.300,00 kuna te ukazuje da mu je kroz dulje razdoblje mjesečna rata bila viša od njegovih primanja za približno 1.500,00 do 2.000,00 kuna. Svjedok navodi da je nekoliko mjeseci u 2011. godini kada je švicarski franak bio na najvišoj razini svog tečaja njegova mjesečna rata premašila 8.000,00 kuna, a toga se prisjeća s obzirom da mu je na temelju jednog Ugovora o djelu isplaćen honorar od nekih 8.000,00 kuna i cijeli ovaj honorar je otišao na otplatu rate kredita. Svjedok navodi da su mu u međuvremenu prihodi nešto narasli, dobio je dvoje djece i na temelju toga određene olakšice, a poslodavac mu je prošle godine dao manje povećanje plaće. G. A. navodi da mu je službenica banke predočila tekst Ugovora i da je to ono što se s njom dogovorio i svjedok je tada parafirao tekst Ugovora, navodi da ga u banci nije posebno analizirao i da je pristupao s odnosom povjerenja prema bankarskoj instituciji, s ovim Ugovorom otišao je javnom bilježniku i nakon čekanja mu je javni bilježnik ovjerio Ugovor, prisjeća se da mu je javni bilježnik dao neka upozorenja vezana uz hipoteku, **dok se nekih upozorenja vezanih uz valutnu klauzulu i promjenljivu stopu ne sjeća, ali g. A. napominje da je za njega bilo bitno to povjerenje u banku s kojim je pristupio čitavom poslu,** navodi da je bio u inozemstvu na postdiplomskom iz oblasti međunarodnog poduzetništva te da mu nigdje nije rečeno da bi postojao neki povećani rizik vezan uz kredit u švicarcima ili da bi takve kredite trebalo razlikovati od ostalih kredita. Ovaj sud daje komentar te smatra da svjedok nije ni mogao u inozemstvu čuti za ovakvu vrstu kredita, jer u inozemstvu takvih kredita u pravilu ni nema, pogotovo ne u odnosu s potrošačima i k tome u tako masovnom broju. Svjedok je naveo da mu je Z. nudila kredit vezan uz EUR i onaj vezan uz CHF, koji je bio povoljniji, a **prisjeća se da mu je Z. ponudila i kredit u kunama s time da je u kunskom kreditu kamatna stopa bila takva da ta varijanta u cjelini nije bila povoljna.** Svjedok navodi da se ne sjeća da je od Z.-e dobio njezine Opće uvjete poslovanja i Opće uvjete o kamatnim stopama, ali je potvrdio da je uz Ugovor dobio plan otplate kredita te je isto tako potvrdio da mu je Z. slala obavijesti o promjenama kamatne stope s time da su neke obavijesti stigle i nakon što je stopa već bila povišena, a potvrdio je i da je uz obavijest o promjeni kamatne stope dobivao i novi otplatni plan. Svjedok navodi da uredno otplaćuje kredit i da prema njegovom izračunu je do sada Z.-i platio približno 500.000,00 kuna, dalje navodi da je putem interneta pribavio podatak iz kojeg proizlazi da ima odobren kredit od 211.900,00 CHF-a te se on vodi u kunskom iznosu od 1.316.466,68 kuna i proizlazi da mu je preostala glavnica od 1.177.946,74 kune, a to je protuvrijednost glavnice od 189.603,67 CHF-a. Svjedok navodi da u razdoblju koje je

prethodilo sklapanju Ugovora **nije u novinama ili na televiziji primijetio upozorenja koja bi govorila da su krediti vezani uz švicarske franke rizični ili rizičniji od ostalih te se svjedok prisjeća da je u to doba u dnevnim novinama bilo dosta reklama banaka u kojima su krediti vezani uz CHF bili prikazivani kao krediti za mlade i k tome vrlo povoljni.** G. A. navodi da je elektroničkom poštom poslao dopis HNB-u te nije očekivao da će od njih dobiti odgovor, ali ga je ipak dobio jer se prisjeća da ga je jedna gospođa uputila na pojedine izjave tadašnjeg viceguvernera dr. B. V. koje je on davao pojedinim glasilima u mjesecima srpnju i kolovozu 2005. godine te navodi da je on pogledao ta upozorenja i sjeća se da je najjasnije bilo njegovo upozorenje koje je bilo objavljeno u internom glasilu HNB-a i koje dobivaju bankari na svoja radna mjesta. Svjedok, međutim, naglašava da su u isto vrijeme pojedini nezavisni analitičari u novinama demantirali takve tvrdnje dr. V. te naglašava da postoji veliki nesrazmjer između prostora kojeg su ti analitičari dobili u medijima sa svojim demantima, a u odnosu na upozorenja dr. V., svjedok je naglasio da su u to doba postojale brojne reklame banaka u kojima su krediti vezani uz CHF bili prikazivani kao dobra ili vrlo dobra prilika, uglavnom za mlade. Svjedok zaključuje da je njegov dojam tada bio da su ta upozorenja bila blaga te da su na neki način bila zagušena reklamnom kampanjom banaka, on se prisjeća reklame H. b. , misli da su i druge banke također reklamirale kredite u francima, pa onda i Z.. Svjedok navodi da u čitavom razdoblju radi u informativnoj K. A. koja je jedno od tijela H. b. k. te svjedok za njih prevodi pojedine službene dokumente, spomenuta Agencija objavljuje informacije iz vjerskog područja te ona ima određene sporazume o razmjeni informacija s drugim Agencijama te navodi da radi na radnom mjestu na kojemu prima dnevni tisak, mjesečnike i sve značajnije tikovine u zemlji. G. A. navodi da mu **službenica Z.-e u razdoblju dogovaranja i sklapanja Ugovora nije obrazložila na koji način će Z. eventualno mijenjati kamatnu stopu,** navodi da je pogledao internetsku stranicu talijanske banke U. i otkrio je da ova banka nudi kredite u EUR-ima po još nižim kamatnim stopama te se ne sjeća da je U. u I. nudio kredit vezane uz švicarski franak, njegov zaključak je bio da kada uđemo u Europsku uniju će kamatne stope vjerojatno biti još niže. Svjedok navodi na pitanje tužitelja da prilikom pregovora nije stekao dojam da bi mogao utjecati na sadržaj ugovora tako da u njemu promijeni neku odredbu jer je stekao dojam da to nije moguće, ali napominje da nije ni tražio neku izmjenu budući da je ušao u posao s potpunim povjerenjem u banku. Na pitanje punomoćnika Z.-e da li se u svom životu susreo s valutnom klauzulom svjedok navodi da jest te da se u Ugovorima o autorskom djelu valutna klauzula veže uz EUR-o te je na isti način ugovorena i cijena kod kupnje nekretnine. Na pitanje punomoćnika Z.-e da prokomentira potpisanu pristupnicu za kreditne proizvode Z.-e svjedok navodi da je u tu pristupnicu potpisao te da u njoj traži kredit u iznosu od 211.900,00 CHF-a i to kao kupovinu nekretnine, navodi da nije popunio rubriku u kojoj se govori o zaduženjima u drugim bankama i da je to vjerojatno propustio s tim da navodi da je kredit za osobno vozilo imao namjeru prijevremeno otplatiti, ukazuje da se prilikom odobravanja kredita potpisuje veliki broj različitih isprava, potvrdio je podatak iz pristupnice prema kojemu od nesamostalnog rada ostvaruje dohodak od 4.385,00 kuna te obrazlaže da je tada banci naveo da se radi o prihodima od prevođenja pojedine literature-udžbenika za nastavu na fakultetima i da se radi o Ugovorima o djelu te da zbog toga nije vjerojatno da će to biti trajno. Ovaj sud daje komentar na ovaj podatak te mu se postavlja pitanje na koji način je Z. kao i ostale banke vršila procjenu kreditne sposobnosti tražitelja kredita – potrošača, nije jasno zašto bi povremeni prihodi kao što su autorski honorari mogli biti temelj za ocjenu kreditne sposobnosti kod dugoročnih kredita, dodatno se ovdje postavlja pitanje s obzirom na činjenicu da je svjedok u prvoj varijanti kredita vezanog uz EUR-o za zatraženi, relativno visoki iznos bio ocijenjen kao kreditno nesposoban. Punomoćnik Z.-e je upravo naveo da Z. cijeni svjedoka kao istaknutog prevoditelja i navodi da je imala podatke da u tom svojstvu svjedok u godini kada je zatražio kredit je imao dodatni prihod od nekih 99.000,00

kuna i banka je imala problem jedino stoga što takvi prihodi nisu stalni te ukazuje da je banka napravila posebnu proceduru u kojoj je svjedoku odobrila kredit te ističe da je on dan bez jamaca odnosno uz osiguranje samo putem hipoteke u omjeru 1:1, ali ovaj sud ukazuje da upravo u ovom dijelu bankarskog poslovanja se ne očekuje da banka bude bilo što drugo osim banke, a upravo je valjana procjena kreditne sposobnosti temelj urednog bankarstva. Z. je navela da je dobila potvrdu od K. S. koju je potpisao direktor prof. A. R. i u potvrdi K. S. potvrđuje da je g. A. redoviti honorarni suradnik na poslovima prijevoda s talijanskog na hrvatski i obrnuto i da je tijekom proteklih osam godina kontinuirane poslovne suradnje preuzete obveze ispunjavao u roku, savjesno i stručno. Svjedok je naveo da je poslao banci dopis u 2011. godini u kojemu moli da mu se olakša otplata te navodi da mu je Z. odgovorila tako da mu je ponudila varijantu otplate na 40 godina, kredit bi tada vratio s napunjenih 75 godina života, a u tom slučaju novi anuitet bi mu iznosio 1.079,45 CHF-a odnosno nekih 7.000,00 kuna, također navodi da se raspitivao za mogućnost konverzije kredita u kredit vezan uz EUR-o te mu je Z. 06. kolovoza 2010. godine odgovorila navodeći da bi u tom slučaju imao glavnica kredita od 144.904,49 EURa te bi mu anuitet bio 986,51 EUR odnosno 7.134,74 kune. Svjedok je naveo da je u 2010. godini od banke zatražio moratorij kredita zbog toga što mu je supruga bila trudna te je računao da će se njezina plaća smanjiti za sljedećih šest mjeseci i navodi da je rekao banci da bi njega i suprugu to dovelo u tešku financijsku situaciju, a Z. mu je u odgovoru navela da moratorij zapravo ne bi bio pravi moratorij nego bi u razdoblju tog moratorija unatoč svemu trebao otplaćivati približno 95 % mjesečnog anuiteta. **G. A. navodi da mu je prilikom ovih odlazaka u poslovnicu Z.-e na T. jedna službenica odgovorila da u situaciji kada je njegova mjesečna rata već počela rasti da banka može odrediti ratu i od 10.000,00 kuna te da on u takvom slučaju ne može ništa učiniti.**

Punomoćnik Z.-e je stavio primjedbu na ovaj iskaz svjedoka čitajući tekst kojeg je Z. poslala svjedoku elektroničkom poštom te navodi da Z. nije dala takvo obrazloženje o moratoriju nego da se u njemu obrazlaže da za vrijeme moratorija se može obračunavati redovna kamata koja dolazi na naplatu mjesečno, na iznos dospjelog duga obračunavaju se zatezne kamate ili se navodi da se može odabrati opcija da se tijekom trajanja moratorija obračunava naknada koja iznosi 3,5 % na ostatak glavnog duga. Svjedok je naveo da nije prihvatio nijedan od prijedloga Z.-e za olakšanje otplate, a također je naveo da je kredit na rok od 30 godina uzeo jer mu je u razgovorima u banci bilo rečeno da ga u toj varijanti može dobiti. Punomoćnik Z.-e je naveo da stavlja prigovore na pojedine dijelove iskaza s obzirom da smatra da se svjedok pojedinih detalja ne sjeća te također ukazuje da ima informaciju da je upravo svjedok tražio kredit na rok od 30 godina s obzirom da bi jedino tada mogao od mjesečnih primanja otplaćivati unaprijed zamišljeni anuitet, a na to se svjedok osvrnuo navodeći da je prilikom dogovaranja posla službenica banke radila različite izračune iz kojih je bilo vidljivo da bi kod kredita na rok od 20 godina mjesečni iznos anuiteta bio viši. Pitanje duljine roka će biti komentirano kasnije. Svjedok je naveo da sve one olakšice koje mu je Z. nudila, prvenstveno misli na konverziju, nije prihvatio jer su te varijante bile nepovoljne.

Iskaz g. S. A. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

Na ročištu održanom 25. ožujka 2013. godine u svojstvu svjedoka saslušan je D. B. koji navodi da je sklopio Ugovor s V., potvrdio je da je član udruge. G.B. navodi da je zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeme u Brodogradilištu U. u P., a njegova supruga je već od prije imala radni odnos na neodređeno vrijeme te radi kao profesorica psihologije, pa s obzirom da je on došao iz drugog grada on i supruga su odlučili riješiti stambeno pitanje tako da podignu kredit, navodi da su obišli nekoliko banaka i zaključili da je ponuda V. (sada S.) najpovoljnija i to prvenstveno zbog toga što je kamatna stopa ove banke bila 3,49 %. G. B. navodi da mu je prilikom razgovora u Filijali V. u P. službenica ove banke sugerirala da je

kredit u švicarcima najpovoljniji izbor i da je švicarski franak stabilna valuta koja ne varira puno. Svjedok navodi da je za kupnju nekretnine prodavatelju dao kaparu, a što se tiče kredita u švicarcima navodi da su mu neki prijatelji rekli da bi bio bolji kredit u EUR-ima, a ti prijatelji su brodograditelji kao i svjedok odnosno nisu ekonomisti. Svjedok navodi da je V. u ponudi imala kredite vezane uz EUR-o i one vezane uz švicarski franak, svjedok se ne sjeća da li je tada ova banka imala ponudu u kunama, ali ukazuje da mu je prema kamatnim stopama i onome što mu je bilo sugerirano kredit u francima djelovao kao najpovoljniji izbor. G.B. navodi da je prilikom potpisivanja Ugovora vidio da mu je supruga navedena kao sudužnik i to mu nije bilo jasno, postavio je pitanje banci i **dobio odgovor da je njegova supruga navedena samo kao fiktivni sudužnik i postavio je pitanje službenici banke da li će to biti neki problem za njegovu suprugu, ako bi ona odlučila podići kredit kod neke druge banke i dobio je odgovor da to neće biti problem, međutim g. B. navodi da je zbog toga na kraju njegova supruga bila onemogućena u dodjeljivanju kredita kod drugih banaka**, dodatno napominje da je imao dovoljno visoku plaću da mu sudužnik nije bio potreban, sve to prema proračunima same V. Svjedok navodi da je kredit sklopljen uz hipoteku, dao je i druga sredstva osiguranja poput izjave o zapljeni plaće, pribavio je policu životnog osiguranja, V. mu je rekla da je potrebna još jedna, dodatna polica te su mu sugerirali da ode u C. o., navodi da je službenica banke tražila da policu izda centrala C. o. u Z., a djelatnik Filijale C. o. g. I. koji je bio prisutan uz svjedoka u V. se tome čudio, navodi da je izdao i bianco mjenice i da je morao pribaviti i treću policu kojom bi osigurao stan od različitih rizika kao što je požar, poplava i slično. **G. B. navodi da je novce u kunama dobio od V. po kupovnom tečaju, dok kredit otplaćuje po prodajnom tečaju i navodi da je saznao da druge banke primjenjuju srednji tečaj**, navodi da je otišao javnom bilježniku zajedno s investitorom-poduzećem E. d.o.o. koje je izgradilo zgradu te su kod javnog bilježnika ovjerali Ugovor za pet do deset minuta s time da su prije čekali. Svjedok navodi da je V. kredit isplatila prodavatelju, on se nakon toga uselio u stan i započela je otplata, prvi mjesečni iznos mu je bio oko 2.800,00 kuna s time da tome treba pribrojiti premije osiguranja temeljem navedenih polica, navodi da je nakon toga otplaćivao približno 3.000,00 kuna. Svjedok navodi da je V. povisila kamatnu stopu i to prvi puta nakon kraćeg vremena od sklapanja Ugovora na 3,99 % (stoga se i navodno povoljna ponuda uz kamatnu stopu ove banke od 3,49 % u ovom kontekstu ukazuje kao još jedan oblik zavaravajućeg oglašavanja i isto takve poslovne prakse), nakon toga je ova banka povisila stopu na 5,10 %, zatim na 5,60 % da bi 04. listopada 2011. g. V. snizila stopu na 5,30 % i g. B. otplaćuje kunsku protuvrijednost iznosa od 734,61 CHF. Svjedok se prisjeća da su banke u razdoblju kada je on sklopio kredit s V. reklamirale kredite u francima, iako se ne sjeća točno koja banka i kako su te reklame pobliže izgledale. Svjedok je ponovio da se njemu i njegovoj supruzi ponuda ove banke učinila najpovoljnijom nakon što su obišli više banaka, **navodi da ih je službenica ove banke ljubazno primila te im je ona potvrdila da je kredit u švicarcima najpovoljniji i da je švicarski franak stabilna valuta koja je u proteklom razdoblju malo ili vrlo malo varirala u tečaju**. Svjedok je potvrdio da su u banci neke stvari čitali u Ugovoru, iako ne detaljno, navodi da mu se žurilo s obzirom da ga je požurivao prodavatelj nekretnine, navodi da je pitao zašto je njegova supruga navedena kao sudužnik, jer mu to do kraja nije bilo jasno. Svjedok navodi da nije bio u prilici tražiti izmjenu Ugovora te mu je bilo rečeno da ako bi on i njegova supruga tražili izmjenu pojedinih odredaba predloženog Ugovora, da bi to zahtijevalo plaćanje nekih naknada te su spomenuti i neki troškovi. S ovime u vezi ovaj sud daje komentar te ukazuje da se radi o proceduri potpisivanja koja je vezana uz potpisivanje unaprijed formuliranih, standardnih obrazac ugovora i radi se o praksi koja je kao takva prihvaćena i kojom se ubrzava proces potpisivanja ugovora, on se na ovaj način ujedno i omasovljuje, ali u pravnom smislu se ovi ugovori izdvajaju kao specifični te se primjerice smatra da je kod njih zbog ovog načina njihovog potpisivanja nestao klasični pojam

pregovora, koji podrazumijeva da obje ugovorne strane približno iste pregovaračke snage ravnopravno kroz pregovore oblikuju tekst ugovora, članak po članak.

Svjedok navodi da je prilikom potpisivanja Ugovora dobio plan otplate kredita, no nije mogao sa sigurnošću reći da li mu je V. tom prilikom predala svoje Opće uvjete poslovanja i Opće uvjete o kamatnim stopama ali navodi da te Opće uvjete nema u svojoj evidenciji. Svjedok navod da mu je službenica banke nešto objašnjavala o kamatama i o Ugovoru, navodi da to nije posebno razumio s obzirom da nije ekonomske struke te ističe da tome nije pridavao posebnu pažnju budući da je imao povjerenja u banku. Svjedok navodi da mu je navedena banka slala obavijesti o promjenama kamatne stope, ukazuje da na ovim dopisima nedostaje datum te ih je dao na uvid i utvrđeno je da na njima nema datuma, osim na dopisu od 04. listopada 2011. godine koji nosi naziv: Obavijest o smanjenju kamatne stope po Ugovoru o kreditu broj 311455. Ovaj sud navodi da ovakvih propusta ne smije biti te u pravilu povišenja kamatnih stopa ne smije biti prije nego što je klijent o tome obaviješten. G. B. navodi da uz spomenute obavijesti o promjenama kamatne stope mu V. nije poslala novi otplatni plan, osim opet u spomenutom slučaju kada mu je banka snizila kamatnu stopu i kada je dobio otplatni plan. Svjedok također navodi da mu je V. svake godine slala godišnji izvještaj o stanju kredita, ali zadnje dvije godine takve izvještaje nije dobio i službenica u banci mu je odgovorila da je to iz ekoloških razloga, a da stanje može pogledati u banci. S ovime u vezi ovaj sud samo navodi da se od banaka očekuje jedino da budu banke, a ne društva za ekologiju ili dobrotvorna društva. Svjedok navodi da je razmišljao o mogućnosti konverzije nakon što mu je porasla mjesečna rata i kada se u javnosti već govorilo o tome, savjetovao se sa svojim prijateljima koji su ekonomisti i žive u Z. te su mu oni rekli da se to ne isplati. G. B. navodi da u vrijeme kada je donio odluku da uzme kredit i prilikom sklapanja Ugovora nije zapazio da bi u novinama ili na televiziji netko upozoravao da bi kredit vezan uz švicarske franke bio rizičniji te navodi da je to čuo istom ove ili prošle godine, navodi da mu sadašnja mjesečna rata iznosi između 4.600,00 i 4.800,00 kuna te predstavlja protuvrijednost iznosa od 734,61, CHF, a prvi mjesečni anuitet mu je bio oko 2.800,00 kuna i pored toga je plaćao premije za različite police osiguranja. G B. navodi da i dalje uredno otplaćuje kredit, iako mu to nije jednostavno zbog toga što je grad P. prvi grad po skupoći u Hrvatskoj, navodi da misli da mu prilikom potpisivanja Ugovora nije bila objašnjena metoda obračuna kamate, ali navodi da je moguće da mu je službenica i obrazložila metodu obračuna, ukazuje da prilikom sklapanja Ugovora nije stekao dojam da bi mogao pregovarati s bankom, ističe da mu je službenica banke rekla da ako prekine proces sklapanja Ugovora da će tada snositi neke troškove, potvrdio je da mu je ovo bio prvi Ugovor o kreditu kojeg je sklopio te da ih je detaljno analizirao sa svojom suprugom te su oni kao laici zaključili da je kredit V. vezan uz švicarski franak za njih najpovoljniji. Na pitanje punomoćnika S. svjedok navodi da je na temelju dogovora s prodavateljem stana njemu na ime kapare uplatio 4.000,00 EUR-a i zbog toga nije mogao odustati od kredita kod V., jer bi tada izgubio kaparu od 4.000,00 EUR-a te bi prema navodu službenice banke u slučaju odustanka morao V. platiti još neku naknadu te navodi da te novce nije imao. G. B. je pojasnio da mu se žurilo zbog toga što je od direktora poduzeća E. d.o.o. B. dobio pitanje kada će ishoditi kredit s obzirom da će navedeno poduzeće završiti izgradnju zgrade negdje do listopada 2006. godine te mu se zbog toga žurilo da kredit ishodi čim prije. **Na pitanje punomoćnika S. svjedok je naveo da ga je službenica banke upoznala s kretanjem tečaja švicarskog franka i rekla mu da je to stabilna valuta i ne varira puno, potvrdio je da je potpisao izjavu koju mu je predočio punomoćnik S. i u kojoj svjedok potvrđuje da je upoznat s kretanjem tromjesečnog libora vezanog za CHF te srednjeg tečaja CHF u razdoblju od 2001. do 2006. godine,** svjedok je potvrdio da V. nije utjecala na sadržaj predugovora o kupoprodaji nekretnine kojeg je on zajedno s svojom suprugom sklopi s poduzećem E. d.o.o. , a također je g. B. obrazložio da je u ovom Ugovoru cijena ugovorena u valutnoj klauzuli vezanoj uz EUR-o zato što je tako tražio

prodavatelj E. d.o.o. Punomoćnik S. je zatražio da mu svjedok obrazloži da li su mu jasne točke 9.14 i 9.15 Ugovora i svjedok je naveo da kada ih sada čita da su jasne i da smatra da se banka zaštitila kao mrki medvjed, a radi se o onim uglavcima ugovora u kojemu korisnik kredita izričito izjavljuje da je spreman platiti sve iznose koji bi eventualno mogli nastati uslijed fluktuacija u tečaju te kojim korisnik kredita potpisom kredita potvrđuje da su mu izričito objašnjeni posebni rizici koji su vezani uz financiranje u stranoj valuti, a što se prije svega odnosi na otvoreni tečajni rizik, ovaj sud za sada samo napominje da se ove bitne odredbe nalaze negdje na kraju sklopljenog Ugovora, a sve ostalo će biti obrazloženo kasnije. G. B. je pojasnio da je prilikom sklapanja predugovora i Ugovora o kupoprodaji nekretnine pokušao uloviti zadnji vlak za povoljnu kupovinu odnosno negdje do kraja listopada cijena nekretnine u P. je bila do nekih 1.000,00 do 1.200,00 EUR-a i to u novim stanovima, a nakon toga su cijene znatno porasle. Svjedok navodi da je procedura kod javnog bilježnika trajala od 10 do 15 minuta, ne sjeća se točno da li je javni bilježnik pročitao cijeli ugovor ili samo bitne stavke, prisjeća se da je javni bilježnik pitao svjedoka da li mu je jasno ono što je pročitano i svjedok je potvrdio da je. Punomoćnik S. je postavio pitanje svjedoku da li zna ime osoba koje su u ime V. sudjelovale kod dogovora o sklapanju Ugovora i svjedok navodi da je bila prisutna gđa E. P., na pitanje S. svjedok navodi da se ne sjeća tko je u ime V. bio prisutan kod javnog bilježnika, ali se prisjeća da je bila neka osoba u ime banke, svjedok, njegova supruga i predstavnik poduzeća E. Na pitanje S. svjedok je naveo da je postao klijent V. i da mu je ova banka rekla da će mu u tom slučaju sniziti kamatnu stopu sa 3,99 % na 3,49 %, navodi da je bila njegova i inicijativa da mu se plaća isplaćuje putem V. te navodi da je prije toga morao dobiti odobrenje od uprave svog poduzeća, jer njegovo poduzeće prima plaću preko O. b. i P. b. Na novo pitanje punomoćnika S. na koji krajnji rok je bilo moguće uzeti kredit vezan uz CHF svjedok je izjavio da je to bio rok od 30 godina, na njegovu inicijativu je ugovoren rok otplate od 26 godina. Punomoćnik S. je predao u spis kopije obavijesti koje je V. slala svjedoku i u kojima ga izvješćuje o promjenama kamatnih stopa te ukazuje da je u svakoj obavijesti naveden početni datum od kada se primjenjuje nova kamatna stopa, ali uvidom u te dopise utvrđeno je da se u njihovom tekstu navodi od kojeg datuma V. primjenjuje novu stopu, ali sami dopisi nemaju nikakav datum kada su sastavljeni. Svjedok je potvrdio da ga je službenica navedene banke upoznala s mogućnošću konverzije kredita u kredit vezan uz EUR-o, navodi da je u 2011. godini došao u banku kako bi razmotrio tu mogućnost i tada su mu službenice u banci sugerirale da to nije najpovoljnije rješenje i da pokuša izdržati s postojećim kreditom, svjedok ne zna ime i prezime te službenice, ali zna da se radilo o mlađoj osobi. Svjedok je također naveo da izjavu koju mu je na ročištu predala S. i u kojoj se navodi da je upoznat s kretanjem tromjesečnog libora vezanog za CHF i kretanjem tečaja ove valute od 2001. do 2006. godine nema u svojoj evidenciji, koju inače uredno vodi njegova supruga, a odgovorio je na pitanje tužitelja da smatra da potpisivanje ove izjave nije bio uvjet za puštanje kredita. Na kraju je punomoćnik S. postavio pitanje svjedoku da li razumije sadržaj izjave te da li on općenito u svom životu potpisuje izjave koje ne razumije i svjedok navodi da kada je u pitanju njegova struka to ne radi, a da što se tiče spomenute izjave mu je to prvi stambeni kredit te da on nije ekonomist i da više nema što dodati, potvrdio je da je prije odobravanja kredita zajedno sa suprugom bio u poslovnicu V.

Iskaz g. D. B. ovaj sud ocjenjuje kao logičan i uvjerljiv te ga prihvaća u cijelosti.

OGLAŠAVANJE PUTE MEDIJA

Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. godine („Narodne novine“ br. 96/2003) u članku prvom utvrđuje pravo na informiranje i izobrazbu potrošača te pravo na zaštitu gospodarskih interesa potrošača kao osnovna prava potrošača, može se reći da samo informiran i obrazovan potrošač može donositi takve odluke kojima štiti svoje gospodarske interese, a u procesu

njegovog informiranja oglašavanje ima značajnu ulogu. Spomenuti Zakon iz 2003. godine je u članku 89. propisao: "Za potrebe ovoga Zakona oglašavanje proizvoda i usluga je svako očitovanje u bilo kojem obliku kojeg netko daje u okviru svog zanimanja ili poslovne djelatnosti, a usmjereno je na promociju nekog proizvoda ili usluge,,". Članak 89. u stavku drugom daje zakonsku definiciju zavaravajućeg oglašavanja te propisuje: "Zavaravajuće oglašavanje jest ono **oglašavanje koje dovodi u zabludu ili je vjerojatno da će dovesti u zabludu osobe kojima je oglašavanje upućeno pa je vjerojatno da će zbog toga to oglašavanje utjecati na ekonomsko ponašanje osoba kojima je upućeno**". Člankom 90. stavkom 1. citiranog Zakona propisano je da zavaravajuće oglašavanje nije dopušteno, a člankom 91. istog Zakona propisani su kriteriji za ocjenu zavaravajućeg oglašavanja. Članak 91. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g. propisuje: „Prilikom odlučivanja je li određeno oglašavanje zavaravajuće uzet će se u obzir sve odlike toga oglašavanja, a poglavito će se uzeti u obzir bilo koja obavijest sadržana u oglasu koja se odnosi:

- „na svojstva proizvoda ili usluge, kao što su, primjerice, narav proizvoda ili usluge, sastav proizvoda, način i datum izrade proizvoda, način i vrijeme obavljanja usluge, dostupnost proizvoda ili usluge, količina proizvoda, prikladnost proizvoda ili usluge za korištenje u određene svrhe, zemljopisno ili komercijalno podrijetlo proizvoda ili usluge, rezultate koji se mogu očekivati od korištenja proizvoda ili usluge, rezultate i druge pokazatelje testova ili provjera provedenih na proizvodu ili provedenih glede usluge,
- na cijenu, načini izračuna cijene te uvjete prodaje proizvoda ili uvjete obavljanja usluge,
- na narav, svojstva i prava oglašivača, njegov identitet i imovinu kojom raspolaže, njegove kvalifikacije, njegovo intelektualno vlasništvo, nagrade i priznanja koja je dobio.

Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. godine je uveo neke nove pojmove, pa tako ovaj Zakon u članku 3. definira pojam poslovne prakse trgovca prema potrošaču te navodi da je to svaka radnja, propuštanje, način ponašanja ili predstavljanja, poslovna komunikacija, uključujući oglašavanje i stavljanje proizvoda na tržište, koju je poduzeo trgovac, a izravno je povezana s promidžbom, prodajom ili isporukom proizvoda potrošaču. U istom članku spomenuti Zakon iz 2007. godine definira pojam kojeg naziva „važan utjecaj na ekonomsko ponašanje potrošača“ i navodi da to znači korištenje poslovne prakse radi znatnog umanjivanja sposobnosti potrošača da donese odluku utemeljenu na potpunoj obavijesti, što dovodi do toga da potrošač donosi odluku o poslu koju inače ne bi donio. Zakon iz 2007. godine definira pojam profesionalne pažnje te navodi da je to standard strukovnih sposobnosti i stupanj pažnje za koje se razumno očekuje da će ih trgovac primjenjivati u odnosu s potrošačem, a koje su u skladu s poštenom tržišnom praksom i načelom savjesnosti i poštenja na području djelovanja trgovca. Zakon iz 2007. g. uvodi pojam nedopuštenog utjecaja te propisuje da je to "iskorištavanje premoći u odnosu prema potrošaču i to uporabom pritiska, bez obzira na to jesu li pritom uporabljene sila ili prijetnja, na način kojim se u znatnoj mjeri ograničava sposobnost potrošača da donese odluku utemeljenu na potpunoj obavijesti (informiranu odluku)".

Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. g. je u člancima 107-115. donio nove odredbe o nepoštenoj poslovnoj praksi, koju dijeli na zavaravajuću poslovnu praksu i agresivnu poslovnu praksu, no tužene banke su ispravno primijetile da na temelju čl. 155. citiranog Zakona ove odredbe nisu stupile na snagu, jer je ovim Zakonom bilo propisano da one stupaju na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju, ali je ovaj dio zakona naknadno promijenjen, jer su stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/09/ na dan 16. srpnja 2009. g. članci 107.-115. stupili na snagu. Budući da se tužbeni zahtjev odnosi na razdoblje do 31. prosinca 2008. g. tužene banke su u

pravu kada ukazuju da ove odredbe tada nisu bile na snazi, ali se uglavnom ne izjašnjavaju smatraju li zbog toga da je zavaravajuća poslovna praksa tada bila dopuštena, ovaj sud smatra da svaki trgovac koji imalo drži do svog ugleda ni ne pomišlja da bi takva praksa bila dopuštena, sve i da nijednim propisom nije zabranjena. No, nedvojbeno je da citirane odredbe Zakona iz 2007. g. tada nisu bile na snazi i stoga ona neće ni biti citirane, a zbog toga su ispuštene iz izreke presude u dijelu koji se odnosi na razdoblje nakon 7. kolovoza 2007. g. Naime, Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. je uveo pojmove zavaravajućeg oglašavanja / čl. 89. stavak drugi Zakona iz 2003. g./, koje nije dopušteno / čl. 90. stavak prvi Zakona iz 2003. g., te komparativnog oglašavanja / čl. 92/ koje je dopušteno uz ispunjenje uvjeta iz čl. 92. stavka prvog Zakona iz 2003. g./, dok je Zakon iz 2007. g. kao zaseban treći dio izdvojio „Nepoštenu poslovnu praksu“, a koji dio se dijeli na: opće odredbe (čl. 107-109 kojima se propisuju područje primjene, zabrana nepoštena poslovne prakse i pojam nepoštena poslovne prakse), zavaravajuću poslovnu praksu (čl. 110-112 kojima se propisuju pojmovi zavaravajuće radnje, zavaravajućeg propuštanja i postupka koji predstavljaju zavaravajuću poslovnu praksu) te agresivnu poslovnu praksu (čl. 113-115), a stupanje na snagu članaka 103, 104, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140 i 141 je odgođeno do dana prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju / na temelju čl. 155. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. - NN 79/07/. Što to konkretno znači? Člankom 108. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. propisano je: „Nepoštena poslovna praksa je zabranjena.“, ali je primjena ovog članka na temelju čl. 155. istog Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. odgođena do prijama Republike Hrvatske, pa se postavlja pitanje da li je smisao odgode stupanja na snagu spomenutog članka 108. Zakona bio u tome da nakon stupanja na snagu Zakona iz 2007. g. pa sve do pristupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju nepoštena poslovna praksa bude dopuštena (jer čl. 108. Zakona iz 2007. g. koji zabranjuje nepoštenu poslovnu praksu stupa na snagu na dan pristupanja Republike Hrvatske u EU), ali je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača donijet u 2009. godini /NN 79/09/ u članku 81. propisao da ovaj Zakon kao i odredba članka 108. (među ostalima) stupa na snagu osmog dana od dana objave Zakona iz 2009. g. U vezi s ovim pitanjem D. Z. / „Nepošteno tržišno natjecanje i poslovna praksa“, izdavač: „O.“, 2009. g., str.206./ navodi da je primjena odredaba o nepoštenoj poslovnoj praksi u Zakonu o zaštiti potrošača iz 2007. g./ čl. 107.-115./ odgođena do dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji stoga jer „Republika Hrvatska, iako nije članica Europske unije, uskladila je svoje zakonodavstvo sa Smjernicom 2005/29/EC gotovo u roku koji vrijedi i za same zemlje članice. Međutim, to ne znači da je dužna odmah primjenjivati te odredbe, tim više što se radi o Smjernici koja zahtijeva tzv. maksimalno usklađivanje, koja je potpuna novina i za države članice Europske unije, te u vezi s kojom još nije razvijena upravna i sudska praksa koja bi bila primjenljiva u svrhu tumačenja odredbi Smjernice, a tako analogno i odredbi čl. 107.-120. ZZP-a. Stoga je naš zakonodavac odgodio primjenu ovih odredbi do trenutka pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, s obzirom da će se u tom intervalu iskristalizirati tumačenja i odgovarajuća praksa koja će doprinijeti transparentnosti ovih novih rješenja i njihovoj kvalitetnijoj primjeni u praktičnoj i pravnoj provedbi.“ Navedeno dokazuje da je Republika Hrvatska uskladila svoje zakonodavstvo s zakonodavstvom EU-a znatno ranije od dana pristupanja, jer je već Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. u većem dijelu bio recepcija pojedinih Smjernica EU-a, ali treba primijetiti da Republika Hrvatska ipak nije čekala pristupanje Europskoj uniji, jer je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/09 od 08. srpnja 2009. g./promijenio zakonodavno stanje na način da je, primjerice, za članak 108. Zakona kojim je propisano da je nepoštena poslovna praksa zabranjena, propisao u članku 81. da odredba članka 108. stupa na snagu osmog dana od dana objave Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /NN79/09/, a to je bilo 16. srpnja 2009. g. Navedena činjenica pokazuje da je kod ovih pitanja potrebno smisljeno tumačenje pojedinih

zakonskih odredbi, jer sasvim izvjesno nije bila svrha odgođene primjene članka 108. Zakona iz 2007. g, kojim se propisuje da je nepoštena poslovna praksa zabranjena, u tome da bi zbog doslovnog tumačenja citiranog Zakona u Republici Hrvatskoj sve do njezinog pristupanja Europskoj uniji bila dopuštena nepoštena poslovna praksa, čini se da je to primijetio i zakonodavac i da je zbog toga donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača u 2009. godini.

Budući da su tužene banke inzistirale na opisanom doslovnom tumačenju Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. to je onda kao pravni temelj u izreci presude i u obrazloženju ove presude ispušteno pozivanje na članke 107.-112. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g.

Tužitelj je 21. svibnja 2013. godine predao podnesak uz koji je dostavio reklamni materijal iz tiska i televizije, navodi da se radi o razdoblju od 2004. godine do 2008. godine te da je radi prikupljanja podataka angažirao medijsku agenciju koja je pored dostave reklamnog materijala napravila i analizu podataka, tužitelj prilaže uz podnesak tiskani reklamni materijal i DVD na kojemu se nalaze televizijske reklame. Tužitelj u ovom podnesku navodi da analiza oglašavanja kredita u CHF pokriva ukupno 3.914 oglasa objavljenih u promatranom vremenskom razdoblju u tiskanim medijima i na televiziji, navodi da su tiskovni oglasi odabrani iz 90 najznačajnijih novinskih naslova, a TV oglasi su izabrani sa HTV1, HTV2, RTL i NOVA TV. Tužitelj je u podnesku naveo da je agencija koju je angažirao procijenila vrijednost reklamne kampanje, međutim budući da su tužene banke osporile tu procjenu navodeći da nisu platile te iznose te s obzirom da to za potrebe ovog spora nije presudno, to se podatci i prigovori te vrste neće navoditi.

Na ročištu održanom 22. svibnja 2013. tužitelj je predao DVD na kojemu su bile snimljene reklame koje su bile objavljene u tisku i na televiziji, a tuženicama je na ovom ročištu ostavljen rok do 06. lipnja 2013. godine da se detaljnije očituju na dio koji se odnosi na marketing. Prije samog pregledavanja DVD-a P. i S. b. su navele da iz pregleda reklamnog materijala proizlazi da se radi o općenitoj ponudi kredita, a ne o specifičnoj ponudi vezanoj za kredite u francima, S. b. je također navela da ne može razumjeti koji je smisao u dostavljenom materijalu u kojemu neka agencija prema narudžbi tužitelja navodi iznose koje je pojedina banka platila, svi tuženici su naveli da bi tužitelj trebao pojasniti koje činjenice relevantne u ovom sporu bi dostavljeni materijal trebao dokazati. O. b. je navela da je tužitelj navodio reklame banaka u kontekstu činjenice da banke u tim reklamama nisu upozoravale potrošače na posebne rizike vezane uz valutnu klauzulu u CHF i O. b. ukazuje da ne vidi na koji način bi predani reklamni materijal s podacima o cijenama bio relevantan za utvrđivanje eventualno te sporne okolnosti. Tužitelj se osvrnuo te naveo da je u podnesku od 29. lipnja 2012. godine naveo da su tužene banke u svojim reklamama reklamirale i nudile sporne kredite kao nešto povoljnije i bolje za potrošača u odnosu na druge proizvode i to na način da su u svojim reklamnim materijalima koristile riječi poput „akcija“, „povoljniji krediti“, „više kvadrata uz manju ratu“, sugerirajući time da se radi o proizvodu koji je povoljan, a bez ikakvog upozorenja o njegovoj rizičnosti. H. b. je navela da se pridružuje navodima Z.-e i traži da se tužitelj izjasni da li činjenice koje je H. b. iznijela u svom podnesku tužitelj priznaje ili osporava, kako bi se H. b. dalje znala postaviti u ovom sporu. Tužitelj je naveo da je već iz tužbe vidljivo da osporava bankama pravo da svojim odlukama jednostrano mijenjaju kamatne stope te da osporava sve navode banaka koje su u suprotnosti s stajalištem tužitelja u tužbi i kasnijim podnescima.

Spomenuti DVD je pregledavan na ročištu održanom 07. lipnja 2013. godine, a tuženici su dan ranije predali svoja očitovanja. Tuženici su osporili iznose iz izvještaja reklamne agencije, osporavaju da se radilo o zavaravajućem oglašavanju te tako primjerice P. tvrdi da se ne može proglasiti zavaravajućim oglašavanjem ona poruka oglašivača u kojoj su informacije koje se prezentiraju točne. S. je navela da ne vidi što navedenim reklamama

tužitelj želi dokazati te dalje navodi da skoro svaka od priloženih reklama te banke odnosno V. kao njezinog prednika u sebi istovremeno sadrži informacije koje se tiču kredita uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF i valutnu klauzulu vezanu uz EUR, a pojedine reklame sadrže i informacije vezane uz kredite u kunama, ukazuje da se iz pojedinih dijelova reklama jasno vidi mogućnost izbora: „samo odaberite želite li kredit s valutnom klauzulom na CHF ili EUR“. Ova banka dalje navodi da se u 2004. godini u TV reklamama uopće ne spominje valuta kredita jer se oglašavaju „stambeni kredit s kamatnom stopom već od 4,6 %“ te se oglašavaju i „stambeni krediti za mlade“ također bez spominjanja valute kredita u samoj reklamama, navodi da se nigdje krediti uz CHF ne opisuju kao sigurnija opcija, dalje navodi da zbog ograničenog vremenskog prostora za TV reklame u oglasima nije bilo moguće, a niti je to zakonskim odredbama bilo propisano, navesti sve parametre pojedinog kredita koji se reklamirao. V. navodi da su oglasi ove banke pružali samo opću informaciju i svi oglasi u 2004. godini u sebi su navodili besplatni broj info telefona V., a kompletno upoznavanje sa svim okolnostima i informacijama vezanim uz konkretan ugovor potencijalni klijenti su dobivali u razgovoru s djelatnicima te banke. S. dalje komentira oglase tijekom 2005. godine te ukazuje da ih je oglašavala kao „svenamjenske kredite“, a ne samo kredite uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF te smatra da to dokazuje dio oglasa koji glasi: „samo odaberite želite li kredit s valutnom klauzulom na CHF ili EUR – za namjenu ne pitamo!“, dalje V. navodi da je u 2005. godini nudila odnosno oglašavala kredite pod nazivom „svenamjenski krediti“ te pod sloganom „Samo odaberite želite li kredit u CHF ili EUR- za namjenu ne pitamo!“, navodi da u TV reklamama su bile objavljujane reklame s naslovima „Stan nikad nije bio bliže“ i „Rješenje za preseljenje“ te ukazuje da se iz sadržaja ovih reklama vidi da se odnose na kredite uz valutnu klauzulu u obje varijante (CHF i EUR). Za 2006. godinu V. navodi isto te dodatno da je imala ponudu stambenih kredita u kunama te ističe da je tamo navela da kod kuskog kredita valutni rizik ne postoji i time smatra da je u potpunosti pobijena tvrdnja tužitelja da pri oglašavanju i u razgovorima sa djelatnicima ove banke potrošačima nije bilo davano upozorenje koje se odnosilo na valutni rizik koji postoji kad se uzima kredit s valutnom klauzulom. V. naglašava da se u oglasima za 2006. godinu nigdje ne vidi da je ova banka kredite u CHF spominjala kao sigurniju opciju, a navodi da se to posebno vidi u oglasu iz 2008. godine pod nazivom „Povoljno do stambenog kredita“ gdje su navedeni krediti u svim valutama koje je ova banka imala u ponudi (CHF, EUR, HRK).

R. b. je osporila iznose koje agencija koju je tužitelj angažirao navodi u svom izvještaju, dalje navodi da se pregledom promidžbenog materijala može utvrditi jedino da je ova banka u 2006. godini oglašavala ponudu stambenog kredita koji ima mogućnost fleksibilne otplate, koji ima posebnu ponudu u pogledu kamata koja je trajala do 31. prosinca 2006. godine, koji se može ugovoriti u CHF ili EUR i ima određene druge pogodnosti. R. b. navodi da promidžbeni materijal tužitelja pokazuje da je ova banka naglasak promidžbe stavila na tzv. flexi kredit, koji nudi mogućnost da korisnik kredita svaki mjesec odredi iznos otplate kredita, dalje ukazuje da R. nudi druge pogodnosti te zaključuje da nije točna tvrdnja tužitelja da je R. b. u svojim oglasima posebno isticala kredite u CHF kao posebno povoljne i sigurne. R. zaključuje da joj nije jasno kako je reklamni materijal ograničenog trajanja iz 2006. godine utjecao na potrošače koji su s ovom bankom sklapali ugovore u 2004. i 2005. godini odnosno 2007. i 2008. godini.

Z. je također 06. lipnja 2013. godine dostavila svoje očitovanje te navodi da je spominjala kredite vezane uz CHF u nekim svojim oglasima samo u 2005. godini te navodi da je tada bio na snazi Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. godine te smatra da njezine reklame nisu prekršile članak 89. stavak drugi tog Zakona. Z. dalje navodi da je prvi tiskani oglas počimao riječima „nove pogodnosti!“ i o tome da „stižu nove elastične pogodnosti“, odnosno „novi uvjeti kreditiranja“ stambenih kredita i kredita za kupnju vozila, a CHF se spominje isključivo u kontekstu činjenično točne tvrdnje da je Z. 2005. godine u svoju ponudu uvela

„mogućnost podizanja kredita uz valutnu klauzulu u CHF“ te zaključuje da svaki prosječni potrošač može shvatiti da se radi o točnoj obavijesti o tome da ima dodatnu mogućnost izbora, kakva je već postojala kod drugih banaka. Z. dalje navodi da drugi tiskani oglas u 2005. godini počinje riječima „elastični stambeni krediti“ te da su do 30. lipnja 2005. godine svi stambeni krediti bez naknade, a CHF se spominje u paru s kreditima vezanim za EUR, navodi da se radi o točnim obavijestima kojima Z. ukazuje potrošaču da ima mogućnost podizanja kredita bez naknade do određenog datuma te da pri tome ima mogućnost izbora između kredita u EUR i CHF i da u tome nema ničeg zavaravajućeg. Treći tiskani oglas Z. je započela riječima „Elastični krediti za automobile, skutere i plovila“ te se i ovdje spominje mogućnost izbora EUR-a i CHF-a, dok četvrti tiskani oglas počinje riječima „ Dom po mom “ i u njemu Z. informira potrošače da će odobravati stambene kredite bez naknade do 01. rujna, a u tom oglasu se valute EUR ili CHF izrijeком ne spominju. Z. dalje navodi da TV oglas pod naslovom „Stambeni krediti Z. b. bez naknade do 30. lipnja “ se odnosi na sve stambene kredite, u ovoj reklami narator – bankar izgovara rečenicu: „Samo vežete kredit uz EUR-e i uživajte“ te navodi da se krediti u protuvrijednosti CHF ne spominju u izgovorenom tekstu, ali se u tekstualnoj liniji preko ekrana navodi: „Kamatna stopa već od 4,90 % za CHF (EKS 4,90 %)“. Z. dalje ukazuje da je ona u to doba nudila i imala više kamatne stope od većine drugih banaka u to vrijeme, navodi da u TV oglasu pod nazivom „Elastični krediti Z. b.“ narator-bankar izgovara rečenicu: „Samo vežete kredit uz EUR-e i uživajte,“ da bi tek na upit potrošača: „Ja bih vezao kredit za švicarce ?“, narator odgovara: „Naravno“. Z. navodi da se u oglasu govori o „niskim kamatama“ bez obzira na izabranu valutu. Z. se dalje poziva na intervju svog člana uprave u dnevnom listu „Večernji list“ od 16. ožujka 2005. godine te ga citira, ali iz ovog dijela intervjua ovaj sud ne može posebno razabrati što bi točno prosječni potrošač trebao zaključiti, osim što se radi o nekom blagom obliku ograđivanja ove banke od kredita u švicarskim francima, ali je to rečeno na način koji se može uočiti tek ako ga se posebno analizira, pored toga ovakvi intervjui nemaju takav učinak kao reklame te u stvarnosti mali broj ljudi pročita detaljno ono što je napisano u takvom intervjuu. Z. dalje navodi da je donošenje odluke o stambenom kreditnom zaduženju značajna novčana obveza te da se takva odluka ne donosi pod dojmom reklame i da ovakve odluke po njezinom iskustvu potrošači ne donose samo na temelju reklame i bez prethodnog prikupljanja daljnjih obavijesti, često i kod više banaka te navodi da se od prosječnog potrošača to i očekuje i da on mora pristupiti sklapanju ovog pravnog posla kritički odnosno da se ne može pri donošenju odluke slijepo prepustiti zovu reklame. Ovo stajalište je također iznio i P. te se napominje da je taj stav kao tumačenje pravnog standarda točan te se doista ne bi moglo ocijeniti da je postupao s pažnjom dobrog domaćina onaj potrošač koji bi svoju odluku o dugoročnom zaduženju zasnovao isključivo na reklamama, ali upravo iskazi saslušanih svjedoka potvrđuju da su potrošači redovito postupali upravo onako kako to Z. i P. traže, dakle gotovo svi su prikupljali ponude više banaka te ih uspoređivali i dodatno su tražili informacije u bankama, koje su im ih u ime banaka davali osobni bankari, ali na način koji ne samo da je mogao dovesti prosječnog potrošača u zabludu nego ih je stvarno i doveo u zabludu, prema tome potrošači su postupali pažnjom dobrog domaćina, ali tužene banke nisu postupale prema kriteriju profesionalne pažnje, a dodatno to još na bilo koji način ne znači da bi bilo koji oblik zavaravajućeg oglašavanja bio dopušten.

S. b. je 06. lipnja 2013. g. predala svoje očitovanje te osporava iznose koje navodi marketinška agencija i stavlja brojne primjedbe na rad navedene agencije. S. b. u bitnome navodi da su u njezinim reklamama ravnopravno spomenuti krediti vezani uz EUR i CHF ili uopće u njima nije bila spomenuta valuta (spot za stambeni kredit), dakle i S. b. ukazuje da ona nije imala marketinšku kampanju koja bi bila usmjerena jedino na promoviranje proizvoda vezane uz CHF nego se radilo o promociji proizvoda koje je ova banka tada nudila na tržištu odnosno radi se o njezinoj ponudi stambenih kredita u prvom valu te u drugom valu,

bilo je i radio spotova s istim tekstom kao i na TV spotovima, reklamirali su se krediti za brodove, auto kredit te HIT kredit 2, a kod ova posljednja tri se u tekstu ravnopravno prikazuju ponude u EUR i CHF.

O. b. je 06. lipnja 2013. g. također predala svoje očitovanje i navodi da nije imala nikakvo agresivno oglašavanje nego je uvođenje proizvoda – kredita u CHF služilo isključivo za zaštitu postojeće klijentele banke, a kako oni ne bi prešli u druge banke koje su ranije krenule s odobravanjem CHF kredita, O. b. navodi da iz ovog razloga nije koristila TV oglašavanje nego isključivo tisak, uglavnom lokalne novine u kojima je banka domicilna. O. b. ukazuje da je njezino oglašavanje bilo dosta konzervativno.

P. je 06. lipnja dostavio očitovanje te ponavlja da se ne može proglasiti zavaravajućim oglašavanjem ona poruka oglašivača u kojoj su informacije koje se prezentiraju točne te se poziva na presudu broj C-126/91, ali koju ne citira niti ju ne prilaže nego navodi jedino internet stranicu. Ovaj sud je uvidom u spomenutu internetsku stranicu utvrdio da se radilo o prethodnom pitanju za kojeg se čini da ga je postavio Vrhovni sud Njemačke i uputio ga Europskom sudu, a u vezi s pitanjem slobode kretanja roba, kvantitativnih ograničenja i mjera koje imaju sličan efekt. Radi se, dakle, o prethodnom pitanju koje je njemački Vrhovni sud postavio Europskom sudu, a u sporu između tužitelja Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft e.V. v. Yves Rocher GmbH, predmet C-126/91 te iz dosta kratkog obrazloženja proizlazi da je njemački Vrhovni sud bio razmatrao primjenu njemačkog članka 6e(1) Zakona o tržišnom natjecanju (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb) od 7. lipnja 1909. g., a koji je izmijenjen Zakonom o izmjenama nekih odredaba privrednog, potrošačkog, radnog i socijalnog prava od 25. srpnja 1986. g. (Gesetz zur Änderung wirtschafts-,verbraucher-, arbeits- und sozialrechtlicher Vorschriften), ovaj sud primjećuje da se P. pozvao na ovu presudu bez ikakvog približeg obrazloženja, ali je uvidom u ono što je dostupno na spomenutim internetskim stranicama utvrđeno da se radi o vrlo specifičnom pitanju, koje se prvenstveno odnosi na primjenu spomenutog njemačkog zakona i mogućnost izricanja privremene mjere, a čiji učinci bi mogli dovesti do otežavanja sloboda kretanja roba na jedinstvenom EU tržištu, pa stoga pozivanje na ovu odluku ne dokazuje ništa za potrebe ovog spora, dodatno se ukazuje da je P. na isti način postupio i kada je dostavio pojedine dokaz-ugovore o svom zaduženju u inozemstvu (primjerice između P.-a i I. S. B. I. PLC.) prilažući naslovnu stranu ovog Ugovora te njegovu četvrtu, petu i na kraju 43. stranu, a sve ono što je između nije priložio niti je naveo da ove nedostajuće stranice ugovora smatra poslovnim tajnom, ali ovakav način prilaganja dokaza te potpuno općenitog pozivanja na neke dokaze nije primjeren parničnom postupku pred ovim sudom, a isto je ponovljeno i kod nekih drugih priloženih Ugovora. P. u spomenutom podnesku navodi da tužitelj nije dokazao da bi P. reklamirao CHF u nekoj posebnoj kampanji, reklami, letku i slično te tvrdi da nije svoju ponudu kredita bazirao samo na kreditima u CHF, dalje osporava količinu prisutnosti TV spota u sekundama kako je to prikazano u analizi tužitelja te navodi da dužina trajanja spota nije istovjetna „dužini izloženosti gledatelja samoj prodajnoj poruci budući da kreativni dio spota i dio koji se odnosi na trajanje same prodajne poruke u spotu nisu isti, te prodajni dio koji komunicira proizvod/uslugu traje u pravilu nekoliko sekundi“.

Podnesci H. b. i E. b. su predani poštom 06. lipnja 2013. godine te su u spis stigli kasnije odnosno nakon ročišta održanog 07. lipnja 2013. godine, na kojemu su se pregledavale reklame snimljene na DVD-u. H. b. navodi da je reklamni slogan njezine reklame emitirane u 2004. godini bio: „Stambeni krediti s vrtoglavo dobrim uvjetima“ te H. b. navodi da je iz ovog reklamnog slogana razvidno kako se isti ne odnosi samo na kredite vezane uz CHF već općenito na sve kredite ove banke i stoga je H. b. nejasno što tužitelj navedenom reklamom želi dokazati te osporava u cijelosti rezultate analize medijske agencije. H. b. dalje navodi da je u reklamama i reklamnim materijalima upozoravao potrošače na rizik rasta tečaja te navodi da je to dokazao prethodno dostavljenim člancima koje je priložio uz

podnesak od 07. ožujka 2013. godine, a koji su bili objavljeni u glasilu ove banke „H. times“, koje je za čitavog spornog razdoblja bilo javno dostupno potrošačima u poslovnica ova banke i putem interneta te je ovo glasilo H. b. slala i na adrese komitenata ove banke. H. b. navodi da je iz ovih članaka razvidno kako je ova banka aktivno djelovala na edukaciji potencijalnih klijenata još u 2005. godini, dakle prije nastupanja krize i prije rasta tečaja CHF-a, upozoravajući potrošače javnim objavama o rizicima ugovaranja dugoročnih kredita u stranim valutama, a osobito u CHF-u. H. b. u ovom podnesku izdvaja reklamu objavljenu 06. rujna 2005. godine u „24 sata“ koju je tužitelj dostavio uz svoj podnesak od 21. svibnja 2013. godine te ukazuje na tekst iz navedene reklame koji glasi: „Korisnik kredita mora sam donijeti odluku je li rizik rasta tečaja franka prema kuni veći od pogodnosti niže kamate u odnosu na rizik koji preuzima vežući svoj kredit uz EUR-o. Prije nego što odlučite uz koju ćete valutu vezati kredit mora se uzeti u obzir ne samo pogodnosti niže kamate već i mogućnost nestabilnog tečaja. “Pored toga, H. b. ističe da je u čitavom vremenskom razdoblju u kojemu je nudila i oglašavala kredite vezane uz CHF na isti način nudila i oglašavala kredite u drugim valutama. Ovaj sud je izvršio uvid u spomenutu reklamu ove banke objavljene u dnevnom listu „24 sata“ od 06. rujna 2005. godine te je pronašao navedeni tekst, koji djeluje kao novinski članak, a citirani tekst je naveden na kraju tog kratkog članka i on glasi: „Prije nego što odlučite uz koju ćete valutu vezati kredit, mora se uzeti u obzir ne samo pogodnost niže kamate, već i mogućnost nestabilnog tečaja. Kretanje tečaja valuta teško je predvidjeti, no tečajni rizik može se ocijeniti promatrajući podatke oscilacija tečaja EUR-a i CHF-a u proteklim razdobljima, **a prema tome franci djeluju stabilno.**“

E. b. je također putem pošte dana 06. lipnja 2013. godine poslala svoje očitovanje koje se odnosi na marketing i dokaze snimljene na DVD-u. E. b. ističe da je dokumentacija nepotpuna te nabroja brojna glasila u kojima je E. b. objavila oglase, a da to tužitelj nije u svojoj analizi naveo te navodi da se radi o oglasima u listovima Glas Slavonije, Globus, Jutarnji list, Karlovački tjednik, Mila, More, Nacional, Slobodna Dalmacija, Večernji list itd. te ukazuje da je tužitelj dostavio samo tri oglasa objavljena u tisku, a također navodi da E. b. nema podatke da bi oglasi uopće bili objavljeni u Dnevniku, Podravskom listu i Vivi. Stoga E. b. osporava tvrdnje tužitelja da bi oglasila kredite više od sto puta te se osvrće na oglas objavljen u Novom listu od 26. svibnja 2004. godine te ga komentira. E. b. navodi da se radi o kampanji pod nazivom „Stambeni krediti bez jamaca“ (2004), a naslov oglasa je bio: „Lakše je pronaći kredit bez jamaca nego jamce za kredit“. Upravo zato je u oglasu težište stavljeno na mogućnost kreditiranja bez jamaca, a ne na činjenicu da se u ponudi između ostalog nude krediti uz valutnu klauzulu u CHF-u, navodi da se vidi u tom oglasu da ova banka ima kredite uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF, EUR i USD, da E. b. ni na koji način ne preferira, sugerira ili nagovara tražitelje kredita na bilo koju opciju iz ponude, ukazuje da je ponuda iz ovog oglasa ograničenog karaktera i traje do 31. kolovoza 2004. godine kako za kredite u CHF tako i one uz valutnu klauzulu u EUR i USD, navodi da je u toj brošuri navedeno da se nalazi ponuda za osobe koje ostvaruju status klijenta E. b. te da se otvaranjem tekućeg računa kod ove banke ostvaruje status klijenta i čitav niz dodatnih pogodnosti te zaključuje da težište ponude nije u kreditima vezanim uz CHF nego u dobivanju kredita bez jamaca i pogodnostima koje se ostvaruju statusom klijenta E. b. E. b. dalje ponavlja da su uvjeti kredita za sve ugovore bez obzira uz koju valutu su vezani identični, navodi da je E. b. posebno upozoravala na rizik podizanja kredita uz valutnu klauzulu u CHF i USD te da je izričito navela da svako kreditno zaduženje bez obzira na valutnu klauzulu predstavlja određeni rizik kojeg tražitelj kredita mora biti svjestan te navodi da je sastavila grafički prikaz kretanja tečaja EUR, CHF i USD u odnosu na kunu kako bi u potpunosti informirala tražitelje kredita o svim njoj dostupnim informacijama. E. b. zaključuje da je isticala i preporučila tražiteljima kredita da odluku o vezivanju kredita donose ovisno o njihovim primanjima, ako su vezana uz neku od navedenih valuta. Ovaj sud je obavio uvid u spomenutu propagandnu brošuru te je

utvrdio da u njoj E. b. doista navodi da svako kreditno zaduživanje, bez obzira na valutnu klauzulu predstavlja određeni rizik kojeg tražitelj kredita mora biti svjestan, pa analizom ovog teksta sud zaključuje da se time zaduživanje uz valutnu klauzulu izjednačava s svakim kreditnim zaduživanjem odnosno i onim bez valutne klauzule te proizlazi da se tvrdi da svaki kredit sam po sebi predstavlja određeni rizik, jer se to drugačije ne može protumačiti, a ovakvo izjednačavanje rizika predstavlja u stvari umanjivanje rizika kod kredita vezanog uz valutnu klauzulu općenito, a onda dodano uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF, a za ovaj način umanjivanja rizika se u njemačkoj praksi koristi izraz „trivijalizacija rizika“. Uostalom, u sljedećoj rečenici E. b. navodi: „Što se tiče kretanja valuta u posljednjih šest godina, tečaj EUR-a bio je najstabilniji, potom je slijedio tečaj švicarskog franka-CHF te američkog dolara-USD.“ Ovi podatci o kretanju tečaja su točni, ali iz toga ne proizlazi da je E. b. ispunila svoje obveze koje ima kao profesionalac u ovoj oblasti. E. b. dalje navodi da je na televiziji u 2004. godini oglašavala kampanju „Posebna ponuda kredita bez jamaca“, a što je bila novost na tržištu te se nijednom riječju ne spominju krediti uz valutnu klauzulu CHF. E. b. ukazuje da je tužiteljeva dokumentacija koja se odnosi na oglašavanje u tisku u 2005. godini nepotpuna te ukazuje da je tužitelj dostavio svega tri oglasa, na isti način tužitelj nabroja brojne dnevne listove za koje tužitelj nije dostavio nijedan oglas, navodi da u svojoj evidenciji nema podatke da bi oglasi uopće bili objavljeni u listu „Bjelovarac“ i „Lider“, te E. b. osporava navode tužitelja i angažirane agencije prema kojima bi ova banka oglasila sporne kredite preko 65 puta. E. b. komentira oglas objavljen u dnevnom listu „24 sata“ od 20. travnja 2005. godine te ističe da je iz priloženog oglasa vidljivo da je ova banka imala ponudu kredita bez jamaca, da je bio trend povećanje potražnje za stambenim kreditima u prethodnoj godini, da ima ponudu kredita u obje varijante odnosno uz CHF i EUR te se iznose podatci o povećanoj potražnji za kreditima. E. b. navodi da oglas objavljen u listu „Gloria“ pokazuje da se radi o kampanji „stambeni krediti s ostatkom vrijednosti“, da se pojašnjava što znači pojam kredita s ostatkom vrijednosti, da postoji ponuda kredita u EUR i CHF i da su uvjeti istovjetni, a oglas objavljen u „Jutarnjem listu“ od 30. rujna 2005. godine pokazuje da se radi o istoj kampanji pod nazivom „Stambeni krediti s ostatkom vrijednosti“ te se u ovom oglasu uopće ne spominju krediti vezani uz valutnu klauzulu. E. b. komentira oglas na televiziji iz 2005. godine pod istim naslovom kampanje: „Stambeni krediti s ostatkom vrijednosti“, naglašava da je vrijednost oglašavanja irelevantna za ovaj postupak. E. b. dalje navodi da se svi oglasi odnose i na ponude za stambene kredite u drugim valutama, a ne samo u CHF te zaključuje da tužitelj, da je tražio monitoring oglašavanja kredita uz valutnu klauzulu u EUR ili USD, bi dobio identične oglase i zbog toga se ni na koji način ne može zaključiti da su kampanje u 2004. i 2005. godini bile usmjerene na oglašavanje kredita vezanih uz valutnu klauzulu u CHF. E. b. ukazuje da su u njenim poslovnicama bili dostupni letci-brošure za svaku vrst proizvoda i oni su, između ostalog, sadržavali grafički prikaz kretanja CHF, EUR i USD u odnosu na kunu za razdoblje od šest godina prije 2004. godine, a ove brošure su sadržavale informaciju o pojmu „valutna klauzula i rizici financiranja u kunama s valutnom klauzulom“. Zaključak je E. b. da ona oglašavanjem nije ni na koji način dovodila u zabludu potencijalne tražitelje kredita niti je vjerojatno da je ovakvo oglašavanje moglo utjecati na ekonomsko ponašanje tražitelja kredita.

Na ročištu održanom 07. lipnja 2013. godine pregledavan je spomenuti DVD na kojemu se nalaze podatci koje je tužitelju dostavila Agencija P. m. o. Na ovom DVD-u se nalaze prikupljeni podatci o oglašavanju svake banke i to u tisku te putem televizije, a tiskani oglasi su priloženi kao prilog podneska tužitelja od 21. svibnja 2013. godine. Prvo je pregledan onaj dio koji se odnosi na oglašavanje E. b. Reklama odnosno plaćeni oglas u listu „24 sata“ prema komentaru tužitelja ukazuje na povoljnu kamatnu stopu od 4,99 % te se u plaćenom oglasu navodi da je ova banka prva na hrvatskom tržištu ponudila posebnu liniju stambenih kredita s godišnjom kamatnom stopom od 4,99 %, navodi se da ih banka odobrava

bez jamaca i po vrlo prihvatljivim uvjetima, govori se o povoljnom omjeru iznosa kredita i vrijednosti hipoteke od 1:1, tužitelj ukazuje da se švicarski franak stavlja na prvo mjesto. Ovu reklamu E. b. tumači tako da se u njoj govori i o kreditima vezanim uz druge valute te smatra da se težište stavlja na opću ponudu stambenih kredita bez jamaca te se navodi trend povećanja potražnje za stambenim kreditima u 2004. u odnosu na 2003. godinu. Spomenuti članak govori o stambenom kreditiranju ove banke i ne može se reći da se on odnosi samo na kredite vezane uz CHF, ali je točno i to da se na prvom mjestu spominje kredit vezan uz švicarski franak i to zbog njegove povoljne stope. Ova banka je objavila i reklamu u „Jutarnjem listu“ u 2005. godini i ona nosi naslov „Sve je u vašim rukama“, na ovoj reklami se ne spominje nijedna valuta. Pregledana je televizijska reklama iz kampanje E. b. pod nazivom „Sve je u vašim rukama“, tužitelj je naveo da se radi o televizijskoj reklami koja se u 2004. i 2005. godini ponavljala tako da je bilo 455 TV oglasa i 169 tiskanih oglasa te ukazuje da sve te reklame, kako one na TV-u tako i one objavljene u tisku, treba gledati kao cjelinu i na ovoj TV reklami se pojavljuje djevojka s daljinskim upravljačem za televizor i tužitelj smatra da to sugerira zaključak da je sve u rukama potrošača, a s tim se slaže i ovaj sud. E. b. je navela da se na ovoj TV reklami nigdje ne spominje kredit vezan uz CHF nego da se odnosi na stambene kredite s ostatkom vrijednosti i to za kredite neovisno o valuti. S obzirom da su ovakve prigovore isticale i ostale banke treba reći da se većina kredita vezanih uz CHF odnosila na stambeno kreditiranje, pa se ne može tvrditi da opća reklama bilo koje banke koja se odnosi na stambeno kreditiranje, bez obzira što se u nekima ne spominje nijedna valuta, nema nikakve veze s stambenim kreditima odobrenim uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF. **Naprotiv, može se reći da se i takve reklame u kojima banke nastoje uvjeriti potrošače kako su povoljni svi njihovi stambeni krediti odnose i na stambene kredite s valutnom klauzulom vezanom uz CHF**, a ovdje se radi o tome da je u reklamama trebalo upozoriti na specifičnu razliku odnosno povećanu rizičnost ovih kredita u odnosu na kredite vezane uz EUR-o ili u kunama. Pregledan je oglas E. b. u časopisu „Glorija“ i u ovom časopisu je objavljena fotografija iste djevojke kao i na TV reklami, ali se u njoj daje primjer izračuna kredita i to za kredit vezan uz CHF u iznosu od 150.000,00 CHF-a, kamatna stopa za ovu varijantu je niža u odnosu na kredit vezan uz EUR-o. U ovom oglasu se posebno doista ne navodi da bi se on odnosio samo na kredite vezane uz švicarski franak, ali se kamatna stopa navodi najprije za švicarski franak te istom iza toga za EUR-o, a izračun kredita je napravljen samo za švicarski franak. U oglasu ove banke iz travnja 2004. godine objavljenom u listu „Glas Istre“ ova banka reklamira svoju ponudu pod nazivom: „Lakše je pronaći kredit bez jamaca nego jamce za kredit“ te na prvom mjestu E. b. ističe kamatnu stopu od 4,99 % i navodi da je ova ponuda vremenski i količinski ograničena, istom na drugom mjestu se navodi ponuda uz EUR-o i uz višu kamatnu stopu, a s obzirom da je E. b. nastavila odobravati ovakve stambene kredite i u sljedećim godinama to je ostalo nejasno koliko je bila istinita tvrdnja iz ovog oglasa da je ta ponuda „vremenski i količinski ograničena“.

Nakon toga su pregledavani oglasi H. b. i to njezin oglas objavljen u listu „Glas Istre“ u kojemu jedan mali nosorog s puževom kućicom na leđima se nalazi na gornjem dijelu reklame te se ispod govori o kući s najmanjom kamatom i najdužom otplatom te se navodi primjer za CHF i tužitelj ukazuje da se govori samo o ovoj vrsti kredita i spominje se iznos od 20.000,00 CHF-a. H. se osvrnuo i naveo da tužitelj pojedine reklame izvlači iz konteksta te da na ovaj način manipulira činjenicama i nastoji dovesti ovaj sud u zabludu, ukazuje da je svrha reklamiranja da se potrošača upozna s novim proizvodom i da u tome nema ništa lošega i da ova banka nije nagovarala potrošače da uzimaju kredite vezane uz švicarske franke. Pregledana je televizijska reklama H. b. i na njoj ova banka općenito reklamira svoju ponudu stambenih kredita, bez da se posebno govori o švicarskim francima. Nakon toga je pregledana reklama objavljena u „Privrednom vjesniku“ u kojoj se prikazuje kućni broj 3,99 i naziv ulice je H. ulica te se dolje u tekstu navodi da je to adresa najniže kamate i tužitelj je naveo da se

ona odnosi samo na stambene kredite u CHF-u i da ova kamatna stopa čak i kad ne bi bilo teksta upućuje na ponudu kredita u švicarskim francima, a H. je naveo da se radilo o novom proizvodu i da oglašavanje nije zabranjeno. Također je pregledan oglas u „Jutarnjem listu“ te se radi o tada uobičajenoj reklami ove banke i tužitelj ukazuje da se u njoj navodi da je riječ o akciji koja traje do 31. prosinca 2005. godine te se u tekstu navodi ponuda stambenog kredita s valutnom klauzulom u CHF. Pregledan je plaćeni oglas ove banke u „24 sata,“ pod nazivom „Ostvarite snove o vlastitom stanu“ te se u podnaslovu govori da se može dobiti stambeni kredit uz kamatu od samo 3,99 % ako kredit vežete uz švicarski franak, a u manjem članku pod podnaslovom „Povoljni krediti bez jamaca“ govori se o tome da se ovi krediti odnose na kredite s valutnom klauzulom u švicarskim francima odnosno EUR-ima.

H. b. se pozvala na svoj podnesak od 07. ožujka 2013. godine i tekst pod naslovom: „Kretanje tečaja CHF-a i EUR-a“ i H. smatra da je educirao potrošače o tečajnom riziku i da je time dokazao da tužitelj manipulira pojedinim podatcima iz reklamne kampanje tako da ih selektivno izdvaja. H. b. ukazuje na ovu informaciju te ističe da se u toj informaciji-članku govori o tome da „zbog političkih previranja i recesije u Euro zoni euru pozicija na tržištu slabi, a potražnja se seli k starim valutama s dugom tradicijom koje se percipiraju kao sigurno utočište (safe haven) – kao što je švicarski franak te se dalje navodi da time švicarski franak jača prema EUR-u, što znači da jača i prema kuni (s obzirom na to da se vrijednost kune formira prema vrijednosti EUR-a). H. b. je na ročištu navela da se u istom tekstu navodi da treba razmotriti ne samo kamatnu stopu nego i mogućnost promjene tečaja valute uz koju smo kredit odlučili vezati. Međutim, isto tako se u ovom članku dalje navodi da Hrvatska vodi pregovore o pristupanju u EU i da će to dugoročno zasigurno utjecati na povećanje kreditnog rejtinga i da se time može ostvariti snažniji priljev inozemnog kapitala koji bi održao dugoročniji trend jačanja kune i da jačanje kune znači, u konačnici, i osjetno smanjenje iznosa rate kredita s valutnom klauzulom, pa ovaj članak ne daje neko jasno upozorenje potrošačima koja varijanta bi bila rizičnija odnosno manje rizična, pored toga se vidi da analitičari H. znaju da recesija u Euro zoni nužno dovodi do potražnje odnosno selidbe prema sigurnim utočištima kao što je švicarski franak, a to znači da se pritisak ove vrste mogao predvidjeti i da je bio poznat ovoj kao i drugim bankama kao potpuno predvidivi slijed događaja. Na isti način pregledane su pojedine druge reklame ove banke te su stranke redovito reagirale na isti način. U dijelu pregledanih reklama H. b. daje opću ponudu stambenih kredita te ih prikazuje kao povoljne, dok kod nekih pregledanih ponuda daje stope i izračune samo za CHF.

Na istom ročištu pregledane su reklame O. b. objavljene u „Glasu Istre“ te su to bili oglasi pod nazivom „Novi krediti“ te se u ovom oglasu govori da ova banka ima ponudu stambenih kredita bez jamaca i bez depozita do iznosa od 150.000,00 EUR-a, ali se kamatna stopa od 4,39 % navodi za valutnu klauzulu u CHF te je tužitelj naveo da smatra da se radi o ponudi kredita vezanoj za švicarske franke, a da je 150.000,00 EUR-a navedeno radi orijentacije potrošačima o visini kredita kojeg ova banka nudi. O. b. je navela da nije imala televizijskih reklama te je prethodno u podnesku izjavila da je imala oglase samo u lokalnom tisku i to orijentiranu na vlastite klijente, kako oni ne bi prešli konkurenciji. O. b. je potvrdila podatke tužitelja o učestalosti oglasa i zaključuje da njezino oglašavanje nije utjecalo niti je moglo utjecati na potrošače.

Na ročištu je pregledavana televizijska reklama P.-a pod nazivom „Kako god okreneš“ i tužitelj ukazuje da se u reklami uvijek ističe kamatna stopa kao najniža kamatna stopa te obrazlaže da se ne pravi razlikovanje između kredita, navodi da se kampanja ove banke kasnije mijenjala te ističe da se u televizijskoj reklami naglašava kamatna stopa od 3,31 %. P. je naveo da u TV reklami nema naznake o kojoj vrsti kredita se radi, a pogotovo ne o valuti te ističe da P. u televizijskim reklamama uopće nije navodio bilo koju valutu, ova TV reklama općenito naglašava povoljnost ponude ove banke. Reklama P.-a u „Jutarnjem listu“ navodi ponudu kredita vezanih uz EUR-o i CHF te se u njoj ukazuje da se za 24 sata može dobiti

potvrda o uvjetnom odobrenju stambenog kredita i tužitelj smatra da se stoga radi o agresivnijoj kampanji kojoj je cilj privući potrošača, ali ovaj sud zaključuje da se ta ponuda uklapa u neki prosjek ponuda tuženih banaka koje sve idu za tim da ih se percipira kao vrlo povoljne odnosno najpovoljnije. Na istom ročištu pregledavana je i televizijska reklama pod nazivom „Kako god okreneš“ te se u toj reklami daje opći prikaz ponude, a tužitelj smatra da je ovu reklamnu kampanju P.-a karakterizirao ključ koji se prikazuje i na ovoj reklami, a P. je u pisanim materijalima odnosno reklamama poslije upućivao klijente na ponude kredita u švicarskim francima s logom u obliku ključa. Pregledani su tekstovi reklama P.-a u dnevnom tisku te je tužitelj naveo da u njima P. obrazlaže svoje ponude u obje varijante kredita uz valutnu klauzulu i da je u njima kamatna stopa za CHF niža, P. smatra da iz toga ne proizlazi da ova banka potrošačima išta sugerira, ali ovaj sud ne dijeli taj zaključak jer **ako čitavo obrazloženje uz dvije ponude kredita ostaje isto i ako je razlika samo u kamatnim stopama onda se time potrošaču doista sugerira da je povoljniji kredit s nižom kamatnom stopom.** Pregledana je i reklama iz 2006. na kojoj se nalazi slika muškarca s čekićem te pod naslovom: „U P. po kredit“ i u ovoj reklami se navodi samo kamatna stopa od 3,31 % (EKS 3,99 %) te se ne navodi o kojoj valuti se radi i tužitelj je to prokomentirao tako da se ovom kamatnom stopom privlači potrošača da dođe u P. i tamo istom može ustanoviti da se spomenuta niska kamatna stopa nudi samo u ponudi kredita vezanoj uz CHF, a ovaj sud također ne vidi razlog zašto u ovakvom oglasu P. to nije odmah naveo. Pregledana je reklama objavljena u „Glasu Slavonije“ u kojoj su ključevi poredani u krug i nosi naslov: „Kako god okreneš, još uvijek smo najpovoljniji“ i opet se spominje samo kamatna stopa od 3,31 % bez navođenja valute. Pregledano je još nekoliko reklama P.-a, P. se trudi prikazati svoju ponudu povoljnom pa tako na TV reklami govori da ima kredite za sve želje i da je banka za cijeli život, više puta se spominje kamatna stopa uz navođenje općih pogodnosti, pa u svakom slučaju nije opravdano navoditi kamatne stope bez da se navede na koju vrst kredita se ta kamatna stopa odnosi. Što se tiče samog reklamiranja ovaj sud je već prije toga registrirao jedan veliki plaćeni oglas P.-a u „Večernjem listu“ u kojemu je ova banka doista navela na jednom mjestu da kod dugoročnih kredita bi bilo sigurnije te kredite vezati uz EUR-o, ali formulacija upozorenja („Pametnije je i kratkoročne kredite podizati u nekoj „egzotičnoj“ valuti kao što su dolar ili švicarski franak, a za dugoročne je sigurniji EUR-o.“) ne predstavlja takvo upozorenje koje bi prosječnog potrošača moglo dovesti do zaključka o znatnoj povećanom riziku kod kredita vezanih uz švicarski franak.

Na istom ročištu pregledane su i reklame R. b. za njenu ponudu kredita pod nazivom „Flexi krediti“. Prema mišljenju tužitelja R. b. u ovoj reklami govori da potrošač može kontrolirati ratu stambenog kredita, prikazana je djevojka koja na uzici umjesto psa vodi FLEXIJA i ispod toga se nalazi na prvom mjestu kamatna stopa od 3,95 % za CHF a ispod toga manje uočljivo je navedena kamatna stopa od 4,95 % za EUR-o. R. je obrazložila da se radilo o reklamnoj kampanji za stambene kredite pod nazivom Flexi i težište je bio na fleksibilnosti otplate, što nije bilo uvjetovano uzimanjem kredita samo u švicarcima. R. obrazlaže da je time dala mogućnost korisniku kredita da tijekom otplate može u određenom razdoblju smanjiti visinu svog anuiteta tako da ona bude manja od inicijalne visine, ali saslušani svjedoci o navedenoj fleksibilnosti takvih kredita nisu izjavili ništa.

Pregledano je još nekoliko reklama ove banke i na televizijskoj reklami se pokazuje djevojka koja na uzici vodi Flexija umjesto psa i njezin pas (flexi) je poslušan, ali zato pas mlađeg muškarca koji prolazi pored nje nije tako poslušan te ga on jedva obuzdava, tako da ova reklama očito sugerira zaključak potrošaču da kod ove vrste kredita je on taj koji je gospodar i da kontrolira kredit kao prikazana djevojka psa Flexija. Oglasi objavljeni u tisku sa fotografijom iste djevojke kao i na televizijskoj reklami na isti način stavljaju težište da potrošač sam kontrolira svoju ratu uz R. Flexi stambeni kredit te se navodi kamatna stopa od

3,95 % za CHF, a ispod toga manje uočljivo stopa od 4,95% za EUR, a jedna reklama je imala naziv: „Umiljata rata traži vlasnika“.

Pregledana je i reklama S. b. pod nazivom „Posjetite nas na Croatia Boat Show“ te se u ovom oglasu govori o kreditima u obje varijante, uz EUR-o i CHF, tužitelj je ukazao da se u crvenom okviru na reklami izdvojeno navodi kamata od 5,80 % te se ona odnosi na švicarske franke, S. b. je navela da je oglas istinit i da je riječ samo o jednom oglasu sponzorstva ove banke na navedenom sajmu plovila u ožujku 2005. godine te da nije bila riječ o masovnom reklamiranju, a što prihvaća i ovaj sud s obzirom da se ovaj događaj odvija jednom na godinu. Pregledana je reklama objavljena u listu „Vjesnik“ i tamo S. b. reklamira najpovoljnije auto kredite uz CHF, reklama ima ponudu i dvije varijante te se iza CHF i EUR navodi kamatna stopa, a tužitelj ukazuje da se u reklami na dnu sitnim slovima nalazi napisano da auto krediti S. b. vezani za tečaj CHF-a imaju trenutno najnižu efektivnu kamatnu stopu. S. b. je ukazala da se kod auto kredita radilo o kratkoročnim kreditima te da su oni svi ispunjeni i smatra da nisu predmet ovog spora, a ukazuje da su korisnici ovakvih kredita imali koristi od ovakve varijante kredita, što ovom sudu nije jasno, jer su očito ispunjavali ugovor kako je on glasio, pa bi proizlazilo da S. b. kao i druge banke smatra da se okoristio ovim kreditima svatko koga nisu pogodile velike tečajne razlike. Televizijska reklama S. b. je općenita te se posebno ne govori o bilo kojoj valuti. Spomenuta banka je imala oglas objavljen u „Večernjem listu“ te su u njoj navedene dvije ponude i tužitelj smatra da se ponuda vezana uz CHF ističe s obzirom da je ona u prvom planu i to stoga jer se navodi niža kamatna stopa i to na vrećici crvene boje, a S. b. smatra da vrećica plave boje na kojoj je otisnut EUR ima veću površinu na slici, S. b. ukazuje da na ovaj način reklama ne sugerira potrošaču koju varijantu da uzme kao bolju, ali ovaj sud to mišljenje u potpunosti ne dijeli jer ako se za ponudu kredita uz CHF ne navodi nijedan lošiji element od ponude kredita vezanog uz EUR i ako je kredit u švicarcima ponuđen s nižom kamatnom stopom, onda se time neizravno sugerira potrošaču da je jedna varijanta ponude povoljnija.

Pregledane su i reklame V. i njezine reklame su nosile naziv: „Vraćate kad ojačate“ te se govori o stambenim kreditima za mlade i tužitelj ukazuje da se spominje kamatna stopa od 4,40 % i iznos kredita od 77.000,00 CHF-a s rokom otplate od 25 godina. Tužitelj je komentirao sliku na ovoj reklami, na kojoj se reproducira računalna igra u kojoj se jede EUR-o, a reklamirani kredit je bolji. S. /V./ smatra da su podatci istiniti i da kamatna stopa nije ničim posebno istaknuta. Pregledana je i televizijska reklama pod nazivom: „Vraćate kad ojačate“ te se u jednoj reklami spominje kamatna stopa, dok se u drugoj reklami ne spominje kamatna stopa niti valuta. Ova banka na isti način smatra da se kod obje televizijske reklame navode druge pogodnosti i da je težište na tome da se oni odobravaju bez jamaca i da se nudi mogućnost odgode plaćanja. Pregledane su reklame ove banke u listu „24 sata“ te se nude obje varijante kredita, iako je ponuda vezana uz CHF na prvom mjestu te je i kod ove banke očigledno da su banke nižu kamatnu stopu kod kredita vezanih uz CHF koristile kao adut za privlačenje klijenata, **jer kada se navedu dvije ponude od kojih jedna ima nižu kamatnu stopu, a druga višu te bez ikakvih upozorenja da postoji neka druga razlika među ovim ponudama, onda je jedini zaključak da je povoljniji kredit vezan uz švicarski franak.** Pregledane su reklame ove banke neposredno pred Dnevnik te su u njoj bile prikazane kamatne stope i u njima ova banka ističe najniže kamatne stope na kredite vezane uz CHF i to se navodi kao dio reklame, a S. je navela da je ta tvrdnja točna, što i jest, samo što to nije pravilan prikaz koji omogućuju potrošaču procjenu svih okolnosti, na pojedinim televizijskim reklamama se navode obje ponude i tužitelj ukazuje da je na prvo mjesto stavljena opet kamatna stopa za CHF, dok tuženik smatra da time potrošač nije mogao biti doveden u zabludu. Ova banka je davala i oglase u kojima su pojedini službenici i direktori davali pojedine izjave i tužitelj smatra da je jedna takva zbudjujuća te tako ukazuje da u jednom tekstu – intervjuu direktorica gđa K. Č. navodi: „Ako primjerice realizirate stambeni kredit za

mlade od 50.000,0 EUR-a s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak i vremenskim razdobljem od dvadeset godina, redovni mjesečni anuitet iznosi 313,63 EUR-a“. Ovakve izjave svakako zbunjuju, S. navodi da se moguće radi o pogriješi u pisanju teksta, izjava direktorice da „klijenti se ipak najviše odlučuju za stambene kredite u švicarskim francima, gdje su kamatne stope znatno niže-već od 4,40 %, što je trenutno najniža kamatna stopa za stambeni kredit na hrvatskom tržištu“ prema mišljenju S. ne znači da je ta banka (V.) na to nagovarala potrošače. Pregledani su i pojedini oglasi, jedan pod nazivom „Niže kamate, drugi put... i akcija!“ te se krediti navode u obje varijante, a tužitelj pojašnjava da je težište u oglasu na riječi akcija, pregledan je oglas pod nazivom „Akcija mjeseca“ te u njemu direktorice pojedinih poslovnica obrazlažu mogućnost refinanciranja, pregledan je oglas u listu „24 sata“ pod naslovom „Povoljno do stambenog kredita“, a drugi nosi naslov „S V. štedite idealno“. Također je pregledana reklama V. pod nazivom: „Dar za Z.“ te se u njoj navodi ponuda stambenih kredita u obje varijante, s time da se i ovdje ponuda uz CHF navodi na prvom mjestu.

Na kraju su pregledane reklame Z.-e pod nazivom „Dom po mom,“ i utvrđeno je da se u njoj ne navodi nijedna valuta. Tužitelj je dao komentar te naveo da se u ovoj reklami Z.-e ne navodi valuta nego se jedino spominje kamatna stopa od 4,50 %, ali kad se napravi usporedba onda proizlazi da se radilo o kamatnoj stopi za ponudu kredita vezanu uz švicarski franak. Pregledom reklame pod nazivom: „Elastični krediti za automobile, skutere i plovila-rastezljivi po potrebi“ utvrđeno je da u njima Z. nudi obje varijante kredita u obje valute i da je kamatna stopa za CHF niža. Pregledom reklame pod nazivom „Dom po mom“ i uz koju se nalazi naznaka „bez naknade do 01.09.“ utvrđeno je da se u njoj ne navodi o kojoj valuti ugovora se radi, ali tužitelj je naveo da stopa od 4,50 % koja se u reklami navodi se odnosila na švicarski franak, dok nije znao reći na što se odnosila stopa od 6,90 % koja se na istoj reklami također navodi. Pregledana je i televizijska reklama. Tužitelj je naveo da se iz ove reklame vidi da se nudi kredit vezan uz švicarske franke te da se on odnosi na stambene kredite i da je stopa na ove kredite niža, u drugoj varijanti televizijske reklame Z. navodi kamatnu stopu od 4,90 za CHF. Obavljen je uvid u reklamu Z.-e u časopisu „Globus“ te se u njoj ne navodi nijedna kamatna stopa, ali se navodi mogućnost podizanja kredita uz valutnu klauzulu u CHF. Obavljen je uvid u reklamu ove banke pod nazivom „Elastični stambeni krediti- bez naknade do 30. lipnja 2005. godine,“ te je utvrđeno da se i u njoj navode obje varijante i niža kamatna stopa za CHF se navodi prije, a ovaj sud primjećuje da i Z. govori da ima ponudu bez naknade, ali do određenog roka, što stvara određeni pritisak kod potrošača da mora brzo odlučiti, ako želi iskoristiti pogodnost kredita „bez naknade“. Z. se očitovala u podnesku na ove reklame, P. je na ročištu stavio primjedbu da potrošači ne bi smjeli donositi odluku isključivo na podlozi reklama i da onda u tom slučaju se ne bi moglo govoriti o savjesnom potrošaču, a to isto je ranije navodila i Z. Tužitelj je ukazao da banke u reklamama stavljaju težište na nižu kamatnu stopu koja kredit čini jeftinijim te se naglašava niži iznos mjesečnog anuiteta, tužitelj ukazuje da se iz reklama banaka ne može razabrati da bi postojao neki drugi veći rizik ili nešto drugo što bi bilo bitno za odluku potrošača. Tužitelj smatra da televizija nije takav medij u kojemu se ne bi moglo upozoriti i na te druge okolnosti, misli na povećanu rizičnost, pogotovo stoga što se radi o ozbiljnim financijskim uslugama, a to mišljenje dijeli i ovaj sud. Naime, ako se za lijekove, makar i sumarno, često upozorava na opasnost korištenja bez savjeta liječnika ili farmaceuta, nema zapreka da takvo upozorenje ne sadrži i reklama banaka o ponudi usluge koja u sebi sadrži element povećane rizičnosti.

Tužene banke svoje reklame komentiraju jednoobrazno, gotovo uniformno. Naime, tuženici smatraju da one reklame u kojima se općenito govori o povoljnosti njihovih stambenih kredita i u kojima se posebno ne govori o ponudi kredita s valutnom klauzulom vezanom uz CHF se uopće ne odnose na kredite u švicarskim francima, što ovaj sud drži logičkom pogriješkom, jer širi pojam obuhvaća uži. Dakle, svaka reklama kojom se ističe opća

povoljnost stambenih kredita, makar i iz takvih razloga kao što su primjerice da jamci nisu potrebni, odnosi se i na stambene kredite vezane uz švicarski franak. Pored toga, tamo gdje navode konkretne podatke o kreditnoj ponudi vezanoj uz CHF banke to rade ili neizravno, tako da najčešće navode stopu kredita za švicarski franak, ali bez navođenja te valute, ili pak izravno oglašavaju obje kreditne ponude, onu uz CHF i onu uz EUR-o, redovito ovim redoslijedom, navodeći za obje varijante kamatne stope, od kojih je ona u kreditu vezanom za CHF uvijek povoljnija, bez ikakvog upozorenja da postoji bilo koji drugi element po kojemu se ove dvije vrste kredita razlikuju. Stoga ovaj sud na temelju navedenog zaključuje da se radi o zavaravajućem oglašavanju koje je moglo dovesti ili je dovelo u zabludu osobe kojima je takvo oglašavanje bilo upućeno i takvo oglašavanje je utjecalo na ekonomsko ponašanje tih osoba-potrošača.

Reklame tuženih banaka bi iz motrišta marketinške struke vjerojatno mogle biti ocijenjene kao uspješne ili vrlo uspješne, da su istinite odnosno da se ne radi o zavaravajućem oglašavanju. Pored toga, one su svojom učestalošću i naglašavanjem da se radi o povoljnim ponudama koje su nude „na akciji“, „bez naknade!“, „samo do određenog roka“ među građanima uspjele stvoriti uvjerenje da se doista radi o povoljnoj prilici, koju oni ne smiju propustiti. Pored toga, tužene banke oglase u tiskanim i elektronskim medijima nisu isticale u dobroj vjeri.

VALUTNA KLAUZULA I PROMJENLJIVOST KAMATNE STOPE

Člankom 394. starog ZOO-a (čl. 21. novog ZOO-a) propisano je osnovno načelo monetarnog nominalizma koje glasi: „Kad obveza ima za predmet svotu novca, dužnik je dužan isplatiti onaj broj novčanih jedinica na koji obveza glasi, izuzev kad zakon naređuje što drugo.“ Lj. R. u djelu „Bankarski poslovi i instrumenti plaćanja i kreditiranja“ – „O. p.“, prva knjiga, više autora, redakcija A. G., izdavač „I.“, Z., 1978. g. str. 261-347 navodi da se u doktrini razlikuju dvije vrste novčanih obveza: „jedne su one koje se nazivaju novčanim obvezama koje glase na određeni iznos (svotu, sumu) novčanih jedinica određenog monetarnog sustava (njemački Geldsummensschulden), a druge su one kod kojih se obveza ne sastoji u isplati određenog iznosa novčanih jedinica, već u isplati određene novčane vrijednosti (dakle ne u isplati ugovorenog iznosa novčanih jedinica) i koje su poznate pod imenom vrijednosnih novčanih obveza (njemački Geldwertschulden). **Iznos takvih novčanih obveza poznat je samo u času zaključenja, a ne i u času ispunjenja ugovora.**“ Interes ugovornih strana – naročito kod dugoročnih poslovnih transakcija – upravo je u tome da se u času isplate osigura onaj kvantum vrijednosti novčane obveze koji je ona imala u času zaključenja ugovora. **U vezi s time otvara se jedno važno područje prava međunarodnih plaćanja, koje ima veliku ulogu osobito u vrijeme kada dominira pojava inflacije kao svjetski problem.....** U slučaju navedenom kod prve kategorije novčanih obveza dužnik se oslobađa svoje obveze isplatom ugovorenog iznosa novčanih jedinica ako je isplata izvršena u novčanim jedinicama koje su u času isplate imale svojstvo zakonskog sredstva plaćanja. Nasuprot tome, kod druge kategorije novčanih obveza dužnik se oslobađa svoje ugovorne obveze tek isplatom određenog kvantuma vrijednosti novčane obveze identičnog s onim kvantumom vrijednosti koji je novčana obveza imala u času zaključenja ugovora.“

Uvaženi autor u citiranom djelu navodi da ZOO u članku 394. ima u vidu kategoriju tzv. novčanih obveza koje glase na određeni iznos novčanih jedinica (Geldsummensschulden), pa dalje postavlja pitanje da li je pravilo jugoslavenskog prava o monetarnom nominalizmu onako kako je definirano u čl. 394. Zakona o obveznim odnosima dispozitivnog ili prisilnopravnog karaktera. Prof. R. zaključuje da iz teksta čl. 394. ZOO-a proizlazi da je to pravilo definirano kao pravilo prisilnog prava, što naročito slijedi iz izreke „izuzev kad zakon naređuje što drugo.“ R. dalje navodi /op. cit. Str. 267/: „Dakle, ako zakon (misli se na neki

drugi zakon, npr. na Zakon o deviznom poslovanju ili na Zakon o novčanom sistemu) ne bi „naredio“ da se pravilo o monetarnom nominalizmu ne primijeni, ono će se primijeniti. Primjena tog pravila ne bi mogla biti isključena dispozicijom ugovornih strana, npr. zaključenjem jedne od priznatih zaštitnih monetarnih klauzula. Takvo je shvaćanje prihvatljivo u svim slučajevima kada zakon izričito zabranjuje zaštitnih monetarnih klauzula. Ali, takvu je zabranu zakon predvidio samo za naročite slučajeve navedene u čl. 77. Zakona o deviznom poslovanju i kreditnim odnosima s inozemstvom. U čl. 77. devizni je zakonodavac (to se odnosi na devizni zakon SFRJ) izrekao apsolutnu zabranu zaključenja ugovora samo za ugovore što ih zaključuju domaće osobe između sebe, građani i strane osobe na području Jugoslavije, u kojima bi se predviđalo plaćanje i naplaćivanje u devizama ili u zlatu (što treba dovesti u vezi s čl. 395. starog ZOO-a) odnosno u kojima bi se predviđalo izračunavanje dinarske vrijednosti ugovorne obveze na temelju cijene zlata ili tečaja dinara prema stranim valutama, osim kada zakonom nije što drugo određeno. U navedenim slučajevima i samo za ugovore koji se zaključuju u Jugoslaviji između domaćih osoba i između građana i stranih osoba pravilo o monetarnom nominalizmu proglašeno je pravilom prisilnopravnog karaktera. Samo se za te slučajeve zabranjuje navedenim subjektima zaključivanje klauzula u kojima je novčana obveza izražena u zlatu ili u stranoj valuti i/ili klauzula kojima se osigurava jugoslavenski dinar kao valuta ugovora njegovim stavljanjem u određeni odnos prema cijeni zlata ili prema tečaju što ga on ima prema nekoj stranoj valuti. Inače i izuzev navedenih slučajeva iz čl. 77. Zakona o deviznom poslovanju, ugovornim stranama različitim od subjekata navedenih u čl. 77. cit. Zakona nije zabranjeno da svojim dispozicijama isključe primjenu pravila o monetarnom nominalizmu. „R. zaključuje da je pravilo o monetarnom nominalizmu kogentna norma za odnose između domaćih osoba, građana i stranih osoba na području Jugoslavije te u ovim domaćim odnosima nije dopušteno ni ugovaranje valutnih klauzula, ali je to dopušteno u svim slučajevima izvan čl. 77. tada važećeg Zakona o deviznom poslovanju, dakle jugoslavenski devizni zakonodavac je u odnosima između domaćih osoba i stranih fizičkih i pravnih osoba načelu monetarnog nominalizma oduzeo kogentni karakter te mu neizravno dao dispozitivni karakter, a što odgovara tome da se valutne klauzule prirodno ugovaraju **u međunarodnim plaćanjima i/ili u razdoblju kada dominira pojava inflacije**, kako je to navedeno u uvodnom dijelu citata uvaženog autora. Isto stajalište zastupa i prof. V. M. u djelu „Osnove monetarnog prava“, izdavač „I.“, Z., 1981.g. koji na strani 99., a u okviru poglavlja posvećenog razmatranju valutnih klauzula navodi: „**Za domaće odnose najprikladnije je ugovaranje indeksnih klauzula, pri čemu se kao standard prvenstveno uzima indeks troškova života**“.

Navedeno znači da zakonodavac može prema vlastitoj odluci dopustiti valutnu klauzulu i u domaćim odnosima te se radi o suverenoj odluci svake državne vlasti, dakle nije ispravno gledište koje polazi od toga da je sloboda dispozitivnog ugovaranja privatnih ugovaratelja tolika ili da postoji a priori takvo načelo koje bi obvezivalo bilo kojeg suverena da u materiji monetarnog prava i deviznog zakonodavstva ustukne pred navodno jačim pravom slobode ugovaranja, dapače u ovoj oblasti je situacija suprotna, dakle država kao suveren samostalno određuje da li će i kada unutar svog državnog teritorija dopustiti da se pored njezine valute, koja uvijek ima dvojaku funkciju univerzalnog mjerila vrijednosti i funkciju zakonskog sredstva plaćanja, njezina valuta njezinom suverenom voljom može ograničiti u internim poslovima na način da se dopusti ugovaranje valutne klauzule odnosno da se dopusti ugovaranje vrijednosnih novčanih obveza (Geldwertschulden), a čime ona država koja to dopusti unutar svojih državnih granica svojoj valuti oduzima jedno od dva bitna obilježja novca, pa tada domaći novac u uvjetima kada se ugovori vrijednosna novčana obveza (valutna klauzula-Geldwertschulden) biva svedena samo na zakonsko sredstvo plaćanja, dok barem u tom ugovornom odnosu domaći novac prestaje obavljati drugu bitnu

funkciju, onog mjerila vrijednosti, dakle domaći novac ostaje samo „money of payment“, ali prestaje biti „unit of account.“

Kao što je prethodno rečeno, stav tadašnjeg jugoslavenskog prava kada je u pitanju dopustivost ugovaranja valutne klauzule u internim odnosima odnosno u ugovorima sklopljenim između domaćih fizičkih i pravnih osoba, uključivši i ugovore između domaćih fizičkih i pravnih osoba i inozemnih pravnih osoba sklopljenih na području Jugoslavije, bio je negativan i u tom dijelu je bio usvojen tradicionalni stav francuskog prava, koje je po tom stajalištu poznato. Pred kraj SFRJ ona je sama ukinula ovu zabranu, pa je na ovaj način od osamostaljenja Republike Hrvatske valutna klauzula u hrvatskom pravu dopuštena od početka, ali pogriješno je stajalište da je nemoguće zabraniti valutnu klauzulu zbog toga što bi to navodno zadiralo u pojam koji se zove sloboda ugovaranja i kojeg se često naziva autonomijom volje ugovornih strana .

F. A. M. u djelu „The Legal Aspect of Money“ komentira /str. 170/ tradicionalni stav francuskog prava o sudbini zlatnih i sličnih klauzula nakon uvođenja nekonvertibilnog papirnog novca, pa tako navodi da su francuski sudovi inaugurirali praksu koje su se pridržavali više od 80 godina i prema kojoj *cours force* /prisilni tečaj/ uveden u Francuskoj 1870. g. i ponovno u kolovozu 1914. g. čini nevažećim sve zlatne klauzule, a isto navodi i R. u djelu „Pravo međunarodnih plaćanja“ – str. 84. navodi sljedeće: „Francusko pravo smatralo je vrijednosne monetarne klauzule zabranjenim iako zakona o zabrani zaključivanja odnosno o proglašenju njihove ništavosti nije bilo. Taj stav došao je naročito do izražaja u francuskoj doktrini i judikaturi, koje su svoja stanovišta pokušale izvesti iz činjenice ukidanja konvertibilnosti francuskog papirnog franka u zlato i uvođenja prisilnog kursa. Smatralo se da je dopustivost klauzula kojima se želi osigurati vrijednost novčanih obveza od eventualnih oscilacija u stvarnoj vrijednosti novčane jedinice na koju obveza glasi - nespojiva s pojavom nekonvertibilnog papirnog novca u zlato kao zakonskog sredstva plaćanja s prisilnim kursom..... Prema danas važećem francuskom pravu / pisano je 1972. g. / zlatne i ostale zaštitne monetarne klauzule, kao i klauzule strane valute, smatraju se u ugovorima koji se odnose na unutrašnja plaćanja zabranjenim (clauses illicites), dok su takve klauzule u ugovorima koji se odnose na međunarodna plaćanja smatraju dozvoljenim. **Upravo ovo tradicionalno stajalište preuzela je bivša Jugoslavija kako u Zakonu o obveznim odnosima koji je stupio na snagu 1. listopada 1978. g. tako i u svom deviznom zakonodavstvu, uz nepromijenjen stav gotovo do svog raspada.** Stoga nije osnovano tvrditi da zakonskim putem nije moguće zabraniti ugovaranje valutnih klauzula u domaćim odnosima, jer se sloboda ugovaranja kreće u granicama onog što zakonodavac odredi kao dopušteno, a pitanje valute i njezinog korištenja na teritoriju svake države je stvar njezine suverene volje, koju u toj oblasti ograničava jedino Statut MMF-a, za one države koje su članice MMF-a, među kojima je i Republika Hrvatska. Prema tome, doktrinarne ili ustavne zapreke za zabranu ili ograničavanje primjene valutne klauzule u domaćim odnosima na državnom području Republike Hrvatske ne postoje, sve ostalo je stvar pravne procjene i političke odluke zakonodavne vlasti.

Stajalište jugoslavenskog prava kojim se načelu monetarnog nominalizma daje kognentan karakter u domaćim-internim odnosima odgovara odnosno identično je tradicionalnom stajalištu francuskog prava, a koje tradicionalno zastupa čvrsto stajalište o kognentnosti principa monetarnog nominalizma, a koje je temeljno načelo prava novčanih obveza te se ono razvijalo postupno, pa je u Engleskoj to načelo započelo s presudom u slučaju *Gilbert v. Brett*, no Francuska se smatra jednom od najtvrdih bastiona monetarnog nominalizma, a jugoslavensko pravo je sve do 1990. g. ostalo na tome da valutna klauzula u domaćim odnosima nije dopuštena, ona nije bila zakonom dopuštena ni onda kada je inflacija doista bila golema, a što i prof. R. apostrofira kao valjan ekonomski razlog za njezino ugovaranje, prvenstveno u međunarodnim odnosima. Kako navodi F. A. M. u petom izdanju svog

temeljnog djela „The Legal Aspect of Money“, izdavač: O. U. P., 1992. g. str. 158. „The operation of gold and other protective clauses frequently raises problems caused by bad draftsmanship or by unforeseen and unforeseeable developments which in this field are by no means rare“, dakle u slobodnom prijevodu uvaženi autor naglašava da zlatne i zaštitne (valutne) klauzule često stvaraju probleme do kojih dolazi zbog lošeg ugovaranja ili zbog nepredviđenih i nepredvidivih događaja koji u ovoj oblasti ni na koji način nisu rijetki, dakle jedan od najpriznatijih stručnjaka navodi da vrijednosne zaštitne /valutne/ klauzule nisu jednostavne za ugovaranje te da sa sobom donose razmatranje brojnih teško predvidivih ili nepredvidivih događaja i okolnosti, što upućuje na zaključak o povećanoj rizičnosti ovakvog načina ugovaranja novčanih obveza.

Da bi se moglo ispravno ocijeniti rizik kojeg donosi svaka valutna klauzula ugovorena u današnje vrijeme, potrebno je navesti nekoliko činjenica koje se odnose na pitanje definiranja tečajeva valuta. Kod toga treba poći od osnivanja Međunarodnog monetarnog fonda 1945. te njegovog Statuta koji je stupio na snagu 27. prosinca 1945. g i činjenice da je „fixed par value“ sistem bio bitno obilježje izvornog Statuta MMF-a. Do trenutka osnivanja MMF-a vladalo je stajalište da je svaka država neograničeni suveren u oblasti monetarnog prava, međutim „osnivanjem Međunarodnog monetarnog fonda prvi je put u povijesti međunarodnog monetarnog prava materija monetarnog prava prestala biti u isključivoj nadležnosti država. Ona je postala predmet međunarodnog reguliranja pravilima koja su prihvaćanjem odredaba Sporazuma u Bretton Woodsu – dakle, pravilima Međunarodnog monetarnog fonda - u stvari predstavljala određena ograničenja suvereniteta država u oblasti monetarnog prava. Ta ograničenja rezultat su dobrovoljnog pristupanja pojedinih država članica Međunarodnom monetarnom fondu kao članica.“- Lj. R., „Pravo međunarodnih plaćanja u poslovnim transakcijama“, „I.“, Z., 1972. g. str. 40. Kako to navodi J. G., savjetnik i direktor pravnog odjela MMF-a u djelu: „Legal Effects of Fluctuating Exchange Rates“, izdavač: Međunarodni monetarni fond /IMF/, W., D.C., 1990. g. str. 1., krajem 1990 g. Međunarodni monetarni fond je imao 154 države članice, a najpoznatiji ne-članovi su u tom trenutku bili bivši Sovjetski Savez i Švicarska, ali navodi da je Švicarska podnijela zahtjev za članstvo (te sada i jest priznata članica MMF-a), no to i nije bitno samo po sebi nego stoga što ukazuje na specifičan status ove zemlje, koja nije članica ni UN-a niti EU-a. Izvorni Statut MMF-a je člankom IV, 1a propisao da paritet valute svake zemlje članice mora biti izražen u zlatu kao zajedničkom denominatoru ili u američkom dolarima težine i finoće kakva je bila na snazi 1. srpnja 1944. g. Statut MMF-a obvezuje države članice i u jednom dijelu preuzima funkciju međunarodnog privatnog prava tako da ga u ovoj oblasti zamjenjuje, a naročito su države – članice obvezane poštovati čl. VIIIb Statuta MMF-a, tako da države članice moraju poštovati devizne propise druge države članice Fonda, a koje je Fond odobrio. Sistem „par value“ odnosno sustav fiksnih tečajeva valuta bio je jedno od glavnih obilježja Statua MMF-a, a sustav je prema mišljenju J. G. bio napravljen tako da da pravni okvir za dva temeljna načela: 1. tečajevi valuta su materija od međunarodnog značenja i brige (a ne samo svojevolljni akt suverenosti bilo koje države); 2. Tečajevi valuta trebaju biti stabilni, iako ne i rigidno stabilni, pa je ova obveza propisana državama članicama člankom IV,4 (a): „Each member undertakes to collaborate with the Fund to promote exchange stability, to maintain orderly exchange arrangements with other members, and to avoid competitive exchange alterations“. J. G. u citiranom djelu navodi da je „par value“ sistem odnosno sustav fiksnih tečajeva zahtijevao od države članice samo jedan oblik dogovora s Fondom, naime država članica imala je obvezu predložiti vrijednost svoje valute u zlatu ili u američkim dolarima težine i finoće na dna 1. srpnja 1944. g., a odnos prema američkom dolaru je bio dopušten kao neizravan način određivanja vrijednosti valute države članice na temelju zlata, jer je vrijednost američkog dolara na dan 1. srpnja 1944. g. bila definirana u zlatu. Ovu stabilnost tečajeva G. kvalificira kao stabilnost bez rigidnosti, dakle država članica je na temelju Statuta

mogla predložiti Fondu promjenu pariteta svoje valute, ali samo ako bi time trebalo ispraviti fundamentalnu neravnotežu /“fundamental disequilibrium“/, a država članica je imala obvezu konzultirati se s Fondom o predloženoj promjeni fiksiranog tečaja i nije ga smjela uvesti bez obavljenih konzultacija s Fondom. U takvom sustavu Sjedinjene Američke Države su bile jedina država članica koja je prakticirala kupovati i prodavati zlato za svoju valutu od drugih država-članica Fonda, a ova obveza je de facto postalo i temeljno obilježje „par value“, sustava. Naime, povjerenje u stabilnu vrijednost američkog dolara u zlatu i u snagu američkog gospodarstva navelo je ostale države-članice da potraže odgovarajući odnos prema američkom dolaru kao vodeće načelo svoje eksterne monetarne politike i kao način da time održe stabilnost svojih domaćih ekonomija, što se može usporediti s današnjom tečajnom-eksternom monetarnom politikom Republike Hrvatske u kojoj se tečaj kune veže u odnosu prema EUR-u te se ne dopuštaju veće oscilacije tako definiranog tečaja, koji doduše nije rigidno fiksiran, ali je u načelu stabilan. Do bitne promjene u svijetu međunarodnih financija došlo je, međutim, onda kada je zbog napregnutosti čitavog sustava i neravnoteže u deviznoj bilanci SAD-a ova zemlja 15. kolovoza 1971. g dala izjavu da raskida svoju obvezu koja proizlazi iz konvertibilnost dolara u zlatu. Kako to jezgrovito opisuje F. A. M. u petom izdanju svog temeljnog djela “The Legal Aspect of Money“, izdavač: O. U. P., 1992./ str. 36. izvorni Bretton Woodski sporazum je slomljen tog dana kada je tadašnji predsjednik N. ukinuo konvertibilnost dolara u zlatu. **Od tog trenutka sve valute počinju „plivati“** te se njihov tečaj više nije mogao održavati fiksnim odnosno u vrlo uskim granicama promjene tečaja, kakav sustav je funkcionirao do tada, što ne znači da promjena tečajeva nije bilo i tada, no one su se provodile u formi zakonodavnog akta o devalvaciji ili revalvaciji valute, uz prethodne konzultacije i odobrenje MMF-a, pa tako i G. naglašava / op. cit, str. 12 da ni sustav fiksnih tečajeva / „par value“ system/ nije bio takav koji bi onemogućavao promjenu tečaja valute, no samo restriktivno odnosno onda kada bi Fond procijenio da se drugim politikama i mjerama konzistentnima Statutu Fonda ne bi uspjelo eliminirati neravnotežu u deviznim plaćanjima ili ostvariti druge ciljeve Fonda.

M. u citiranom djelu na str. 37. komentira kretanje tečaja engleske funte u razdoblju između 1971. i 1990. g. (dakle, u novim uvjetima fluktuirajućih tečajeva) te navodi da je međunarodna vrijednost engleske funte u ovom razdoblju ovisila o tržišnim kretanjima odnosno ponudi i potražnji, o povjerenju investitora, a dijelom i o akcijama britanske monetarne vlasti koja kupnjom i prodajom valute intervenira i na taj način utječe na cijene. J. G. navodi / op. cit. Str. 31/ **da fluktuiranje tečajeva ima takve karakteristike zbog kojih predviđanje kretanja tečajeva postaje ekstremno teško/**. Uvaženi autor dalje upozorava da ova poteškoća stvara za ugovaratelje angažirane u međunarodnim plaćanjima probleme te navodi da oni moraju biti svjesni da široke i nepouzdana varijacije tečajeva koje se mogu dogoditi mogu utjecati na njihove troškove, prihode i dobit. Dakle, sam sustav koji je nazvan sustavom plutajućih-plivajućih tečajeva nakon 1971. g. otvorio je mogućnosti velikom broju čimbenika da utječu na tečaj bilo koje valute, pa ova činjenica u bitnoj mjeri utječe na pitanje rizičnosti svake valutne klauzule samo iz ovih razloga. Dakle, ako kod valutne klauzule u omjer i vezu stavljamo dvije valute, a sustav je nakon 1971. g. takav da tečajevi obje valute „plivaju“ onda je jasno da je samim time sustav puno rizičniji per se, jer je stvorio znatno veće rizike nego što su postojali u „par value“ sistemu, ovaj rizik je ocijenjen kao vrlo velik i značajan i za sudionike međunarodnih plaćanja, a to su uglavnom veća trgovačka društva, dok se ovdje radi o potrošačkim ugovorima između hrvatskih potrošača i tuženih banaka koje su hrvatske banke sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

Lj. R. obrađujući novouvedeni sustav floatinga navodi da je međunarodni monetarni fond i monetarni sustav kojeg je on ustanovio tijekom 25 godina od osnivanja u Bretton Woodsu dobro funkcionirao, ali je u jednom trenutku započeo put svoje reforme kojom su valute mnogih zemalja započele „flotirati“, a tečajevi nacionalnih valuta formiraju se na

deviznim tržištima te zakoni ponude i potražnje utječu na međuvalutarne tečajevne valuta, a tada se uvode i specijalna prava vučenja (special drawing right –SDR kao rezervni medij i obračunska jedinica). Uvaženi autor dalje obrazlaže koje sve posljedice su nastupile nakon što su SAD 15. kolovoza 1971. g. objavile suspendiranje konvertibilnosti američkog dolara prema zlatu, ukazuje da je Smithonian Agreement uveo novi, „central rate“, da je uveden SDR itd, no uvaženi autor ukazuje da reforma međunarodnog monetarnog sistema utječe i na privatnopravne odnose, na međunarodne poslovne transakcije i na osjetljivu oblast novčanih obveza, s ciljem da se u te transakcije ugradi element pravne sigurnosti i da se među ugovornim stranama osigura ravnopravnost u ispunjenju novčanih obveza. R. dalje navodi da su subjekti međunarodnih poslovnih transakcija zainteresirani da se isključe rizici promjena vrijednosti novčanih obveza izazvanih monetarnim poremećajima koji nastaju bez krivnje tih subjekata i koji su izvan njihove kontrole te ukazuje da poslovni subjekti te rizike ne žele snositi i upozorava da će ih oni prebacivati jedan na drugoga, što nije prihvatljivo.

Sve ove činjenice i pravne kvalifikacije govore da je rizik promjene tečaja kod valutne klauzule u postojećem sustavu kada tečajevi „plivaju“ visok ili vrlo visok, kako iz motrišta ekonomske tako i pravne struke, pa je rizik za hrvatske potrošače koji su sklopili takve ugovore sam po sebi znatno veći nego da se radi o ugovoru u kojemu bi hrvatska kuna bila valuta u punom opsegu, dakle i kao mjerilo vrijednosti („unit of account“) i kao valuta plaćanja („money of payment“), a rizik je tim veći što je ugovor sklopljen na dulji rok, jer je praktički nemoguće ili teško moguće predvidjeti razvoj događaja samo u sljedećih pet, a kamo li za deset, dvadeset ili više godina, na koji rok su sporni ugovori sklapani. Stoga se postavlja pitanje da li su tužene banke bilo što od ovih činjenica izložile klijentima-potrošačima u predugovornoj fazi, u okviru svoje obveze informiranja potrošača („duty of disclosure“), no bitno i ujedno kao neki minimum bilo je nužno objasniti im da su danas tečajevi valuta podložni plivanju odnosno djelovanju različitih i brojnih faktora, pa se postavlja pitanje da li je radi ispunjenja ove temeljne obveze banaka bilo dovoljno standardizirano upozorenje koje se nalazi na njihovim tipskim obrascima ugovora.

Naročito je važno procijeniti da li postoji mogućnost da se, gledajući posljednjih 100 godina, ali i bližu prošlost, bilo koju valutu može ocijeniti kao stabilnu i u kojoj mjeri. Dakle, u razdoblju od 1945-1971. g. odnosno u razdoblju kada je bio na snazi izvorni Statut MMF-a na temelju Sporazuma iz Bretton-Woodsa promjene vrijednosti pojedinih valuta mogle su se dogoditi putem akata o devalvaciji ili revalvaciji, no onih prvih je bilo puno više. R. u djelu „Pravo međunarodnih plaćanja u poslovnim transakcijama“, str. 35. pod naslovom „Devalvacija i revalvacija kao pravna pojava i svjetski problem“ navodi da je 20. maja 1968. Održano u Z. predavanje guvernera švicarske Nacionalne banke dr. M. I. o temi „Švicarski franak u okviru zapadnog monetarnog sistema“ te se poziva na podatke iz tog predavanja i navodi da je u posljednjih 50 godina u velikom broju država došlo do devalvacije i revalvacije njihovih valuta, zakonodavnim aktima koji su donijeti kao posljedica monetarnih kriza izazvanih deprecijacionim i aprecijacionim procesima. Fluktuacija vrijednosti nacionalnih valuta pojedinih država kao i promjene monetarnih sistema u nekim zemljama postale su popratna pojava 20. stoljeća, napose u razdoblju od kraja 1. svjetskog rata do današnjih dana. R. tako navodi: „Dr. I. navodi da je, npr., francuski franak za to vrijeme devalvirao trinaest puta, talijanska lira šest puta, belgijski franak osam puta, austrijski šiling pet puta, švedska kruna tri puta (revalvirala jedanput), kanadski dolar pet puta (revalvirao jedanput), engleska funta samo od 1933. g. tri puta, dok je švicarski franak devalvirao jedanput, a američki dolar do danas dva puta.“. R. dalje navodi da je njemačka valuta u razdoblju između dva svjetska rata proživljavala pravu katastrofu. Ona je u prvom svjetskom ratu potpuno decimirana i 1923. godine postavljena na potpuno novu osnovu. Godine 1948. uslijedila je daljnja monetarna reforma stavljajući njemačku valutu Reichsmarku koja je iz prometa povučena prema novoj njemačkoj valuti „DM“ u relaciji 10:1. Daljnja je korektura izvršena 1949.

godine; u 1961. godini došlo je do revalorizacije DM prema američkom dolaru u visini od 5%, a 1969. godine do daljnje revalorizacije u odnosu prema američkom dolaru od 9,2896%, što znači da je njemačka DM za nepunih 8 godina povećala svoju međunarodnu vrijednost u odnosu prema zlatnom pokriću kod Međunarodnog monetarnog fonda, odnosno prema američkom dolaru za više od 14%. Takve pojave bitno utječu na sadržaj novčane obveze, napose na njezinu unutrašnju vrijednost...“

R. navodi stanje i za bivšu državu i jugoslavenski dinar te navodi da je u razdoblju fiksnih tečajeva bio donijet Zakon o paritetu jugoslavenskog dinara / Sl. list SFRJ br. 33/65/ prema kojemu 1 američki dolar iznosi 1.250 starih dinara odnosno zlatni paritet jugoslavenskog dinara, registriran i priznat kod Međunarodnog monetarnog fonda, iznosio je 71,09368 miligrama čistog zlata za 1 dinar odnosno 1.406.549,79 starih dinara za 1 kg. 9/10% čistog zlata, dalje navodi Uredbu i stanje do donošenja Zakona o deviznom poslovanju u 1972. g., na temelju kojeg je donijeta nova Uredba o paritetu dinara itd. Uvaženi autor dalje navodi da je Brazil od 1949. g. devalvirao svoju valutu 32 puta, Čile 46 puta, Južna Koreja i Urugvaj 17 puta. Sve ove brojne promjene dogodile su se u razdoblju „par value“ sistema koji je promjene kontrolirao putem MMF-a i zakonodavnog akta svake države, dakle može se govoriti o brojnim promjenama tečajeva, pretežito o devalvacijama valuta, u okviru sustava kojeg iz današnje perspektive možemo nazvati pravno stabilnim.

Švicarski franak je 1936. godine devalvirao za 30% te je ovim zakonom Švicarska narodna banka ujedno oslobođena obveze da svoje novčanice iskupi u zlatu ili u zlatnim devizama, no uz obvezu da održi zakonsko pokriće za novčanice. Ono što upada u oči je zanimljivo kretanje njemačke marke, koja je kao Reichsmarka doživjela monetarnu katastrofu te je ovo posljedica prvog svjetskog rata, ali nakon stabilizacije iza drugog svjetskog rata vidljivo je da je njemačka valuta jedina koja od stabilizacije ove države nakon drugog svjetskog rata nije devalvirala nego je Njemačka dva puta provela revalorizaciju svoje valute – DM, a što je sve odobrio i MMF, pa je od pariteta 4,20 DM za jedan američki dolar paritet promijenjen-povećan na 4,00 DM za jedan američki dolar i nakon toga drugi puta na 3,66 DM za jedan američki dolar, dakle ove dvije revalorizacije su bile umjerene i u razdoblju od nekih osam godina (prva u 1961. g., druga 1969), što treba dovesti u opreku prema naglom rastu – aprecijaciji švicarskog franka prema EUR-u u znatno kraćem razdoblju, a što u sustavu fiksnih tečajeva („par value“) teško da bi bilo ostvarivo, što potvrđuje da je suvremeni sistem plutajućih tečajeva (floating) puno rizičniji per se.

M. u citiranom djelu / str. 60 / obrazlaže pojam valute čiji tečaj je fiksiran ili pričvršćen (vezan - „pegged“) za drugi standard, u prošlosti je to normalno bilo zlato, bilo izravno ili neizravno u okvirima Bretton Woods „par value“ sistema, no to može biti i vezanje tečaja jedne valute za drugu valutu kao što je prije bio američki dolar ili za košaru valuta, pa ako se odnos između dviju valuta formalno mijenja odlukom vlade onda se to naziva devalvacijom ili revalorizacijom, no kao bitno obilježje valute čiji je tečaj fiksiran ili vezan / „pegged/ za neki drugi standard M. ističe da takva valuta, **sve dok standard na kojeg tako fiksirana valuta upućuje zadržava svoju vrijednost i tako dugo dok monetarna vlast, dobrovoljno ili kao rezultat zakonom propisane obveze, se pridržava tog standarda, MEĐUNARODNA KUPOVNA MOĆ TAKVE VALUTE NE MOŽE NI PADATI NITI RASTI.**

Takvu valutu M. stavlja u opreku prema valuti čiji tečaj pliva („floating currency“), u kojem slučaju njezinu vrijednost određuje međudjelovanje ponude i potražnje koje može, ali nužno ne mora biti, kontrolirano od strane monetarne vlasti i njezine politike jačanja ili slabljenja valute, putem kupovine ili prodaje svoje vlastite valute za stranu valutu ili zlato ili druge imovinske vrijednosti. Valuta čiji tečaj pliva ne može u užem smislu devalvirati ili revalorirati, **jer njezina međunarodna vrijednost ne ovisi o potezima vlade (monetarne vlasti) nego o tržišnim silama (u čijem stvaranju monetarna vlast može, ali i ne mora**

participirati). Takva „plivajuća“ valuta može, stoga, plivati prema dole ili gore, prema većoj ili manjoj međunarodnoj vrijednosti (deprecirati ili aprecirati).

Stoga se ni svi primjeri brojnih akata devalvacije i u manjoj mjeri revaloracije valuta u razdoblju prije 1971. g. odnosno u razdoblju Bretton Woodsa, ali i prije njega, a na koje R. ukazuje kao dokaz nestabilnosti valuta i u tom razdoblju starog („par value“) sistema, ne mogu uopće usporediti s sistemom nakon 1971. g. u kojemu valute i njihovi tečajevi uglavnom plivaju / „floating“/, jer su ti tečajevi podložni promjenama, kojih načelno može biti koliko i dana u godini, dakle rizik promjene tečajeva unutar sustava „floatinga“ je neusporedivo uvećan, a rizik kojeg donosi valutna klauzula u kojoj obje valute („unit of account“ te „money of payment“) plivaju je izrazito velik, osim ako se (u hrvatskoj praksi aktualno) ne radi o slučaju valutne klauzule vezane uz EUR-o, na način da je EUR-o ugovoren kao „unit of account“, dok je kuna „money of payment“. Naime, sve dok HNB vodi takvu monetarnu politiku u kojoj je tečaj kune vezan uz EUR-o, valutna klauzula u kojoj je kuna kao „money of payment“ vezana uz EUR-o kao „unit of account“ predstavlja onaj i ujedno jedini oblik valutne klauzule u kojoj je rizik bitno smanjen odnosno u kojemu je taj rizik BITNO MANJI u odnosu na bilo koju drugu valutnu klauzulu, što drugim riječima znači da je **RIZIK INTERVALUTARNIH PROMJENA U VALUTNOJ KLAUZULI VEZANOJ UZ CHF NEUSPOREDIVO VEĆI U ODNOSU NA ISTI TAKAV RIZIK U VALUTNOJ KLAUZULI VEZANOJ UZ EUR-o.**

Zašto je to važno? Zato jer dokazuje dvije bitne činjenice za ovaj spor:

- Tečajevi valuta su podložni relativno čestim i dubokim promjenama, oni su mijenjani često kod većine valuta čak i u okvirima, iz današnje perspektive, relativno sigurnog Bretton Woods „par value“ sistema, a pogotovo su promjene tečajeva gotovo izvjesne ako se promatra određeno dulje razdoblje, od nekih 10- 30 godina, a to je upravo rok povrata većeg dijela stambenih kredita koje su potrošači sklopili s tuženim bankama. Međutim, danas je sistem fiksnih tečajeva napušten i na snazi je sustav fluktuirajućih tečajeva u kojemu je ovaj rizik dodatno značajno uvećan, pa je valutni rizik velik čak i kod kratkoročnog kredita s rokom povrata od godinu dana;
- Sve navedene valute su u pravilu devalvirale i nekoliko puta, švedska kruna i kanadski dolar su devalvirali također nekoliko puta i jednom revalvirali, ali samo je njemačka marka nakon stabilizacije njemačke države iza drugog svjetskog rata jedina koja nije nijednom devalvirala nego je dva puta blago revalvirala.

Bivša Jugoslavija je također više puta devalvirala svoj jugoslavenski dinar, da bi pred kraj ove države inflacija postala enormna te su u takvim uvjetima visoke inflacije i kontinuirane deprecijacije jugoslavenskog dinara na području čitave tadašnje države uobičajilo tražiti stabilnije mjerilo vrijednosti i ono je pronađeno u njemačkoj marki. Prešutni izbor građana je bila upravo njemačka marka iz navedenih razloga, jer njezina vrijednost od 1960-tih godina nije deprecirala nego je blago aprecirala, a što je i formalno potvrđeno navedenima aktima revaloracije te valute dva puta. Upravo ova valuta u svijesti hrvatskih i jugoslavenskih građana bila ona kojoj se vjerovalo. Bivša Jugoslavija nije, međutim, dopuštala ugovaranje valutnih klauzula u poslovima između domaćih fizičkih i pravnih osoba na području Jugoslavije sve dok ova zabrana nije ukinuta stupanjem na snagu Zakona o privremenim mjerama o izmjenama i dopunama Zakona o deviznom poslovanju – Sl. list SFRJ BR. 82/90 od 21. prosinca 1990. g., dakle Jugoslavija je u čitavom razdoblju odnosno do pred sam kraj svog postojanja u domaćem pravnom prometu zabranjivala ugovaranje valutne klauzule, a što predstavlja recepciju tradicionalnog stava francuskog prava, unatoč tome što su ekonomske prilike - visoka inflacija koja je stalno rasla i obezvrijeđivala kupovnu moć jugoslavenskog dinara, dakle ekonomske prilike su opravdavale uvođenje valutne klauzule, ali je SFRJ kao država branila svoju valutu-dinar kao valutu u obje njezine funkcije, dakle kao mjerilo vrijednosti i sredstvo plaćanja. Građani su, međutim, neformalno sve računali i obračunavali

u DM, takva situacija je stvorila određene probleme i u sudskoj praksi, ali to dovodi do dva zaključka:

- Zakonite pravne prakse u vezi s valutnom klauzulom iz razdoblja bivše države nema, jer je ona bila zabranjena, pa se početak primjene valutne klauzule poklopio s agresijom na Republiku Hrvatske kao novonastalu državu, međutim ratno stanje nije bilo idealno vrijeme za gotovo neprimjetno uvođenje ovako krupnih promjena u praksu, uostalom Republika Hrvatska je samo naslijedila zakonodavno stanje bivše države, koja je praktički nekoliko mjeseci prije svog raspada dopustila korištenje valutne klauzule u domaćem pravnom prometu;
- Neformalna i nezakonita praksa u vezi s valutnom klauzulom koja je nastala ne može imati nikakvo pravno značenje, jer nije bila zakonom ni u sudskoj praksi dopuštena, no ono što se zna jest da je njemačka marka /DM/ bila prvi i gotovo isključivi odabir hrvatskih i jugoslavenskih građana, koji su ovu valutu potpuno ispravno odabrali kao mjerilo vrijednosti / „unit of account“ / u brojnim ugovorima (kao njezin neformalni dio), ali i kao valutu u kojoj su štedjeli, baš stoga jer je njemačka marka bila jedina valuta koja u poslijeratnom razdoblju nije devalvirala.
- Stoga kada se govori o navodnom povjerenju i iskustvu građana u vezi s valutnom klauzulom o navedenom treba voditi računa kao o bitnim činjenicama. Dakle, u razdoblju bivše države nijedan ugovor, pa tako ni onaj s bankama, nije mogao sadržavati nikakvu valutnu klauzulu, no izbor građana u tom dijelu je bilo neko neformalno ugovaranje cijene i građani su bez puno razmišljanja, a još manje sastavljanja posebnih klauzula o tome u ugovoru, između sebe ugovarali prodaju automobila ili stana u njemačkim markama, kao jedinoj valuti njihova povjerenja, a što je bilo i razumno i ekonomski racionalno s obzirom na visoku stabilnost njemačke marke i isto takvu nestabilnost jugoslavenskog dinara te nešto slabije izraženu nestabilnost hrvatskog dinara (HRD), **sve dok na Dan državnosti 1994. g. nije uvedena hrvatska kuna (HRK) kao službena valuta Republike Hrvatske**, a koja je od početka uvođenja do danas ostvarila iznimnu stabilnost te se ne može govoriti o bilo kakvim značajnijim oscilacijama tečaja, kojih je bilo i kreću se u malim oscilacijama. S druge strane, značajni depoziti građana u DM su po sili zakona nakon uvođenja EUR-a pretvoreni u devizne depozite u EUR-, ali to još ne znači da je EUR u svijesti građana stekao onu vrijednost i povjerenje koje je prethodno imao DEM, a zadržavanje devizne štednje u bankama je dijelom i stvar koja se odvijala po inerciji (devizni depoziti koji su izvorno bili deponirani u bankama kao štednja u DEM su i dalje zadržani, no nakon ukidanja DEM ti isti depoziti su po sili zakona pretvoreni u EUR-e).
  - o Stoga se postavlja pitanje kakvu doista predodžbu hrvatski građani mogu imati o valutnoj klauzuli, ako su je prethodno koristili neformalno, pa i nezakonito, samo u vezi s DEM, u razdoblju visoke inflacije. **Ta predodžba može biti jedino takva da je valutna klauzula sinonim za sigurnost kakvu im je davao DEM, o kojemu su jedino i imali predodžbu sve do 1. siječnja 2002. g. (kada DEM zamjenjuje EURO, a to je svega dvije godine prije nego što je od početka siječnja 2004. g. R. b. započela odobravati kredite vezane uz CHF), dok za ostale valute hrvatski i jugoslavenski građani nisu ni puno marili, dakle DEM kao valuta štednje i neko neformalno ugovoreno mjerilo vrijednosti davao im je sigurnost od rizika deprecijacije jugoslavenskog dinara i kasnije hrvatskog dinara.**

Prema tome, situacija je paradoksalna i takva je ostala i dalje. Dakle, u razdoblju bivše Jugoslavije valutna klauzula je bila zabranjena do pred sam kraj ove države, unatoč tome što su visoka inflacija i stalni pad kupovne moći jugoslavenskog dinara u ekonomskom smislu

vjerojatno opravdavali da se ona uvede, bila je zabranjena ne samo valutna nego i indeksna klauzula, pa se takav stav može razumjeti samo kao ustrajavanje na monetarnom suverenitetu i funkciji domaćeg novca u punom opsegu. U razdoblju uvođenja hrvatskog dinara postojala je znatnija inflacija odnosno takvi uvjeti koji opravdavaju ugovaranje valutne klauzule, koja je dopuštena od kraja prosinca 1990. g. na temelju posljednje izmjene deviznog zakona SFRJ, koji je preuzet kao bivši savezni zakon, pa se može reći da je jedino u razdoblju hrvatskog dinara situacija bila takva da su ekonomske prilike / visoka inflacija/ upućivale na valutnu klauzulu, a koja je s druge strane tada bila i pravno dopuštena, dakle jedino se u razdoblju hrvatskog dinara ekonomski i pravni razlozi podudaraju na način da je ugovaranje novčane obveze u tom razdoblju putem valutne klauzule bilo istovremeno ekonomski opravdano i pravno dopušteno.

Međutim, od uvođenja kune inflacija i deprecijacija kao pojam gotovo da nestaju, što je velika prekretnica i bitna promjena-poboljšanje u novijoj povijesti, no postavlja se pitanje da li takva ekonomska situacija u kojoj je domaća valuta stabilna ili čak vrlo stabilna, a inflacije nema, opravdava ugovaranje valutne klauzule, na kraju de lege ferenda se može postaviti pitanje njezine daljnje zakonske dopuštenosti, jer kao što je rečeno, to nije dio pravne tradicije koju smo naslijedili, a pristup jugoslavenskog prava nema veze ni s socijalizmom niti s Jugoslavijom, nego se radi o usvajanju tradicionalnog stajališta francuskog prava. Pitanje opravdanosti ugovaranja treba dovesti u vezu s onim što je uvodno rečeno, dakle činjenicom da je današnji sustav plivajućih tečajeva valuta još podložniji promjenama nego prethodni „par value“ sustav, a to znači da je i rizik povezan uz valutnu klauzulu još viši nego prije, kada valutna klauzula, uostalom, nije ni bila dopuštena. Dakle, kada je inflacije bilo i kada je međunarodni sustav zasnovan na Bretton Woodsu dopuštao promjene tečaja samo uz konzultacije i suglasnost MMF-a, tada valutna klauzula nije bila dopuštena, dok danas kada je kuna stabilna, a međunarodni sustav je puno rizičniji te su tečajevi valuta „plivajući“, imamo zakonsku dopuštenost valutne klauzule bez ikakvih ograničenja i u domaćim odnosima, uz praksu da se u jednom razdoblju ugovori o kreditu nisu ni mogli sklopiti u domaćoj valuti nego samo uz valutnu klauzulu., pa se postavlja pitanje od čega se to tužene banke štite, proizlazi da se štite od stabilne kune, čija stabilnost se do 2004/2005. g., kada su tužene banke počele sklapati sporne ugovore, pokazala kao trajna vrijednost tada već punih 10 godina. Naime, bilo bi moguće razumjeti masovno ugovaranje valutne klauzule da se to dogodilo odmah nakon uvođenja kune kao nove valute, dakle oprez se priznaje kao normalan element u odlučivanju, no ako nakon deset godina i nekoliko vlada, ministara financija i guvernera HNB-a je očito da je kuna stabilna, postavlja se pitanje ekonomske opravdanosti i pravne osnovanosti ovakvog načina ugovaranja, a potiskivanje kune u jednom razdoblju odobravanja kredita na način da pojedine od tuženih banaka nisu ni nudile kunske kredite kao dio ponude nego su ponudile samo izbor između više varijanti ugovora uz valutnu klauzulu govori da je na ovaj način došlo i do ozbiljnijeg negiranja kune kao valute, a time i monetarnog suvereniteta Republike Hrvatske odnosno kuna je time u kreditnom poslovanju banaka de facto u jednom razdoblju postala rezervna valuta.

Švicarski franak kao valuta i Švicarska kao država imaju svoje specifičnosti, prethodno je napomenuto da Švicarska dugo nije bila članica MMF-a, no njezina valuta nije nikada sudjelovala ni kao valuta unutar tzv. specijalnih prava vučenja / SDR/, a u početnoj fazi su u košari valuta sudjelovali američki dolar s udjelom od 33%, njemačka marka s udjelom od 12,5%, engleska funta od 9%, francuski franak od 7,5%, japanski jen od 1,5%, kanadski dolar od %, talijanska lira od 6%, nizozemski gulden od 4,5%, belgijski franak od 3,5%, švedska kruna od 2,5%, australski dolar od 1,5%, danska kruna od 1,5%, norveška kruna od 1,5%, španjolska pezeta od 1,5, austrijski šiling od 1% i južnoafrički rand od 1%. Od 1. siječnja 1981. stupila je na snagu izmjena kojom su iz košare valute koje čine SDR izbačene sve manje valute i zemlje, pa je ona svedena na pet valuta i to američki dolar (42%),

njemačka marka (19%), japanski jen (13%), francuski franak (13%) te engleska funta (13%), a nakon uvođenja EUR-a SDR čine američki dolar (41,9%, EUR-o 37,4%, japanski jen 9,4% i engleska funta 11,3%. Švicarskog franka nema ni sada niti prije, pa u vezi s ovom valutom treba reći i sljedeće:

Švicarski franak nikada nije bio dio košare valuta znane kao SDR, koji predstavlja poseban rezervni medij Međunarodnog monetarnog fonda, to je dijelom rezultat toga što Švicarska kao država vodi politiku stroge izolacije, nije članica ni UN-a, a do 1990. g. nije bila ni članica MMF-a, no njezina valuta slovi kao stabilna, no unatoč tome nikada neće moći biti svjetska valuta, jednostavno stoga jer je udjel švicarske ekonomije u svjetskoj trgovini premalen, unatoč tome što se njezino blagostanje ne zasniva samo na pohranjenim depozitima u njezinim bankama nego i na solidnoj industriji kao što je kemijska, farmaceutska, prehrambena, uz turizam. Unatoč tome, njezin udjel u svjetskom gospodarstvu je znatno premalen, a tendencije su takve da nove sile poput Kine, Indije i ostalih uzimaju zamah i u tom dijelu se već govori i o potrebi reforme MMF-a, no bitno je da poslovni krugovi i banke znaju da švicarski franak nije i neće nikada ni biti svjetska valuta na kojoj bi se mogao odvijati imalo veći dio svjetske trgovine. Stoga nitko u vremenu svjetske krize ne računa na švicarski franak, osim kao na objekt špekulacija. Naime, zbog stabilnosti Švicarske kao države, njezinog pravnog sustava / s kojim dijelimo isti sustav obveznog prava, jer je ZOO recepcija švicarskog zakona o obligacijama/ i gospodarstva zna se da kod nje neće doći do značajnijeg pada ekonomije niti njezine valute, pa se stoga moglo predvidjeti da u situaciji fluktuirajućih tečajeva, a nakon što se od uvođenja EUR-a uvidjelo da on nije onako stabilan kako se to očekivalo, da će u relaciji EUR-CHF doći do toga da EUR-o slabi, dok švicarski franak obrnuto proporcionalno raste te je rast tečaja CHF-a bio u odnosu prema EUR-u gotovo izvjestan za takve profesionalce kao što su tužene banke, potpomognute svojim inozemnim vlasnicima-također bankama. Dakle, rast tečaja švicarskog franka je do 2004. 2005. g. bio predvidiv, jer se do tada već pokazalo da je tečaj EUR-a nestabilan i inicijalno previsoko određen, jedino što se nije moglo predvidjeti je da će rast tečaja švicarskog franka biti toliko jak, a to je rezultat izvanrednih okolnosti u kojima se na jedinstven i nezabilježen način dogodilo da su u jednom trenutku znatno oslabile tri od četiri valute koje danas tvore SDR, dakle sukcesivno je oslabio američki dolar, EUR-o i nakon toga japanski jen (ovo dijelom zbog prirodne katastrofe u obliku potresa, tsunamija i nuklearne nezgode/, što ima obilježja izvanrednog događaja bez presedana, dakle tri od četiri valute koji čine SDR su deprecirale, a takav slijed zbivanja je pojačao pritisak, uglavnom špekulativnog kapitala, na franak u obliku povećane potražnje za švicarskim frankom, no ovaj događaj ima značaj potpuno izvanrednog događaja/, a što rastu tečaja švicarskog franka daje dodatnu dimenziju izvanrednog događaja koji opravdava primjenu klauzule „rebus sic stantibus“ te u skladu s tim izmjenu - prilagodbu ugovora novonastalim okolnostima, no tužene banke su i to odbile učiniti.) Prema tome, zaključak je ovoga suda da je blagi do umjereni rast tečaja švicarskog franka za banke kao poznavatelje valuta i tržišta bio predvidiv odnosno vjerojatan, što je izjavio i prof.dr. I. L. kao savjetnik tužitelja, a što prihvaća i ovaj sud kao stručnu i objektivnu procjenu, no prekomjerni rast tečaja zbog izvanrednih događaja i opisane koincidencije je bio nepredvidiv za svakoga, pa onda i za tužene banke.

Da je to tako odnosno da su se neka kretanja s visokim stupnjem vjerojatnosti, gotovo do potpune izvjesnosti, mogla predvidjeti potvrđuje primjerice i činjenica da je istraživački odjel MMF-a / dostupno na internetskim stranicama MMF-a, unutar podataka za Švicarsku- navodi se da su studiju pripremili D. L. i E. P. uz podršku drugih suradnika / još u ožujku 1997. godine napravio analizu mogućih učinaka Europske monetarne unije na Švicarsku, a s ciljem da se utvrdi koje bi mjere fiskalne politike bile najbolje za ovu zemlju. Ova studija je napravljena još 1997. godine odnosno onda kada se znalo da Europska unija kreće u projekt stvaranja Euro zone, ali to je još uvijek punih pet godina prije punog uvođenja EUR-a kao

zajedničke valute. U spomenutoj studiji koja je dostupna putem internetskih stranica MMF-a se razrađuje više mogućih scenarija. Osnovno stajalište odnosno predviđanje ovog istraživanja govori da bi Švicarsku trebalo zabrinjavati to što nesigurnost koju stvara uvođenje Europske monetarne unije bi moglo dovesti do bijega kapitala iz EU valuta u depozite denominirane u drugim tvrdim valutama, uključivši švicarski franak te se kako u uvodu tako i u zaključku navodi da bi to moglo rezultirati pritiscima na švicarski franak koji će dovesti do njegove aprecijacije. Spomenuto istraživanje MMF-a navodi da kako se datum treće faze uvođenja Europske monetarne unije (EMU) približava to je vjerojatnije da će se učinci EMU-a odnositi ne samo na one države koji sudjeluju u stvaranju Europske monetarne unije nego i na države poput Švicarske, koja nije članica Europske unije, ali ima značajnu trgovinu i druge ekonomske veze s članovima EMU zone. Studija navodi da postoji zabrinutost koja proizlazi iz percepcije investitora o makroekonomskoj i financijskoj disciplini u okviru Europske monetarne unije i da bi ta zabrinutost mogla dovesti do povećanja sklonosti investitora da svoje depozite pohrane u tvrdim valutama izvan Euro zone, što uključuje švicarski franak. / polazna konstatacija studije u izvorniku glasi: „This paper examines the possible effects on Switzerland of asset preference shifts in favor of Swiss-franc-denominated assets that could result from EMU. Alternative policy responses to temporary and persistent asset preference shift **and the consequent pressures for exchange rate appreciation are examined**“/. Studija navodi da je Švicarska imala kamatne stope značajno niže nego stope u drugim industrijskim ekonomijama poput Njemačke, iako se ta razlika smanjila tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća, Studija MMF-a iz 1997. godine naglašava da grupa zemalja koja namjerava osnovati Europsku monetarnu uniju je velika i bazirana na fleksibilnom tumačenju kriterija iz Maastrichta, a da se EUR-o percipira kao meka valuta od strane sudionika na tržištima i da novoj Europskoj centralnoj banci nedostaje kredibilitet njemačke Bundesbanke te zaključuje da će deponenti novog EUR-a vjerojatno željeti svoje depozite prebaciti u valute koje nose više prinose kao što su američki dolar ili engleska funta ili u valute koje nose niže prinose, kao što je švicarski franak. Studija dalje navodi da su u 1997. godini Švicarske kratkoročne kamatne stope bile ispod usporedivih stopa za depozite u američkim dolarima i engleskim funtama, dalje navodi da bi kamatne stope na EUR-o mogle rasti iznad osnovnih kamatnih stopa za DEM te bi to moglo stvoriti pritisak na švicarske kamatne stope. Studija razrađuje više mogućih scenarija, pa tako jedna razrađuje scenarij u kojemu dolazi do zakašnjele reakcije monetarne politike na način da kratkoročne kamatne stope ostanu nepromijenjene te navodi da bi u tom slučaju došlo do aprecijacije švicarskog franka i da bi u drugoj i sljedećim godinama po toj prognozi došlo do pada kamatnih stopa itd. Prema tome, još 1997. godine svima koji rade u bankarskom sektoru bile su dostupne i poznate ovakve studije koje pokazuju da se s razumnom sigurnošću već tada od strane profesionalnih analitičara mogao predvidjeti određeni pritisak na tečaj švicarskog franka, a u vezi s predviđenim uvođenjem Euro zone odnosno EUR-a te je ova studija MMF-a još 1997. godine dobro predvidjela da će EUR-o u početnoj fazi biti “meko” valuta odnosno relativno nestabilan te da će biti stvoreno određeno nepovjerenje investitora prema njemu te da je predvidiv određeni bijeg kapitala iz Euro zone prema drugim tvrdim valutama, uključivši švicarski franak, sve to u situaciji kada je stanje Švicarske ekonomije bilo nešto slabije od uobičajenog. Spomenuto istraživanje MMF-a je provedeno kako bi se dale preporuke monetarnoj politici Švicarske odnosno kojim metodama da ova zemlja pokuša spriječiti predvidive negativne efekte uvođenja EUR-a na svoju valutu i bilancu.

Navedena studija MMF-a potvrđuje da su tužene banke kao i njihove matične banke u inozemstvu znale za postojanje ovakvih predviđanja (sve što MMF javno objavi je poznato svim analitičkim službama banaka - radi se o nečemu što unutar bankarskih krugova ulazi u pojam notorne činjenice) te su mogle predvidjeti blagi do umjereni rast tečaja švicarskog franka kao vrlo izgledan slijed događaja, što se kasnije i ostvarilo, ali u još većem stupnju od

spomenutog predviđanja, a to zbog težih poremećaja u američkom bankarstvu koje se prenijelo na europsko bankarstvo / iako ne podjednako u svim zemljama /. Z. je navodila da je kriza započela stečajem nad L. B. i da to nitko nije mogao predvidjeti te su se s ovim stajalištem suglasile i ostale banke. Međutim, dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju P. K. u svom djelu: „End this depression now!“, izdavač W.W. N. & C., Inc., N. Y., L., 2012. g. navodi: „In 1998, with much of the emerging world in financial crisis, the failure of a single hedge fund, Long Term Capital Management, froze financial markets in much the same way that the failure of L. B. would freeze markets a decade later.“, a što u slobodnom prijevodu znači da je u 1998. g. propast hedge fonda Long Term Capital Management zamrzнула financijska tržišta na u mnogo čemu isti način kao što je propast L. B. zamrzнула financijska tržišta desetljeće kasnije. Pored toga, uvaženi autor u istom djelu navodi: „Even though the USA avoided a debilitating financial crisis until 2008, **the dangers of a deregulated banking system were becoming apparent much earlier FOR THOSE WILLING TO SEE**, što u slobodnom prijevodu znači da unatoč tome što su SAD izbjegle financijsku krizu sve do 2008. g., opasnosti dereguliranog bankarskog sustava su postajale očigledne za sve one koji su to željeli vidjeti. /, a nakon toga se dogodilo i slabljenje jena, pa kako je rečeno taj dio nije bio predvidiv ni za banke, ali blagi do umjereni rast tečaja švicarskog franka je bio razumno predvidiv, ali tužene banke ništa nisu o tome prenijele potrošačima u okviru svoje obveze koja se često naziva „duty of disclosure“, upravo obrnuto iz iskaza brojnih svjedoka proizlazi da banke ne samo da nisu upozoravale potrošače na takvu mogućnost nego ih nisu ni generalno upoznale s učestalošću promjena tečajeva svjetskih valuta te današnjom situacijom „plivajućih valuta“ te brojnim faktorima koji utječu na kretanje tečajeva, što ih čini teško predvidivim na dulji rok odnosno gotovo nepredvidivim na rok od deset, dvadeset ili trideset godina, a još manje su ih upoznale s spomenutom analizom MMF-a ili drugih stručnjaka o potpuno predvidivom pritisku kapitala iz buduće EURO zone na tečaj švicarskog franka.

Uostalom, iskustvo i praksa govori da se valutna klauzula općenito i valutna klauzula ove vrste odnosno vezana uz švicarski franak koristi uglavnom na periferiji Europske unije (Austrija, Mađarska) ili zajednice zemalja Commonwealtha (Australija), pa je tako The Supreme Court of South Australia / Vrhovni sud australske države Južna Australija/ u presudi Giuseppe Foti and Ors. v. Banque Nationale de Paris (No 60 od 17. Ožujka 1989g.. izvor: J. G., „Legal Effects of Fluctuating Exchange Rates/, izdavač: MMF, str. 421) razmotrio slučaj u kojemu je podružnica jedne francuske banke u ugovoru o kreditu s talijanskim imigrantima ugovorila valutnu klauzulu na način da je obvezu isplate u australskim dolarima vezala uz švicarski franak. Prije razmatranja ovog slučaja treba navesti općenita razmišljanja uvaženog autora o pitanju valutne klauzule u uvjetima kada tečajevi fluktuiraju, iz motrišta ugovorne raspodjele rizika te sudske prakse s tim u vezi.

G. navodi da je logika sudova da ne priznaju zaštitu onoj stranci koja trpi povećani teret zbog promjene tečajeva i razlog je u tome da se uvijek polazi od toga da su ugovaratelji prilikom sklapanja ugovora postupali u skladu s onim što su prethodno željeli postići te da valutna klauzula kao dio ugovora predstavlja volju ugovornih strana i s tim u vezi alokaciju odnosno razdiobu rizika na koju su obje ugovorne strane svojom voljom pristale. Prema tome, uloga suda je da da zaštitu ugovoru onakav kakav je, a ne da dovodi u sumnju ili da reinterpreтира ugovor na način da se zanemaruje ili negira volja ugovornih strana te u okviru toga i razdioba rizika kakvu su ugovaratelji dogovorili ugovarajući novčanu obvezu putem valutne klauzule, **osim onda ako postoji velika neravnoteža u pregovaračkoj snazi ugovornih strana** („bargaining strength of the parties to the contract“), a to je upravo slučaj u ugovorima između potrošača i banaka, kod kojih klasičnih pregovora nema nego se radi o dogovaranju posla na bazi prethodno formuliranih standardnih obrazaca ugovora, a što tužene banke nazivaju „proizvodom“. Prema tome, osnovni pristup je onaj da sud ugovor prvenstveno tumači i daje mu zaštitu prema onome kakav on je odnosno pruža se zaštita

valjano sklopljenom ugovoru u sadržaju kakav je sklopljen, standardni postupak u kojemu bi sud uzeo u razmatranje prigovor jedne strane u vezi s otežanim teretom zbog promjene tečaja bio bi u okvirima ugovorom definirane više sile ili ugovorom definiranih uvjeta za pozivanje na prilagodbu ugovora novonastalim okolnostima (klauzula „rebus sic stantibus“, „frustration“ u terminima engleskog prava itd), redovitim putem se razmatra da li su iznimno ispunjeni uvjeti za raskid ugovora, kod trgovačkih društava se teret tečajnih razlika kao razlog odbacuje uz obrazloženje da se u današnje vrijeme stranke mogu zaštititi putem ugovora o budućoj kupovini deviza / „forward exchange contracts“, „hedge „ /, dakle mora se naglasiti da ugovaranje valutne klauzule tamo gdje je dopušteno i valjano ugovoreno ulazi u sferu ugovorne volje i sadržaja ugovora, u što sudovi u pravilu ne zadiru. Polazi se od toga da je razuman (savjestan) ugovaratelj svjestan ili treba biti svjestan da tečajevi valuta fluktuiraju, ali se isto tako naglašava da postoje okolnosti u kojima kretanje tečajeva pojedinih valuta koje su ugovorene valutnom klauzulom daje tom istom razumnom (savjesnom) ugovaratelju opravdanje za zaključak da se tečajni odnosi između dviju valuta neće mijenjati, dakle zaključak nije jednoznačan, odnosno pitanje predvidivosti kretanja tečajeva valuta može davati temelja za pružanje ili za odbijanje pravne zaštite u slučaju da jednoj strani ono prouzroči bitno povećanje njezine obveze. G. dalje razmatra i neka druga pitanja s tim u vezi, pa zaključuje da je tema koja ujedinjuje sve različite probleme pitanje korektnosti-čestitosti („fairness“) u odabiru primjenjivog tečaja te da čvrsta pravila u ovoj materiji mogu proizvesti svoju vlastitu nekorektnost („unfairness“). Prema tome, u pravilu se sud ne miješa u ugovor na način da negira ugovornu volju ugovornih strana (naravno, uz uvjet da ne postoje razlozi koji se odnose na mane volje, zabludu, nedorazum itd.), ali ovaj pristup se mijenja ako postoji velika neravnoteža u ugovornoj snazi ugovaratelja („bargaining strength of the parties to a contract“), a kada je u pitanju predvidivost kretanja tečajeva polazi se od toga da svaki razuman ugovaratelj zna ili treba znati da tečajevi danas fluktuiraju (što je ovdje sporno zbog prethodno opisanih pravnih i ekonomskih prilika za vrijeme bivše države i neposredno u Republici Hrvatskoj od njezina osamostaljenja), ali unatoč tome G. navodi da isto tako postoje okolnosti koje opravdavaju zaključak da u konkretnom odnosu između dviju valuta taj isti prosječni razumni ugovaratelj može osnovano zaključiti da neće doći do bitnih promjena u intervalutarnim odnosima između valute koja je ugovorena kao „unit of account“ i valute koja je ugovorena kao „money of payment“. Prema tome, na temelju analize sudske prakse zaključak je G. sljedeći:

- sudovi u pravilu ne preispituju valutnu klauzulu, jer polaze od toga da ona predstavlja izraz volje ugovornih strana i na ovaj način raspodjelu ugovornih koristi, tereta i rizika;
- iznimno, ako se utvrdi da je postojala velika neravnoteža u pregovaračkoj snazi („bargaining power“) sudovi su ovlašteni preispitivati valjanost ugovorene valutne klauzule. Kod spornih ugovora potrošača s bankama ugovori nisu sklapani putem pravih pregovora, koji podrazumijevaju pregovaranje o svakoj klauzuli budućeg ugovora pojedinačno, nego se radilo o sklapanju formularnih ugovora putem potpisivanja standardnih obrazaca banaka. Dodatno treba napomenuti da G. u svom djelu uopće posebno ni ne govori o potrošačkim ugovorima, jer korištenje valutne klauzule nije u takvim ugovorima uobičajeno, nego G. govori o korištenju valutne klauzule u međunarodnim ugovorima između trgovačkih društava međusobno ili između njih i država ili država međusobno, dakle u skladu s onim što navodi R., dakle ugovaranje putem valutne klauzule je normalna praksa u međunarodnim poslovima trgovačkih društava, a ne u domaćim, potrošačkim ugovorima;
- u pravilu se polazi od toga da razuman ugovaratelj mora očekivati da tečajevi valuta danas fluktuiraju, to mu treba biti poznato, no kada G. to navodi to se odnosi na standard znanja i pažnje koji se očekuje od trgovačkih društava / odgovara pravnom

standardu povećane pažnje dobrog stručnjaka - čl. 18. starog ZOO-a/, dakle takvo znanje se ne očekuje od prosječnog građanina-potrošača, ali

- pod određenim okolnostima kretanje tečajeva dviju valuta može razumnog čovjeka uputiti na zaključak da se taj odnos neće mijenjati, pa su na ovakav zaključak potrošače u jednom broju slučajeva izravno uvjeravale i pojedine od tuženih banaka tvrdnjom da je franak stabilan, da je to stara valuta i slično, no to je mogao biti i samostalan zaključak prosječnog potrošača s obzirom na prethodno razdoblje prije aprecijacije franka, kada je tečaj švicarskog franka laiku djelovalo stabilno te je navodio na zaključak da nikakvih većih promjena tečaja švicarskog franka prema kuni neće biti, naročito onda kada potrošačima tužene banke nisu ni općenito obrazložile kakav rizik sa sobom donosi moderan sustav „plivajućih“ tečajeva. Odgovornost tuženih banaka postaje razvidna pogotovo onda kada se uzme u obzir što su sve tužene banke prešutjele potrošačima, a tiče se upravo stručnih analiza (među kojima i citirana studija MMF-a iz 1997.g.) o predvidivom pritisku kapitala iz buduće EURO zona na švicarski franak, jer su stručni krugovi s razumnom sigurnošću, na temelju provedenih analiza i iskustva, znali da će EUR-o u fazi svog uvođenja biti „meka“ valuta te da će, naročito u početnoj fazi, doći do bijega kapitala iz EURO-zone i pritiska kapitala na švicarski franak.;
- mogućnost da ugovorna strana rizik tečajnih razlika smanji putem ugovaranja „hedge“ ugovora je kod potrošača isključena (kako ovim putem smanjiti navedene rizike savjetovala je trgovačka društva Međunarodna trgovačka komora u Parizu /ICC/ još u publikaciji broj 422 objavljenoj 1987. g, posvećenoj problemu tečajnih razlika i upravljanju tečajnim rizicima općenito / „Managing Exchange Rate Risks“/. Međunarodna trgovačka komora u predgovoru navedene publikacije objavljene 1987. g., dakle u razdoblju plivajućih tečajeva valuta, navodi razloge za njezino izdavanje, pa tako u predgovoru ICC ukazuje da su brz razvoj svjetske proizvodnje do ranih 1970. g. i liberalizacija svjetske trgovine nakon drugog svjetskog rata pridonijele ogromnom povećanju međunarodne razmjene roba, usluga i investicija/ to je napisano prije kasnijeg trenda koji je nakon toga pojačan i nazvan globalizacijom /. ICC naglašava da je takva integracija uvelike pridonijela globalnom ekonomskom rastu, ali je istovremeno poduzeća učinila visoko osjetljivima na fluktuacije deviznih tečajeva. ICC dalje naglašava ono što je uvodno opisano, naime da je spomenuta ranjivost poduzeća na promjenu deviznih tečajeva postala naročito izražena otkako je došlo do sloma Bretton Woodskog Sporazuma, tijekom kojih godina su devizna tržišta obilježena rastućom nestabilnošću. ICC naglašava da su **velike fluktuacije deviznih tečajeva, ponekad i dnevne, trgovačkim društvima znatno komplicirale donošenje kratkoročnih i dugoročnih strateških financijskih odluka te im nametnule znatne troškove**, što potvrđuje da je rizik tečajnih razlika postao velik, a iz motrišta građanina-potrošača ogroman.

Međutim, tužene banke u pojedinim slučajevima koje su opisali pojedini od saslušanih svjedoka, primjerice G. T. P. i gđa E. V. P. za E. b., g. B. I. za P., g. E. D. za R. ,gđa. I. C. za H. b., gđa A. M. R. za O. b., su aktivno savjetovala potrošače da uzmu kredit u švicarskim francima kao povoljniji, uz obećanja da nikakva promjena njihovih mjesečnih anuiteta/rata u iznosima većim od 100-200 kuna nije izgledna. U citiranom slučaju Giuseppe Foti and Ors v. Banque Nationale de Paris Vrhovni sud australske države South Australia je proglasio tuženu banku odgovornom za naknadu štete zbog toga što nije postupala dužnom pažnjom koja se očekuje od banke koja pruža svoje usluge diljem svijeta i posjeduje znanje i pronicljivost u upravljanju tečajnim rizikom („acumen in the management of exchange rate risk“). Naime, tužitelji, talijanski imigranti i ujedno klijenti tužene banke, započeli su raditi kao radnici, ali su poslali poduzetnici te su od banke ishodili kredit radi kupnje nekretnine, denominiran u

švicarskim francima. Svrha zajma u švicarskim francima je bila da se takvim kreditom smanji kamatna stopa, **a tužitelji su to učinili na preporuku tužene banke**. Međutim, utvrđeno je da su tužitelji bili neiskusni u materiji tečajnog rizika i nisu bili svjesni rizika nepovoljnih kretanja tečajeva valuta, **a tužena banka im nije dala nikakav savjet s tim u vezi**. Dogodilo se i ovdje da je švicarski franak aprecirao u odnosu na australski dolar, što je kod tužitelja dovelo do značajnog gubitka, koji se mogao izbjeći putem hedginga. Australski sud je razmatrajući ovaj slučaj uzeo u obzir disproporciju u poslovnom iskustvu između stranaka kao i činjenicu da se ovdje nije radilo samo o odnosu između kreditora i kreditoprimca nego i o činjenici da je u ovom slučaju banka savjetovala tužitelje kao svoje klijente i upravljala njihovim interesima kada je u pitanju odobreni kredit, u okolnostima kada interesi banke i klijenta mogu biti suprotni odnosno kada je banka bila u sukobu interesa. Dakle, banka je neiskusnim klijentima na početku njihove poduzetničke karijere / nije jasno da li bi se ovaj kredit mogao svrstati među potrošačke ili ne, jer se govori o početku poduzetništva tužitelja/preporučila da radi niže kamatne stope sklope ugovor o kreditu u švicarskim francima, ali je pri tome klijentima u potpunosti prešutjela rizik tečajnih razlika, što Vrhovni sud države South Australia tuženoj banci nije oprostio te ju je obvezao na naknadu štete, zbog tečajne razlike koja je pala na tužitelje zbog deprecijacije australskog dolara prema švicarskom franku. G. dalje navodi da su se također pojavili komentari / objavljeni u *Revue de Droit Bancaire et de la Bourse* (Paris), No. 19 (May-June 1990), str. 128 prema kojima, a na temelju analize pojedinih francuskih slučajeva, postoji obveza banaka da pribave informacije i da savjetuju svoje klijente o riziku tečajnih razlika, posebno u situacijama koje mogu dovesti do gubitka kod klijenta ili povećati teret njegove obveze u otplati kredita. Navedeno se, uostalom, uklapa u spomenutu predugovornu obvezu informiranja potrošača („duty of disclosure“), a ona opet na osnovno pravo potrošača da bude informiran i da na temelju pune informacije može ostvariti svoje drugo temeljno pravo, ono na zaštitu svojih gospodarskih interesa, no suština ove obveze leži u primjeni norme o savjesnosti i poštenju („bona fides“) u oblasti ugovornog i predugovornog prava.

U ovom slučaju banke su u velikom broju slučajeva savjetovala klijente da su za njih ugovori vezani uz švicarski franak povoljniji zbog niže kamatne stope (jednako kao u australskom slučaju), dok su rizik promjene tečaja ignorirale ili ga umanjivale, prešutjevši upozoriti klijente na ono što su tada znale, naime, da se očekuje pritisak slobodnog kapitala na švicarski franak u razdoblju nakon njegovog uvođenja, dakle kada je u pitanju obrazloženje rizika vezanog uz moguću promjenu tečaja u odnosu između kune i švicarskog franka banke nisu ispunile svoju predugovornu obvezu temeljem „duty of disclosure“ što je i dovelo do toga da je u ugovorima koje su potrošači sklopili s tuženim bankama, ugovarajući valutnu klauzulu vezanu uz švicarski franak putem formularnih ugovora tuženih banaka, o čijem sadržaju se nije moglo pojedinačno pregovarati, došlo do značajne neravnoteže u pravima i obvezama na štetu potrošača, a na temelju postupanja banaka suprotnog načelu savjesnosti i poštenja. Tužene banke nisu informirale potrošače ni o bitnoj činjenici – specifičnoj razlici između valutne klauzule vezane uz švicarski franak i one vezane uz EUR-o, naime, da HNB tečaj kune u odnosu na EUR-o štiti odnosno ne dopušta pretjerane oscilacije tečaja, ali da to isto ne čini kada je u pitanju tečaj kune u odnosu prema drugim valutama, uključivši švicarski franak, što u bitnoj mjeri smanjuje rizik korisnika kredita vezanih uz EUR-o, pa su banke prilikom prezentiranja svojih ponuda u kreditima vezanih uz valutnu klauzulu imale obvezu o toj bitnoj razlici između dvije ponuđene varijante informirati potrošače, jer to u bitnom stupnju utječe na procjenu povoljnosti ponuđene varijante kredita vezanog uz CHF, na način da je stvarno ta varijanta, unatoč povoljnijoj kamatnoj stopi, znatno manje povoljna, a moguće i nepovoljnija od varijante kredita vezanog uz EUR-o, dok kunske kredite neke od tuženih banaka u pojedinim razdobljima nisu ni nudile, a ako i jesu onda su ih nudile uz najviše kamatne stope, ali bez adekvatnog obrazloženja da ovakav kredit nema u sebi spomenuti rizik

tečajnih razlika, što ga čini znatno manje rizičnim od ostalih varijanti ugovaranja primjenom valutnih klauzula. Uostalom, u promatranom razdoblju tečaj CHF-a prema kuni se kretao u rasponu od 4,36 do maksimalnih 7,16 kuna za 1 CHF, **što pokazuje slabljenje tečaja kune prema CHF-u od nekih 64%**, dok se tečaj EUR-a prema kuni kretao u istom razdoblju od najnižih 7,10 do maksimalnih 7,50 kuna za 1 EUR, **što govori o fluktuaciji tečaja kune prema EUR-u od samo nekih 5,90-6,00%**, što se navodi radi potpunosti, no važno je uočiti da je tada važeći hrvatski Zakon o deviznom poslovanju /NN96/03/ u čl. 44. propisao: „Tečaj strane valute prema kuni slobodno se formira na tržištu stranih sredstava plaćanja na temelju ponude i potražnje.“

U potvrđi HNB- od 7. lipnja 2013. g. (ur.broj. 417-810-ŽI/MK-2013) u dijelu koji se odnosi na politiku HNB-a u vezi s tečajnom politikom navodi se sljedeće:

„Tečajna politika Hrvatske narodne banke temelji se na održavanju stabilnog nominalnog tečaja kune prema euru. Pritom je tečajni režim HNB-a definiran kao upravljajuće fluktuirajući, što znači da se vrijednost kune prema euru slobodno formira na deviznom tržištu u Republici Hrvatskoj te da tečaj nije fiksiran na određenoj razini. No, ovisno o tržišnim kretanjima, odnosno uvjetima u kojima je prisutna naglašena varijabilnost tečaja, središnja banka uključuje se na devizno tržište te izravno intervenira kupnjom ili prodajom deviza s ciljem stabiliziranja prekomjerne kolebljivosti tečaja kune prema euru. Osim deviznim intervencijama, za održavanje stabilnosti tečaja kune prema euru HNB se koristi i drugim instrumentima monetarne politike. ...“ HNB dalje navodi: „Provođenje politike stabilnog tečaja kune prema euru istodobno znači da tečaj kune prema svim drugim svjetskim valutama ne može po definiciji biti pod kontrolom Hrvatske narodne banke. Naime, svakoga radnog dana na temelju kupnji i prodaja stranih valuta na hrvatskom deviznom tržištu HNB izračunava vrijednost kune prema euru. Srednji tečaj kune za jedan euro objavljen na tečajnici HNB-a jest aritmetička sredina ponderiranoga kupovnog tečaja i ponderiranoga prodajnog tečaja banaka ostvarenog u prometu devizama u radnom danu prije dana utvrđivanja srednjeg tečaja. S druge strane, vrijednost kune prema drugim stranim valutama koje su na tečajnici Hrvatske narodne banke – u toj je grupi valuta i švicarski franak – izračunava se na temelju odnosa eura i tih valuta na svjetskim deviznim tržištima, odnosno dijeljenjem srednjeg tečaja kune za jedan euro međupalutnim odnosom eura i svih ostalih valuta koji na svjetskom deviznom tržištu vrijedi na dan formiranja tečajnice u 12,00 sati. **Tako se primjerice slabljenje eura prema švicarskom franku na svjetskom tržištu, uz nepromijenjeni tečaj kune prema euru, odražava na slabljenje kune prema švicarskom franku u Hrvatskoj.**“

Prema tome, u 2004. g. odnosno 2005. g., kada su tužene banke započele masovno odobravati sporne kredite s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak, banke su potpuno izvjesno predviđale da će u međupalutarnom odnosu CHF/EUR doći do slabljenja EUR-a uz istovremeno jačanje CHF-a, razumno predvidiv je bio blagi do umjereni rast tečaja, no isto tako su banke na temelju prethodnih 10 godina od uvođenja kune /1994. g./ pa sve do 2004. g. uvidjele da HNB na opisani način štiti tečaj kune prema EUR-u odnosno da ne štiti tečaj kune prema ostalim valutama, pa su stoga zaključile isto što i HNB u danoj potvrđi, naime, **da će predvidivo slabljenje Eura prema švicarskom franku, uz istovremeno bitno nepromijenjeni tečaj kune prema euru, NUŽNO DOVESTI DO SLABLJENJA KUNE PREMA ŠVICARSKOM FRANKU**, pa će na temelju ugovorene valutne klauzule potrošači isplaćivati bankama povećani iznos u kunama, a s kojima će tužene banke moći / zbog nepromijenjenog tečaja kune prema euru/ kupiti veći iznos EUR-a, pa su na navedeni način, ugovaranjem valutne klauzule u uvjetima bitno nepromijenjene vrijednosti kune prema EUR-u, tužene banke ostvarile dobit koju ne bi mogle ostvariti da su ugovorile valutnu klauzulu vezanu uz EUR, a pogotovo to ne bi bilo moguće kod čistog kuskog kredita, kojeg pojedine banke u početnim razdobljima nisu ni imale u ponudi.

Dakle, kada je u pitanju obveza informiranja potrošača o rizicima kredita u valutnoj klauzuli vezanoj uz CHF tužene banke su propustile informirati i obrazovati potrošače o tri bitna elementa:

- a) **opći rizik vezan uz svaku valutnu klauzulu, a koji proizlazi iz sustava „fluktuirajućih tečajeva“**, a koji rizik je proglašen velikim i od MMF-a /J. G./, Međunarodne trgovačke komore/ICC/, R., M., čak i kada se njihova procjena odnosi samo na poslovanje poduzeća u međunarodnoj trgovini, koja imaju i stručnjake i iskustvo, no često nedovoljno da pariraju rizicima koji su višestruko uvećani nakon napuštanja sustava fiksnih /„par value“/ tečajeva;
- b) **rizik vezan uz činjenicu da HNB ne štiti tečaj kune prema CHF-u onako kako to čini u odnosu prema EUR-u**, što je neobično važno stoga jer su tužene banke ponudu za obje vrste kredita obično oglašavale unutar iste reklamne poruke, ali bez naglašavanja bilo kakve razlike između tih ponuda osim navođenja podataka o tome da krediti u švicarskim francima imaju nižu kamatnu stopu od onih vezanih uz EUR-e;
- c) **tužene banke nisu informirale potrošače da je rast tečaja švicarskog franka vrlo vjerojatan, gotovo potpuno izvjestan u kontekstu skorog uvođenja EURO-zone, a što je utvrdio MMF u citiranoj studiji još u ožujku 1997. g.** (isto se tiče i predvidivog rasta LIBOR-a, o čemu će biti govora kasnije).

Ovo dodatno potvrđuje i poslovna nelogičnost takvog ugovaranja u uvjetima kada je inflacija niska, a domaća valuta stabilna, pa takvo masovno ugovaranje valutne klauzule u švicarskim francima nema nikakvu poslovnu opravdanost, čak ni uz logiku razmišljanja koju navode tužene banke, naime da one moraju ugovarati valutnu klauzulu kako bi time zaštitile depozite građana odnosno svoj valutni rizik koji iz toga proizlazi, pa proizlazi da tužene banke tvrde da osim valutne klauzule ne postoji nijedan drugi način kojim bi se one mogle zaštititi od rizika tečajnih razlika, pa bi hrvatske banke bile među rijetkima koje nisu u stanju nositi se s pitanjem tečajnih razlika na bilo koji drugi način osim putem ugovaranja valutne klauzule.

Ovaj sud, međutim, drži da logika takvog razmišljanja općenito nije održiva i to iz sljedećih razloga: Naime, banke su navodile da su se zaduživale u inozemstvu i da su na inozemnom tržištu kupovale švicarske franke, radi realizacije kredita vezanih uz švicarski franak, pa bi proizlazilo da su banke potrošačima doznačile švicarske franke, no kod ugovora sklopljenog uz valutnu klauzulu vezanu uz švicarski franak on se na bilo koji način ne nalazi u opticaju, nego švicarski franak ima funkciju apstraktnog mjerila vrijednosti („unit of account“, a prof R. često koristi izraz KOMPARACIONI FAKTOR), a kredit se stavlja u korištenje u kunama i vraća u kunama. Stoga se odmah postavljaju dva pitanja:

- da li je osnovano stalno izjednačavati čisto devizno potraživanje /obveze/ s ugovornim obvezama temeljem valutne klauzule, pogotovo ako se ima na umu da „je i sama pravna priroda novčanih obveza koje sadrže zaštitnu klauzulu i novčanih obveza koje sadrže klauzulu strane valute potpuno različita“ - Lj. R.: „Pravo međunarodnih plaćanja“, str. 90. Stoga je nesporno da i pojedine definicije u Odluci HNB-a o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku /NN 38/2010 ili ranije 17/2003 ili još starija 26/94/ treba mijenjati. Naime, točka II Odluke iz 2003. g. početno ispravno navodi da „valutni rizik je rizik kojem je banka izložena kada ima otvorenu deviznu poziciju (ili otvorenu poziciju u zlatu) koja može dovesti do ostvarenja gubitaka zbog promjene međuvalutnih odnosa, promjene vrijednosti kune prema drugoj stranoj valuti i promjene vrijednosti zlata“, ali dalje u tekstu također navodi:“ U deviznu imovinu i devizne obveze u smislu ove odluke uključuju se sva devizna imovina i obveze te imovina i obveze u kunama čija se vrijednost u kunama izračunava na temelju tečaja kune u odnosu prema stranoj valuti (u daljnjem tekstu imovina i obveze uz valutnu klauzulu).“, **no takvo izjednačavanje pojmova u pravnom smislu nije osnovano**

te ono ne smije navesti na pravno pogrešne zaključke, na kraju sama Odluka navodi da te definicije treba shvatiti samo „u smislu ove Odluke“. Međutim, ako bi se zaključivalo prema tvrdnjama banaka onda bi proizlazilo da su one **pravno izjednačile potraživanje/ obvezu u švicarskom franku** (primjerice kada hrvatska banka po nalogu hrvatskog poduzeća kao kupca otvori dokumentarni akreditiv u korist švicarskog isporučitelja i koji glasi na CHF-hrvatska banka će uredne dokumente isplatiti švicarskom isporučitelju doznakom u švicarskim francima) **s potraživanjem /obvezom iz ugovora sklopljenog uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF/ u kojem slučaju nema nikakve efektivne uplate ili isplate u švicarskim francima, jer se one obavljaju samo u kunama- CHF JE SAMO KOMPARACIONI FAKTOR**). Činjenica da banke potraživanje uz valutnu klauzulu knjigovodstveno vode u toj valuti tako da primjerice na dan 1. srpnja 2012. godine imaju evidentirano potraživanje od 100 CHF NE ZNAČI NIŠTA OSIM KNJIGOVODSTVENE EVIDENCIJE, PA ĆE BANKA NAKON UPLATE KUNSKA PROTUVRIJEDNOSTI NA TAJ DAN OVU OBVEZU ISKNJIŽITI, no takvo knjigovodstveno evidentiranje ima svoj smisao i opravdanje, ali ništa izvan toga, a ponajmanje da se zbog toga u pravnom smislu pogrešno izjednačavaju ove dvije kategorije novčanih obveza.

- da li je stoga uopće opravdano kod ugovora s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak kao kriterij prema kojemu tužene banke obrazlažu promjene kamatnih stopa, navoditi LIBOR za CHF, ako je iz navedenog nesporno da im za realizaciju spornih kredita nije bio potreban nijedan švicarski franak (ako je neka od banaka i kupovala švicarske franke i poslije ih konvertirala u kune to je bio njezin slobodan izbor, no nikako jedini ili obvezujući izvor financiranja), a što je važno s obzirom da pitanje promjenljive kamatne stope i kriterija za promjenu tih stopa, a upravo je upućivanje na LIBOR jedan od bitnih razloga koje tužene banke navode kao opravdanje za povišenje kamatnih stopa u razdoblju prije znatnije aprecijacije švicarskog franka.

Dakle, tužene banke su kredite prikazivale na način da su rizik tečajnih razlika klijentima uglavnom prešućivale ili su umanjivale taj rizik, u svakom slučaju ga nisu niti približno dovoljno obrazložile, pa su potrošači mogli doći do zaključka da je ponuda kredita vezanih uz švicarski franak najpovoljnija, dok su ponudene varijante kreditiranja uz valutnu klauzulu vezanu uz EUR-o ili u kunama, tamo gdje ih je u opće bilo, manje povoljne.

Navedeno postupanje u vezi s ugovaranjem valutne klauzule nije, međutim, jedino što je utjecalo na stupanj rizika koje su potrošači ugovorili u sklopljenim ugovorima. Naime, u tužbi se govori i o problemu promjenljive kamatne stope te se navodi da je ona ugovorena kao jednostrano promjenljiva kamatna stopa. U provedenom postupku utvrđeno je da se ugovaranje promjenljive kamatne stope temelji na općim uvjetima poslovanja tuženih banaka ili na odlukama njihovih uprava. Iz izjava svjedoka kao i navoda banaka proizlazi, međutim, da u većini slučajeva banke potrošačima nisu uručile opće uvjete, nego su potrošači u obrascima standardnih ugovora koje su im banke ponudile na potpis potvrdili / kao dio ugovornog teksta/ da su im opći uvjeti banaka poznati, dakle najčešće nije potvrđen primitak općih uvjeta nego je potvrđeno da je potrošač „upoznat“ s općim uvjetima pojedine banke.

Članak 81. Zakona o potrošačima iz 2003. g. u čl. 81. daje zakonsku definiciju ugovorne odredbe koja se smatra nepoštenom te navodi da se ugovorna odredba **o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo** smatra nepoštenom, ako suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača, a istu odredbu sadrži i čl. 96. Zakona o potrošačima iz 2007. g. Navedena formulacija predstavlja doslovnu recepciju i prijevod čl. 3. (1) Smjernice (direktive) EU-a o nepoštenim ugovornim klauzulama u potrošačkim ugovorima (Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993.), koja propisuje da će se smatrati nepoštenom („unfair“) klauzula „if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties` rights and obligations arising under the contract, to the detriment of the consumer“, dakle

Zakon o potrošačima iz 2003. g. je u ovom bitnom dijelu već tada uskladio hrvatsko zakonodavstvo s navedenom Smjernicom EU-a te zbog toga postaje relevantna pravna praksa i svih onih zemalja-članica koje su svoje interno zakonodavstvo uskladile s navedenom Smjernicom, a naročito praksa vezana uz tumačenje pojma „bona fides“, jer bez pravilne primjene ove opće norme nije moguće pravilno primijeniti navedene članke hrvatskog Zakona o potrošačima. Općenito se danas smatra da sklapanje ugovora putem općih uvjeta poslovanja ili inkorporiranjem općih uvjeta u ugovor u bitnoj mjeri utječe na slobodu ugovaranja te ju općenito smanjuje, tako da se smatra /J. V.: „Opšti uslovi formularnih ugovora, izdavač: S. a., B., 1976.g. str.71/ da „te slobode gotovo nema kad je reč o neposrednom potrošaču“ te također / A. G., članak na temu „Opći uvjeti poslovanja“ str. 46/ smatra da „formularni ugovori ne počivaju na pojedinačnim slučajevima i njihovim specifičnostima, već teže tipiziranju“, ali uvaženi autor odmah napominje da se iz toga „ne smije izvući zaključak da opće uvjete poslovanja treba tumačiti ne uzimajući u obzir okolnosti pojedinog slučaja, iako su opći uvjeti krojeni za tipično, a ne individualno reguliranje“ te se poziva na švicarskog autora M. i njegov komentar švicarskog obveznog prava, što je važno s obzirom da je ZOO predstavlja recepciju švicarskog Zakona o obligacijama.

Kod tuženih banaka situacija je dijelom različita, neke banke nisu u početku ni imale jedinstvene Opće uvjete (primjerice E. b. je imala Opće i posebne odredbe kataloga Sektora građanstva), neke (E.) su imale opće uvjete u kojima je pitanje promjene kamatnih stopa regulirano tako da „kamatne stope i naknade određuje periodično Uprava Banke“, dok su neke banke imale opće uvjete i u njima određene kriterije za određivanje promjene kamatnih stopa, dok je zajedničko svim tuženim bankama da tekst Općih uvjeta u pretežitom broju slučajeva nisu predale potrošačima prilikom sklapanja ugovora te su se pozvale na to da su opći uvjeti bili potrošačima dostupni na šalterima banaka ili putem interneta (koliko je to realno istinito teško je provjeriti, no nije vjerojatno da su na šalterima baš uvijek bili dostupni opći uvjeti niti su u 2004. g. svi imali Internet, unatoč tome što je on u Hrvatskoj vrlo raširen). Međutim, treba naglasiti da je upravo u švicarskom pravu naglašen princip povjerenja (la confiance, Vertrauen), prema kojemu se smatra da nije od značenja efektivno znanje druge strane o sadržaju općih uvjeta, već se smatra da ona mora imati povjerenje u sastavljača općih uvjeta odnosno da ju on neće iznevjeriti u opravdanim očekivanjima, dakle ovo načelo prvenstveno štiti sastavljača općih uvjeta od prigovora druge strane da nije točno znala što u njima piše, ali isto tako, ako je ponuditelju bilo jasno da druga strana ne želi da se obveže općim uvjetima, **iako je stavljen potpis ili na drugi način manifestirano saznanje o postojanju općih uvjeta, smatra se da princip povjerenja nije došao do izražaja, u kom slučaju ugovor trpi od otvorenog nespornazuma** / J. V., op.cit, str. 135.a. Autorica se poziva na rad švicarskog autora E. A.: Die Richterliche Korrektur von Standardverträgen, B., 1964/. Budući da opći uvjeti poslovanja i naročito posebni uvjeti banaka o kamatnim stopama sadrže brojna pitanja koja mogu utjecati na obvezu potrošača radi se o pitanju od bitnog značenja za sadržaj obveze, pa se stoga ne može unaprijed reći da su na opisani način opći uvjeti bezuvjetno postali dio ugovora s onim kriterijima koje su banke u njima navele, **tim više što iz iskaza svjedoka se može zaključiti da su svjedoci pristupali potpisivanju ugovora o kreditu u dobroj vjeri, dapače može se reći s najvišim stupnjem povjerenja u tužene banke, ne očekujući od tuženih banaka da bi ih one mogle opteretiti bilo kakvim većim mjesečnim anuitetima/ratama od onih koje su im izračunate i prezentirane prilikom dogovaranja posla, a ponajmanje putem općih uvjeta u kojima bi se povišenje kamatnih stopa obrazlagalo različitim kriterijima kao što su LIBOR, CDS ili regulatorni trošak, pa stoga ovaj sud smatra da na ovaj način nije došlo do stvarnog prihvaćanja ovakvih općih uvjeta poslovanja od strane potrošača, ne samo zbog toga što sadrže takve odredbe koje ne opravdavaju opravdana očekivanja potrošača (neuobičajene ili restriktivne klauzule) nego i zbog toga što ovakvi opći uvjeti, na temelju onoga što su im**

osobni bankari kao punomoćnici banaka tijekom dogovaranja posla predložili, ne odgovaraju danom opisu kredita kao povoljne ponude, a isto tako danim izjavama-obecanjima da ni valutna klauzula niti promjenljiva kamatna stopa neće bitno utjecati na njihove mjesečne obveze. Kod toga treba uzeti u obzir da su tužene banke ove kredite oglašavale kao povoljne i u cjelini tako da se može govoriti o zavaravajućem oglašavanju, dakle takvom „koje dovodi u zabludu ili je vjerojatno da će dovesti u zabludu osobe kojima je oglašavanje upućeno pa je vjerojatno da će zbog toga to oglašavanje utjecati na ekonomsko ponašanje osoba kojima je upućeno.“ - čl. 89. Zakona iz 2003. g., pa propust banaka da potrošače upoznaju s općim uvjetima u kojima banke razrađuju mogućnosti za promjenu kamatnih stopa nije slučajna, a ne može se smatrati ni opravdanim s obzirom na važnost kamatnih stopa za visinu obveze dužnika i činjenicu da se radi o ugovorima koji traju više od 10 godina, pa se ove klauzule općih uvjeta mogu smatrati neuobičajenim (les clauses inhabituelles, restrictive clauses).

Kod toga treba voditi računa da se u većini slučajeva radi o dugoročnim ugovorima za kupnju stana, a stan je osnovna potreba svakog čovjeka, pored toga u aktualnim prilikama ta kupnja nije ni za koga jednostavna. Naime, teško je pronaći adekvatan stan po prihvatljivoj cijeni, a teško je i postići dogovor s prodavateljem, koji često požuruje sklapanje ugovora i isplatu. Stoga potrošači koji dolaze u banku radi kreditiranja kupnje dolazi već iscrpljeni i nestrpljivi su da ovaj posljednji korak koji se odnosi na kreditiranje obave čim prije, a što su potvrdili i pojedini saslušani svjedoci. U opisanoj situaciji potrošač se nalazi u stanju određene nestrpljivosti i kada dolazi u banku najmanje očekuje da bi tu mogao doživjeti bilo kakvo neugodno iznenađenje ili da bude prevaren, pa je povjerenje potrošača u banke bilo adekvatno povjerenju potrošača u banke kao institucije kojima se može vjerovati, ovo tim više što su pojedini svjedoci izjavili da su s pojedinim bankama poslovno i privatno bili u kontaktu mnogo godina te da su bili zadovoljni tom suradnjom iz koje su stekli takvo neograničeno povjerenje, ove izjave se odnose na one banke koje su kao društvene banke poslovale još u razdoblju socijalizma, pa su tim manje potrošači očekivali ovakve onerozne klauzule u općim uvjetima, za koje se tužene banke evidentno nisu ni trudile da im ih predaju niti da im objasne kompliciranost i brojnost faktora koji bankama omogućuju promjene kamatnih stopa.

Da bi se razumjelo zašto su takve odredbe neprihvatljive treba naglasiti da kod tih uvjeta se općenito radi o pitanju da li jedna ugovorna strana – banka ima pravo jednostrano mijenjati bitnu odredbu o kamatnim stopama. Temeljem čl. 1065. starog ZOO-a, koji odgovara čl. 1021. novog ZOO-a, „ugovorom o kreditu banka se obvezuje da korisniku kredita stavi na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje da banci plaća ugovorenu kamatu i dobiveni iznos novca vrati u vrijeme i na način kako je utvrđeno ugovorom“, dakle ugovorna kamata čini bitan predmet ugovorne obveze, koja u skladu s čl. 46. stavkom drugim ZOO-a mora biti moguća, dopuštena, određena odnosno određiva, a temeljem čl. 50. ZOO-a, stavka prvog „predmet obveze je odrediv ako ugovor sadrži podatke s pomoću kojih se može odrediti ili su strane ostavile trećoj osobi da ga odredi.“ Budući da banke nikada ne ostavljaju trećoj osobi da ona u njihovom odnosu odredi promjenljivu kamatnu stopu kao odrediv predmet obveze, to onda proizlazi da ZOO nalaže da ugovor u tom slučaju treba sadržavati podatke s pomoću kojih se ugovorne kamate kao predmet obveze mogu odrediti, pa se postavlja pitanje što je ZOO mislio pod pojmom podaci, da li je pod time mislio na mogućnost jednostrane promjene kamatne stope od strane banke kao ugovorne strane ili na podatke u objektiviziranom smislu i koje sadrži ugovor, pa ovaj sud zaključuje da se pod tim misli na ovo drugo, dakle kada ZOO govori da ugovor u kojemu je predmet obveze odrediv mora sadržavati podatke s pomoću kojih se može odrediti obveza onda je mislio na objektivizirane podatke kao kriterij, a ne na pravo bilo koje ugovorne strane, pa onda ni banke, da jednostranom odlukom određuje „cijenu“ odnosno kamatnu stopu i to tijekom

dugoročnog pravnog odnosa od deset do trideset godina, a što se može zaključiti već iz smisla druge mogućnosti koju čl. 50. ZOO-a navodi, a to je da predmet obveze koji je ugovoren kao odrediv određenim učini treća osoba, a ako ta treća osoba predmet obveze neće ili ne može odrediti, ugovor je ništav. Dakle, ZOO ne prihvaća mogućnost da jedna ugovorna strana sama jednostranim, diskrecijskim odlukama odredi predmet obveze, jer je „ugovor sklopljen kada su se ugovorne strane suglasile o bitnim sastojcima ugovora“, pa bi u suprotnom, tj. onda kada bi banka mogla jednostrano određivati kamatnu stopu nedostajala spomenuta suglasnost volja dviju ugovornih strana, banke i kreditoprimca, pa se pitanje svodi na to da li su tužene banke u svojim Općim uvjetima, sve i da jesu valjano inkorporirani u ugovore, doista razradile te objektivizirane kriterije ili se radi o mnoštvu kriterija koji samo stvara privid da su ti kriteriji objektivizirani, no ako i jesu treba ispitati nisu li pretjerano teški ili nepravični prema drugoj strani, a kada su u pitanju ugovori s potrošačima da li se mogu smatrati nepoštenim te samim time ništavim.

U spornom razdoblju od 2004. do 2008. g opći uvjeti banaka nisu prošli nikakvu prethodnu upravnu kontrolu HNB-a, jer to u spornom razdoblju zakonom nije bilo propisano, pa takvi opći uvjeti imaju manju pravnu „težinu“ nego u obrnutom slučaju, jer nedvojbeno da kontrola HNB-a pruža jamstva kod takvih specifičnih pitanja kao što su kamate, metode njihova obračuna, otplatni planovi, naknade i slično. Dugoročni stambeni krediti zbog svojih dugoročnih rizika (rizik je dovoljno izražen i bez ikakve valutne klauzule i promjenljive stope, a vidljiv je i iz iskaza pojedinih svjedoka, od kojih su neki preživjeli teške saobraćajne nezgode i borili se za život, drugi su se razveli i preuzeli obveze bivšeg bračnog druga, treći su imali poteškoća zbog gubitka zaposlenja, četvrti zbog poteškoća u poslovanju), u pravilu visokog iznosa kreditne obveze, hipoteke i ostalog stavljaju pred banku koja ih ugovara posebnu vrstu odgovornosti koju ima onaj koji sastavlja opće uvjete, pa tako J. V. u citiranom djelu se poziva na stajalište doktrine / str. 214/ prema kojemu psihološkoj i intelektualnoj (stručnoj) nadmoći sastavljača općih uvjeta i povjerenju kojeg druga strana pokazuje prema njemu treba korespondirati **pojačana odgovornost sastavljača općih uvjeta za pravedan sadržaj općih uvjeta**, uostalom ZOO. u čl. 143. stavku drugom propisuje da „sud može odbiti primjenu pojedinih odredbi općih uvjeta koje lišavaju drugu stranu prava da stavi prigovore ili onih na temelju kojih ona gubi prava iz ugovora ili gubi rokove ili koje su inače nepravične ili pretjerano stroge prema njoj (novi ZOO u čl. 296.).

Zakon o potrošačima iz 2003. g. u čl. 59. propisuje da ugovor o potrošačkom zajmu mora, među ostalim, sadržavati i odredbu o godišnjoj kamatnoj stopi i pretpostavkama pod kojima se godišnja kamatna stopa može promijeniti kao i odredbu o realnim godišnjim kamatnim stopama (efektivnoj kamatnoj stopi) i pretpostavkama pod kojima se ona može promijeniti, a o tome je zajmodavac dužan obavijestiti potrošača kao o bitnom elementu budućeg ugovora u okviru svoje „duty of disclosure“, a koju obvezu obavještavanja Zakon iz 2003. g. propisuje u čl. 62., kada govori da je zajmodavac u razumnom roku prije sklapanja ugovora dužan, među ostalim, obavijestiti potrošača o pretpostavkama pod kojima se godišnja kamatna stopa može promijeniti, pa se može zaključiti da u tom razdoblju važeći Zakon o potrošačima nije izrijekom propisivao upućivanje na neku referentnu stopu, ali isto tako nije dozvolio jednostranu promjenu kamatne stope bez ispunjenja pretpostavki pod kojima se ona može promijeniti, o kojima je potrošača trebalo obavijestiti još u predugovornoj fazi, pa se stoga ne može govoriti o pravu na potpuno jednostranu, diskrecijsku promjenu kamatne stope, a što bi bilo protivno odredbi čl. 46., 47. i 50. starog ZOO-a (čl. 269., 270., 272. novog ZOO-a). Važno je naglasiti da se u većini slučajeva radi o dugoročnim ugovorima sklopljenim na razdoblje od 10 pa sve do 25-30 godina, a u današnje vrijeme ovo razdoblje je toliko dugo da za većinu postaje nemoguće ili teško moguće predvidjeti kako će izgledati budućnost za trideset godina, jednostavno zbog toga što je tempo svih društvenih promjena sve veći, pa se čak i klimatske promjene ubrzavaju. Navedeno se može najbolje shvatiti ako se vratimo deset

do dvadeset ili trideset godina unazad i pokušamo nabrojati sve promjene političke naravi (domaće i svjetske) u tom razdoblju, ako usporedimo domaće i svjetske ekonomske prilike, promjene valuta, promjene pravnog sustava, čak i klimatske promjene, ako usporedimo tehnologiju i znanost, pa se može zaključiti da je ugovaranje dugoročnih kredita na rok dulji od 10-15. g. objektivno predugačko i nepredvidivo, što dovodi do toga da ugovorne strane kod dugoročnih ugovora, zbog nemogućnosti da predvide sve moguće buduće događaje koji bi mogli utjecati na ispunjenje njihovog ugovora, pribjegavaju korištenju vrlo općenitih ugovornih odredbi. Tužene banke su većinom navodile da u vrijeme sklapanja spornih ugovora visinu kamatne stope određuju primjenom kriterija kao što su u pravilu šestomjesečni LIBOR-a za CHF, CDS te regulatorni trošak, pa se postavlja pitanje da li banke takvim navođenjem više različitih kriterija uopće uspostavljaju bilo kakav kriterij (koji pojam uvijek sadrži mjeru objektivizacije) ili se one time u stvari osiguravaju od svih mogućih promjena u budućnosti, tako da jednostrano za sebe uvode naizgled više objektivnih kriterija, dok u stvarnosti koriste opće, vrlo široke formulacije i kriterije u materiji koja je za njih bitna /kamate kao cijena kredita/, zanemarujući pri tome da takvo određivanje kamatne stope u dugom razdoblju otplate kredita od 10-30 godina dovodi kreditoprimce spornih kredita u potpunu ovisnost od tih banaka, **jer im je novčana obveza sada dvostruko određiva odnosno promjenljiva u dva bitna elementa svakog kredita (glavnica i kamate)**. Dakle, pitanje je da li se kriterijima koje su banke navele može priznati minimum objektivizacije, pri čemu treba uočiti da se ovaj promjenljivi element smatra otegotnim sam po sebi. Stoga, kada Zakon o potrošačima propisuje da ugovor o potrošačkom zajmu mora sadržavati i odredbu o pretpostavkama pod kojima se godišnja (nominalna) i efektivna kamatna stopa mogu promijeniti onda citirani Zakon nema u vidu da je već glavnica kredita ugovorena kao promjenljiva veličina putem valutne klauzule, nego ima u vidu normalnu situaciju kredita odobrenog u kunama, dakle s fiksnom glavnicom i obvezom za koju dužnik od potpisivanja zna kolika je i koju će ispuniti prema pravilima monetarnog nominalizma. Prema tome, kod spornih ugovora **ugovaranje promjenljive kamatne stope u kreditu odobrenom uz valutnu klauzulu predstavlja drugi promjenljiv (odrediv) element koji utječe na obvezu kreditoprimca te ju čini još rizičnijom**, pa je stoga ovdje vrlo važno vidjeti da li su odredbe općih uvjeta banaka o promjenljivoj kamatnoj stopi doista razradile bilo kakav objektivni kriterij ili u suštini predstavljaju bankama rezervnu varijantu za sve moguće i nepredvidive situacije u dugom razdoblju otplate, putem kojih se banke nastoje zaštititi od takvih gubitaka i rizika. Stoga i rizike ovako definiranih promjenljivih kamatnih stopa treba procjenjivati u vezi s rizikom ugovaranja valutne klauzule, jer oba elementa utječu na visinu obveze kreditoprimca.

Samo nuzgredno treba navesti da je ovaj sud u pravomoćnoj presudi broj P-2157/96 od 14. studenog 1996. g., među ostalim, naveo: „Međutim, ugovaranje promjenljive kamatne stope treba činiti na način koji će s jedne strane biti dovoljno objektiviziran, a s druge dovoljno određen, kojem zahtjevu bi, prema mišljenju ovog suda, odgovarao način koji je i u inozemnoj poslovnoj praksi uobičajen (npr. LIBOR + 3% ili u hrvatskim sadašnjim uvjetima: eskontna stopa NBH +3%). Naime, ovakav način bi zadovoljio potrebe određenosti tužbenog zahtjeva, a i potrebe poslovne prakse za ugovaranjem promjenljive kamatne stope u uvjetima monetarne nestabilnosti. Ugovaranje promjenljive kamate prema odluci „nadležnog organa kreditora“ zaostatak je jednog razdoblja u kojemu su banke i osiguravajuća društva imale suštinski status ustanova javnog prava (tako je npr. SAS banaka o kamatnim stopama u jednom razdoblju vršio funkciju propisa o visini kamatne stope), a ne subjekta privatnog prava. Osim toga, postupnim uvođenjem tržišta kapitala i u hrvatsko gospodarstvo, ali nakon što se razradi tehnologija izračuna, kao što je slučaj sa LIBOR-om, bit će moguć i taj kriterij za određivanje jedne objektivno važeće, prosječne kamatne stope za određeno vremensko

razdoblje na određenom organiziranom tržištu kapitala, pored sada već raširene eskontne stope NBH.

Ukoliko kreditor želi pored ove stope ugovoriti i dodatnu kamatnu stopu, tada to prilikom potpisivanja ugovora treba određeno navesti, jer dobit uz koju kreditor pristaje dati kredit određenom dužniku njemu je poznata već u trenutku zaključenja ugovora o kreditu (s time da visina ove dodatne kamatne stope predstavlja u stvari procjenu kreditnog boniteta kreditoprimca prema procjeni davatelja kredita, jer se za dužnika prvorazrednog boniteta ova dodatna kamatna stopa i ne ugovara), a ono što mu nije poznato jest upravo kretanje prosječne cijene kapitala-novca na tržištu, te se upravo zbog rečenog i ugovara važeća stopa na određenom tržištu kapitala kao bazna (referentna). ...“ Stoga stajalište ovog suda u ovom predmetu nije novo, nego se nastavlja na izloženi stav u citiranoj, pravomoćnoj presudi ovog suda iz 1996. godine. Prema tome, u razdoblju na koje se ovaj spor odnosi (od 2004. do 2008. g.) nije bila propisana obveza banaka da promjenljive kamatne stope nužno moraju biti ugovorene pozivanjem na određenu referentnu-baznu kamatnu stopu, uvećanu za promjenljivi dio, pa stoga ni tužene banke nisu mogle prekršiti propis kojeg tada u tom obliku nije bilo, no iz odredaba ZOO-a proizlazi da i onda ako je odredba o kamatnoj stopi ostala određiva ona ne smije određena na temelju jednostranih (poslovnih, diskrecionih) odluka banke kao jedne ugovorne strane nego i u tom slučaju kada kamatna stopa kao predmet obveze ugovorom nije određena (kao fiksna kamatna stopa) to onda ona u tom slučaju mora biti određiva, a to će biti samo ako ugovor sadrži podatke s pomoću kojih se ona može odrediti, a ti podaci moraju biti objektivizirani te se ovaj članak ZOO-a ne može tumačiti tako da daje pravo jednoj strani – banci da jednostranom odlukom mijenja kamatnu stopu prema vlastitom nahođenju, interesu ili diskrecijskoj ocjeni, pa je stoga trebalo ocijeniti da li kod onih banaka koje su imale opće uvjete ili neki sličan akt koji ih mijenja se radi o objektiviziranim kriterijima za koje se može zaključiti da predstavljaju izraz suglasnost volja banke i potrošača-kreditoprimca, makar i na posredan način, putem valjanog inkorporiranja općih uvjeta u sadržaj ugovora.

Kao što je rečeno, banke su napravile propust već na ovom prvom koraku te ovakvo pozivanje na tekst općih uvjeta kao dio sklopljenih potrošačkih ugovora ne može proći test ni prema odredbama Zakona o potrošačima niti primjenom općih odredbi ZOO-a o načelu savjesnosti i poštenja / „bona fides“/, niti su sami kriteriji objektivizirani u dovoljnoj mjeri, sve i da su opći uvjeti valjano inkorporirani u ugovore. Radi se o gomilanju različitih kriterija i nejasnom odnosu između njih samih, a sve s ciljem da se po potrebi banka može pozvati na bilo koji od njih, a to je posljedica činjenice da sklapanje ugovora na ovako duge rokove stvara velik rizik i za banke, no ako je on za njih prevelik zbog pretjerano dugog roka otplate, onda one takve kredite ne trebaju ni odobravati. Na opisan način, banke u stvari sebi pridržavaju pravo na jednostranu promjenu stope, jer takvi brojni i nepovezani kriteriji ne daju temelj za ocjenu da se radi o objektiviziranim kriterijima koji bi se mogli podvesti pod pojam odredivog predmeta obveze u smislu čl. 50. starog ZOO-a, prema kojemu je predmet obveze odrediv, a time i valjano ugovoren /suprotna sankcija je ništavost temeljem čl. 47. ZOO-a/ „ako ugovor sadrži podatke s pomoću kojih se može odrediti“./ Kriteriji koje banke navode, a naročito njihova mješavina, ne daju temelja za zaključak da se radi o kriteriju koji bi objektiviziran do tog stupnja da se može govoriti o „podacima s pomoću kojih se može odrediti predmet obveze“ odnosno o objektiviziranim kriterijima, **a još manje se radi o kriteriju kojeg bi prosječni potrošač mogao razumjeti**. Naime, kod ugovora s valutnom klauzulom se per definitionem radi o odnosu između dviju valuta kako je to obrazloženo, no kredit s valutnom klauzulom banka stavlja u korištenje doznakom kuna, obično izravno na račun prodavatelja stana ili vozila čiju kupnju banka kreditira, a klijent kredit također otplaćuje u kunama, prema protuvrijednosti na dan plaćanja. Prema tome, kod takvog stanja stvari treba voditi računa da je bilo EUR ili CHF samo apstraktno mjerilo vrijednosti te se ugovori sklopljenih uz valutnu klauzulu ni na koji način ne smiju pojmovno izjednačavati s

čistom deviznim potraživanjima. Uostalom, R. u svom djelu „Pravo međunarodnih plaćanja u poslovnim transakcijama“ / op. cit. str. 89 navodi: „ Pod zaštitnim klauzulama u užem smislu razumijevamo samo takve klauzule po kojima je visina novčanog duga izražena u domaćem novcu stavljena u zavisnost prema vrijednosti zlata, prema vrijednosti neke druge valute ili prema vrijednosti neke robe. Vrijednosti zlata, neke strane valute ili robe o kojima je riječ predstavljaju u stvari komparacioni faktor na temelju kojega se tek utvrđuje konačni nominalni iznos novčanog duga izraženog uvijek u domaćem novcu. Novčane obveze zaključene s takvim klauzulama karakteristične su po tome što konačni iznos novčanog duga u času zaključenja ugovora još nije definitivno utvrđen, već se daje tertium comparationis pomoću kojega se tek ima utvrditi konačni iznos novčanog duga (u momentu dospjeća ili u momentu faktičnog plaćanja). Novčane obveze s takvim zaštitnim klauzulama zato se i zovu novčanim vrijednosnim obvezama (njemački: Geldwertschulden). Djelovanjem ugovornih klauzula dolazi u stvari do stabilizacije u stvarnoj vrijednosti novčane jedinice u kojoj je obveza izražena za sve vrijeme trajanja ugovornoga odnosa i do promjene u nominalnom iznosu novčane obveze u obrnutom razmjeru od promjena do kojih je došlo u valuti ugovora prema komparacionom faktoru u periodu između momenta zaključenja i momenta ispunjenja ugovora. Zaštitne klauzule u suštini isključuju ili bitno smanjuju utjecaj i posljedice do kojih dolazi primjenom pravila monetarnog nominalizma. Klauzule strane valute, međutim, jesu takve klauzule kod kojih je novčana jedinica u kojoj je novčana obveza izražena (valuta ugovora) strana valuta, u čiju stabilnost ugovorne stranke imaju više povjerenja od nacionalnih valuta bilo jedne bilo druge stranke. Ta novčana jedinica je strana valuta bilo za jednu, bilo za drugu, bilo za obje ugovorne stranke. Strana valuta u kojoj je novčana obveza izražena mora imati svojstvo zakonskog sredstva plaćanja u nekoj zemlji. Novčane obveze koje glase na stranu valutu karakterizirane su po tome što je njihov iznos točno utvrđen već u času zaključenja ugovora (takve se obveze prema njemačkoj terminologiji nazivaju Geldsummensschulden, Fremdwahrungsschulden, a prema engleskoj pravnoj terminologiji Foreign Money's Obligations). **Te klauzule nemaju zaštitni karakter kao što je to slučaj kod zaštitnih klauzula.** Klauzule strane valute ne isključuju i ne smanjuju djelovanje pravila monetarnog nominalizma. Naprotiv, pravila monetarnog nominalizma djeluju na novčane obveze koje sadrže klauzulu strane valute. Prema tome, klauzule strane valute bitno se razlikuju od klauzula kojima se osigurava vrijednost novčane jedinice. Klauzula strane valute ne spada među klauzule koje se ugovaraju radi zaštite od djelovanja pravila monetarnog nominalizma, odnosno radi isključenja ili bitnog smanjenja djelovanja pravila monetarnog nominalizma.....**sama pravna priroda novčanih obveza koje sadrže zaštitnu klauzulu i novčanih obveza koje sadrže klauzulu strane valute je potpuno različita.“**

Zašto je to bitno? Stoga jer samo po sebi pojašnjava konfuziju kod definiranja kriterija promjenljivosti kamatne stope kod spornih ugovora. Naime, tužene banke bez iznimke navode da je za njih bitno kretanje LIBOR-a, obično šestomjesečnog, za CHF, kao da su kod ugovora s valutnom klauzulom vezanom uz CHF banke preuzele čistu deviznu obvezu te zbog sklopljenih ugovora nužno moraju kupovati CHF na međunarodnom tržištu, u kojem slučaju bi LIBOR bio referentna stopa, dakle **kada tužene banke navode LIBOR za CHF one time ugovore sklopljene uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF izjednačavaju s čistom deviznom obvezom-potraživanjem** odnosno postupaju kao da su hrvatskim potrošačima izravno doznačile švicarski franak kao valutu plaćanja, pa zbog toga trebaju i tu istu valutu kupiti na međunarodnom tržištu, pa bi stoga LIBOR trebao biti referentna kamatna stopa odnosno njihov opravdani trošak kupnje te valute, što nema nikakve veze ni s nespornim činjenicama da su krediti vezani uz franak isplaćeni u kunama te da obveze temeljem ovih ugovora potrošači također otplaćuju u kunama, u protuvrijednosti koja se u oba slučaja utvrđuje primjenom važećeg tečaja u odnosu HRK/CHF. Prema tome, navođenje LIBOR-a kao kriterija je iz ovih razloga potpuno pogriješno, moguće je da je tužene banke na to navela

spomenuta Odluka, no ta odluka ima jedino knjigovodstveni karakter, u tom smislu ona nije pogrešna, no ona nikoga ne treba navesti na zaključak da se ovdje doista radi o čistom deviznom potraživanju ili obvezi tuženih banaka u švicarskim francima, jer je kod ugovora s valutnom klauzulom vezanom uz CHF švicarski franak samo apstraktno mjerilo vrijednosti /“unit of account“/ te zbog toga banke nisu morale nabaviti nijedan CHF radi realizacije sklopljenih kredita, nego samo hrvatske kune.

Prema tome, banke prilikom navođenja navodno objektivnih kriterija za promjenu kamatnih stopa s jedne strane uvode LIBOR, kao da se radi o njihovom čistom deviznom zaduženju u CHF-u, no istovremeno navode i regulatorni trošak / obveznu pričuvu kod HNB-a/, pa bi proizlazilo da im za ove ugovore trebaju i kune i švicarski franci, dakle radi se o potpunoj kontradikciji u kojoj kao da se čas radi o čistoj deviznoj obvezi čas o valutnoj klauzuli. Pored toga, tužene banke kao kriterij u pravilu navode CDS, pa se postavlja pitanje zašto bi on bio toliko relevantan. Naime, ne samo da tužene banke nisu inozemni investitori nego one u ovom slučaju ne posluju s nijednom drugom valutom nego s hrvatskom kunom. Pored toga, sve i da nabavljaju sredstva u inozemstvu kao izvor iz kojeg isplaćuju kreditirane iznose banke takve iznose ne bi nabavljale u cijelosti te pri tome zanemaruju činjenicu da tužene banke imaju deponiranu štednju hrvatskih građana u približnoj visini od jednog državnog proračuna, a koji ogroman iznos im u većem dijelu stoji na raspolaganju za potrebe kreditiranja, jer nigdje nije rečeno da su ta sredstva imobilizirana, pa se postavlja pitanje zašto bi u takvom slučaju CDS trebao uopće biti relevantan, uostalom ako su tužene banke hrvatske prema svom sjedištu onda ostaje nejasno zašto stalno navode CDS kao kriterij prema kojemu prvenstveno investitor iz zemlje A odlučuje o riziku ulaganja svog kapitala u zemlju B, dok ovdje hrvatske banke na raspolaganju kao izvor kreditiranja u većem dijelu imaju na raspolaganju deponiranu štednju hrvatskih građana, dakle dodatna sredstva su im potrebna samo djelomično. Dodatno, ako je HNB u utuženom razdoblju povisio obaveznu pričuvu onda proizlazi da je HNB time želio da tužene banke smanje opseg kreditiranja, što se pokazalo kao izvanredna mjera zbog koje se danas hrvatski bankarski sustav smatra dobro kapitaliziranim, pa ako su tužene banke unatoč tome nastavile istim intenzitetom sklapati kreditne ugovore i onda kada je kuna kao roba poskupjela, onda je to njihova svojevolsna poslovna odluka, slijedom čega nemaju razlog trošak takvog skupljeg financiranja / kupnja kuna po višoj cijeni odnosno kamatnoj stopi/ prebacivati na klijente s kojima su sklopile ugovore s promjenljivom kamatnom stopom, dakle takvi potrošači nisu i ne mogu biti taoci njihovih svojevolsnih poslovnih odluka, sve to u mogućem razdoblju od 10-30 godina otplate, a sve bez ikakvog suvislog obrazloženja i upoznavanja potrošača o takvim kriterijima, koje se zbog brojnosti i njihove međusobne neusklađenosti ne može okarakterizirati kao bilo kakav objektivno definirani kriterij, koji bi zadovoljio kriterij odredivosti predmeta obveze u smislu čl. 50 ZOO-a.

Pored toga, kada govore o promjenljivoj kamatnoj stopi tužene banke ispuštaju iz vida da i onda kada propisi o njima govore oni na umu nemaju promjenljivu nego fiksnu glavnice, dok s druge strane kada se obveza isplate ugovorene cijene-glavnice ugovara u međunarodnim ugovorima trgovačkih društava, gdje joj je i prirodno mjesto, da tada uz ugovorenu valutnu klauzulu kojom se regulira isplata ugovorene cijene, u pravilu nema nikakvog ugovaranja promjenljive kamatne stope, jer takve ugovore sklapaju u pravilu trgovačka društva, kojima je glavni cilj ugovaranja valutne klauzule zaštita-imunizacija ugovorene cijene-glavnice obveze, dok se između ovih društava nikakva redovna kamatna stopa ne ugovara, jer se u pravilu radi o ugovorima o prodaji, a ne o kreditnim ugovorima, **dakle istovremeno ugovaranje promjenljive glavnice i promjenljive kamatne stope je i kao poslovna praksa potpuno neuobičajeno**, pa se promjenljiva kamatna stopa ugovara u pravilu uz određenu-fiksnu glavnice, a ne uz određivu glavnice (ugovaranjem valutne klauzule).

Kada se razmatra samo pitanje promjenljive kamatne stope onda treba naglasiti da u bankarskoj praksi postoje različiti termini kojima se ograničava ugovorena promjenljivost kamatne stope, pa tako postoji termin „Life of Loan Cap ili Annual Cap“. Radi se o pojedinim ugovornim odredbama u ugovorima s promjenljivom kamatnom stopom kojima se limitira porast kamatne stope tijekom čitavog plana otplate kredita ili se limitira povećanje kamatne stope tijekom kalendarske godine, a time korisnik kredita dobiva zaštitu protiv naglog povećanja obveze anuiteta, poglavito u razdobljima rasta kamatnih stopa. Od Općih uvjeta tuženih banaka ovaj sud je uočio da jedino E. b. u svojoj metodologiji utvrđivanja promjene kamatnih stopa na kredite i proizvode banke na koje se obračunava ugovorna kamata spominje takvu mogućnost ograničavanja visine promjenljive kamatne stope te E. b. navodi da „tržišno indeksirane kamatne stope mogu imati utvrđene gornje i donje granice (caps and floors), u kom slučaju oni određuju maksimalne odnosno minimalne kamatne stope tijekom trajanja ugovornog odnosa. “Prema tome, spomenutoj banci su poznati ovi načini limitiranja promjenljivosti kamatnih stopa, ali ni ova banka niti ostale tužene banke ništa od toga ne primjenjuju u svom poslovanju s građanima-potrošačima, pa se stoga ovako ugovaranje promjenljive kamatne stope može nazvati ugovaranjem neograničeno promjenljive kamatne stope, no čak ni to samo po sebi ne bi bilo još potpuno neprihvatljivo da se tako neograničeno ugovorena promjenljiva kamatna stopa primjenjuje na određenu-fiksnu glavnica, ali ona kod ugovora kod kojih je kreditirani iznos vezan uz valutnu klauzulu u švicarskom franku nije određena nego je također određiva-promjenljiva i to također neograničeno promjenljiva, pa imamo situaciju da se spornim ugovorima o kreditu ugovara kao sadržaj novčane obveze neograničeno promjenljiva glavnica uz neograničeno promjenljivu kamatnu stopu na tu glavnica, dakle prema takvim uglavcima ugovora ne postoji nikakva gornja granica porasta ukupne obveze korisnika kredita, dakle ona i dalje može još više rasti te se situacija na koju su saslušani svjedoci ukazivali kao na apsurd, naime da im je nakon nekoliko godina uredne otplate iznos duga obračunat u kunama jednak ili veći nego na početku ili neznatno manji, može ponoviti u načelu nebrojeno puta, ali je isto tako točno da pod određenim okolnostima njihova obveza može postati i manja ili znatno manja, a što sve ukazuje da **ovako definirana novčana obveza iz navedenih razloga je postala u potpunosti neodređena**. Upravo kod ovakvog načina ugovaranja je još više trebalo razmišljati o korištenju navedenih pojmova s obzirom da se navedeni pojam kao što je annual cap ili life of loan cap odnosi u pravilu samo na uobičajenu situaciju ugovaranja kredita s fiksnom glavnicom i („samo“) promjenljivom kamatnom stopom, dakle takav kredit ima samo jedan promjenljivi element koji utječe na visinu novčane obveze – kamatnu stopu, dok sporni ugovori koji su banke sklapale s potrošačima u sebi sadrže dva promjenljiva elementa-promjenljivu glavnica i promjenljivu kamatnu stopu, **pa su ispunjeni svi preduvjeti da potrošači pod okolnostima koje mogu nastati u budućnosti / nova aprecijacija CHF-a, novi porast promjenljive kamatne stope zbog rasta LIBOR-a ili neke druge referentne stope, porasta troškova regulacije, rasta premije rizika za Hrvatsku /CDS/ svoju obvezu iz ovih razloga nikada ni neće moći ispuniti u cijelosti**.

Opći uvjeti o kamatnim stopama pokazuju da su tužene banke promjenljivost kamatnih stopa u njima odredile na sljedeći način: primjera radi, H. b. razlikuje više kategorija kamata, među kojima je i promjenljiva, a ona može biti: tržišno indeksirana, promjenljiva temeljem Odluke Uprave te banke ili promjenljiva temeljem odluka eksternih nadležnih tijela odnosno institucija, nije jasno koju varijantu promjenljive kamate su potrošači stvarno s ovom bankom ugovorili ako se u ugovorima jedino upućuje na te Opće uvjete, koji potrošačima nisu ni uručeni, nego on potpisom ugovora potvrđuje da je s njima obično „upoznat“, no bez obzira na to H. b. obrazlaže formulu za utvrđivanje tržišno indeksirane kamatne stope tako da ona glasi: $I = aXt^{m+z}$, pri čemu je I=visina tržišno indeksirane kamatne stope iskazana u %, a=postotna vrijednost referentne stope (ako nije posebno

navedena, onda je 100%), X_t = referentna stopa (Euribor, Libor, Zibor i drugi), pri čemu t označava vremensko obilježje, m (% ili p.p.) = kamatna marža, z (% ili p.p.) = ostali troškovi i premije rizika uključene u cijenu proizvoda (čiji izračune se definira posebnih Odlukama o visini kamatnih stopa), dakle ova „egzaktna“ formula ostavlja mogućnost primjene više referentnih stopa, ona pod slovom z navodi „ostale troškove i premije rizika uključene u cijenu proizvoda“, no ni ovaj općeniti opis „egzaktnog“ izračuna kamatne stope nije dovoljan nego dalje H. u formuli upućuje na svoju drugu Odluku o visini kamatnih stopa), **no bitan je kriterij razumljivosti određene formule za prosječnog potrošača**, naročito ako takva formula može izravno utjecati na obveze potrošača, pa stoga sada ovaj sud postavlja pitanje da li na temelju ovakve formule potrošač može sa sigurnošću znati kako će H. b. izračunavati stopu redovne kamate u razdoblju otplate od 10-30 godina, pa ovaj sud zaključuje da ovakva formula samo stvara privid da se radi o nekom objektiviziranom kriteriju, jer nabroja brojne kriterije od kojih svaki može utjecati na obvezu potrošača, kriteriji su brojni, no nije ni jasno zašto bi oni trebali biti relevantni za ugovorni odnos između tuženih banaka i hrvatskih potrošača, koji nije ni međunarodni odnos niti odnos između trgovačkih društava. H. dalje u Općim uvjetima o kamatnim stopama navodi: „Banka je ovlaštena za vrijeme trajanja poslovnog odnosa s klijentom, u bilo kojem trenutku, promijeniti visinu kamatne stope, što kod indeksiranih kamatnih stopa podrazumijeva promjenu marže i uključiti troškove i premije rizika ukoliko je došlo do promjene propisa, uključujući promjene ili donošenje novih akata HNB-a, promjene cijena financiranja na domaćem ili inozemnom tržištu novca, kretanju premije rizika za Hrvatsku (definirano CDS spreadom), nemogućnosti financiranja po ugovorenoj kamatnoj stopi te zbog promjena drugih okolnosti koje utječu na troškove financiranja i/ili predmetni poslovni odnos s klijentom.“ Ovaj sud stoga drži, bez potrebe većeg obrazloženja, da se radi o kriterijima koji su ne samo netransparentni nego i o tome da iza ovakvog nabrojanja različitih kriterija **NE POSTOJI NIKAKAV OBJEKTIVAN KRITERIJ KOJI BI MOGAO ISPUNITI ZAHTJEV IZ ČL. 50 STAROG ZOO-a**, prema kojemu je predmet obveze, u ovom slučaju kamatna stopa, odrediv ako ugovor (misli se zajedno s općim uvjetima) sadrži podatke pomoću kojih se kamatna stopa može odrediti, no ovakvi opći uvjeti s mnoštvom kriterija i svakodobne mogućnosti H. b. da promijeni kamatnu stopu, uključivši i promjenu marže, ne predstavljaju nikakav kriterij niti oni sadrže podatke pomoću kojih bi se kamatna stopa mogla odrediti, **nego upravo suprotno, predstavljaju samo vanjski privid da takvi kriteriji postoje, u stvari se radi o nastojanju H. b., kao i ostalih banaka, da si pridrže pravo na potpuno jednostranu promjenu kamatne stope tijekom ugovornog odnosa, što je protivno Zakonu o obveznim odnosima**, uostalom osnovno pravilo je da predmet obveze treba biti određen, kada je u pitanju kamatna stopa onda ovaj zahtjev ispunjava ugovorena fiksna kamatna stopa, no ako se već želi ugovoriti pravo na promjenljivu kamatnu stopu onda ona kao predmet ugovorne obveze mora biti odrediva prema navedenim kriterijima ZOO-a, a ona to u opisanom primjeru ni u kojem slučaju nije, dok na temelju Zakona o zaštiti potrošača takva promjenljiva kamatna stopa stvara obveze u ugovornom odnosu između banke i potrošača samo ako banka prethodno upozna klijenta s onim elementima koji utječu na promjenu kamatne stope, uz upoznavanje klijenta s posljedicama koje bi takva promjena kamatne stope mogla imati na visinu njegove obveze, a tužene banke su ovo upoznavanje s ovakvim općim uvjetima provele na uniformirani, pogrješan način odnosno tako da potrošačima ovakve Opće uvjete s oneroznim elementima nisu ni dostavile nego su se zadovoljile time da im potrošači u ugovoru potvrde da su oni s takvim Općim uvjetima upoznati, no upravo kod takvog, načelno mogućeg načina ugovaranja Općih uvjeta, tužene banke su trebale voditi računa da upravo tada imaju pojačanu obvezu ne staviti u opće uvjete bilo što što bi u bitnoj mjeri odstupalo od razumnog očekivanja potrošača da će tako ugovoreni opći uvjeti sadržavati, a to zasigurno nisu spomenuti brojni kriteriji, za koje prosječni potrošač prethodno nije nikada ni čuo / LIBOR,

EURIBOR, ZIBOR, CDS, REGULATORNI TROŠAK /, pa slijedom toga proizlazi da tužene banke na ovaj način nisu potrošačima objasnile koji sve rizici za njih proizlaze iz ovako ugovorenih općih uvjeta o kamatnim stopama, te su ove odredbe općih uvjeta, kao dio ugovora, nepoštene i ništave, one predstavljaju nekorektno iznenađenje /“ unfair surprise“/za bilo koga izvan bankarskih krugova.

Na isti način i E. b. u svom „katalogu“ Sektora građanstva navodi: „Osnovni kriterij na osnovu kojih se definiraju visina kamatne stope i naknade su: karakteristike tražitelja kredita odnosno stupanj rizika poslovanja, ukupni tržišni uvjeti odnosno konkurentsko okruženje, trošak izvora i struktura izvora, kontribucija potencijalnog dužnika dosadašnjim i budućim prihodima Banke, izrada inventurne liste proizvoda (product check list) kojom se definira: opis proizvoda, analiza rizika, budžet po proizvodu, trošenje limita, kontrola. Kamata se obračunava i naplaćuje sukladno valutnoj klauzuli kredita. Obveza uplate smatra se ispunjenom s danom odobrenja žiro-računa Banke.“ – ovo ne samo da su najopćenitije formulacije nego dio u kojemu se navodi da se obveza uplate smatra ispunjenom s danom odobrenja žiro-računa E. b. je suprotna čl. 11. Zakona o zaštiti potrošača koji propisuje iznimku od općeg pravila kojeg propisuje ZOO, a koji glasi: „Suprotno općem propisu o ugovornim odnosima, novčana obveza potrošača koju plaća putem pošte, banke ili neke druge ustanove za platni promet smatrat će se da je namirena s danom kada je takva ustanova primila od potrošača nalog za plaćanje.“, istu odredbu sadrži pod istim člankom 11. i Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. g., s tom razlikom što Zakon iz 2007. g i njegova kasnija izmjena iz 2009. g propisuju da „ugovorne odredbe kojima bi se odredbe o zaštiti potrošača, predviđene ovim ili drugim zakonom, mijenjale na štetu potrošača, ništavne su.“, pa je teško razumljivo kako si bilo koja banka / sličnu odredbu sadrže i opći uvjeti Z.-e u dijelu koji se odnosi na valutiranje, a vjerojatno i druge banke, njihova je obveza da same to isprave/ može dopustiti ovakav propust. U metodologiji utvrđivanja promjene kamatnih stopa na kredite i proizvode E. b. na koje se obračunava ugovorna kamata utvrđuje se pojam promjenljive kamatne stope, koja može biti administrativna kamatna stopa i tržišno indeksirana kamatna stopa. Kamatni indeks kod administrativne kamatne stope izračunava se prema formuli **KI(kamatni indeks)=I** (cijena izvora sredstava E. b. koja se izračunava s obzirom na: -visinu kratkoročnih referentnih kamatnih stopa (EURIBOR, CHF LIBOR, USD LIBOR, ZIBOR; -ponderiranu kamatnu stopu banaka, za depozite građana u Republici Hrvatskoj objavljenu od strane HNB-a; -tržišnu kotaciju premije za rizik Republike Hrvatske (sovereign CDS za RH); trošak izvora financiranja E. b.) **X RE** –regulatorni i zakonski troškovi koji se računaju s obzirom na: - primjenu prisilnih normi (odluke HNB-a i druge zakonske odredbe i propisi koji obvezuju Banku i utječu na poslovanje Banke); visinu kratkoročnih referentnih kamatnih stopa (EURIBOR, CHF LIBOR, USD LIBOR, ZIBOR); trošak izvora financiranja E. b. + **RIportfelj, a to su** premije za rizik koju Banka određuje uzimajući u obzir trošak kretanja rizičnosti putem očekivanog gubitka, odnosno onog iznosa za koji se očekuje da neće biti naplaćen po određenoj izloženosti, pri čemu se kretanje rizičnosti procjenjuje u agregiranom izvještaju na razini bankarskog sektora u skladu sa svim pozitivnim propisima. Ukoliko je portfelj Banke rizičniji od prosjeka rizičnosti agregiranog na razini bankarskog sektora, Banka neće naplaćivati dodatnu premiju za rizik. E. b. ima i posebnu formulu za utvrđivanje tržišno indeksirane kamatne stope, koja glasi: $K2 = Axt\% + -m\%$, itd.

Ostale tužene banke imaju u bitnome iste ili vrlo slične opće odredbe o promjenljivoj kamatnoj stopi te smatraju da su potrošači valjano pristali na ovakve opće uvjete time što su potpisali izjavu da su „upoznati“ s takvim Općim uvjetima, no radi se o načinu određivanja promjenljivosti kamatnih stopa koji je toliko složen i nerazumljiv da ga prosječan potrošač ne bi mogao razumjeti ni nakon posebnog tečaja, no suština je u tome da se radi samo o prividu da objektivni kriteriji postoje, oni su ne samo brojni nego je svaki za sebe suviše općenit, njihov međusobni odnos je nejasan, a nije jasno ni u kakvoj su uzročnoj vezi ti kriteriji s

kreditima odobrenim potrošačima, koji predstavljaju potpuno domaći odnos, tužene banke su izvor sredstava najvećim dijelom imale u deponiranoj štednji, samo manjim dijelom su se zadužile kod svojih matičnih banaka - inozemnih vlasnika, pa iz svih tih razloga spomenuti kriteriji predstavljaju samo privid objektivnosti, u stvarnosti se radi o stvaranju formalnog pokrića za promjenu kamatnih stopa, time i zaradu, onda i kada to pojedinoj banci bude odgovaralo. Tužene banke snose znatan rizik od plasiranja kredita do njegovog povrata za nekih 10-30 godina, no to je sastavni dio bankarstva, rizik ove vrste se smanjuje time što se pažljivo provjerava bonitet klijenta, čega ovdje nije bilo te su mnogi klijenti kojima su banke odobrile kredite vezane uz CHF bili proglašeni kreditno nesposobni za isti kredit vezan uz EUR, jer su oni vezani uz švicarski franak navodno bili „povoljniji“, zbog niže kamatne stope. Rok povrata kredita dulji od 20 godina je za moderne uvjete apsolutno predug i nosi sa sobom previsok rizik već samo zbog toga za obje ugovorne strane, dakle i za banke i za potrošače, no tada banke trebaju odustati od kreditiranja na ovako dugi rok, a ne rizik pokušavati smanjiti gomilanjem različitih uopćenih kriterija, na način da se u svakom trenutku i po potrebi mogu formalno pozvati na neki od njih i time formalno obrazložiti svoju odluku o promjeni kamatne stope. Uostalom, pojedini potrošači saslušani u ovom postupku, primjerice klijenti P.-A – g. N. Z., g. B. I., H. b. g.- G. A., S. b.- g. M. C. uporno su tražili od ovih banaka da im obrazlože povišenja kamatnih stopa, ali ih unatoč ustrajnim pokušajima nisu dobili, pa se ovom sudu nameće prethodni zaključak, naime da obrazloženje nisu ni mogli dobiti jer objektivnih kriterija i razloga za to nije bilo, dakle brojni kriteriji koji se navode u općim uvjetima tuženih banaka iz navedenih razloga nisu uopće podobni da ih se ocijenilo bilo kakav razrađen, objektivan kriterij za određivanje kamatnih stopa odnosno takav koji bi mogao zadovoljiti zakonski kriterij odredivosti predmeta obveze iz čl. 50. starog ZOO-a. Pored toga, opisani kriteriji, koji su u bitnim crtama gotovo isti kod svih tuženih banaka, ne mogu proći ni provjeru uzročnosti, kako s pravne tako ni s činjenične strane. Naime, s obzirom da švicarski franak uopće nije valuta koja se nalazi u opticaju kod ugovora s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak, možda ga je najbolje radi obrazloženja nazvati terminom kojeg R. naziva „**komparacioni faktor**“, u duhu današnjeg vremena bi se CHF kod ugovora ove vrste mogao nazvati i „virtualnom valutom“, no pravilnije je zvati ga ili mjerilom vrijednosti („unit of account“) ili komparacionim faktorom, dakle **za potrebe kreditiranja potrošača na temelju ugovora sklopljenih uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF tuženim bankama je bilo POTREBNO NABAVITI SAMO HRVATSKE KUNE, KOJE SU JEDINO I STAVLJENE U KORIŠTENJE**, a dodatno treba naglasiti da su i same banke navele da su samo manjim dijelom sredstva pribavljale kupovinom švicarskog franka i to uglavnom preko inozemnih banaka koje su im vlasnici ili preko trećih banaka koje su također vlasnički ili na drugi način povezane s inozemnim bankama-njihovim vlasnicima, može se reći da prave kupnje na tržištu nije bilo, nego se radi o pribavljanju dijela potrebnih sredstava ovim putem (čini je da je jedino O. b. veći dio sredstava pribavila od svog vlasnika-banke u Mađarskoj, pa je O. b. ujedno i jedina koja je u cijelosti dostavila sve dokaze o tome, uključivši i dokaze o isplati tih iznosa), dok su veći dio sredstava potrebnih za kreditiranje tužene banke pribavile putem zamjene valuta - swap, uglavnom zamjenom EUR-a za CHF, pa se stoga ne može nikako razabrati zašto bi u takvoj strukturi izvora sredstava, pored navedenih pravnih razloga, LIBOR za CHF uopće trebao biti relevantan kriterij, ostavljajući po strani činjenicu da se čini da su stope LIBOR-a bile nezakonito utvrđivane negdje između 2005. g. do 2008. g, pa tužene banke opet navode da ni za to nisu znale. Međutim, ako tužene banke navode da promjenljivu kamatnu stopu određuju i primjenom LIBOR-a za CHF, onda se one služe podacima koje, doduše, formiraju velike, inozemne banke koje suodlučuju o tome, no rizik za eventualnu netočnost ili neistinitost tih podataka tužene banke ne mogu prebaciti na potrošače, već stoga jer su one same izabrale LIBOR kao referentnu stopu, pa je neprimjereno nastojanje tuženih banaka da ovaj problem u cijelosti ignoriraju, a radi se o nečemu što izravno utječe na pitanje

prava i obveza banaka i potrošača koja proizlaze iz sklopljenih potrošačkih ugovora. No, temeljni razlog zašto LIBOR nije opravdan kao kriterij leži u tome što se ovdje ne radi o deviznom zaduženju banaka u švicarskom franku i na ovu pravnu kvalifikaciju ne može ništa utjecati ni činjenica da važeće Odluke HNB-a o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku kontinuirano u pojam devizne imovine i devizne obveze uvrštavaju i imovinu i obveze uz valutnu klauzulu, (čl. 4 Odluke o ograničavanju izloženosti kreditnih institucija valutnom riziku /NN 38/2010/), no ovakvo izjednačavanje ova dva različita pravna pojma treba ostati pridržano samo za potrebe HNB-a, no ovaj sud drži da bi bilo bolje da se ne stvara ovakva podjela na pravne i knjigovodstvene pojmove, što u pravilu završava loše, a primjer za to su ne tako davni problemi u vezi s tumačenjem i provedbom propisa o zateznim kamatama, na što je ovaj sud upozoravao. Pored toga, ni kada je u pitanju kretanje kamatnih stopa baziranih na LIBOR-u, tužene banke nisu bile u dobroj vjeri, jer je u razdoblju kada su započele odobravati sporne kredite prema nespornim činjenicama LIBOR za CHF bio na rekordno niskoj razini, pa onda jedino što se moglo očekivati je da tako neće ostati trajno, a najmanje kroz dugo razdoblje otplate kredita od 10-30 godina, pa je o tome trebalo upozoriti potrošače već prilikom njihovog prvog razgovora s osobnim bankarom, dakle trebalo je odmah jasno reći da u tom trenutku kamatne stope za CHF na međunarodnom tržištu jesu niske, ali da je mala, gotovo nikakva vjerojatnost da će takve i ostati u razdoblju otplate kredita, sve i da LIBOR jest opravdan kao kriterij, a što nije. No, da u ukupnosti se ne radi o bilo kakvim suvislim kriterijima potvrđuje navod tuženika banaka da su one bile „suzdržane“ prilikom povišavanja kamatne stope potrošačima, odnosno da bi im njihove formule za izračun, opisane prethodno, davale pravo i na veće povišenje kamatnih stopa, no da su one bile „suzdržane“. Međutim, nitko, pa ni ovaj sud, ne traži od banaka da budu socijalne ustanove, nego da posluju zakonito i u skladu s pravilima struke, pa ovakvi navodi samih tuženika pokazuju da njihove formule i kriteriji za izračun kamatnih stopa nisu ni realni niti osnovani, potpuno je neuobičajeno da kada se promjenljiva kamatna stopa utvrdi pozivanjem na LIBOR kao referentnu stopu, uvećanu za maržu, da se onda pored toga uvodi još čitavo mnoštvo drugih kriterija za izračun. Dodatno, banke navode regulatorni trošak, obično pod tim misle na obaveznu rezervu. Međutim, ako im je HNB u jednom razdoblju povišio obaveznu pričuvu i naredio im da određeni iznos kuna ili deviza drže beskamatno kod HNB-a, onda je to učinjeno s nekim ciljem, dakle HNB je tada očito želio da banke smanje svoju kreditnu ekspanziju, no ako su one i tada odlučile nastaviti s kreditiranjem, unatoč tome što su mjere HNB-a poskupile kunske izvore te unatoč tome što je HNB tada očito želio da tužene banke smanje opseg kredita, a tužene banke unatoč tome nastavljaju s kreditiranjem u nesmanjenom opsegu, ali uz višu cijenu izvora sredstava, onda takvo prebacivanje „rizika“ povišene cijene izvora sredstava predstavlja rezultat odluke uprava banaka, a koje se ni na koji način ne može i ne smije prebacivati na teret potrošača s ugovorenim promjenljivom kamatnom stopom, koji bi time postali „taoci“ takve poslovne politike banaka, pa se ovdje radi upravo u onoj vrsti rizika kojeg tužene banke ne smiju prebacivati na klijente, jer ne stoji u nikakvoj uzročno-posljedičnoj vezi s njihovim kreditima, a Opći uvjeti tuženih banaka ne osiguravaju klijente protiv ovakvog neosnovanog prebacivanja troška poslovanja banaka na klijente, koji se uostalom teško može nazvati rizikom, jer se pod tim pojmom misli na događaj koji je budući, neizvjestan i nezavisan od nečije isključive volje, pa bi tužene banke istom morale to dokazati prije nego što bi stekle pravo te troškove prikazivati i prebacivati kao rizik na klijente-potrošače. Treći kriterij kojeg sve tužene banke navode kao CDS, odnosi se na rizik premije – rizičnosti za Republiku Hrvatsku, pa se postavlja pitanje zbog čega bi ovaj kriterij, logičan kada je u pitanju strani investitor, uopće trebao biti uvršten kao kriterij ako se polazi od toga da su tužene banke hrvatske i da posluju u Hrvatskoj, imaju deponiranu štednju u visini od približno jednog državnog proračuna, dakle većim dijelom iz ovog izvora crpe sredstva za kreditiranje građana, pa ako iz onog što su banke navele o tome, proizlazi da su

samo manji dio sredstava pribavljale putem inozemnog zaduživanja kod matičnih banaka, čini se ne više od 10-20% (uz moguću iznimku kod O. b.) to onda nije jasno zašto bi u takvoj pravnoj situaciji i strukturi izvora sredstava CDS trebao biti bilo kakav kriterij. Pored toga, S. b. se u podnesku od 2. svibnja 2013. g., obrazlažući svoje kamatne stope i kriterije za njihovu promjenu, pozvala i na kretanje referentne kamatne stope Švicarske narodne banke u razdoblju od siječnja 2005. g. do siječnja 2013. g, pa ovaj sud od ovakvog mnoštva kriterija, od kojih je većina neosnovana pojedinačno i skupno, ne vidi nikakav objektivan i pouzdan kriterij, koji bi prosječnom potrošaču bio razumljiv te koji bi doista imao poslovne veze s spornim kreditima, no isto tako treba reći da je S. b. jedina navela koliko je iznosio dodatni kamatni prihod od njezinog povećanja kamatnih stopa, pa tako navodi da samo od jednog povišenja kamatnih stopa očekuje dodatni prihod od 11.715.700 CHF odnosno 7.500.000 EUR-a, pa se vidi da se radi o znatnim iznosima, približno u iznosu koji premašuje 40 milijuna kuna (isto tako je vidljivo da tužene banke ni interno ne koriste kunu, pa bi prema ovome proizlazilo da posluju i razmišljaju više kao podružnice inozemnih banaka nego kao samostalne pravne osobe, osnovane prema hrvatskom pravu i sa sjedištem u Republici Hrvatskoj).

No, to nije čitav problem, jer je rečeno da kod spornih ugovora se radi o ugovaranju glavnice kredita na način da je ona ugovorena kao odrediv odnosno promjenljiv iznos, dok prilikom zakonskog određivanja mogućnosti ugovaranja promjenljive kamatne stope nijedan zakon nema u vidu ugovaranje promjenljive kamatne stope na promjenljivu glavnicu, ugovorenu putem valutne klauzule, **niti je u poslovnoj praksi uobičajeno da se uz valutnu klauzulu istodobno ugovara i promjenljiva kamatna stopa.** Naime, valutne klauzule u redovnoj, urednoj poslovnoj praksi se u pravilu ne ugovaraju u domaćim ugovornim odnosima nego u pravilu u međunarodnim trgovačkim poslovima, dakle ona nije uobičajena u potrošačkim ugovorima koji u pravilu i danas pretežito ostaju nacionalno obilježeni, iako uz sve veća odstupanja pojavom globalizacije svjetske trgovine, pa tako kada poduzeća iz dvije države ugovaraju neki posao prodaje ona između sebe cijenu ugovaraju ili u fiksnom iznosu valute pojedine zemlje / valute zemlje jednog od ugovaratelja ili valute neke treće zemlje, primjerice američki dolar u trgovini naftom / ili ugovaraju valutnu klauzulu, a koja u razvijenoj praksi ima više različitih oblika, a ne samo onaj o kojemu se u ovoj zemlji obično govori, ali u pravilu takvi ugovaratelji između sebe nikada ne ugovaraju nikakve redovne kamate, jer se ni ne radi o bilo kakvom kreditnom odnosu između njih, banke između sebe posluju na drugačijim načelima, no ako jedna drugoj odobravaju kredit glavnica je u pravilu definirana ugovorom kao fiksna, obično u jednoj od nekoliko najpoznatijih valuta iz košare valuta SDR-a, **dakle istovremeno ugovaranje valutne klauzule i promjenljive kamatne stope kao dobra poslovna praksa, koja bi bila široko prihvaćena, ne postoji,** no u pravnom smislu se postavlja pitanje da li se uopće može govoriti o određenoj ili barem odredivoj obvezi ako su istovremeno i glavnica kredita i redovne kamate ugovorene kao neograničene varijable, pa rizik promjenljivosti kamatne stope u ovom slučaju nije realno promatrati samo za sebe, nego u vezi s činjenicom da je kod spornih kredita promjenljiva, bez ikakvog gornjeg ograničenja obveze, kako glavnica tako i kamata, **što tako definiranu obvezu čini neprihvatljivo rizičnom,** a kada su u pitanju potrošači nepošteno ugovorenim i samim time ništavom. Prema tome, dopušteno je u potrošačkim ugovorima:

- ugovoriti fiksnu glavnicu u kunama i fiksnu kamatnu stopu;
- ugovoriti fiksnu glavnicu u kunama i promjenljivu kamatnu stopu, prema navedenim kriterijima (dakle, ne kao jednostrano promjenljivu - u međuvremenu su stupile na snagu i određene zakonske izmjene, koje će vjerojatno poboljšati stanje);
- ugovoriti promjenljivu glavnicu (putem valjana ugovorene valutne klauzule vezane samo uz EUR-o, jer navedena politika HNB-a u odnosu na ovu valutu rizik tečajnih

razlika drži još u granicama prihvatljivog, dok je kod svih ostalih valuta taj rizik nepodnošljivo visok i stoga ne prihvatljiv za potrošače), uz fiksnu kamatnu stopu; **dok istovremeno ugovaranje valutne klauzule i promjenljive kamatne stope iz ovih razloga nije prihvatljivo**, zbog neprihvatljivo visokog rizika takve novčane obveze za prosječnog potrošača.

Zbog opisanog, potpuno neuobičajenog načina ugovaranja novčane obveze (promjenljiva glavnica kredita i promjenljiva kamatna stopa) potrošači iz spornih ugovora ni ubuduće ne mogu znati da li njihova, na ovaj način ugovorena novčana obveza neće ponovno početi rasti i time poništiti sve njihove dosadašnje otplate, na kraju može opet, iako nije vjerojatno, premašiti kunsku protuvrijednost iznosa kredita koji im je isplaćen, primjerice ako bi tečaj švicarskog franka ponovno aprecirao i dosegnuo 12 kuna za 1 CHF, što se sada čini teško ostvarivim, ali bi zbog ovakvog načina ugovaranja prema stajalištu tuženih banaka to bilo i dalje obvezujuće, pa ako bi u sljedećih deset do dvadeset godina još porastao i regulatorni trošak, ili bi Republici Hrvatskoj bio povišen CDS ili bi LIBOR za CHF narastao, sve bi to moglo utjecati na daljnje povišenje novčane obveze potrošača u kunskoj protuvrijednosti tako definirane obveze, prema stajalištu banaka, jer su potrošači prema njihovom mišljenju bili upoznati s ovim rizicima te su na njih dobrovoljno pristali. Tužene banke na ovaj način stvaraju mogućnost nastanka „vječnih“ novčanih obveza koje se trajno regeneriraju, zaboravljajući na opće svojstvo novčanih obveza koje N. / A. N. , „Money in the Law National and International“, T. F. P., Inc, 1950, B., str. 144. a kojeg citira i R. u svom djelu / karakterizira kao neuništivost /“ Debt, an Indestructible Obligation“/, a prema kojem načelu novčana obveza ne prestaje čak ni uslučaju prestanka postojanja određenog monetarnog sistema, a R. to isto obrazlaže / op. cit.str. 17: „Novčane obveze su obveze na isplatu određenog duga bez obzira na to da li je visina duga utvrđena unaprijed ili naknadno. Njihova je glavna karakteristika u tomu što nemogućnost ispunjenja ne može nastupiti (osim ako devizni zakon mjesta ispunjenja to izričito zabranjuje) i što one nose kamate. Prema tome, novčane obveze su neuništive obveze. Dužnika ne mogu osloboditi od njegove obveze plaćanja ni okolnosti u njegovoj osobi (npr. osiromašenje), ni promjene izvršene u monetarnom sistemu, kao što je povlačenje iz prometa jedne i uvođenje u opticaj druge novčane jedine, kao ni zabrana zaštitnih monetarnih vrijednosnih klauzula.“

Međutim, za ovaj spor je na temelju Zakona o potrošačima bitno prvenstveno to da li su tužene banke potrošače u predugovornoj fazi i prilikom sklapanja ugovora upozorile na povećani rizik kojeg donosi takvo ugovaranje promjenljive kamatne stope, a što su trebale učiniti u okviru svoje opće „duty of disclosure“ obveze, u suprotnom se ugovorna odredba o promjenljivoj kamatnoj stopi treba smatrati nepoštenom te samim time i ništavom. Saslušani svjedoci navode u velikom broju slučajeva da im osobni bankari kao punomoćnici banaka po zaposlenju nisu posebno ukazivali na povećani rizik koji proizlazi iz ugovaranja promjenljive kamatne stope, a ni u jednom slučaju službenici tuženih banaka nisu upoznali potrošače s opisanim „sinergijskim“ učinkom promjenljive kamatne stope i promjenljive glavnice, isto tako nisu potrošače upoznali ni s razlikom u postupanju HNB-a kada je u pitanju intervalutarni odnos KUNA/EUR i taj isti odnos između kune i svih drugih valuta, a pogotovo nisu ništa objasnile potrošačima što danas, u uvjetima plivajućih tečajeva valuta, to doista znači, pa su ove ugovorne odredbe, o kojima se nije pojedinačno pregovaralo, uzrokovale značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača, pa su obje ugovorne odredbe nepoštene i samim time ništave.

Stoga je ovime ispunjen uvjet iz članka 81. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g. odnosno čl. 96. važećeg Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/07, 125/07, 75/09, 79/09, 89/09, 133/09/ te su presudom navedene ugovorne odredbe proglašene nepoštenim, samim time i ništavim, no one su ništave i zbog opisanog načina ugovaranja navedenih klauzula u zloj vjeri /“mala fide“/, prvenstveno stoga što su tužene banke s jedne strane prešutjele potrošačima da

je blagi do umjereni rast tečaja i kamatnih stopa vrlo vjerojatan, dok su s druge strane u osobnim kontaktima često bilo izravno ili neizravno uvjeravale ili posredno usmjeravale potrošače da odaberu „povoljniju“ ponudu kredita s valutnom klauzulom vezanom uz CHF, pa su na ovaj način tužene banke od početka do kraja postupale suprotno načelu dobre vjere /“bona fides“/, kao najviše smjernice u primjeni prava. Da je to tako, potvrđuje i činjenica da tužene banke nisu ni prije ovog postupka niti tijekom njegovog trajanja pristale ni na izmjenu ugovora na temelju klauzule „rebus sic stantibus“, a za što su ispunjeni svi uvjeti.

Naime, na ovako naglo i snažno jačanje tečaja švicarskog franka utjecala je činjenica da se u jednom trenutku dogodila koincidencija kakve nije bilo unazad trideset ili četrdeset godina. Naime, prvo je nastupila američka kriza, potekla također iz bankarstva / za koju Z. i ostale banke tvrde da je bila potpuno neočekivana te da ni ona niti ostale banke opet ništa nisu znale niti mogle predvidjeti, jednako kao što ni građani niti bilo tko ne može predvidjeti potres ili pad meteorita, no nobelovac za ekonomiju P. K. misli drugačije, pa kako je rečeno, ističe da su se opasnosti dereguliranog bankarskog sustava SAD-a mogle uočiti znatno prije 2008. g, za one koji su to željeli vidjeti, pa ukazuje na stečaj Long Term Capital Managementa u 1998.g./., koja se prenijela u Europu, u kojoj je nakon toga nastupila ili se tim povodom samo ubrzala kriza EUR-a, a nakon toga je došlo do problema u Japanu zbog pada ekonomije te zemlje, uslijed doista nepredvidivih prirodnih nesreća /tsunami, nezgoda nuklearke/, pa se dogodilo da su tri od četiri valute koje čine Special Drawing Right /SDR/ istovremeno oslabile / američki dolar, euro, japanski jen, dok samo engleska funta nije bila pogođena/, pa je pod ovakvom neuobičajenom konstelacijom, kakva se ne pamti unazad trideset ili više godina, došlo do opisanog, još jačeg pritiska na švicarski franak od onog kojeg je u blagoj ili umjernoj formi MMF predvidio već u ožujku 1997. g. u navedenoj studiji kao potpuno izvjestan slijed događaja. Z. u svom podnesku 6. veljače 2013. g. citira pojedine izjave Švicarskog saveznog ministarstva financija, u kojemu se iznosi spomenuti podatak o rastu tečaja švicarskog franka u odnosu prema EUR-u od 48% u razdoblju od kolovoza 2009. g. do početka kolovoza 2011. g., pa Ministarstvo financija Švicarske konfederacije obrazlaže da je glavni razlog za ovakvu aprecijaciju bez presedana u pritisku investitora, koji u vrijeme dužničke krize u euro-zoni pojačano traže sigurno utočište, a pronašli su ga u švicarskom franku, povećavajući potražnju i stvarajući pritisak na povećanje tečaja, prema tome treba napraviti sljedeći resume:

- 1) blagi do umjereni rast tečaja bio je predvidiv već zbog proklamiranog uvođenja EUR-a, to potvrđuje navedena studija MMF-a, a da investitori imaju tendenciju kupovati švicarski franak kada se percipirani rizik povećava potvrđuje i izjava J.-P. D., člana Upravnog vijeća Švicarske narodne banke na tiskovnoj konferenciji od 15. prosinca 2011. g., koju Z. prilaže, a što je izjavio i prof. I. L., na ročištu održanom 1. ožujka 2013. g, za koje je sud u pozivu dao preporuku strankama da dođu s stručnjacima za devizne tečajeve, ali tužene banke nisu dovele nijednog stručnjaka iz ove oblasti, iako ih nedvojbeno imaju, dok je kao savjetnik tužitelja pristupio prof. L., pa samo zbog toga što nije formalno saslušan te zbog činjenice da je iznio svoje mišljenje kao savjetnik tužitelja ovaj sud nije svoj stav zasnovao isključivo na njegovom iskazu, no njegov iskaz je u potpunosti isti kao i stajalište MMF-a, **dakle stručna mišljenja prof. I. L. i studije istraživačkog odjela MMF-a se međusobno potvrđuju;**
- 2) nije doista bio predvidiv ovakav slijed događaja-koincidencija bez presedana, naime da tri glavne valute / američki dolar, euro i jen/ depreciraju, pa takav događaj doista jest nepredvidiv, a radi se o kretanju tečaja švicarskog franka **koji premašuje očekivani blagi do umjereni rast**, kojeg se očekivalo kao potpuno predvidivu posljedicu uvođenja EUR-a na švicarsko gospodarstvo, zbog njegove otvorenosti i povezanosti s EURO-zonom, **a koji neočekivani rast je doveo do aprecijacije**

švicarskog franka prema EUR-u od spomenutih 48%, prema navodu Ministarstva financija Švicarske konfederacije.

Prema tome, odgovornost banaka ne postoji stoga što one nisu predvidjele spomenuti izvanredni stupanj aprecijacije od 48%, nego stoga što su potrošačima prešutjele one što su znale ili su trebale znati, a to je da je blagi do umjereni rast tečaja švicarskog franka bio potpuno očekivan, uostalom to ne može biti ništa novo niti posebno, to potvrđuje kako studija MMF-a tako i izjava spomenutog člana Upravno vijeća Švicarske narodne banke.

Sve i da nije došlo do spomenute ništavosti ugovornih odredbi vezanih uz valutnu klauzulu i promjenljivu kamatnu stopu, dakle da je sve zakonito ugovoreno, spomenuti izvanredni rast tečaja švicarskog franka, **odnosno spomenuta aprecijacija bez presedana**, a na koju se Z. poziva, **nalagala je njoj kao i ostalim tuženim bankama da u skladu s Zakonom o obveznim odnosima zbog nastupa spomenutih, nesporno izvanrednih okolnosti, pristupe izmjeni ugovora na temelju klauzule „rebus sic stantibus“ - čl. 133-136. starog ZOO-a** (čl. 369-372 novog, važećeg ZOO-a), a što tužene banke odbijaju učiniti. Takva izmjena-prilagodba se može provesti sporazumno, a u nedostatku sporazuma ugovorne strane se obraćaju sudu, koji odlučuje o raskidu ili izmjeni ugovora, dok su se tužene banke, izvan svake logike, orijentirale prema Vladi Republike Hrvatske, s kojom su sklopile tzv. Memorandum, no koji prema navedenim člancima nema nikakvog učinka, niti je Vlada Republike Hrvatske nadležna za takvu izmjenu ugovora, pa se može nagađati što su sve tužene banke i Vlada RH time željeli postići, ali u pravnom smislu takav postupak ne predstavlja ništa, osim ako njegov sadržaj pojedini potrošač i banka sami ne unesu u svoj sporazum o izmjeni, no **time su banke pokazale ili da ne poznaju ugovorno pravo ili ga nastoje zaobići**, no pravoj izmjeni ugovora u skladu s ZOO-om banke uporno odbijaju pristupiti. Naime, svaka valutna klauzula, kako je objašnjeno, podrazumijeva da su stranke pristale na određene oscilacije tečaja, pogotovo u sustavu fluktuirajućih tečajeva, no s obzirom da je potrošačima rizik tečajnih razlika bio ili prešućen ili umanjivan, oni su posao sklopili u uvjerenju da će tečaj tijekom razdoblja otplate ostati isti ili da će neznatno oscilirati, pa su im tako i davana različita obećanja, primjerice da im iznos mjesečne obveze neće rasti više od 100 ili 200 kuna i slično. No, do neke blage ili umjerene razine i potrošači bi, u slučaju valjano ugovorene valutne klauzule, bili dužni snositi posljedice tako ugovorene valutne klauzule, prema načelu kojeg je sazeo G. i koji su prethodno opisani, dakle svaki sud, pa onda i ovaj, uvijek polazi od toga da daje zaštitu ugovoru i u njemu ugovorenoj raspodjeli rizika, naravno ako nema opisanih problema potrošačkog i ugovornog prava, no **ovdje se radi o aprecijaciji bez presedana, izvanrednom događaju koji opravdava primjenu klauzule „rebus sic stantibus“**. Naime, svaka valutna klauzula u sebi sadržava mogućnost promjene tečaja, a time i visine novčane obveze, u odnosu na prvobitno ugovoreni tečaj, dakle može se reći da je pojam „uobičajenog rizika“ kod ugovora uz valutnu klauzulu, odnosno takvog za kojeg se smatra da su ga stranke dobrovoljno prihvatile, **veći nego kod ugovora bez valutne klauzule**, no i u tome postoji granica, pa ako se dogodi kao ovdje, da je tečaj narastao više nego ikad u proteklih godina, a zbog opisane, teško zamislive koincidencije kod glavnih svjetskih valuta i ekonomija, **onda i ugovorne strane iz ugovora s valutnom klauzulom vezanom uz CHF imaju pravo, ali i obvezu, pristupiti postupku izmjene- prilagodbe ugovora novonastalim okolnostima**, a „okidač“ koji daje pravo na to nije predvidljivi blagi do umjereni rast tečaja švicarskog franka nego spomenuti RAST TEČAJA OD 48%, KOJI JE BEZ PRESEDANA U BLIŽOJ I DALJOJ PROŠLOSTI.

Dakle, sve i da je tužbeni zahtjev odbijen, tužene banke imaju obvezu pristupiti izmjeni ugovora i teret ove aprecijacije bez presedana raspodijeliti na nov, pravičan način, ali one to odbijaju učiniti, nego se neosnovano pozivaju na Memorandum s Vladom RH, koja u ovoj oblasti ugovornog prava nema nikakvu nadležnost, ne ulazeći u pitanje da li ta rješenja iz Memoranduma predstavljaju olakšanje za potrošače, iz iskaza saslušanih potrošača

proizlazi suprotno. Suština instituta „rebus sic stantibus“ je u primjeni načela „bona fides“, uostalom ZOO u obje varijante, staroj i novoj, propisuje isto, dakle :

-čl.133/1 starog ZOO-a propisuje: „Ako nakon sklapanja ugovora nastupe okolnosti koje otežavaju ispunjenje obveze jedne strane, ili ako se zbog njih ne može ostvariti svrha ugovora, a u jednom i u drugom slučaju u toj mjeri da je očito da ugovor ne odgovara očekivanjima ugovornih strana i da bi po općem mišljenju **bilo nepravilno** održati ga na snazi takav kakav je, strana kojoj je otežano ispunjenje obveze odnosno strana koja zbog promijenjenih okolnosti ne može ostvarivati svrhu ugovora **može zahtijevati da se ugovor raskine**.

4. Ugovor se neće raskinuti ako druga strana ponudi ili pristane da se odgovarajući uvjeti ugovora **pravilno** izmijene.

5. Ako izrekne raskid ugovora, sud će na zahtjev druge strane obvezati stranu koja ga je zahtijevala da nadoknadi drugoj strani **pravilan dio štete** koju trpi zbog toga.

Stoga treba voditi računa da postoji obveza banaka odazvati se na pozive potrošača za pravilnom izmjenom ugovora, uostalom prva varijanta tužbenog zahtjeva sadržavala je upravo dio koji bi inače bio potpuno osnovan u pojedinačnim tužbama, naime prijedlog za konkretnu izmjenu ugovora, ali takvom raspravljanju u kolektivnoj tužbi nema mjesta, no tužene banke time, kao i iz prethodnog upozorenja, znaju da većina potrošača želi odnosno predlaže izmjenu ugovora, a ako se tužene banke tome ne odazovu, potrošači kao ugovorne strane imaju mogućnost individualnim tužbama podnijeti zahtjev za raskid ugovora, o kojemu odlučuje sud, a tada tužene banke imaju pravo zatražiti naknadu štete, a sud koji odlučuje o raskidu pojedinačnog ugovora **će dosuditi pojedinoj banci kao drugoj ugovornoj strani pravilan dio štete**, što znači da sud može, ako tako ocijeni u pojedinom slučaju, dosuditi banci 90, 70, 40, 20 posto, ali u pravilu ne i puni iznos, jer inače institut raskid zbog bitno promijenjenih okolnosti gubi smisao, a ako bi ocijenio pravilnim, sud ne bi morao na ime naknade štete dosuditi ništa ili tek simboličan iznos, prema tome kod takvog zahtjeva za raskid obje strane se ponovno izlažu riziku, koji je u ovom slučaju obostran, pa je uvijek bolje da se ugovorne strane same dogovore o izmjeni ili da to umjesto njih učini sud, ako tako glasi tužbeni zahtjev.

Odbijanjem da pristupe postupku izmjene ugovora na temelju klauzule „rebus sic stantibus“ tužene banke potvrđuju da ne postupaju u dobroj vjeri. M. u citiranom djelu navodi / str. 518 i 519/ da je, prema O. koncepciji iz djela: Die Geschäftsgrundlage: Ein neuer Rechtsbegriff“ temelj pravnog posla predodžba jedne ugovorne strane koja je postala očita i prihvaćena od druge strane da postoje određene okolnosti koje one smatraju važnim i koje egzistiraju ili će doći, iako takva zajednička predodžba nije bila izražena u njihovim očitovanjima koje su ugovorne strane razmijenile prilikom sklapanja ugovora, no uvaženi autori komentirajući klauzulu „rebus sic stantibus“ navode da ono što je važno kod ovog instituta je **da stanje ostane onakvo kakvo je bilo u vrijeme sklapanja ugovora**. Stoga se odmah postavlja pitanje da li je u potrošačkim ugovorima s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak stanje ostalo onakvo kakvo je bilo u vrijeme sklapanja ugovora, uzevši u obzir određenu mogućnost varijacije tečaja zbog same prirode valutne klauzule, **ako su potrošači ugovore s tuženim bankama sklapali uz tečaj od nekih 4,5 kuna za 1 CHF uz nižu kamatnu stopu, dok danas tečaj još iznosi nekih 6 kuna za 1 CHF i u pravilu s još uvijek višom stopom nego prilikom ugovaranja**, pa time potrošači imaju mjesečne obveze veće za 40 do 50 posto u prosjeku, za kredite koje su banke opisivale kao povoljne ili povoljnije od onih vezanih uz EUR-, pa se može smatrati da se iz perspektive potrošača izgubila spomenuta podloga posla („the underlying element of the transaction“) osim ako tužene banke ne misle drugačije, dakle da su potrošači sklopili sporne ugovore upravo s predodžbom da će im za svega nekoliko godina mjesečna obveza narasti za 40-50%, a

glavnica kredita ostati netaknuta, unatoč tome što su mnogi od njih ove kredite uzeli „na knap“, pa i oni koji su za kredit vezan uz EUR-o bili proglašeni kreditno nesposobnima?

Stoga ovaj sud drži korisnim naglasiti da je njemački Vrhovni sud /Reichsgericht u odluci od 29. studenog 1921. g./ RGZ 133,177, citirano prema djelu: „The German Law of Obligations“, autori: B.S. M., W. L., G. D., C. P., O., 1997. g. str. 568. / zauzeo stajalište da postupajući suprotno načelu dobre vjere onaj vjerovnik koji u bitno promijenjenim okolnostima inzistira na ispunjenju ugovora u nepromijenjenom obliku, pa je stoga nesporno da inzistiranjem na nepromijenjenom ugovoru ili uz nudiženje takvih „pogodnosti“ nakon kojih bi potrošačima njihov dug bio još veći tužene banke postupaju „mala fide.“

ZAKON O ZAŠTITI POTROŠAČA, ZOO, BONA FIDES I DIREKTIVE EU-a

Zakon o zaštiti potrošača /NN /96/03/ objavljen je 10. lipnja 2003. g. i temeljem čl. 115. stupio je na snagu osmog dana od dana objave u „Narodnim novinama“, a primjenjivat će se od devedesetog dana nakon objave. Doslovnim tumačenjem proizlazi da je stupio na snagu 18. lipnja 2003. g, a da se počeo primjenjivati od 29. kolovoza 2003. g, pa bez obzira da li je ovakva distinkcija osnovana s ustavnopravnog gledišta, nedvojbeno je da je ovaj Zakon bio i na snazi i u primjeni prije prvog siječnja 2004. g. kao najranijeg datuma od kada je R. A. d.d. započela sklapati sporne ugovore, kao i ostale banke kasnije. Ovim zakonom se potrošač definira kao – čl. 3.: „svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao na tržištu, u svrhe koje nisu namijenjene njegovom zanimanju niti njegovoj poslovnoj aktivnosti ili poduzetničkoj djelatnosti.“, dok je trgovac „svaka osoba koja nudi ili sklapa pravne poslove, odnosno nastupa na tržištu u okviru svog zanimanja ili svoje djelatnosti“. Čl. 2. Zakona je propisano da odredbe Zakona o potrošačima ne utječu na prava koja potrošači imaju na temelju drugih zakona, on je dakle potrošački lex generalis, dok o odnosu prema Zakonu o obveznim odnosima čl. 2. u stavku drugom propisuje: „Ako ovim Zakonom nije drukčije određeno, na obveznopravne odnose primijenit će se odredbe Zakona o obveznopravnim odnosima“, što znači da Zakon o potrošačima u onom dijelu obveznog prava kojeg uređuje predstavlja lex specialis, a na sva pitanja koja ne uređuje Zakon o zaštiti potrošača i dalje se primjenjuje ZOO kao lex generalis.

Dvije kasnije izmjene ovog temeljnog zakona nisu donijele nikakve bitne promjene u navedene dvije definicije, pa tako i Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. g. (/NN 79/07/ od 13. srpnja 2007. g. koji je temeljem čl. 155. stupio na snagu osmog dana od dana objave u „Narodnim novinama“, proizlazi da je to 7. kolovoza 2007. g. (osim pojedinih članaka za koje se navodi da stupaju na snagu na dan prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju) u članku trećem, stavku prvom za potrošača navodi da je to „svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u svrhe koje nisu namijenjene njegovoj poslovnoj djelatnosti niti obavljanju djelatnosti slobodnog zanimanja“, dok je trgovac definiran kao „bilo koja osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru svoje poslovne djelatnosti ili u okviru obavljanja djelatnosti slobodnog zanimanja.“

Zakonske izmjene su nastavljene pa je tako u 2009. g. Sabor Republike Hrvatske donio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača (/NN 79/09/ od osmog srpnja 2009. g. koji je na temelju članka 81. stupio na snagu osmog dana od dana objave u „Narodnim novinama“, dakle 17. srpnja 2009. g., pa s obzirom da su sporni ugovori sklapani u razdoblju do 31. prosinca 2008. g. to onda on za ona pitanja koja se tiču valjanosti sklopljenih ugovora ili pojedinih njegovih odredbi ne predstavlja pravni temelj (osim za procesnopravne norme, prema načelu „tempus regit actum“).

Tužbeni zahtjev se odnosi na razdoblje sklapanja spornih potrošačkih ugovora u kojemu se kao najraniji datum navodi 1. siječnja 2004. godine, dok se kao posljednji datum

navodi 31. prosinca 2008. godine. U tom razdoblju se promijenio i Zakon o obveznim odnosima, jer je do 1. siječnja 2006. g. na snazi bio stari Zakon o obveznim odnosima, koji je preuzet kao zakon iz razdoblja bivše države, dok je novi, hrvatski Zakon o obveznim odnosima stupio na snagu 1. siječnja 2006. g., pa razdoblje na koje se odnosi tužbeni zahtjev „pokriva,, Zakon o obveznim odnosima u obje varijante.

Vidljivo je da Zakon o potrošačima u varijanti iz 2003. i 2007. g. definira zakonski pojam potrošača i trgovca kao dvije različite zakonske kategorije, međutim je Zakon iz 2007.g. u čl. 3. uveo i neke nove zakonske definicije, koje Zakon iz 2003. g. u čl. 3. izrijeком ne navodi, pa tako Zakon iz 2007. g. uvodi, među ostalim, zakonski pojam „poslovna praksa trgovca prema potrošaču“ te navodi da je to „svaka radnja, propuštanje, način ponašanja ili predstavljanja, poslovna komunikacija, uključujući oglašavanje i stavljanje proizvoda na tržište, koju je poduzeo trgovac, a izravno je povezana s promidžbom, prodajom ili isporukom potrošaču.“ Zakon iz 2007.g. definira pojam proizvoda te navodi da je to „svaka roba ili usluga, uključujući nekretnine, prava i obveze“, a uvodi i pojam kojeg naziva „važan utjecaj na ekonomsko ponašanje potrošača“, kojeg definira kao „korištenje poslovne prakse radi znatnog umanjivanja sposobnosti potrošača da donese odluku utemeljenu na potpunoj obavijesti, što dovodi do toga da potrošač donosi odluku o poslu koju inače ne bi donio“. U članku trećem Zakon o potrošačima iz 2007. g. definira i pojam profesionalne pažnje i navodi da je to“ standard strukovnih sposobnosti i stupanj pažnje za koje se razumno očekuje da će ih trgovac primjenjivati u odnosu s potrošačem, a koje su u skladu s poštenom tržišnom praksom i načelom savjesnosti i poštenja na području djelovanja trgovca“, a isti članak treći Zakona iz 2007. g. daje i novu zakonsku definiciju kojeg čl. 3. Zakona o potrošačima iz 2003. g. izrijeком ne navodi te ga opisuje kao „nedopušteni utjecaj“, kojeg definira kao „iskorištavanje premoći u odnosu prema potrošaču i to uporabom pritiska, bez obzira na to jesu li pritom uporabljene sila ili prijetnja, na način kojim se u znatnoj mjeri ograničava sposobnost potrošača da donese odluku utemeljenu na potpunoj obavijesti (informiranu odluku). Pojam „nedopušteni utjecaj“ predstavlja hrvatski prijevod termina kojeg se u inozemnoj praksi uobičajeno imenuje kao „undue influence“ i to je potrebno navesti stoga jer ukazuje na međunarodne izvore hrvatskog Zakona o potrošačima, putem recepcije prava EU-a.

Opće odredbe Zakona o zaštiti potrošača upućuju, dakle, na Zakon o obveznim odnosima, pa ovdje odmah treba navesti da i Zakon o obveznim odnosima pravi razliku između onih obveza koje ispunjava građanin, za kojeg ZOO uvodi kriterij „dobrog domaćina“ - bonus pater familias, od situacija kada obvezu ispunjava ugovaratelj kojemu ta obveza ulazi u područje njezine profesionalne djelatnosti, pa tako Zakon o obveznim odnosima - stari Zakon - čl. 18. propisuje: „1. Sudionik u obveznom odnosu dužan je u izvršavanju svoje obveze postupati s pažnjom koja se u pravnom prometu zahtijeva u odgovarajućoj vrsti obveznih odnosa (pažnja dobrog privrednika odnosno pažnja dobrog domaćina) - opće pravilo, dok u stavku drugom istog članka ZOO propisuje: „Sudionik u obveznom odnosu dužan je u izvršavanju obveze iz svoje profesionalne djelatnosti postupati povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka). U domaćoj doktrini (A. G.: „Obvezno pravo, prva knjiga, izdavač: „I.“, Z., 1978, str. 48) se navodi da „Zakon, prema tome, traži ponašanje prema (1) pravilima struke i (2) običajima.... Pravila struke i običaji jesu objektivna mjerila, apstraktni tip prema kojem se uspoređuje konkretno ponašanje“. Dakle, kako temeljem Zakona o potrošačima tako i temeljem Zakona o obveznim odnosima potrošač i privrednik-trgovac su dvije zasebne zakonske kategorije, za koje ne vrijede isti kriteriji ni u izvršavanju obveza niti u njihovom zasnivanju, no za obje kategorije važi načelo savjesnosti i poštenja, koje čl. 12. starog ZOO-a definira kako slijedi: „U zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa sudionici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja“ - bona fides. Ono što ovdje treba naglasiti jest to

da ova odredba ZOO-a nije nikakva neobvezujuća deklaracija nego se radi o obvezujućoj normi, što znači da sve odredbe posebnog dijela ZOO-a trebaju biti tumačene i primjenjivane u skladu s ovom temeljnom normom obveznog prava. Za navedeni pojam se koristi izraz „načelo savjesnosti i poštenja“, „dobra vjera“ ili „bona fides“, no koji god izraz da se koristi treba ga dobro razumjeti, jer bez toga nema ni ispravne primjene većeg dijela Zakona o potrošačima, pa tako i onda kada je u pitanju primjena članka 81. – 88. Zakona o potrošačima. / Zakon o potrošačima iz 2003.g./ Naime, čl. 81. citiranog Zakona propisuje:

„1) Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, **suprotno načelu savjesnosti i poštenja**, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.“

Isti tekst sadrži i čl. 96. Zakona o potrošačima iz 2007. g., koji glasi: „Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, **suprotno načelu savjesnosti i poštenja**, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.“, a oba zakona takvom formulacijom samo doslovno prevode i usvajaju članak 3. Smjernice /Direktive/ broj 93/13/EEC od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima / Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfair Terms in Consumer Contrtacts, a koji u izvorniku glasi: „**A contractual term which has not been individually negotiated shall be regarded as unfair if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties` rights and obligations arising under the contract, to the detriment of the consumer.**“ Oba zakona slijede isti način kojim se u sljedećem članku nabrajaju najčešći, moglo bi se reći tipični oblici nepoštenih ugovornih odredbi, pa tako Zakon iz 2003. g. u čl. 82. popisuje ugovorne odredbe „koje bi se, uz ispunjenje pretpostavki iz članka 81. ovoga Zakona, mogle smatrati nepoštenima“, dakle sve što se nabroja je navedeno samo radi primjera, kao tipično i uz ispunjenje općih pretpostavki iz čl. 81. Zakona o potrošačima, što znači da mora biti ispunjena pretpostavka o postupanju suprotnom načelu savjesnosti i poštenja, a ovaj pojam definira Zakon o obveznim odnosima, stoga je potrebno naglasiti da Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o obveznim odnosima predstavljaju cjelinu, pa Zakon o potrošačima ni kao *lex specialis* nije moguće valjano protumačiti niti ga ispravno primijeniti bez da se istovremeno vodi računa o odredbama Zakona o obveznim odnosima. U svakom slučaju, već Zakon o zaštiti potrošača iz 2003. g. je u svim bitnim elementima bio usklađen s propisima Europske unije, pa stoga nije točno stajalište pojedinih banaka (primjerice H. b.) prema kojemu je istom Zakon o zaštiti potrošača iz 2007. g. usklađen s zakonodavstvom EU-a, jer iz navedenog proizlazi da je **već Zakon o zaštiti potrošača iz 2003.g. u bitnim elementima bio usklađen s regulativom EU-a, stoga postaje relevantna pravna i sudska praksa svih zemalja članica EU-a u primjeni spomenutih smjernica i domaćih zakona donijetih na temelju tih direktiva**, pa stoga i načelu savjesnosti i poštenja, na koje se izrijeком pozivaju članci 81. i 96. u obje varijante Zakona, treba dati u tumačenju i primjenu ono značenje kakvo mu priznaje ustaljena poslovna i sudska praksa u primjeni spomenute smjernice EU-a i ostalog dijela potrošačkog prava.

Načelo savjesnosti i poštenja /dobra vjera - bona fides/ prožima kako Zakon o potrošačima tako i Zakon o obveznim odnosima, pa se za razumijevanje navedenog načela za poslovnu, pravnu i sudsku praksu iz domaće doktrine / A. G.-S. T.: Međunarodna trgovačka arbitraža, izdavač: I., 1987. g. str. 46-52/ citiraju sljedeće misli: „Primjenom načela dobre vjere štiti se minimum vrijednosti ponašanja u svim odnosima. Putem standarda bona fides zakon daje sankciju određenim odnosima i postupcima odnosno propustima uzimajući kao kriterij etička pravila koja su povezana s pravnom regulacijom. Bona fides nije samostalno pravno pravilo kojim se regulira neki odnos, nego je to norma o primjeni prava koja se primjenjuje na cjelokupno pravo ... Bona fides se primjenjuje kako na ostvarivanje prava, tako i na ispunjenje obveze. Kako je praksa Saveznog suda Švicarske izrazila, bona fides je granica sveukupnoj primjeni prava. Bona fides se kao standard dodaje normi, upotpunjava je i njezinu

primjenu suodređuje, kao pravilo proizašlo iz etičkih misli..... Dužnost poštovanja načela bona fides ne daje ovlast na odluku po pravičnosti, jer bi se to kosilo s autonomijom ugovornih strana priznatom u privatnom pravu i bilo suprotno načelu pacta sunt servanda. Naprotiv, radi se o realitetu autonomije kad se doslovno pridržavanje zakona ili ugovora može sistirati / latinski, u smislu: zaustaviti, obustaviti, spriječiti, opaska suca radi razumljivosti teksta/ jer nije u skladu s načelom dobre vjere. Slobodi privatnopravne autonomije volje imanentan je individualni i društveni interes (M...). Načelo bona fides jest linija vodilja za cjelokupno pravo i služi kao kriterij ponašanja.... Upućivanjem na trgovačke običaje i na ono što je u prometu prihvaćeno, bona fides dobiva dopunski kriterij primjene. Zato će primjena načela „dobre vjere“ dobiti konkretizaciju u pojedinim pravnim odnosima, ali primjena ovoga mjerila ne počiva na logičkim zaključcima, već na vrijednosnim sudovima, tj na procjeni koji je od dvaju suprotnih interesa vredniji i stoga mjerodavan za sadržaj ovlasti ili obveze. Tako se i oslobođenje dužnika kod bitne promjene okolnosti (clausula rebus sic stantibus) može obrazložiti pozivom na temeljno načelo dobre vjere.... Važno pomoćno sredstvo za primjenu načela dobre vjere jesu običaji u prometu jer čine izraz ponavljanih razumnih odmjeravanja interesa. Unatoč općem stavu o primjeni dobre vjere, točnija definicija ovog pojma ne postoji, niti se može dati“. Kao razlog se navodi to što bona fides nije proizvod logičkog saznanja, nije objekt znanja, već životnog iskustva i praktičnog razumnog postupanja. ...Načelo dobre vjere uzima se u obzir po službenoj dužnosti kod sudova i arbitraža. Ugovorne strane nemaju pravo da primjenu ovoga načela generalno isključe.... U odnosu prema zakonskoj (ili ugovornoj) normi može se reći da postoji podređenost (supsidijarnost) primjene načela dobre vjere jer se uzima da sam norma više ili manje izražava ostvarenje ovoga načela.... Pravne posljedice primjene načela dobre vjere jesu u oblikovanju zakonskog ili ugovornog sadržaja pravnog odnosa; jer se može raditi o proširenju ili ograničenju prava i obveza, ali u vezi s normom (zakonskom ili ugovornom) koja se ima protumačiti. U ugovornim odnosima ne smije se podcijeniti autonomija ugovornika, pa se ne smije staviti izvan snage svrha norme Slobodno pravopolitičko oblikovanje nije dopušteno (M.).... Sankcija za povredu načela dobre vjere je u tome što se postupci koji mu proturječe ne uvažavaju. ...,

Dakle, ono što Zakon o potrošačima opisuje kao nepoštenu ugovornu odredbu i za što kao posljedicu propisuje ništavost je samo zakonska konkretizacija spomenutog načela Zakona o obveznim odnosima – čl. 12 starog ZOO-a: načelo savjesnosti i poštenja, pa se može reći da Zakon o potrošačima i Zakon o obveznim odnosima kao *lex specialis* i *lex generalis* čine jednu cjelinu te Zakon o potrošačima je moguće promatrati i kao svojevrsnu ekstenziju Zakona o obveznim odnosima, uz specifičnosti uvjetovane materijom koju uređuje.

Pored toga, temeljem oba zakona nije primjenjiv isti kriterij na pitanje znanja ili neznanja, predvidivosti ili nepredvidivosti određenih ekonomskih kretanja za građane-potrošače i za banke kao privrednike-trgovce. Naime, o kamatnim stopama i valutnoj klauzuli građanin nešto može znati, može znati i puno, ali pravni standard kojeg propisuje ZOO je znatno viši odnosno stroži u odnosu na banku, kao privrednika – trgovca. Uostalom, prvi stupanj većeg znanja traži se već od običnog trgovačkog društva, koje prema specijalnim propisima mora voditi knjigovodstvo, dok su banke po definiciji trgovačka društva koja se bave kreditiranjem, pa sve što se tiče valutne klauzule, tečajeva valuta, kamatnih stopa je njima poznato u najvišem stupnju, pa stoga ni načelno nije moguće njihovo neznanje (tužene banke govore o apsolutnoj nepredvidivosti) o kretanjima tečajeva i kamatnih stopa ocjenjivati primjenom istog kriterija kojim bi se to isto pitanje ocjenjivalo u odnosu na građane - potrošače. Naime, tužene banke su navodile da nisu znale niti mogle predvidjeti kretanje tečaja švicarskog franka niti su mogle predvidjeti kretanje kamatnih stopa na svjetskim tržištima, primjerice LIBOR-a za CHF, pa stoga zaključuju da za nastalu situaciju nisu odgovorne jednako kao ni građani-potrošači, koji to također nisu znali niti predvidjeli, dakle stav je tuženih banaka da je kretanje tečajeva valuta i referentnih kamatnih stopa potpuno

nepredvidivo za sve, na isti način kao da banke i potrošači trebaju predvidjeti da li će se i kada dogoditi potres, dakle banke su pitanje svele na proricanje budućnosti u kojemu su one neuke na isti način kao i potrošači. Međutim, ovdje se ne radi o takvom proricanju budućnosti, materija valutnog rizika i kamatnih stopa je predmet poslovanja banaka, a pravni standard ZOO-a prema kojemu se to neznanje ili nepredvidivost procjenjuje nije jednak za građane i za banke, jer banka kao profesionalac u ovoj oblasti dužna postupati uz povećanu pažnju, prema pravilima struke i običajima.

Prema tome, Zakon o potrošačima i Zakon o obveznim odnosima predstavljaju zakonski temelj za prosudbu spornog pitanja, no prilikom tumačenja ove pravne izvore može se nadopuniti pogledom i na neke druge izvore, pa ovdje dolazi u obzir primjena pojedinih smjernica-direktiva Europske unije, bez obzira što u razdoblju od 2003. ili početka 2004. pa sve do 2008.g., na koje razdoblje se odnosi tužbeni zahtjev jer su upravo u tom razdoblju sklapani sporni ugovori, Republika Hrvatska nije bila članica Europske unije, a što postaje od 1. srpnja 2013. g. Naime, u dugotrajnom procesu pristupanja Republika Hrvatska je vrlo rano započela prilagođavati svoje zakonodavstvo zakonodavstvu EU-a, pa je već i prvi Zakon o potrošačima nedvojbeno rađen prema uzorima i standardima EU-a, a sve ostalo je samo stvar kasnijih nadopuna i poboljšanja. Međutim, ni pravo EU-a nije niklo preko noći niti samo od sebe, nego predstavlja sažetak i obradbu iskustava koje su zemlje članice prethodno same stekle u svojoj dotadašnjoj pravnoj i poslovnoj praksi, pa je stoga u određenoj mjeri opravdano analizirati i tu praksu, a relevantna može biti toliko kolika je sličnost pravne situacije u konkretnom slučaju i podudarnost pravnih propisa dva pravna sustava. Zakon o obveznim odnosima kojeg je Republika Hrvatska preuzela od SFRJ bio je donijet kao recepcija švicarskog Zakona o obveznim odnosima, uz pojedini manji utjecaj francuskog prava / primjerice pojam osnove iz starog ZOO-a ima uzor u francuskom pravu/.

Dakle, pojam nepoštene ugovorne odredbe je definiran člankom 81. Zakona, pa se općenito navodi da se ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača. Isto tako, ako je jedna strana tijekom dogovaranja posla drugoj prešutila ono što zna ili treba znati, tako da druga strana zbog takvog prešućivanja bitnih informacija nije mogla valjano procijeniti sve rizike ugovornog odnosa u kojeg se namjerava upustiti, tada ona strana koja nešto prešućuje postupa u zloj vjeri prema drugoj strani, a takav ugovor može doći pod udar poboynosti ili ništavosti i prema općim odredbama ZOO-a, pogotovo kada je u pitanju potrošački ugovor kod kojeg jedna strana – poduzeće ili banka raspolaže stručnim znanjima koja su potrošaču nepoznata, ali su bitna za njegovu ocjenu da li će nešto kupiti ili sklopiti neki drugi ugovor, kao što je ugovor o kreditu. Stoga je vrlo bitno ocijeniti što su to valutna klauzula i promjenljiva kamatna stopa kao pojmovi, što oni znače svaki za sebe i u uzajamnom međudjelovanju, kako su ovi pojmovi obrazloženi potrošačima i da li uopće, pa ovdje treba naglasiti da novija sudska praksa pojedinih zemalja, primjerice Francuske, inzistira na pravnoj obvezi da se tijekom pregovora, dakle tijekom predugovorne faze, drugoj strani razotkriju bitne činjenice, a tu se ističu obveze pojedinih specijalista kao što su liječnici, arhitekti, davatelji franšize, banke, odvjetnici. Takav isti pristup imaju sve tri dosadašnje varijante domaćeg Zakona o potrošačima, iako on nije dovoljno jasno naglašen nego ga se može zapaziti analizom teksta, pa kada Zakona iz 2007. u članku trećem definira pojam “važan utjecaj na ekonomsko ponašanje potrošača“ tako što navodi da to znači korištenje poslovne prakse radi znatnog umanjivanja sposobnosti potrošača da donese odluku utemeljenu na potpunoj obavijesti, što dovodi do toga da potrošač donosi odluku o poslu koju inače ne bi donio-čl. 3, stavak treći Zakona iz 2007. g., to onda proizlazi zaključak da trgovac ima obvezu potpuno informirati potrošača, a to znači prije mogućeg sklapanja ugovora obavijestiti ga o svim bitnim

činjenicama koje utječu na procjenu rizika, a to je upravo predugovorna obveza da se drugoj strani izlože sve bitne činjenice o namjeravanom ugovoru - „duty of disclosure“.

Zakon o potrošačima u članku prvome propisuje da su pravo na zaštitu gospodarskih interesa potrošača i pravo na informiranje temeljna prava potrošača / čl. 1. Zakona iz 2003. g. i Zakona iz 2007. g., dok ovaj posljednji definira i pojmove „profesionalna pažnja, i „važan utjecaj na ekonomsko ponašanje potrošača“, dok Zakon o obveznim odnosima u čl. 12 definira načelo savjesnosti i poštenja /“bona fides“/. Pojam profesionalne pažnje poduzetnika-trgovca je standard strukovnih sposobnosti i stupanj pažnje za koju se razumno očekuje da će ih trgovac primjenjivati u odnosu s potrošačem, a koje su u skladu s poštenom tržišnom praksom i načelom savjesnosti i poštenja na području djelovanja trgovca, a pojam važnog utjecaja na ekonomsko ponašanje potrošača znači korištenje poslovne prakse radi znatnog umanjivanja sposobnosti potrošača da donese odluku utemeljenu na potpunoj obavijesti, što dovodi do toga da potrošač donosi odluku o poslu koju inače ne bi donio, no ovi pojmovi samo nastoje zakonski konkretizirati opće načelo ZOO-a o savjesnosti i poštenju, a koje stari ZOO propisuje u čl. 12. koji glasi: „ **U zasnivanju obveznih odnosa** i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa sudionici su dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja“ - bona fides. Prema tome, banka kao trgovac-profesionalac treba već prilikom stupanja u kontakt s potencijalnim klijentom od početka uložiti profesionalnu pažnju te mu ukazati na sve specifičnosti određenog ugovornog odnosa i to na način da on može donijeti odluku o tome da li će sklopiti ugovor na temelju potpune informacije, dakle radi se o obvezi i standardu postupanja u predugovornoj fazi / zbog specifičnosti sklapanja ugovora putem potpisivanja unaprijed formuliranih obrazaca ugovora kao bankarskog „proizvoda“ prema načelu „uzmi ili ostavi“ teško je ovdje uopće govoriti o postojanju pregovora u užem smislu, pod kojim se najčešće misli na situaciju u kojoj dvije strane podjednakog statusa, iskustva i pregovaračke snage vode razgovore s ciljem sklapanja ugovora, tijekom kojeg svaka ima mogućnost utjecati na sadržaj budućeg ugovora/. U ovoj predugovornoj fazi potencijalni korisnik kredita od banke nastoji prikupiti što više podataka, a potpuna i stručna informacija te procjena rizika je za njega tim važnija što se radi o većem iznosu kredita, duljim rokovima otplate, većem broju različitih instrumenata osiguranja, hipoteci i dr. - banka mora voditi računa da je temeljno pravo potrošača pravo na informiranost i pravo na zaštitu njegovih gospodarskih interesa, a obveza banke je da već u ovoj predugovornoj fazi postupi bona fide, tako da potencijalnom klijentu dostavi i obrazloži sve elemente koji će mu omogućiti da donese odluku na temelju potpune obavijesti o kojoj izrijeком govori Zakon u varijanti iz 2007. g. te da pri tome postupi profesionalnom pažnjom, a to je samo zakonska konkretizacija načela „bona fides“ u ovoj predugovornoj fazi, i za koju se koristi izraz „duties of disclosure“ odnosno radi se o predugovornoj obvezi otkrivanja bitnih podataka o nekom mogućem poslu ili ugovoru, pa se može reći da se s jedne strane radi o obvezi otkrivanja pojedinih bitnih podataka odnosno o zabrani prešućivanja tih istih bitnih podataka već u predugovornoj fazi, a koju se u ovom slučaju iz opisanih razloga ne može nazvati ni fazom pregovora, jer ovdje u pravom, užem smislu tog pojma pregovora nema niti su oni mogući, jer sklapanje ugovora kroz formu potpisivanja standardnih formulara ugovora to ne dopušta.

Dakle, prvo se postavlja pitanje da li su tužene banke i na koji način obrazložile klijentima valutnu klauzulu općenito, nakon toga da li su i na koji način obrazložile valutnu klauzulu vezanu uz CHF, nakon toga da li su obrazložile promjenljivu kamatnu stopu i od čega sve ovisi njezina promjenljivost i/ili visina, a također da li su potrošačima tijekom dogovaranja posla ukazale na moguće međudjelovanje valutne klauzule i promjenljive kamatne stope, a podredno je pitanje i da li su banke u potpunosti izbor prepustile građanima te da li su tom prilikom aktivno savjetovale građane da uzmu kredite vezane uz CHF kao povoljnije, a dodatno treba utvrditi da li je prilikom oglašavanja tih kredita bilo potrošačima dano bilo kakvo upozorenje na bilo što, posebno na element povećane rizičnosti kredita

ugovorenih uz valutnu klauzulu, a dodatno onda onih vezanih uz CHF. Tužitelj kao udruga podnio je ovu tužbu u ime brojnih klijenata tuženih banaka, a koje je na to navela okolnost da je u kratkom razdoblju zbog više razloga došlo do znatnog povećanja njihovih anuiteta ili rata, uz istovremeno znatno povećanje visine preostalog duga, dakle razlozi za tužbu su potpuno razumljivi i moglo bi se reći normalni, ali pravni problem ništavosti postojao bi sve i da do toga nije došlo u tom opsegu ili čak uopće, jer oba citirana zakona postavljaju zakonski kriterij, a nepostupanje prema tom kriteriju dovodi do ništavosti pojedinih ugovornih klauzula, dakle uopće za procjenu pravne osnovanosti tužbenog zahtjeva nije presudno da li je do trenutka podnošenja tužbe ili do zaključenja glavne rasprave došlo do povećanja obveze potrošača ili ne nego je presudno da li su potrošači bili u poziciji donijeti odluku o sklapanju spornih ugovora s valutnom klauzulom vezanom uz CHF i uz promjenljivu kamatnu stopu na način da se može govoriti o sklapanju ugovora na temelju informirane odluke potrošača, a to je samo onda ako su im tužene banke ukazale na moguće posljedice takvog ugovaranja na njihove obveze te rizike koje preuzimaju tijekom, u pravilu, vrlo dugog razdoblja otplate kredita. Dakle, sklapanje ugovora koji sadrži takvu odredbu-uglavak kojim potrošač preuzima bitno povećani rizik i/ili kojim dolazi do značajne neravnoteže u pravima i obvezama između banke i potrošača, a suprotno načelu „bona fides“, samo po sebi čini takve odredbe ugovora ništavim, bez obzira da li se rizik u međuvremenu ostvario ili je ostao nerealiziran, kao latentna opasnost, pa su stoga tužene banke pogriješno stavile težište na pitanje predvidivosti navedenih intervalutarnih promjena i promjena kamatnih stopa na međunarodnom tržištu, jer i bez ostvarenja takvih, za potrošače nepovoljnih kretanja takve ugovorne odredbe pod zakonom propisanim uvjetima postaju ništave.

Dakle, za pravnu ocjenu osnovanosti tužbenog zahtjeva bitno je da li su tuženici prilikom sklapanja Ugovora s potrošačima postupali u skladu s tada važećim Zakonima o potrošačima iz 2003. i 2007. godine i koji su propisali ništavost pojedinih nepoštenih ugovornih odredbi, od kojih spomenuti Zakon u obje varijante navodi neke tipične primjere, ali dopušta da i druge ugovorne odredbe koje se u članku 82. starog Zakona i u članku 97. Zakona iz 2007. godine ne nabrajaju budu također ocijenjene kao nepoštene i time ništave na temelju članka 87. starog Zakona odnosno članka 102. Zakona iz 2007. godine s time da treba reći da je Zakon iz 2007. godine uveo i pojam zavaravajućeg propuštanja – članak 111 i tu se radi o zakonskom pojmu koji se može pravilno razumjeti samo u vezi s spomenutim pojmom „duty of disclosure“. Naime, Zakon iz 2007. godine pored pojma nepoštene ugovorne odredbe koja se odnosi na već sklopljeni ugovor s potrošačem i pored pojma dopuštenog i nedopuštenog komparativnog oglašavanja odnosno zabrane zavaravajućeg oglašavanja uvodi širi pojam zavaravajuće poslovne prakse i dijeli ovaj pojam na zavaravajuće radnje – članak 110. i zavaravajuća propuštanja – članak 111. U članku 110. Zakona iz 2007. godine se propisuje da se poslovna praksa smatra zavaravajućom ako sadrži netočne informacije glede okolnosti navedenih u stavku 3. navedenog članka, a među kojima se navode i rizici kojima potrošač može biti izložen, zbog čega je takva posebna praksa neistinita ili na neki drugi način, uključujući cjelokupan dojam, zavarava ili je vjerojatno da će zavarati prosječnog potrošača, čime ga dovodi ili je vjerojatno da će ga dovesti (pravilnije bi bilo reći da će ga navesti) na to a donese odluku koju inače ne bi donio. Članak 111. Zakona iz 2007. godine nosi naslov: „Zavaravajuća propuštanja“ i u stavku 1. se daje zakonska definicija ovog pojma: „Poslovna praksa smatra se zavaravajućom ako u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sva obilježja i okolnosti slučaja, kao i ograničenja konkretnog sredstva komunikacije, **ne sadrži važne obavijesti** koje su, ovisno o kontekstu, potrebne prosječnom potrošaču kako bi mogao donijeti odluku o poslu utemeljenu na potpunoj obavijesti i time ga navede ili je vjerojatno da će ga navesti da donese odluku o poslu koju inače ne bi donio.“ Ove zakonske definicije, bez obzira što su u utuženom razdoblju nisu stupile na snagu, mogu se pravilno protumačiti samo kao konkretizacija načela „bona fides“ u oblasti potrošačkog prava i to u onoj podvarijanti

ovog načela na koju se sve više u komparativnoj poslovnoj i sudskoj praksi stavlja težište, naime kada su u pitanju predugovorni odnosi to se načelo opisuje kao spomenuti „duty of disclosure“ te se ističe da takve obveze danas postoje ne samo u tradicionalnim oblastima kao što su pravo prodaje i osiguranja nego i u oblasti kreditiranja, davanja franšize i ta obveza ne odnosi se samo na prodavatelje roba i usluga nego i na liječnike, arhitekta, bankare i odvjetnike koji imaju obvezu izložiti informacije prije nego što sklope ugovor s klijentima, a obveze ove vrste proizlaze iz Zakona ili iz sudske prakse, pa u ovom konkretnom slučaju citirani članci Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. godine stvaraju takvu obvezu, no ona postoji već na temelju osnovnog prava potrošača na informiranje i na zaštitu svojih gospodarskih interesa potrošača, a što tužitelj potpuno ispravno naglašava u podnijetoj tužbi. Upravo se takva obveza nalaze bankama te je već Zakon iz 2003. godine u konkretizaciji ovog općeg načela propisao određene podatke o kojima svaki zajmodavac mora prije sklapanja ugovora obavijestiti potrošača i tako članak 62. Zakona iz 2003. godine propisuje da „U razumnom roku prije sklapanja ugovora, zajmodavac je dužan, u pisanom obliku, obavijestiti potrošača o najvišem iznosu zajma, ako takav postoji, o godišnjoj kamatnoj stopi te pretpostavkama pod kojima se ona može promijeniti, o troškovima koji se u vrijeme sklapanja ugovora naplaćuju te pretpostavkama pod kojima se oni mogu promijeniti, kao i o pretpostavkama i postupku raskida ugovora“, dakle ovaj članak koji nosi naslov „Obavještanje potrošača“ uređuje upravo ovu predugovornu obvezu zajmodavaca odnosno banaka da u razumnom roku prije nego što je uopće sklopljen ugovor o zajmu – kreditu iznesu određene podatke koje Zakon navodi i ovaj članak također predstavlja samo zakonsku konkretizaciju spomenutog načela „duty of disclosure“, a koje je opet samo jedna podvrsta spomenutog temeljnog načela „bona fides“. Da su obje varijante hrvatskog Zakona o potrošačima moderni Zakoni pisani prema onome što je postalo standardom modernog društva pokazuje i to da slične odredbe sadrže i Zakoni pojedinih drugih zemalja članica Europske unije (EU-a). O tome primjerice govori i članak pod naslovom: „Duties of Disclosure and French Contract Law: Contribution to an Economic Analysis“, autor: M. F.-M., objavljen u djelu – zbirci radova više autora posvećenih pitanju dobre vjere i krivnje u ugovornom pravu koje nosi naslov: „Good Faith and Fault in Contract Law“, izdavač: C. P.-O. (za izdavača J. B. a. D. F.) i u spomenutom članku se na strani 100. navodi da su u Francuskoj uvedene brojne obveze izlaganja informacija kojima su banke obvezane, primjerice, da informiraju klijente o punoj cijeni kredita te autor članka navodi da se radi o Zakonu kojeg je Francuska donijela pod brojem 66-1010 od 28. prosinca 1966. godine i kojim Zakonom je propisano da efektivna kamatna stopa mora biti obračunata u skladu s odredbama tog Zakona i navedena u svim pisanim potvrdama i izjavama o kreditu na temelju tog Zakona, pa možemo samo konstatirati da se s uvođenjem ovih propisa i prakse u pravni sustav Republike Hrvatske ozbiljnije započelo upravo stupanjem na snagu Zakona o potrošačima u 2003. godini, a što predstavlja vremenski zaostatak od nekih tridesetak godina, ali bez obzira da li netko zbog toga podcjenjuje hrvatski pravni sustav od navedenog datuma za to više nema temelja, jer na ovaj način je došlo i još uvijek dolazi do bitnih promjena u kvaliteti i sadržaju zakonskog teksta i tom tekstu je potrebno samo dati odgovarajuće smisljeno tumačenje, tako da se sve citirane pojedine odredbe ne shvaćaju kao mehaničko nabranje različitih, koji puta opsežnih i pomalo dosadnih definicija nego sve to treba shvatiti na opisani način odnosno kao jednu veliku emanaciju načela dobre vjere i upravo u tome i je bitna razlika koja još uvijek postoji u poslovnoj praksi unutar Republike Hrvatske, ali za koju od dana stupanja na snagu Zakona o potrošačima više nema nikakvog opravdanja. U spomenutom članku se također naglašava da su francuski sudovi protegnuli domet ovih zakonskih odredbi tako široko da su ih transformirali u koherentnu doktrinu predugovorne obveze otkrivanja informacija, dok se u ovom slučaju može govoriti o prikrivanju ili prešućivanju bitnih činjenica od strane tuženih banaka vezanih uz rizike koje sa sobom donosi svaka valutna klauzula i svaka odredba o

promjenjivoj stopi, promatrana kako zasebno tako i skupno, a što je svakoj od tuženih banaka bilo poznato i u tome na ovu njihovu obvezu uopće nema utjecaja pitanje da li su mogle predvidjeti kretanje tečaja švicarskog franka i kamatnih stopa ili nisu, pa se ponovno naglašava da pitanje spomenutih ugovornih odredbi odnosno da li su one nepoštene i time ništave nije nužno vezano uz stvarni razvoj situacije nakon sklapanja Ugovora, jer sve i da nije došlo do nikakve značajnije promjene tečaja švicarskog franka problem bi ostao isti, ako se utvrdi da se o tim ugovornim odredbama nije pojedinačno pregovaralo i da su banke postupale suprotno načelu savjesnosti i poštenja tako da nisu ispunile svoju obvezu „duty of disclosure“ u razdoblju prije sklapanja ugovora odnosno da su putem zavaravajućeg oglašavanja i prešućivanjem bitnih činjenica koje se odnose na povećane rizike ugovaranja valutne klauzule i promjenjive kamatne stope dovele potrošače do toga da donesu odluku o sklapanju ugovora o kreditu uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF, a koju inače ne bi donijeli. Dakle, dovoljno je ne-davanje bilo kakve informacije koja upućuje na povećane rizike valutne klauzule i promjenjive kamatne stope, a pogotovo ako su banke davale usmene savjete i/ili preporuke prema kojima su navedeni krediti vezani uz švicarske franke povoljniji i u tim savjetima išle tako daleko da su u pojedinim slučajevima uvjeravale klijente da je švicarski franak stabilna valuta te da se neće mijenjati i da im se iznos mjesečnog anuiteta neće povećati za više od 100,00 do 200,00 kuna.

Prema tome, načelo „bona fides“ je posebno naglašeno u odredbama hrvatskog Zakona o zaštiti potrošača, a koje, pak, predstavljaju doslovnu recepciju prava EU-a. Kod spornih potrošačkih kredita se radi o sklapanju ugovora na temelju unaprijed formuliranog standardnog obrasca ugovora, a u tom kontekstu se onda procjenjuje pitanje slobodne volje ugovaratelja i dobre vjere. M., L. i D. navode / u djelu: „The German Law of Obligations“, autori: B. S. M., W. L., G. D., izdavač: C. P., O., 1997. g. / str. 213/ da je na sadržaj EU direktive o nepoštenim ugovornim odredbama u potrošačkim ugovorima u znatnom dijelu utjecao njemački zakon i sudska praksa, pa uvaženi autori navode noviju sudsku praksu iz 1994. g. / presuda njemačkog Saveznog vrhovnog suda-Bundesgerichtshof-deveto vijeće-NJW 1994,1341 od 24. veljače 1994. g./ u kojoj se razmatralo pitanje da li je valjano jamstvo tužiteljice kojeg je ona dala u korist tužene banke, a koje jamstvo je tužena banka tražila kao osiguranje za brojne kreditne obveze oca tužiteljice, koji se bavio nekretninama, pa je tužiteljica- kći spomenutog agenta nekretninama, u dobi od 21. godine i u vrijeme dok je radila kao fizička radnica s plaćom od 1.150 DM mjesečno u prostorijama banke potpisala apsolutnu garanciju na iznos do 100.000,00 DM, uvećano za sporedne (kolateralne) obveze i u svrhu osiguranja svih sadašnjih i budućih obveza oca tužiteljice- poduzetnika (agenta) koji se bavi nekretninama, a koje proizlaze iz njegovih obveza temeljem tekućeg računa, kredita kod tužene banke, mjeničnih obveza, a već sljedećeg dana nakon što je mlada tužiteljica potpisala navedenu jamstvenu izjavu tužena banka je njezinom ocu-poduzetniku produžila kredit, nakon toga su se kreditirani iznosi nastavili povećavati, otac tužiteljice je postao brodar, a njegove obveze su premašivale 100.000. DM, pa je u takvoj situaciji tužiteljica podnijela deklaratornu tužbu da je izjava o jamstvu ništava, spor je došao i do njemačkog Ustavnog suda koji je predmet vratio njemačkom Vrhovnom sudu, no iz tog predmeta za ovaj spor su značajni komentari pojedinih postupaka tužene banke, a oko toga su i njemački sudovi koji su odlučivali u sporu zauzimali različita stajališta, pa je tako žalbeni sud zauzeo stajalište da banka nema obvezu informirati drugu stranu o riziku kojeg donosi potpisivanje jamstvene izjave. **Međutim, banka ne smije trivijalizirati vrstu, doseg ili rizike koje preuzima potpisnik takvog jamstva i na taj način utjecati na njegovu odluku, posebno onda ako je potpisnik takvog jamstva očito neiskusno u poslovnim pitanjima,** a upravo to se dogodilo u konkretnom slučaju. Autori navode da je službenik tužene banke prije potpisivanja jamstva mladu i neiskusnu tužiteljicu ljubazno zamolio samo da mu se „ovdje potpiše“, jer joj to neće stvoriti bilo kakvu znatnu obvezu, „to mi treba za moju evidenciju!“, što je kod tužiteljice

stvorilo dojam da se ništa posebno neće dogoditi ako se potpiše na zatraženom mjestu. Uvaženi autori ističu da je na ovaj način službenik tužene banke na groteskni način trivijalizirao značenje odgovornosti koju je tužiteljica preuzela, pa je zaključak da tužiteljica ne bi potpisala i time preuzela jamstvenu obvezu da službenik banke nije svjesno umanjivao rizik koji je povezan s preuzetom obvezom. Stoga je njemački Vrhovni sud ovu obvezu proglasio suprotnom moralu i stoga ništavom, temeljem čl. 138 BGB-a, no ono što je važnije su pojedina stajališta u vezi s općim pitanjima sklapanja ugovora, jer tužene banke tvrde da poštuju ugovore koje su potrošači s njima slobodno i svojom voljom potpisali, pa bi svako negiranje ove činjenice prema takvom stajalištu bilo nedopustivo zadiranje u prava i obveze ugovornih strana, na temelju valjane suglasnosti volja banaka i potrošača izražene putem potpisanih ugovora o kreditima. Njemački Vrhovni sud naglašava da je Ustavom te zemlje zajamčena sloboda ugovaranja unutar zakonom dopuštenih okvira, što uključuje i pravo da strane same oblikuju svoj ugovor, a upravo to formira značajnu podlogu za postojeći privatnopravni poredak. Naime, iz slobode ugovaranja slijedi da pojedina osoba mora biti slobodna ući i u rizične poslove na svoju odgovornost i preuzeti obvezu koju će ispunjavati pod posebnim okolnostima, ako treba i kroz trajno korištenje čitavog prihoda koji premašuje visinu zaštićenog prihoda. Stoga je njemački sud u razmatranju naveo da svaka osoba s punom poslovnom sposobnošću može shvatiti da takvo jamstvo znači preuzimanje znatnog osobnog rizika, takva osoba može procijeniti posljedice svog ponašanja i na podlozi svega donijeti odluku. Međutim, ako preuzimatelj jamstva preuzima obvezu koja značajno premašuje njegove sadašnje i buduće prihode i imovinu, takav ugovor može biti proglašen ništavim temeljem čl. 138 njemačkog BGB-a ako dodatne okolnosti, koje se mogu dovesti u vezu s vjerovnikom, uspostavljaju značajan dodatni teret na potpisnika takvog jamstva i **dovode do nedopustive neravnoteže između ugovaratelja, a pogotovo onda ako je takvu neravnotežu prouzročio vjerovnik eksploatirajući poslovno neiskustvo ili druga ograničenja druge ugovorne strane ili je vršio nekorektan pritisak na slobodu odlučivanja druge strane.** Stoga je osnovno pravilo u interpretaciji njemačkog Vrhovnog suda da sloboda ugovaranja / često nazvana „autonomija stranaka“ / predstavlja temeljno pravo te da ona može opravdati i sklapanje rizičnih i istovremeno jednostrano opterećujućih ugovora, **ali samo ako su obje ugovorne strane u položaju da mogu slobodno odlučiti za ili protiv toga da budu vezane takvim ugovorom**, pa se stoga dovodi u sumnju ta činjenica u situaciji kada istom punoljetne osobe bez puno poslovnog iskustva preuzimaju jamstvene obveze za svoje roditelje, s kojima su i emocionalno povezane te u čije dobre namjere ne sumnjaju, dalje se ističe da banka pod normalnim okolnostima ne može istraživati da li su u svakom pojedinačnom slučaju izdavatelji jamstava obvezu preuzeli slobodno ili je, kao u konkretnom slučaju, jedan roditelj utjecao na odluku svog punoljetnog djeteta, a samo radi ostvarenja svog poslovnog interesa, ali se ističe da u konkretnom slučaju će se postaviti pitanje da li je tužena banka bila svjesna navedenog nedopuštenog utjecaja te da li je svjesno prešla preko toga, no zaključak je da je njemačka banka vršila nedopušten utjecaj /“undue influence“ / na davatelja jamstva time što su njezini službenici trivijalizirali svrhu i značenje jamstva, a pogotovo stoga što su navodili da im jamstvena izjava treba samo kao puka formalnost, pa je to mladu, u poslovnim stvarima neiskusnu tužiteljicu moglo dovesti do zaključka da nema razloga za brigu ako potpiše ono što se od nje traži, pa je takvo ponašanje službenika njemačke banke grubo utjecalo na mogućnost tužiteljice da donese valjanu, činjenično zasnovanu i izbalansiranu odluku.

Stoga se postavlja pitanje nisu li službenici tuženih banaka-osobni bankari na isti način trivijalizirali rizik vezan uz ugovaranje valutne klauzule općenito, imajući na umu sve što je rečeno o bitno povećanim rizicima u kretanjima tečajeva valuta nakon uvođenja sustava fluktuirajućih tečajeva, **a o čemu tužene banke potrošačima nisu navele ništa, dakle ni tužene banke ne tvrde da su klijente-potrošače uopće upozorile na ovakvu rizičnost**

valutnih klauzula koja proizlazi iz aktualnog sustava plivajućih tečajeva, u kojemu se tečajevi određuju dnevno, kao rezultat ponude i potražnje na svjetskim tržištima, nego su se zadovoljile općom tvrdnjom da je klijent „upoznat“ s tečajnim rizikom, a na isti način je „upoznat“ i s Općim uvjetima banaka i njihovim Općim uvjetima o kamatnim stopama, koje tužene banke nisu ni predale potrošačima, nego su ih uputile da ih uzmu na šalteru ili pogledaju putem interneta, pa bi potrošači listanjem brošure u kojoj su otisnuti opći uvjeti ili pregledavanjem tih općih uvjeta putem interneta trebali bez problema shvatiti da kroz sljedećih 10-30 na visinu njihove kamatne stope utječu pojmovi kao što su LIBOR, EURIBOR, regulatorni troškovi, CDS, pa su na ovaj način tužene banke u potpunosti propustile informirati potrošače o ovim faktorima od kojih svaki u bitnoj mjeri može utjecati na visinu njihove obveze, pa bi ove ugovorne odredbe bile nepoštene i time ništave sve i da nije došlo do naglog jačanja tečaja švicarskog franka, jer **povećana rizičnost valutne klauzule i promjenljive kamatne stope proizlazi već iz njihove pravne prirode, a rizik koji proizlazi iz kombinacije ova dva elementa je time uvećan do granica koje ga čine potpuno neprihvatljivim. Navedeno ujedno znači da su, zbog enormno uvećanog rizika (neograničeno promjenljiva glavnica putem ugovaranja valutne klauzule i neograničeno promjenljiva kamatna stopa, putem ugovaranja promjenljive stope bez gornjeg limita, a podložne utjecaju većeg broja faktora, od kojih je svaki sam po sebi rizičan) te zbog opisanog načina ugovaranja obje ugovorne odredbe nepoštene i ništave, jer o njima banke s potrošačima nisu pojedinačno pregovarale s obzirom da se radilo o njihovom „proizvodu“ kojeg su one unaprijed pripremile u obliku formularnih ugovora, a takve ugovorne odredbe dovele su do znatne neravnoteže u pravima i obvezama ugovornih strana, na način da teret ostvarenog rizika - aprecijacija tečaja švicarskog franka i povišenje kamatnih stopa zbog djelovanja brojnih čimbenika koji prema Općim uvjetima banaka na njih utječu - **snose samo potrošači, dok tužene banke od navedenih, ostvarenih rizika ostvaruju korist ili barem ne snose nikakvu štetu.****

Stoga se postavlja pitanje kako je trebalo izgledati adekvatno upozorenje da bi navedene ugovorne odredbe bile valjano ugovorene, no prije toga treba odgovoriti i na pozivanje većine tuženih banaka na odredbu čl. 99. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. koja glasi: „Nije dopušteno ocjenjivati jesu li ugovorne odredbe o predmetu ugovora i cijeni poštene ako su te odredbe jasne, lako razumljive i uočljive.“, a sadržajno gotovo istu odredbu imao je i članak 84. Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g. koji glasi: „Nije dopušteno ocjenjivati jesu li poštene ugovorne odredbe o predmetu ugovora i cijeni ako su te odredbe jasne, lako razumljive i lako uočljive.“, jer tužene banke smatraju da su valutna klauzula i promjenljiva kamatna stopa ugovorene kao odredba o predmetu i cijeni ugovora na način da su jasne, lako razumljive i uočljive ili lako uočljive. Spomenuta zakonska odredba predstavlja također doslovnu recepciju članka 4., stavka drugog spomenute Council Directive 93/13/EEC of 5 April on Unfair Terms in Consumer Contracts / spomenuta direktiva je i dalje na snazi u neizmijenjenom obliku, dopunjena je samo člankom 8a, na temelju čl. 32. Smjernice o pravima potrošača od 25. listopada 2011. g. / Directive 2011/83/EU on Consumer Rights/, a koji članak u izvorniku glasi: „Assessment of the unfair nature of the terms shall relate neither to the definition of the main subject matter of the contract nor to the adequacy of the price and remuneration, on the one hand, as against the services or goods supplies in exchange, on the other, in so far as these terms are in plain intelligible language.“

Na isti način kao što to čini hrvatski Zakon o zaštiti potrošača u obje spomenute varijante, isto tako i engleski The Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations iz 1999. g. prepisuje članak 3. spomenute Smjernice /direktive/ EU-a 93/13 od 5. travnja 1993. g. te spomenuti engleski zakon u članku 5. gotovo istim riječima propisuje: „A contractual term which has not been individually negotiated shall be regarded as unfair if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties' rights and

obligations arising under the contract, to the detriment of the consumer.“ Spomenuti engleski zakon sadrži i članak 6, stavak drugi koji glasi: „The assessment of the fairness of a term shall not relate (a) to the definition of the main subject matter of the contract, or (b) to the adequacy of the price or remuneration, as against the goods or services sold or supplied“, a to je gotovo identično gore navedenom članku 4. Smjernice EU-a broj 93/13., a koji odgovara citiranom članku 99. hrvatskog Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. koji propisuje da “nije dopušteno ocjenjivati jesu li ugovorne odredbe o predmetu ugovora i cijeni poštene ako su te odredbe jasne, lako razumljive i uočljive.“ Stoga **zbog identičnog sadržaja engleskog i hrvatskog zakona u definiranju navedenih zakonskih definicija, jer su oba usvojila tekst Direktive EU-a, postaje relevantna sudska praksa ove zemlje u primjeni iste zakonske odredbe.** Tako je engleski Vrhovni sud / the House of Lords/ u predmetu Director General of Fair Trading v. First National Bank plc / 2002/ 1 AC 481 / citirano prema djelu: „The Law of Consumer Credit and Hire“, autori: F. P., W. H., S. N., S. P., B. S., P. S., J. S., izdavač: O. U. P., 2009. g, str. 254/ zauzeo stajalište da odredbi članka 6, stavak drugog engleskog Zakona o zaštiti potrošača, a koji odgovara čl. 99. važećeg hrvatskog zakona, treba dati vrlo uzak doseg / „very narrow scope“, pa je rečeno da bi nastala velika rupa u sistemu ako, primjerice, klauzule klizne skale / „price escalation provisions“/ ne bi bile podvrgnute zahtjevu korektnosti-„fairness requirement“, pa je engleski Vrhovni sud /Kuća lordova/ preko lorda Binghamana navela sljedeće: „Openness requires that the terms should be expressed.. clearly...containing no concealed pitfalls.. Appropriate prominence should be given to terms which might operate disadvantageously to the consumer. Fair dealing requires that a supplier should not..... take advantage of the consumer`s necessity.... lack of experience.../or/.... weak bargaining position..“, što u slobodnom prijevodu znači da iskrenost-otvorenost zahtijeva da odredbe budu izražene čisto... da ne sadržavaju skrivene zamke....**odgovarajuće istaknuto mjesto treba dati onim ugovornim odredbama koje mogu imati nepovoljan učinak na potrošača.** Čestitost u poslovanju /fair dealing/ nalaže da pružatelj usluge ne smije .... steći korist zbog toga što je potrošač potrebit / u stanju neimaštine, nužde/ ....niti smije steći prednost zbog nedostatka iskustva potrošača....ili zbog slabog pregovaračkog položaja.

Prema tome, dok tužene banke drže da su ugovorne odredbe njihovih kreditnih ugovora, kojima se predmet i cijena određuju ugovaranjem valutne klauzule vezane uz CHF i putem ugovaranja promjenljive kamatne stope, tako jasne, lako razumljive i uočljive da ih stoga temeljem čl. 99. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007. g. nije dopušteno ocjenjivati, što znači da bi i vođenje ovog postupka time bilo nepotrebno ili nedopušteno, ovaj sud smatra da se u konkretnom slučaju radi upravo o onome što navodi engleski Vrhovni sud, dakle o tome da su banke u predugovornoj fazi / oglašavanje, prvi kontakti i pružanje informacija putem osobnih bankara/ te u samim ugovorima, ugovaranjem valutne klauzule vezanu uz CHF i uz promjenljivu kamatnu stopu, stvorile zamku za potrošače, a koji su u nju upali vjerujući tuženim bankama i njihovim bilo skrivenim bilo izričitim porukama da je kredit povoljan zbog niže kamatne stope, zbog toga što se ne traže jamci, zbog toga što je CHF stabilna valuta itd, dok se u stvarnosti radilo o klauzulama koje su toliko nepovoljne da **je na njih trebalo ukazati potrošačima crvenom tintom na prvoj strani ugovora s crvenom rukom koja upućuje na te onerozne klauzule**, pa bi se tek tada načelno moglo govoriti o dovoljno jakom upozorenju, / prevedena formualacija koju je engleski sudac Lord Denning izrekao u predmetu Spurling (J)Ltd v. Bradshaw -/1956/ 2 All ER 121 riječima : „, some clauses would need to be printed in red ink on the face of the document with a red hand pointing to it before the notice could be held to be suffuicient.“

Englesko i njemačko pravo su na zakonskoj razini gotovo identični važećem hrvatskom zakonodavstvu, jer se sada bitne zakonske odredbe donose prema smjernicama EU-a, a koje su velikim dijelom nastale prema uzoru i iskustvu njemačkog prava, stoga je ova praksa relevantna jer se njome na stvarnoj, nacionalnoj razini daje tumačenje smjernica EU-a,

koje od 2003. g. služe kao uzor i prilikom donošenja hrvatskog Zakona o zaštiti potrošača. Tako spomenuti autori navode da presuda Kuće lordova pokazuje da odredbe engleskog zakona o zaštiti potrošača mogu biti iskorištene da se poništi bilo koja ugovorna odredba koja prava ugovaratelja iz ugovora znatno okreće na stranu isporučitelja robe ili usluge, ako takvoj odredbi nije pridana odgovarajuća važnost, pa se napominje / str. 255/ da time praksa prema kojoj poduzeća važne odredbe o isključenju odgovornosti sastavljaju tako da se one izgube među klauzulama otisnutim na poleđini ugovora se sada, pod utjecajem ovakvog stajališta Kuće lordova, nalazi pod pojačanim pritiskom. Primjer ovakvog postupanja dala je E. b., iako ne u ugovoru nego u propagandnoj brošuri-letku objavljenom kao prilog u dnevnom listu „Novi list“ u 2004. godini, u kojemu ova banka reklamira ponudu stambenih kredita pod sloganom „lakše je pronaći kredit bez jamaca nego jamce za kredit“ **te upozorenje vezano za rizik tečajnih razlika E. b. stavlja na desetu stranu tog letka**, pod malim naslovom: „Kakav rizik preuzimam ako podignem kredit uz valutnu klauzulu u švicarskim francima ili američkim dolarima?“, pa se spomenuti mali tekst na desetoj stranici propagandnog letka ne može smatrati ni približno dostatnim upozorenjem, može se reći da je ono stavljeno forme radi, a analizom teksta ovog upozorenja ovaj sud dolazi do zaključka da čak i da ga je E. b. stavila na prvo mjesto na prvoj strani brošure ili ugovora te na ovo upozorenje potrošača upozorila crvenom rukom i ispisanim crvenim slovima, takvo upozorenje opet ne bi bilo dostatno, jer upravo takav tekst dokazuje da su kako E. tako i ostale tužene banke svjesno umanjivale („trivijalizirale“) važnost uočavanja i procjene tog elementa ugovora, kao elementa za ukupnu ocjenu da li je takav kredit povoljan, povoljniji ili nepovoljniji od drugih ponuda, pa se **radi o očiglednom iskrivljavanju bitnih elemenata ponude kredita uz valutnu klauzulu vezanu uz CHF, na način koji „dovodi u zabludu ili je vjerojatno da će dovesti u zabludu osobe kojima je oglašavanje upućeno pa je vjerojatno da će zbog toga to oglašavanje utjecati na ekonomsko ponašanje osoba kojima je upućeno.“- čl. 89, stavak drugi Zakona o zaštiti potrošača iz 2003. g./NN 96/2003/.**, a što odgovara članku 110. Zakona o zaštiti potrošača iz 2007., koji govori o zavaravajućoj poslovnoj praksi. Naime, ono malo ili jedino što kao oblik upozorenja kod tuženih banaka uopće postoji nalazi se navedeno u spomenutoj brošuri E. banke na desetoj stranici te se rizik kredita vezanog uz valutnu klauzulu u švicarskim francima ili američkim dolarima opisuje na sljedeći način: **„SVAKO KREDITNO ZADUŽIVANJE, BEZ OBZIRA NA VALUTNU KLAUZULU, PREDSTAVLJA ODREĐENI RIZIK KOJEG TRAŽITELJ KREDITA TREBA BITI SVJESTAN.“** pa iz ove prve rečenice ovaj sud zaključuje jedino da je rizik kod ovih kredita vezanih uz valutnu klauzulu u CHF ili USD jednak svakom drugom kreditu, ni veći niti manji od kredita kojeg bi tražitelj kredita uzeo u kunama ili uz valutnu klauzulu vezanu uz EUR, **pa je stoga doista izraz „trivijalizacija rizika“,** (iako nije u duhu hrvatskog jezika) možda najprikladniji da opiše ono što su tužene banke u postupku pregovaranja i sklapanja ugovora učinile potrošačima, a u vezi s ugovaranjem valutne klauzule u CHF i ugovaranjem promjenljive kamatne stope.

Engleski sudovi su isto tako kroz pojedine slučajeve zauzeli stajališta i o pitanju kamatne stope, pa je tako the Court of Appeal u predmetu Paragon Finance Plc v. Nash/ (/2002/ 1 WLR 685, citirano iz djela „The Law of Consumer Credit and Hire“, str. 216) zauzeo stajalište da u cilju da se da učinak razumnim očekivanjima ugovaratelja treba smatrati da je u sporazum ugovaratelja prešutno uključena odredba da kamatna stopa 1.) neće biti određena nepošteno, zbog nevaljanog cilja, kapriciozno ili arbitrarno ili 2.) na način kako to nijedan razumni davatelj kredita i koji postupa razumno, ne bi učinio, a isto tako je spomenuti sud naglasio da kreditoprincipi ne smiju biti podvrgnuti vrlo visokim kamatnim stopama koje bi ih mogle natjerati u zakašnjenje, s ciljem da se dođe do njihove imovine. Pored toga, u predmetu Lloyds Bank v. Bundy sudac Lord Denning MR tražio je princip koji bi mogao ujediniti sve izuzetne slučajeve u kojima su engleski sudovi poništavali ugovore u kojima

ugovaratelji nisu bili ravnopravni, pa je zaključio da u svim tim slučajevima se provlači nit o nejednakosti u pregovaračkoj snazi („inequality of bargaining power“), a istu presudu Lorda Denninga Markesinis navodi u citiranom djelu / str. 190/, pa imenovani engleski sudac zaključuje da englesko pravo daje pravni lijek i zaštitu onome koji, bez nezavisnog savjetnika, sklopi ugovor s odredbama koje su vrlo nekorektne ili prenese vlasništvo za nesrazmjernu protuvrijednost, kada je njegova pregovaračka jako oslabljena zbog njegovih potreba ili želja ili zbog neznanja ili nesigurnosti, u situaciji kada se na tu osobu vrši nedopušteni utjecaj ili pritisak za korist drugoga. Međutim, kada bi se uzelo kao osnovano ono što u ovome sporu tvrde tužene banke, takvo zadiranje sudova u sklopljeni ugovor bilo bi nedopustivo te do ovakve sudske prakse, barem što se tuženih banaka tiče, nikada ne bi ni došlo.

Prema tome, postupak banaka mogao bi biti proglašen kao nezakonit i samo na temelju povrede osnovnih načela ZOO-a, no Zakon o potrošačima je ovoj kategoriji olakšao postupak time što je de facto cijeli zakon napravljen kao konkretizacija načela „dobre vjere“ u nekim situacijama, tipičnim za potrošače i njihove ugovore, a da tužene banke nisu u dobroj vjeri od početka govori i činjenica da one uporno odbijaju izmijeniti sklopljene ugovore na temelju klauzule „rebus sic stantibus“, iako same tvrde da je došlo do izvanredne situacije nastale zbog opisane aprecijacije tečaja švicarskog franka.

Iz navedenih razloga je pod točkama 1-8 izreke presude usvojen tužbeni zahtjev u odnosu na sve tužene banke, s obzirom da su nepoštene i ništetne odredbe u ugovorima o kreditima – potrošačkim ugovorima u kojima je glavnica ugovorena primjenom valutne klauzule vezane uz švicarski franak, a redovna kamatna stopa kao promjenljiva, a na temelju odredbe čl. 81. i čl. 82. Zakona o zaštiti potrošača /NN 96/03/, dok su u pogledu oglašavanja tužene banke u razdoblju dok je ovaj Zakon bio snazi postupale suprotno članku 90., U razdoblju nakon što je stupio na snagu Zakon o zaštiti potrošača /NN 79/09/ odnosno od 7. kolovoza 2007. g. pa sve od 31. prosinca 2008. g. kao krajnjeg roka obuhvaćenog tužbenim zahtjevom, tužene banke su u istoj vrsti ugovora i na isti način povrijedile odredbe čl. 96. i čl. 97. navedenog Zakona. Članak 88. Zakona o zaštiti potrošača kojim se predviđaju procesne ovlasti tužitelja važio je prema načelu „tempus regit actum“ za tužbe koje bi bile podnijete u vrijeme dok je taj zakon bio na snazi, pa je ovaj članak izostavljen iz izreke presude.

U izreci presude su izostavljeni članci 109. 110 i 111. Zakona o zaštiti potrošača koji se odnose na oglašavanje, jer je stupanje ovih članaka na temelju čl. 155. istog Zakona bilo odgođeno do prijama Republike Hrvatske u Europsku uniju. Naime, tuženici su inzistirali na ovakvom tumačenju navedenog Zakona, pa iako se može reći da se radi o djelomičnoj pogriješi, a koja je ispravljena donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/09/, činjenica jest da ovi članci nisu bili na snazi u razdoblju do 31. prosinca 2008. g. pa su zbog toga ovi članci izostavljeni iz izreke presude.

Na temelju važećeg Zakona o zaštiti potrošača /NN 79/07,125/07, 79/09, 89/09, 133/09, 78/12 i 56/13/, a na temelju čl. 131. i 132., a u vezi s Uredbom Vlade Republike Hrvatske o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, te članka 136., točke 1. Zakona o zaštiti potrošača pod točkama 1-8 donijeta je gore navedena presuda kojoj je utvrđen čin povrede propisa o zaštiti potrošača, dok je pod točkom 9. izreke presude, a na temelju čl. 136, točke 2. citiranog Zakona o zaštiti potrošača donijeta odluka kojom se nalaže tuženicama da u roku od 60 dana ponude potrošačima izmjenu ugovorne odredbe, kako bi se tom mjerom uklonile štetne posljedice-pravna praznina nastala zbog djelomične ništavosti navedenih ugovora, na način da tuženici ponude izmjenu ugovora u kojemu će glavnica kredita biti navedena u kunama, u iznosu koji je doznačen u fazi korištenja kredita, uz fiksnu kamatu, u suprotnom će ponude tuženika zamijeniti ova presuda.

Na temelju članka 132., stavka trećeg citiranog Zakona o zaštiti potrošača pod točkom 10 izreke presude tuženim bankama je zabranjeno takvo ili slično postupanje ubuduće.

Rješenjem pod točkom 1. odbačen dio tužbenog zahtjeva, o čemu je rješenje donijeto već u tijeku postupka, a iz razloga koji su navedeni prilikom obrazlaganja aktivne legitimacije i pravne naravi kolektivne tužbe, ukratko ovakve zahtjeve potrošači mogu ostvarivati pojedinačnim tužbama. Pod točkom 2. izreke rješenja odbačen je i dio tužbenog zahtjeva kojim se traži da tužene banke ponude izmijenjene odredbe koje se odnose na pravo banke da jednostrano mijenjaju kamatne stope, ali ne stoga što ovaj zahtjev ne bi bio suštinski osnovan, nego stoga što je u međuvremenu došlo do određenih zakonskih izmjena, pa je tako čl. 10, stavkom drugim Zakona o potrošačkom kreditiranju propisano da ugovor o kreditu mora sadržavati, među ostalim, indeksnu ili referentnu stopu koja se primjenjuje na početnu kamatnu stopu, kao i razdoblja, uvjete i postupke promjene te kamatne stope, pa bi usvajanjem tužbenog zahtjeva moglo doći do preklapanja s navedenim odredbama Zakona o potrošačkom kreditiranju. Isto tako i bez obzira na navedeno, u obrazloženju je navedeno da ovaj sud uz glavnicu ugovorenu primjenom valutne klauzule, koja je dopuštena samo ako je vezana uz EUR-o, ne dopušta istovremeno ugovaranje bilo kakve promjenljive kamatne stope, iz razloga navedenih u obrazloženju, pa je ovaj dio tužbenog zahtjeva time postao opsoletan. Također, tužene banke navode da više ne nude kredite s valutnom klauzulom vezanom uz švicarski franak i uz promjenljivu kamatnu stopu, pa stoga ne bi bilo ni moguće napraviti usporedbu s kamatnim stopama u novougovorenim kreditima iste vrste, kako to tužitelj predlaže.

Opisanim povredama Zakona o potrošačima iz 2003. g. i 2007. g. tužene banke su ujedno povrijedile odredbe Zakona o obveznim odnosima i to u razdoblju do 01. siječnja 2006. godine odredbe članka 12. starog Zakona o obveznim odnosima (načelo savjesnosti i poštenja), odredbe čl. 11. starog Zakona o obveznim odnosima (ravnopravnost sudionika u obveznom odnosu) te odredbe čl. 13. Starog Zakona o obveznim odnosima (zabrana zloupotrebe prava), odredbe čl. 15 starog Zakona o obveznim odnosima (načelo jednake vrijednosti davanja), odredbe čl. 18. starog Zakona o obveznim odnosima (ponašanje u izvršavanju obveza i ostvarivanju prava), povrijedile su i odredbu čl. 16. starog Zakona o obveznim odnosima (zabrana uzrokovanja štete) te odredbu čl. 21. Zakona o obveznim odnosima (primjena dobrih poslovnih običaja, jer nisu postupale u skladu s bankarskim običajima i praksom, jer nisu potrošačima dale obavijesti o bitnim značajkama ponuđenih kredita), a nakon prvog siječnja 2006. tužene banke su povrijedile odredbe novog Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine“ br. 35/05 od 17. ožujka 2005. g.) i to: članak 4. (Načelo savjesnosti i poštenja), članak 3. (Ravnopravnost sudionika u obveznom odnosu), članak 6. (Zabrana zlouporabe prava), članak 7. (Načelo jednake vrijednosti činidaba), članak 8. (Zabrana prouzročenja štete), članak 10. (Ponašanje u ispunjavanju obveza i ostvarivanju prava) članak 12. (Primjena običaja i prakse).

Parnični trošak je dosuđen u korist tužitelja temeljem članka 154. ZPP-a i odnosi se na sljedeće radnje zastupanja tužitelja putem odvjetnika, prema vrijednosti predmeta spora koja je utvrđena u iznosu od tri milijuna kuna, a na temelju troškovnika tužitelja priznate su procesne radnje za: sastav tužbe 5.000,00 kuna, zastupanje na ročištu održanom 04. srpnja 2012. godine 5.000,00 kuna, obrazloženi podnesak tužitelja od 29. lipnja 2012. godine u kojemu se očituje na odgovore na tužbu tuženika te prilaže dodatnu dokumentaciju 5.000,00 kuna, trošak zastupanja tužitelja na ročištima održanim 10. prosinca 2012. godine, 01. ožujka 2013. godine, 08. ožujka 2013. godine, 11. ožujka 2013. godine, 13. ožujka 2013. godine, 15. ožujka 2013. godine, 25. ožujka 2013. godine, 15. travnja 2013. godine, 22. svibnja 2013. godine, 07. lipnja 2013. godine i 18. lipnja 2013. godine, svaki u iznosu od 30.000,00 kuna, a za zastupanje na ročištu za objavu presude 500,00 kuna, sve to na temelju odvjetničke tarife

(tbr. 7. i tbr. 9. točke 1. i 3.), uvećano za PDV po stopi od 25 %. Ukupno je tužitelju za zastupanje priznato 345.500,00 kuna, uvećano za PDV u iznosu od 86.375,00 kuna te za trošak sudske pristojbe u iznosu od 5.000,00 kuna te isti iznos za ovu presudu iznosi ukupno 441.875,00 kuna.

U Zagrebu 04. srpnja 2013. godine

SUDAC

mr.sc. Radovan Dobronić v.r.

Za točnost otpavka
ovlašteni službenik:
Hedviga Krsnik

POUKA O PRAVNOM LIJEKU

Protiv ove presude-rješenja, nezadovoljna stranka može uložiti žalbu Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske u roku od 8 (osam) dana po primitku presude-rješenja, a ulaže se putem ovog suda u 2 primjerka za Sud i po 1 za svaku stranku.